T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZE YÖNETİMİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AŞAĞI PINAR AÇIK HAVA MÜZESİ: ZAMAN TÜNELİ, GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KIRKLARELİ'NİN ÖYKÜSÜ SERGİ BİNASI

Erge YURTDAŞ
2501150502

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Güner SAĞIR

İSTANBUL – 2018

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı	:	ERGE YURTDAŞ	Numarası	:	2501150502
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı	:	MÜZE YÖNETİMİ	Danışmanı	:	DR.ÖĞR.ÜYESİ GÜNER SAĞIR
Tez Savunma Tarihi	:	26.04.2018	Saati	:	11:00
Tez Başlığı	:	AŞAĞI PINAR AÇIK HAVA MÜZESİ; ZAMAN TÜNELİ,GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KIRKLARELİ'NİN OYKÜSÜ SERGİ BİNASI			

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin **36. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR. NECMİ KARUL		KABUL
2- DOÇ. DR. ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN		KABUL
3-DR.ÖĞR.ÜYESİ GÜNER SAĞIR		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-DOÇ. DR. EYLEM ÖZDOĞAN		
2-DOÇ. DR. HASAN FIRAT DİKER		

Versiyon: 1.0.0.2-61559050-302.14.06

ÖZ

AŞAĞI PINAR AÇIK HAVA MÜZESİ: ZAMAN TÜNELİ, GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KIRKLARELİ'NİN ÖYKÜSÜ SERGİ BİNASI

ERGE YURTDAŞ

"Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi: Zaman Tüneli, Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergi Binası" başlıklı tez çalışmasının amacı Aşağı Pınar Höyüğü sınırları içinde kurulmuş açık hava müzesinin birimlerinden olan Zaman Tüneli binasın sergi binasına dönüştürülmesidir. Çalışmanın ana odağı, Zaman Tüneli binası içinde hazırlanan Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisinin iç tasarımı ve sergileme modelinin oluşturulmasıdır.

Açık Hava Müzeleri, İskandinav ülkelerinde, toplumların milliyetçilik duygularıyla etnik kimliklerini ortaya koyma kaygısı sonucunda ortaya çıkmış, tarihsel ve kültürel değerlerin ziyaretçiye aktarılmasını amaçlayan önemli bir kurgudur. 19. yüzyılda gelişmeye başlayan bu müzeler, ilk başlarda halk kültürü, köy kültürleri ve kırsal yerleşmeleri topluma aktarmayı amaçlarken daha sonra tarihöncesi dönem kalıntılarını, antik kentleri, doğal çevre alanlarını da içine alarak daha geniş kitlelere hitap etmiştir. Temelde kültürün kendi doğal çevresinde sergilenmesi üzerine kurulmuş açık hava müzesi fikri, kültürel mirasın benliğinden koparılmadan korunarak sergilenmesini hedeflemektedir. İlk açık hava müzeleri, manevi olarak karşımıza çıkan halk kültürüne artan ilginin göstergesidir. Bu ilginin artmasının en büyük nedeni, kaybolmaya yüz tutmuş kültürel kimliğin korunması ve geleceğe taşınmasıdır. İlk açık hava müzesinin nerede ve ne zaman kurulduğu hep tartışma konusu olmuştur. 1882 yılında Norveç'te Kral II. Oskar'ın arazisindeki çiftlik binasının yeniden inşa edilip ziyarete açılması bu alanda gösterilecek ilk çalışmadır. Bunun yanında Arthur Hazelius'un, 1891 yılında İsveç-Stockholm'de kurduğu

Skansen, resmi olarak ilk açık hava müzesi ünvanını almıştır. Hazelius'un İskandinav ülkelerinde gerçekleştirdiği bu çalışma başta Avrupa olmak üzere tüm dünyaya öncülük etmiştir. Türkiye'de ise Açık hava müzesi uygulamaları ilk defa 1950'li yılların sonlarında H. Çambel tarafından, kültürel mirasın yerinde korunarak sergilenmesi fikriyle başlamış ve Karatepe-Aslantaş Projesi Türkiye'deki ilk açık hava müzesi olmuştur.

Tez kapsamında incelenen Zaman Tüneli sergi binası, Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi içinde inşa edilmiş ve Trakya Bölgesi geleneksel mimarisini temsil etmektedir. Sergi binası hazırlanırken benzer alanlardaki uygulamalar göz önünde bulundurularak iyi örneklerden esinlenilmiştir. Tez çalışmasının ana odağını oluşturan sergileme modelinin hazırlanması için Doğu Trakya ve Kırklareli kenti detaylı bir şekilde araştırılmıştır. Bu kapsamda, Jeolojik devirlerden, İnsan'ın ortaya çıkışına ve Erken Cumhuriyet Dönemi'ne kadar geçen yaklaşık 250 milyon yıllık süreç incelenmiştir. Doğu Trakya ve Kırklareli kentinde bu dönemleri temsil eden örnekler belirlenmiş ve sergi materyali olarak kullanılmıştır. Belirlenen bu örneklerin nasıl sergileneceği değerlendirilerek serginin iç tasarımı oluşturulmuştur. Bu çalışmayla, uzun bir tarihsel süreç tek çatı altına toplanarak Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi'nin uygulanabilirliği test edilmiştir.

Anahtar Kelimler: Doğu Trakya, Kırklareli, Aşağı Pınar Açık Hava Köy Müzesi, Zaman Tüneli, Sergi.

ABSTRACT

AŞAĞI PINAR OPEN-AIR MUSEUM: TIME TUNNEL, THE STORY OF KIRKLARELI, FROM PAST TO PRESENT

ERGE YURTDAŞ

The purpose of the thesis titled "Aşağı Pınar Open-Air Museum: Time Tunnel, The Story of Kırklareli, from Past to Present", is to transform the traditional example of architecture Time Tunnel into an exhibition building which is one of the sections of the Aşağı Pınar Open-Air Museum established within the borders of Aşağı Pınar Mound. The main focus of this study is to create exhibition model and interior design of the story of Kırklareli, from past to present exhibition prepared in the Time Tunnel building.

Open-Air Museums, which are first launched in Scandinavian countries to prove nationalism and ethnic identity to whom visit their countries, are places to show historical and cultural values. These museums which were first germinated in the 19th century, although their first aim is to exhibit national culture, village culture and rural settlement then they started to exhibit prehistoric ruins, ancient cities, natural environmental areas and with this development they speaks to more people. The Open-Air Museums which shows culture in their own environment aim to exhibit cultural heritage by preserving its own identity. First Open-Air Museums are indicator of increasing interest to national culture. The biggest reason for the increase of this interest is to protect national identity and carry it to future. Where and when the first open air museum was established has always been contentious. In 1882, the reconstruction and opening to visitors of the farmhouse of King Oscar in Norway was the first study to be shown in this area. Besides that Skansen, which Arthur Hazelius founded in Stockholm-Stockholm in 1891, was officially the first open-air museum. This work that Hazelius carried out in Scandinavian countries, pioneered the whole world, especially in Europe. In Turkey, first Open-Air Museum is

launched by H. Cambel in the late 1950's with the aim of exhibition preserving the cultural heritage in their context. As a consequence, Karatepe-Aslantas project has been the first open-air museum.

The exhibition building, Time Tunnel, which was examined within the scope of the thesis, was built in Asagı Pınar and represents the traditional architecture of Thrace Region. During the preparation of exhibition building, similar studies are considered and inspired by good examples. Eastern Thrace Region and Kırklareli Town were investigated in details during the preparation of exhibition model, which forms the main focus of this thesis. Within the framework of this study, 250 million years of history including geological period, the first human ending and Early Republic Period have been researched. Examples related to this period of history in Eastern Thrace and Kirklareli was determined and used as an exhibition material. By considering these examples, interior design of the excibition is formed. With this study, overlong historical period is gathered under a single roof and the feasibility of "The Story of Kırklareli, from Past to Present" is tested.

Keywords: Eastern Thrace, Kırklareli, Aşağı Pınar Open-Air Museum, Time Tunnel, Exhibition.

ÖNSÖZ

"Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi: Zaman Tüneli Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergi Binası" başlıklı yüksek lisans sürecinde;

Çalışmamın ilk gününden son aşamasına kadar beni bilgisi ile yönlendiren ve destekleyen danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Güner Sağır'a her zaman yanımda olduğu ve bana güvendiğini hissettirdiği için teşekkürü borç bilirim. Ayrıca tezin son aşamasındaki sabrı için ne kadar teşekkür etsem azdır.

2013 yılından itibaren Aşağı Pınar Höyüğü kazısında beraber çalıştığım Prof. Dr. Mehmet Özdoğan'a konu seçimindeki yardımı, desteği, bilgisiyle yönlendirmesi, eleştirel yaklaşımı ile çalışmama ve hayatıma yön vermemi sağladığı ve en önemlisi bu çalışmayı yapmama izin verdiği için teşekkürü bir borç bilirim. Çalışmaya başladığım günden bugüne kadar pozitif yaklaşımıyla beni yönlendirdiği, her zaman bilgisi, fikirleri ve çalışmalarını benimle paylaştığı için Doç. Dr. Zeynep Eres'e teşekkür ederim.

Araştırmamın ilk aşamalarından itibaren fikirlerini benden esirgemeyen ve bana verdiği motivasyon ile desteğini hissettiren Doç. Dr. Eylem Özdoğan'a teşekkür ederim. Çalışmamın gelişmesinde bana her zaman fikirleriyle yol gösteren ve eleştirel yaklaşımıyla bu çalışmaya önemli katkı sağlayan Prof. Dr. Necmi Karul'a teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmanın başında benimle bilgilerini paylaşan ve yol gösteren Dr. Roeland Paardekooper, Dr. Şehrazat Karagöz, Dr. Öğr. Üyesi İlknur Türkoğlu ve Prof. Dr. Zeynep Koçel Erdem'e minnettarım.

Araştırmanın değişik aşamalarında metin okuma ve düzeltmeleriyle yardımcı olan Mücella Albayrak'a bu süreçte her türlü desteğini benden esirgemediği için teşekkür ederim. Ayrıca tüm süreçte yanımda olarak fikirlerini benden esirgemeyen dostlarım,

Bahar İzdal, Mehmet Polat ve Emre Mülazimoğlu'na çeşitli yardımları için teşekkürü bir borç bilirim. Her aşamada bana destek olan ve çevirideki yardımı için Zehra Tatlıcı'ya minnettarım. İstanbul Üniversitesi, Müze ve Kültür Miraslarının Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi çalışanlarından İbrahim Demir ve Sakine Şimşek'e tez boyunca destekleri için ayrıca teşekkür ederim

Çalışmanın teknik çizimleri, 3d modellemelerinde büyük emeği olan ve metin düzeltmelerine yardımcı olarak tezin her aşamasında katkı sağlayan Pelin Doğan'a araştırmama katkı koyması yanı sıra bu zorlu süreci benimle içtenlikle paylaştığı için minnettarım. Bilgi girişi ve kaynakça düzeltmelerinde büyük emeği olan Şafak Nergiz'e her zaman yanımda ve destekçi olduğu için teşekkür ederim.

Bu süreçte metin okumaları ve düzeltmeleri ile yardımcı olan Hazal Azeri'ye her zaman beni motive ettiği ve arkadaşlığı için teşekkürü bir borç bilirim. Kaynakça, metin düzeltmeleri ve çevirideki yardımı ayrıca her ne kadar uzakta olsa da her zaman yanımda hissettiren Canay Alpagut'a ne kadar teşekkür etsem azdır.

Çalışmamın son evresinde, her zaman yanımda olduğu için ayrıca bana güvendiğini hissettirerek destekleyen Tahire Darbaz'a teşekkür ederim.

Son olarak hayatımın her anında yanımda olarak beni destekleyen annem Cemaliye Yurtdaş, babam Zihni Yurtdaş, kardeşim Aysel Yurtdaş ve anneannem Aysel Cenkçiler'e maddi ve manevi desteklerinin yanında hayatıma kattıklarından dolayı teşekkür ederim.

Erge Yurtdaş
İstanbul, 2018

AŞAĞI PINAR HÖYÜĞÜ AÇIK HAVA MÜZESİ ZAMAN TÜNELİ: "GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KIRKLARELİ'NİN ÖYKÜSÜ" SERGİ BİNASI

ÖZ ……...III-IV

ABSTRACT……..V-VI

ÖNSÖZ……VII-VIII

İÇİNDEKİLER……...IX-XI

HARİTALAR LİSTESİ…….XII

TABLOLAR LİSTESİ…….XIII

ŞEKİLLER LİSTESİ……XIV-XVIII

KISALTMALAR LİSTESİ……...XIX-XX

GİRİŞ……...1

BİRİNCİ BÖLÜM

AÇIK HAVA KÖY MÜZELERİ

1.1. Açık Hava Köy Müzesi Kavramı ve Gelişimi……...6

1.2. Türkiye'de Açıkhava Köy Müzesi Algısı ve Uygulama Modelleri…….11

İKİNCİ BÖLÜM

DOĞU TRAKYA BÖLGESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1. Bölge Coğrafyası……13

2.2. İklim ve Bitki Örtüsü……...14

2.3. Bölgenin Tarihçesi……...15

2.4. Bölgedeki İlk Araştırmalar……..22

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TRAKYA ARAŞTIRMALARI PROJESİ TANITIMI

3.1. Arkeolojik Araştırmalar……...……...24

3.1.1. Doğu Marmara ve Trakya'da Yapılan Araştırmalar…….....24

3.1.2. Aşağı Pınar Yerleşimi……...26

3.1.2.1. Konumu.....……....26

3.1.2.2. Araştırma Tarihçesi..……...……...26

3.1.2.3. Tabakalanma.....27

3.1.2.4. Mimari.....29
3.1.2.5. Çanak Çömlek ve Küçük Buluntu.....41
3.1.3. Kanlıgeçit Yerleşimi.....50
3.1.3.1. Konumu.....50
3.1.3.2. Araştırma Tarihçesi.....51
3.1.3.3. Tabakalanma.....52
3.1.3.4. Mimari.....53
3.1.3.5. Çanak Çömlek ve Küçük Buluntu..... 56
3.2. Kültürel Miras Çalışmaları.....57
3.2.1. Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi Projesi.....57
3.2.1.1. Projenin Uygulama Aşamaları.....58
3.2.1.2. Proje Kapsamında Yapılan Deneysel Çalışmalar.....66
3.2.2. Kanlıgeçit Açık Hava Müzesi Projesi.....69
3.2.2.1. İç Kalenin Sergilenmesi.....70

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ZAMAN TÜNELİ: "GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KIRKLARELİ'NİN ÖYKÜSÜ" SERGİ BİNASI SERGİLEME MODELİ

4.1- Zaman Tüneli Sergi Binası 72
4.1.1 Zaman Tüneli Sergi Binasının Tasarımı ve İnşası.....72
4.1.1.1. Binanın Tamamlanan Bölümleri.....73
4.1.1.2. Binanın Projelendirilen ve İnşasına Devam Edilen Bölümleri.....78
4.2- "Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü" Sergileme Metodolojisi.....81
4.2.1. Jeolojik Devirler, Tarihöncesi ve Tarihi Dönemler.....81
4.2.1.1- Jeolojik Devirler.....81
4.2.1.2 Tarihöncesi Dönemler.....84
4.2.1.2.1. Paleolitik Dönem.....84
4.2.1.2.2. Neolitik Dönem.....86
4.2.1.2.3. Kalkolitik Dönem.....88
4.2.1.2.4. Tunç Çağ.....90
4.2.1.3 Tarihi Dönemler.....91
4.2.1.3.1. Demir Çağ.....92

4.2.1.3.2. Antik Dönem.....92
4.2.1.3.2.1. Arkaik Çağ.....92
4.2.1.3.2.2. Klasik Çağ.....93
4.2.1.3.2.3. Hellenistik Çağ.....94
4.2.1.3.3. Roma Dönemi.....95
4.2.1.3.4. Bizans Dönemi.....97
4.2.1.3.5. Osmanlı Dönemi.....99
4.2.1.3.6. Erken Cumhuriyet Dönemi 102
4.2.2. Sergi Tasarımı ve Bölümleri.....104
4.2.2.1. Sergi Tasarımı.....104
4.2.2.2. Serginin Bölümleri.....106
4.2.2.2.1. Jeolojik Devirler Bölümü.....107
4.2.2.2.2. Tarihöncesi Çağlar Dölümü.....108
4.2.2.2.3. Tarihi Çağlar Bölümü.....113
4.2.3 Sergileme Elemanları.....126
4.2.3.1. Bilgilendirme Elemanları.....126
4.2.3.1.1. Bilgi Panoları.....126
4.2.3.1.2. Etiketler.....127
4.2.3.1.3. Broşür.....128
4.2.3.2. Fiziki Elemanlar.....129
4.2.3.2.1. Vitrinler.....130
4.2.3.2.1. Zemin/Yer Kaplaması.....133
4.2.3.3. Teknik Elemanlar.....134
4.2.3.3.1. Aydınlatma.....134
4.2.3.3.2. Havalandırma.....143

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

Değerlendirmesi.....144

SONUÇ.....155

KAYNAKÇA.....156

Haritalar Listesi

Harita 2.1. Marmara Bölgesi ve Trakya Haritası……..14

Harita 2.2. Doğu Trakya Haritası (1878)……..16

Harita 4.1. Kuzeybatı Anadolu Bölgesi Neolitik Dönem Yerleşmeleri...88

Tablolar Listesi

Tablo 1.1	Skansen Açık Hava Müzesi'nin açılışından sonraki 20 yılda ortaya çıkan açık hava müzeleri……...…….	9
Tablo 3.1	Aşağı Pınar Tabakalanma Tablosu……..28	
Tablo 3.2	Kanlıgeçit Tabakalanma Tablosu……53	
Tablo 4.1	Kronostatigrafi Çizelgesi…….82	
Tablo 4.2	Müzelerde sergilenen eserlerin ışığa karşı duyarlılıklarına göre önerilen değerler…….134-135	

Şekiller Listesi

Şekil 1.1: Ferdinand Keller'in İsviçre Göl Evleri canlandırma çizimi – 1854.....7

Şekil 1.2: Ferdinand Keller'in Raporundan yola çıkılarak hazırlanan göl evi maketi……...7

Şekil 1.3: Skansen Açık Hava Müzesi Planı…….8

Şekil 3.1: Aşağı Pınar Höyüğü 2016 yılı, tabakalara göre mimari planları……28

Şekil 3.2: Aşağı Pınar 7. Tabaka Mimarisi…….29

Şekil 3.3: Aşağı Pınar 7. Tabakaya ait hendek……30

Şekil 3.4: Aşağı Pınar 6. Tabakaya ait yangın geçirmiş yapı……..31

Şekil 3.5: Aşağı Pınar 6. Tabakaya ait yapı dizisi ve 7. Tabaka hendeği……...32

Şekil 3.6: Aşağı Pınar 5/6 Geçiş tabakası, Duvar hendeğinin bir bölümü……..33

Şekil 3.7: Aşağı Pınar 5. Tabaka Mimarisi…….34

Şekil 3.8: Aşağı Pınar 5. Tabaka Mimarisi Rekonstrüksiyonu……...35

Şekil 3.9: Aşağı Pınar 4. Tabaka Mimarisi Rekonstrüksiyonu……...36

Şekil 3.10: Aşağı Pınar 4. Tabaka yapısı……..37

Şekil 3.11: Aşağı Pınar 3. Tabakaya ait çok odalı uzun yapılar……38

Şekil 3.12: Aşağı Pınar 3. Tabaka Taş temelli sur duvarı…….38

Şekil 3.13: Aşağı Pınar 2. Tabaka Mimarisi ve Sur duvarı……...39

Şekil 3.14: Aşağı Pınar 2. Tabakaya ait yapı molozu……...39

Şekil 3.15: Aşağı Pınar 2. Tabaka mimarisine örnek oluşturacak kırsal mimari..40

Şekil 3.16: Aşağı Pınar 8. Tabakaya tarihlendirilmiş monokrom mallar……..41

Şekil 3.17: Aşağı Pınar 7. Tabakaya ait beyaz boyalı ve donuk yüzeyli çanaklar……...42

Şekil 3.18 Kırmızı üzeri beyaz boya bezeme motifleri……42

Şekil 3.19 1,2,6 süs eşyaları, 3 Bız, 4 Pintadera, 5 Kil bilezik ve parçaları…….43

Şekil 3.20: Aşağı Pınar 7. Tabakaya ait insan biçimli figürinler……..43

Şekil 3.21: Aşağı Pınar 6. Tabakaya ait çanak çömlek topluluğu…….44

Şekil 3.22: Aşağı Pınar 6. Tabaka küçük buluntuları……...45

Şekil 3.23: Aşağı Pınar 5/6 Geçiş Çanak Çömleği çizimleri……45

Şekil 3.24: Aşağı Pınar 5/6 Geçiş tabakasına ait silindirik figürinler……...46
Şekil 3.25: Aşağı Pınar 5. Tabakada görülen Mahmuzlu/ Düğme başlı kulplar (Karanovo kulbu)……47
Şekil 3.26: Aşağı Pınar 5. Tabakaya ait Kemik aletler (Solda Mablak, Sağda Bız)……..47
Şekil 3.27: Aşağı Pınar 4.tabakaya ait çanak çömlek……...48
Şekil 3.28: Aşağı Pınar 3. Tabakaya ait çanak çömlek…….49
Şekil 3.29: Aşağı Pınar 2. Tabaka'ya ait bezeme türleri……..49-50
Şekil 3.30: Çift gövdeli, insan biçimli kap……50
Şekil 3.31: Kanlıgeçit genel görünüm……...52
Şekil 3.32: Kanlıgeçit mimari illüstrasyonları……..54
Şekil 3.33: Kanlıgeçit 1. – 2. Evre Mimarisi……55
Şekil 3.34: Kanlıgeçit 4. ve 3. Evre kapları……..56
Şekil 3.35: Dal Örgü Mimari Uygulaması.....59-60
Şekil 3.36: APAHM Projesi Sergi Birimleri…….61
Şekil 3.37: APAHM Sergi binalarının inşaatında uygulanan yalıtım sistemi ve saman dolgu kaplanma aşaması……..62
Şekil 3.38: APAHM birinci sergi binası ön ve arka cepheden görünümü……62
Şekil 3.39: APAHM birinci sergi binası iç cephe, panolar ve maketler……..…63
Şekil 3.40: a. İkinci sergi binası içindeki 6. Tabaka'ya ait ev yaşamı canlandırması; b. İkinci sergi binası içindeki maketler……..……64
Şekil 3.41: APAHM üçüncü sergi binası sergileme birimleri……...…65
Şekil 3.42: APAHM üçüncü sergi binası içindeki usta maketleri…….66
Şekil 3.43: İğmeli Yapının Deneysel olarak yeniden inşa edilmesi……..….67
Şekil 3.44: Çit ve örgü sistemi……..67
Şekil 3.45: İğmelerin çatılması hazırlığı, kızılcıktan elde edilen çivi ile birleştirme……...68
Şekil 3.46: Yapının duvarlarının sıvanması……..68
Şekil 3.47: KGAHM genel görünüm……70
Şekil 3.48: KGAHM orijinal kalıntıları koruma ve üzerine yapılan rekonstrüksiyon çalışmaları……70

Şekil 3.49 KGAHM kare planlı giriş yapısı; özgün kalıntı ve tümleme çalışmaları……...71
Şekil 4.1 APAHM sergi birimleri ve Zaman Tüneli Binası……...73
Şekil 4.2 Beyci Köyü Kışla Topluluğu……..74
Şekil 4.3 Zaman Tüneli Binası iki boyutlu plan ve üç boyutlu model……...75
Şekil 4.4 Zaman Tüneli strüktür şeması ve ölçüler……76
Şekil 4.5 Zaman Tüneli Binasının farklı açılardan görünümü……...77
Şekil 4.6 Ahşap koruyucunun uygulanması……...78
Şekil 4.7 Binanın örtü sistemi (katmanlaşma)……...79
Şekil 4.8 Kapılar (1, 5: Ana kapılar, 2, 3, 4: Acil çıkış kapıları)……...80
Şekil 4.9 Binanın iç çeperini takip eden dairesel, "C" profilli yekpare kaide sistemi.....106
Şekil 4.10 Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi bölümleri…..106
Şekil 4.11 Jeolojik Devirler Bölümü……..107
Şekil 4.12 Jeolojik Devirler Bölümü bilgilendirme panosu.....107
Şekil 4.13 Jeolojik Devirler Bölümü pano ve bilgilendirme elemanları detay..108
Şekil 4.14 Tarihöncesi Çağlar Bölümü genel görünüm……108
Şekil 4.15 Paleolitik Dönem Sergisi……..109
Şekil 4.16 Paleolitik Dönem sergisi, yukarıya doğru çekmeli vitrin sistemi…109
Şekil 4.17 Neolitik Dönem Sergisi……110
Şekil 4.18 Neolitik Dönem Sergisi, soru – cevap bölümü……110
Şekil 4.19 Kalkolitik Dönem Sergisi……111
Şekil 4.20 Kalkolitik Dönem Sergisi detay……111
Şekil 4.21 Tunç Çağ Sergisi……...112
Şekil 4.22 Tunç Çağ Sergisi, cam vitrin içindeki maketler……112
Şekil 4.23 Tarihi Çağlar Bölümü……...113
Şekil 4.24 Demir Çağ Sergisi……114
Şekil 4.25 Demir Çağ Sergisi, cam vitrin içindeki maketler……..114
Şekil 4.26 Traklar Sergisi……...115
Şekil 4.27 Traklar Sergisi detay……115
Şekil 4.28 Arkaik Çağ Sergisi……....116
Şekil 4.29 Klasik Dönem Sergisi……...116

Şekil 4.30 Klasik Dönem Sergisi, Kırklareli "C" Tümülüsü Maketi…….117
Şekil 4.31 Hellenistik Çağ Sergisi…….117
Şekil 4.32 Roma Dönemi Sergisi……...118
Şekil 4.33 Roma Dönemi Sergisi, Vize Antik Kenti bölümü ve tiyatro maketi……...118
Şekil 4.34 Bizans Dönemi Sergisi…….119
Şekil 4.35 Bizans Dönemi Sergisi, Panolar……...120
Şekil 4.36 Osmanlı Dönemi Sergisi……...120
Şekil 4.37 Osmanlı Dönemi Sergisi, Yayla Mahallesi Osmanlı Konutları……121
Şekil 4.38 Osmanlı Dönemi Sergisi, önemli yapılar panosu…….122
Şekil 4.39 Osmanlı Dönemi Sergisi, detay……122
Şekil 4.40 Erken Cumhuriyet Dönemi Sergisi……...123
Şekil 4.41 Erken Cumhuriyet Dönemi Sergisi, planlı kırsal yerleşim konutları…….123
Şekil 4.42 Erken Cumhuriyet Dönemi Sergisi, detay……124
Şekil 4.43 Erken Cumhuriyet Dönemi Sergisi, Mustafa Kemal'in Kırklareli'ne gelişi bölümü……...124
Şekil 4.44 Bilgilendirme panosu taslak……..126
Şekil 4.45 Etiket taslak……...127
Şekil 4.46 Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi : Zaman Tüneli Sergi Birimi Broşür Örneği (ön ve arka yüz)……128
Şekil 4.47 "C" kesitli kaide sistemi……130
Şekil 4.48 Dörtgen, cam vitrinler……...130
Şekil 4.49 Basamaklı, yukarı çekmeli vitrin sistemi……..131
Şekil 4.50 360 derece dönen küpler ve yukarıdan asılan fotoğraflar vitrini…..131
Şekil 4.51 Zemin katmanlaşma……..133
Şekil 4.52 Duvarda asılı nesneler için 30 derecelik yukardan aydınlatma ve maket, heykeller için 45 derecelik yanal önden aydınlatma…….135
Şekil 4.53 1- HID Lambalar (a. HID Horticulture, b. SON High Pressure Sodium, c. Ceramic Metal Halide, d. ML Mixed Light, e. Quartz Metal Halide) 2- Kompakt Floresan (a. PL – L Essential, b. PL – T Alto), 3- Halojen Lambalar (a. LV Halojen Reflektörlü, b. MV Halojen Reflektörsüz), 4- Parabolik Reflektörlü

Lambalar (PAR LED)…….137
Şekil 4.54 Ray sistemi üzerine yerleştirilen hareketli spotlar ve açıları……138
Şekil 4.55 Wallraf Richartz Müzesi, Ray sistem aydınlatma örneği…….139
Şekil 4.56 Genel aydınlatma için ray sistemi (şematik)…….139
Şekil 4.57 Zaman Tüneli Sergi Binası, genel aydınlatma (Model)……140
Şekil 4.58 İğmelerin yere çakıldığı yere yerleştirilen spot lambalar……..140-141
Şekil 4.59 Gömülebilir Halojen Reflektör lamba ve LED Line……141
Şekil 4.60 Vitrin sistemlerinin aydınlatılması……142
Şekil 5.1 Sergileme planı şeması…….146
Şekil 5.2 Sergi Rotası……..153

Kısaltmalar Listesi

APAHM:	Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi
Bkz:	Bakınız
Cal:	Kalibre edilmiş tarih
Çiz:	Çizim
cm:	Santimetre
GGKÖ:	Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü
HID:	High Intensity Discharge
IESNA:	Illuminating Engineering Society of North America
KGAHM:	Kanlıgeçit Açık Hava Müzesi
km:	Kilometre
LED:	Light Emitting Diode
Lev.:	Levha
m:	Metre
MÖ:	Milattan Önce
MS:	Milattan Sonra
PAR:	Parabolic Aluminized Reflector
Tab:	Tabaka
Vb:	Ve benzeri
Vd:	Ve diğerleri
Yak:	Yaklaşık

Bibliyografya Kısaltmalar

Ed:	Editör
Eds:	Editörler
AİİTE:	Atatürk İlkeleri ve İnkilap Tarihi Enstitüsü
ICOMOS:	International Council Of Monements and Sites
ICOM:	International Council of Museums
İ.B.B:	İstanbul Büyük Şehir Belediyesi

İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
METU	Middle East Technical University
MTA Dergisi	Maden Teknik ve Arama Dergisi
Kudeb	Koruma Uygulama ve Denetim Büroları
SDÜ	Süleyman Demirel Üniversitesi
TAY	Türkiye Arkeolojik Yerleşmeler
TÜBA – AR	Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi
TÜBA – KED	Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi
Vol.	Volume (Cilt)

Giriş

Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi'nin sergileme birimlerinden biri olan Zaman Tüneli binası içinde hazırlanacak "Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü" sergisi tezin ana konusunu oluşturmaktadır.

Ergene Havzasındaki Aşağı Pınar Höyüğü, Doğu Trakya'nın kuzeybatısında ve Istranca Dağları'nın eteklerinde yer almaktadır.1993 yılından bu yana İstanbul Üniversitesi Tarih Öncesi Arkeolojisi Anabilim Dalı tarafından kazılan höyük, Kırklareli kent merkezinin 500 m güneyinde bulunur. Anadolu ve Balkanların temas noktasındaki yerleşme, Tarihöncesi dönemde bu bölgeler arasındaki etkileşimi yansıtacak özellikler göstermektedir. MÖ. 6200-4900/4700 yılları arasına tarihlenen Aşağı Pınar Höyüğü, Trakya ve daha geniş ölçekte Balkanlar'daki ilk çiftçi toplulukların yaşam biçimlerini temsil etmektedir. Bin yılı aşkın bir süreci kesintisiz olarak yansıtan höyük, 9 tabakadan oluşmaktadır.

Aşağı Pınar Höyüğündeki kazılardan elde edilen bilginin toplumla paylaşılması amacıyla Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi Projesi başlatılmıştır. Türkiye'de son yıllarda giderek artmakta olan Kültür Sektörü projeleri, kazılarla ortaya çıkarılan bulguların korunarak düzenlenmesi ve topluma aktarılması konusunda yapılan uygulamaları içermektedir. Tarihöncesi alan düzenlemelerinde uygulanan koruma ve sergileme çalışmaları genellikle sit alanının içinde ya da yakınlarında yapılmaktadır. Mimari kalıntıların veya ortaya çıkartılan buluntuların sergilenmesinde ise rekonstrüksiyon ve canlandırma gibi yöntemler tercih edilmektedir. Trakya'nın geleneksel mimarisine örnek oluşturan iğmeli yapılardan biri sergi binası olarak kullanılmak üzere Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi'ne taşınmıştır. Tez kapsamında, bu geleneksel yapının Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi içinde Zaman Tüneli sergi binası olarak hazırlanması ele alınmıştır.

Tezin amacı, Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi Projesi kapsamında inşa edilmiş Zaman Tüneli'nin bir sergi binası olarak hazırlanması için mekân tasarımı yapılması, sergi

hikayesinin ve anlatım dilinin oluşturulması, sergileme elemanlarının belirlenmesidir.

Çalışmamızın ilk aşaması kütüphane araştırmasıyla başlamıştır. Hollanda Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi, Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi Kütüphanesi, İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi, Salt Araştırma Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, İstanbul Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Prehistorya İhtisas Kitaplığı ve elektronik ortamda sürdürülen araştırmalarımızda konuyla ilgili kaynaklar ve yayınlar taranmış, Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi hakkında yapılmış tezler incelenmiştir.

Araştırma için yayın taramaları devam ederken arazi çalışmalarına da başlanmıştır. Öncelikle Zaman Tüneli binası yerinde incelenmiş ve yapının rölövesi çizilmiştir. Bu ölçümlerden hem binanın üç boyutlu modellemesinin yapımında hem de vitrinlerinin tasarımında faydalanılmıştır.

Tez kapsamında, Tarihöncesi Dönem ve ilk tarımcı köy topluluklarının araştırılması ve bu bilgilerin toplumla paylaşılması üzerine yoğunlaşan Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi Projesi incelenmiştir. Toplam altı bölümden oluşan açık hava müzesi projesinde, Karşılama Merkezi, Tarihöncesi Yerleşim, Tarihöncesi Doğal Çevre Ortamı, Kırklareli Geleneksel Köy Yaşamı, Zaman Tüneli (Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü), Eğitim ve Çocuk Kazı Alanı birimleri yer almaktadır. Bu birimlerden Tarihöncesi Yerleşim, Geleneksel Köy Yaşamı, Eğitim ve Çocuk Kazı Alanı birimleri tamamlanmıştır. Karşılama Merkezi ve Tarihöncesi Doğal Çevre Alanı proje aşamasındadır. Zaman Tüneli Binası içinde oluşturulacak Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi ise bu çalışma ile tasarlanmıştır.

Zaman Tüneli Binası her ne kadar fiziksel olarak açık hava müzesindeki diğer birimlerle benzerlik taşıyorsa da uygulama ve içerik bakımından ayrı bir temayla tasarlanmıştır. Açık hava müzesi içindeki birimlerin birçoğu Aşağı Pınar Höyüğünü tanıtma ve ziyaretçiye sunma amacıyla hazırlanmıştır. Zaman Tüneli sergi binası ise

Doğu Trakya Bölgesi ve Kırklareli kentinin Jeolojik Devirlerden Erken Cumhuriyete kadar geçen sürecini zaman perspektifinde ziyaretçiye sunma amacıyla oluşturulmuştur. Açık hava müzesinin doğal ortamına aykırı olmayacak şekilde inşa edilmiş geleneksel mimari örneği olan sergi binasının iç tasarımında çağdaş müzecilik uygulamaları kullanılmıştır. Bu çalışmayla, geleneksel mimari içinde çağdaş teknikler kullanılarak oluşturulacak sergi modelinin uygulanabilirliği test edilmiştir. Zaman Tüneli içinde tasarlanan "Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü" sergisinin hazırlanma sürecinde, açık hava köy müzeleri araştırılmış, serginin bulunduğu Doğu Trakya Bölgesi ve Kırklareli Höyüğü incelenerek tanıtılmıştır. Ardından Zaman Tüneli Binası incelenerek detaylandırılmış, serginin konusu ve sergileme elemanlarının belirlenmesi üzerine çalışmalar yapılmıştır.

Beş ana başlıkta ele alınan çalışmamızın birinci bölümünde, açık hava müzeleri ve açık hava köy müzeleri değerlendirilmiş, aralarındaki farklılıklar ortaya konulmuştur. Bu müzelerin nasıl ortaya çıktığı, yaygınlaşması ve gelişimi üzerinde durulmuş, dünyadaki ilk örnekleri, Avrupa'ya yayılımı ve zaman içinde müzecilik alanındaki rolü öne çıkarılarak anlatılmıştır. Ardından açık hava köy müzelerinin Türkiye'deki tarihi ve uygulanma örnekleri üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın ikinci bölümünde, Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi'nin içinde bulunduğu Doğu Trakya Bölgesinin genel özelliklerine değinilmiştir. Bu bölüm, bölgenin coğrafyası, iklim ve bitki örtüsü, kısa tarihçesi ve arkeolojik araştırmaları olmak üzere dört alt başlıkta ele alınmıştır. Bölgenin tarihçesi, Jeolojik Devirlerden Erken Cumhuriyet Dönemine kadar kısaca aktarılmıştır. Ayrıca bölgede yapılan arkeolojik yüzey araştırmaları ve kazılara kronolojik olarak yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Trakya Araştırmaları Projesi incelenmiştir. Bu proje dahilinde yapılan arkeolojik araştırmalar ve kültürel miras çalışmaları detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Arkeolojik Araştırmalar alt başlığı içinde özellikle Aşağı Pınar ve Kanlıgeçit yerleşimleri üzerinde durulmuş, bu alanların konumu, arkeolojik araştırmaları, tabakalanmaları, mimari kalıntıları ve küçük buluntularına yer verilmiştir. Kültürel Miras Çalışmaları başlığı altında ise Aşağı Pınar ve Kanlıgeçit

Açık Hava Müzelerinde yapılan uygulamalara değinilmiştir. Bu bölümde ayrıca araştırmanın konusu olan Zaman Tüneli Sergi Binasının da nasıl bir alan içinde projelendirildiğinden söz edilmiştir.

Çalışmanın odak noktasını oluşturan dördüncü bölüm, Zaman Tüneli: "Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü" Sergi Binası Sergileme Modeline ayrılmıştır. Bu bölüm, **Zaman Tüneli Sergi Binası ve "Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü" Sergileme Metodolojisi** olarak iki alt başlığa bölünmüştür. Bölümün ilk kısmında, Zaman Tüneli binasının strüktürel tasarımı, yapısal özellikleri ve inşası ele alınmıştır. Kırklareli'nin Ahmetler köyünden sökülerek, Aşağı Pınar Açık Hava Müzesine taşınmış geleneksel mimarinin sergi binasına dönüştürülmesi anlatılmıştır.

Bölümün ikinci kısmı ise Jeolojik Devirler, Tarihöncesi ve Tarihi Dönemler, Sergi Tasarımı ve Bölümleri, Sergileme Elemanları olarak üç alt başlıkla ele alınmıştır. Zaman Tüneli Binası içinde hazırlanacak Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü sergisinin içeriğini oluşturmak ve sergilenecek materyali belirmek amacıyla bölgenin tarihçesi, Jeolojik Devirler, Tarihöncesi Çağlar ve Tarihi Çağlar olmak üzere üç alt başlıkta, özellikle Kırklareli kenti odaklı, detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda elde edilen veriler değerlendirilerek sergi materyali belirlenmiştir. Sergi Tasarımı ve Bölümleri kısmında, sergileme için uygun bulunan materyalin nasıl koleksiyona dönüştürüleceği üzerinde durulmuş ve rotası çizilmiştir.

Dördüncü bölümün son kısmında ise koleksiyonun ziyaretçiye sunulması açısından önem taşıyan sergileme elemanları ele alınmıştır. Avrupa ve Türkiye'den gözlemlenmiş iyi uygulama örneklerinden esinlenilerek sergide kullanacak olan bilgilendirme, teknik ve fiziki elemanlar detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

Tezin son kısmı olan Değerlendirme bölümünde, çalışmada ele alınan konuların tamamı, Zaman Tüneli: Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü sergisi odaklı olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç bölümünde, yapılan çalışmada ulaşılan sonuçlar kısaca ele alınmıştır. Kaynakçada da, sadece metin içinde gönderme yapılan yayınlara yer verilmiştir.

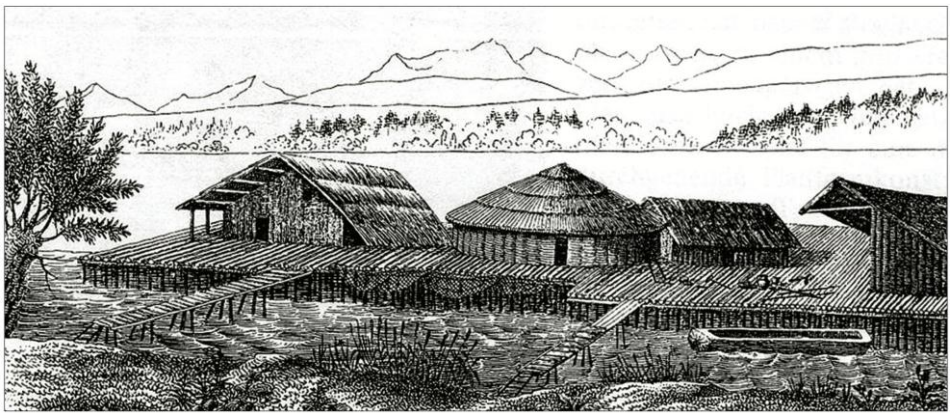
BİRİNCİ BÖLÜM
AÇIK HAVA KÖY MÜZELERİ

1.1. Açık Hava Köy Müzesi Kavramı ve Gelişimi

Açık Hava Köy Müzesi olgusunun ortaya çıkışı, özellikle Orta Avrupa'da sanayileşme faaliyetlerinin yoğunlaşmasıyla birlikte tarım ve hayvancılıkla uğraşan köy toplumlarının 19. yüzyılın sonlarına doğru fabrikada çalışan işçi ve kentliye dönüşmeye başladığı döneme karşılık gelmektedir. Sanayileşme süreci, ulus kavramının gelişimi ve milletlerin kendi etnik kimliklerini tanıtma çabası, tarihsel ve kültürel değerlerin tanımlı hale getirilerek vurgulanmasına neden olmuştur (Gellner, 1983: 46). Bu müzelerde, kırsal yaşam biçimi anlatılırken halen varlığını sürdüren köy yerleşimlerinin yanı sıra ilk tarımcı köy topluluklarına da yer verilmeye başlanmıştır.

1800'lü yılların sonlarına doğru İsviçre'nin göl çevrelerinde bulunan kazık izlerinin Ferdinand Keller tarafından raporlanmasıyla, Avrupa'da Tarihöncesi Dönem'e ait kültürlerin tanınmaya başlanmış açık hava köy müzeleri için önemli bir kaynağa dönüşmüştür (Gellner, 1983: 46). Göl içinde bulunan kazıklardan yola çıkarak yapılan restitüsyon çizimleri ve maketleri, Bern Müzesi'nde sergilenmeye başlanmıştır. Böylece Avrupa'daki ilk tarımcı köy yerleşimleri, göl evi olarak adlandırılan kazıklı yapı tekniğiyle inşa edilmiş binalar, topluma sunulmuş ve büyük ilgi uyandırmıştır (Kaufmann, 1979: 14-16)[1]. Bu tarihöncesi kültürler, topluma tanıtılmak için müzelerde maket ve çizimlerle sunulmuş, geleneksel köy yaşamı canlandırmaları ise dünya fuarlarında sergilenmiştir (Kaufmann, 1979: 14-16).

[1] Ayrıntılı bilgi için bkz. Keller, 1866.



Şekil 1.1: Ferdinand Keller'in İsviçre Göl Evleri canlandırma çizimi-1854 (Kaufmann 1979: 15).



Şekil 1.2: Ferdinand Keller'in Raporundan yola çıkılarak hazırlanan göl evi maketi[2]

Başlangıçta Avrupa'nın sömürge ülkelerinden toplanan etnografik malzemelerle hazırlanan sergiler, 1873 yılında Viyana Dünya Fuarında, Avrupa'nın yerel kültürlerine ait çiftçi evlerinin 1/1 maketleri/modelleri ile halka tanıtılmıştır. 1878 yılında Paris Dünya Fuarında ise çiftçi evlerinin iç canlandırması yapılmıştır (Eres, 2009: 121). Böylece ziyaretçinin de dahil edildiği bu aktif sergileme ve sunum yöntemi kullanılmıştır.

1891 yılında İsveç'in Stockholm şehrinde Artur Hazelius tarafından tasarlanan Skansen Açık hava müzesi, köy yaşantısını ve geleneksel kültürleri sergileyen ilk açık hava müzesi olarak kayıtlara geçmiştir (Bringeus, 1974) [3].

[2] Görsel alındığı web sayfası için bkz. http://www.neuchateltourisme.ch/aquarius/slir/w900/pictures/content/neuchatel/Insolites_Palafittes3.jpg?cdate=8639 çevrimiçi 12/03/2017



Şekil 1.3: Skansen Açık Hava Müzesi Planı[4].

Skansen Açık Hava Müzesinde, İsveç'in çeşitli bölgelerinden getirilen çiftlik yapıları ve bu yapılarda uygulanan iç mekân canlandırmalarıyla köy ortamı oluşturulmuştur (Magelsen, 2004: 128). Böylece bu yapılar hem korunmuş hem de planlanmış doğal çevre ortamında sergilenmiştir. Skansen'in açılışından sonraki 20 yılda, müzenin de büyük ilgi görmesinden dolayı, Avrupa'da birçok açık hava müzesi kurulmuştur (Tablo 1.1.). Böylelikle, ülkeler ve tarihsel süreçler arasında bağ kurularak, bölgesel kimlik oluşturmak amacıyla önemli adımlar atılmıştır (Zipsane, 2013: 19).

[3] Detaylı bilgi için bkz. Bringéus, 1974.

[4] Görselin alındığı web sayfası için bkz. http://www.skansen.se/images/google-map-overlay.png çevrimiçi 12/03/2017.

Yıl	Açıkhava Müzesi	Ülke
1891	Skansen	İsveç
1894	Funasdalens Fornpark	İsveç
1901	Frilandsmuseet	Danimarka
1901	Friluftsmuseet Jönköpings Stadspark	İsveç
1902	Norsk Folkemuseums frilusmuseum	Norveç
1902	Smålandsstenar	İsveç
1904	Maihaugen	Norveç
1909	Fölisöns frilusmuseum	Finlandiya
1912	Jamtli	İsveç
1913	Murberget	İsveç
1914	Sverresborg Tröndelags Folkemuseum	Norveç
1914	Den gamle by, Danmarks köbstadsmuseum	Danimarka
1914	Rammaparken	İsveç
1918	Fredriksdal	İsveç
1918	Arnhem	Hollanda
1919	Gammlia	İsveç

Tablo 1.1: Skansen Açık Hava Müzesi'nin açılışından sonraki 20 yılda ortaya çıkan açık hava müzeleri (Zipsane, 2013: 17-18).

19. yüzyılın sonlarında toplumsal yapıda görülen farklılaşma ile ortaya çıkan ve gelişmeye başlayan açık hava müzesi olgusu, özünde kültür varlıklarının kendi doğal çevrelerinde sergilenerek, halka geçmişi, tarihi ve kültürü anlatmak amacıyla özgün ortamda tasarlanan müze uygulamalarıdır (Eres, vd., 2010). Bu tür müzeler, geleneksel –kültür varlığını doğal çevresinden koparark-sergileme yönteminden farklı olarak, kalıntıların bir nesne ya da yalın bir eser olarak değil gerçek işlevinin vurgulanarak sergilenmesini benimsemektedir. Dünyada farklı türlerde yüzlerce örneği bulunan açık hava müzeleri, kültür kalıntılarını, köyleri, yaşam şekillerini, yerleşim düzenlerini, ekonomi, teknoloji ve en önemlisi kültürleri doğal ortamlarında koruyarak açık havada sergileyen bilimsel ve eğitsel koleksiyonlar olarak tanımlanmaktadır (Zipsane, 2013: 21). Arkeolojik Açık hava Müzelerinde ise mevcut

kalıntıların yerinde korunması ve sergilenmesi, bununla birlikte kültür varlığının doğal çevresiyle ilişkisinin de birlikte aktarılması önemlidir. Özellikle Tarihöncesi Dönem kazılarında, kalıntının ziyaretçiye görsel açıdan sunulması oldukça güçtür. Bundan dolayı, bu tip alanlarda yapılacak canlandırma ve yerinde sergileme uygulamalarında üç boyutlu çizim, rekonstrüksiyon ve görsel materyal gibi yöntemler kullanılarak bilgi ziyaretçiye sunulmalıdır.

Açık hava müzeleri, kâr amacı gütmeyen, halka açık, sürdürülebilir kurumlardır. Bunun yanı sıra insanın ürettiği soyut/somut mirası gelecek nesillere aktaran, koruyan ve sergileyen birimlerdir. Ayrıca eğitim, çalışma ve eğlence amacı da gütmektedir (ICOM, 2007: 2).

Paardekooper, açık hava müzeleri için 8 ayrı tip önermektedir (Paardekooper, 2012). Bunlar;

1. Geleneksel Açık Hava Müzeleri
2. Arkeolojik veya Tarihi Sit Müzeleri
3. Etnografik Açık Hava Müzeleri
4. Doğal Park veya Doğal Çevre Düzenlemeleri
5. Rekonstrüksiyon Müzeler
6. Yaşayan Tarih Müzeleri
7. Çiftlik Yapıları
8. Tema Parklar

Tek bir tema üzerine kurulmuş müzeler yerine, yukarıda belirtilen müze tiplerinin birçok özelliğini tek bir çatı altında toplayan "Karma Açık Hava Müzeleri" de görülmektedir (Eres, vd., 2010: 189-191). Yapı rekonstrüksiyonu, geleneksel köy yaşantısı canlandırması, arkeolojik varlıkların yerinde sergilenmesi, deneysel arkeoloji ve eğitim alanı gibi farklı birimlerin tek bir alanda toplanması da önem teşkil etmektedir.

"Müze" kelimesi geleneksel anlamıyla toplama, koruma ve sergileme gibi amaçları benimserken "Açık Hava Müzeleri" eğitim, koruma, yerinde sergileme, deneyimleme ve yaşayan tarih kavramlarına farklı bir bakış açısı ile yaklaşmaktadır

(Paardekooper, 2013: 130). Ancak bu yaklaşım, geleneksel anlayışın aksine çevre, kültür ve etkileşimi yenilikçi bir yöntemle sergilemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca kültürü, ait olduğu ortamda yaşayan bir unsur olarak ziyaretçilere aktarmaktadır. Bu iki farklı bakış açısının ortak birleşimi ile açık ve kapalı alanlarda yapılan çalışmaların oldukça başarılı olabileceği fikri gittikçe benimsenmeye başlanmıştır (Paardekooper, 2013: 130).

1.2. Türkiye'de Açık Hava Köy Müzesi Algısı ve Uygulama Modelleri

Türkiye'de son 20 yıldır gelişen ve değişen açık hava müzesi kavramının, ortaya çıkışından bu yana, daha ileriye boyutlara taşındığını görülmektedir (Eres, vd., 2010; Paardekooper, 2013: 130). Türkiye'de açık hava müzesi fikri, 1945 yılında, dönemin Ankara Etnografya Müzesi Müdürü Hamit Zübeyir Koşay tarafından ortaya atılmıştır. Koşay, 1945 yılında yaptığı yayında, Türkiye'nin farklı bölgelerinden toplanabilecek eserler ile Ankara'da bir açık hava halk müzesi kurulmasını önermiştir. 1950'li yıllarda yaptığı çalışmalarından sonra Koşay, gerçekçi bir bakış açısıyla ülkenin ve dönemin ana unsuru olan tarım ve tarımsal faaliyetleri ön plana çıkaracak başka bir açık hava köy müzesi önerisinde bulunmuş ancak proje gerçekleştirilememiştir (Koşay, 1974; İvgin, 1986: 143, 144). 1950'li yılların sonlarına doğru ise Halet Çambel, arkeolojik kalıntıların yerinde korunması ve sergilenmesi fikrinden yola çıkarak Adana'nın Osmaniye ilçesinde "Karatepe-Aslantaş" projesini başlatmıştır. Böylece Türkiye'deki ilk arkeolojik açık hava müzesi açılmıştır (Çambel, 2010: 132).

Açık hava köy müzesi kavramı başlangıçta Orta Çağ kırsal kültürünü koruma ve sergileme amacıyla gelişmiş olsa da belli bir süre sonra Tarihöncesi Dönem kırsal kültürlerinin sergilenmesi için de uygulanabilecek bir yöntem olarak tercih edilmiştir (Arı, 2009: 120; Eres, vd., 2010). 1997 yılına gelindiği zaman M. Özdoğan başkanlığında yürütülen Kırklareli Höyüğünde koruma ve sergileme amacıyla geliştirilen "Kırklareli Kültür Sektörü Projesi" kapsamında Aşağı Pınar ve Kanlıgeçit

Açık Hava Müzeleri düzenlenmeye başlanmıştır (Arı, vd., 2010). Kanlıgeçit, İlk Tunç Çağ Kalesi olarak megaron planlı yapıları sergilerken, Aşağı Pınar ilk tarımcı köy topluluklarını anlatan bir açık hava köy müzesi olarak tasarlanmıştır (Arı, vd., 2010: 232, 233; Eres, v.d., 2010: 189-191). 2009 yılında Prof. Dr. Necmi Karul başkanlığındaki Bursa Aktopraklık Höyük'te hazırlanan Kültürel Miras Yönetim Planıyla, alanın açık hava müzesine dönüştürülmesi çalışmalarına başlanmış, 2015 yılında müze tamamlanarak ziyarete açılmıştır (Karul, 2015: 30-32). Bu müze, yerinde koruma ve sergileme, deneysel arkeoloji, geleneksel köy canlandırması ve eğitici atölyeler ile arkeoloji ve toplum arasında güçlü bir bağ kurmaktadır (Karul, vd., 2010: 243-247). Açık hava müzesinde, Ulubat Gölü çevresindeki dağlık bölgede yer alan Eski Kızılelma Köyü'ndeki yıkılmaya yüz tutmuş ve terkedilmiş altı ahşap konut, belgelendikten sonra sökülerek alana getirilmiş ve aslına uygun bir şekilde yeniden inşa edilmiştir (Karul, v.d., 2010: 246). 2015 yılında ise Ankara'nın Altındağ ilçesinde Altınköy Açık Hava Köy Müzesi kurulmuş ve ziyarete açılmıştır. 1930-1950 yılları arasındaki Anadolu köy yaşantısını yansıtan müzede, halkı bilgilendirmek amacıyla çeşitli canlandırmalar, maketler ve etkinlikler yapılmaktadır. Burada Karadeniz Bölgesinden getirilmiş, tekrardan kurulmuş ahşap evler içinde döneme ait eşyalar sergilenmektedir[5].

Açık hava müzeleri, ülkelerin zengin maddi kültürünün korunması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için önemli birer köprü niteliğindedir. Bu tip müzeler, deneysel çalışmalar, geleceği araştırma, eğitim, turizm ve sürdürülebilirlik gibi kavramların bir araya getirmektedir. Ayrıca bu sürdürülebilirliği bilgiye aktararak maddi ve manevi mirasın korunmasını sağlamaktadır (Paardekooper, 2012: 276). Son yıllarda açık hava müzesinin yanı sıra, açık hava halk müzesi, köy müzesi, folklor müzesi gibi yeni adlandırmalar da karşımıza çıkmaktadır. Bu örnekler farklı başlıklar altında görülse de birçoğunun vermek istediği mesaj aynıdır. Örneğin, yukarı da genel hatlarıyla bahsettiğimiz açık hava müzeleri ile anlaşılması gereken tek şey, sergilenecek materyalin açık havada sergilenmesi değil, kapalı alanlarda da

[5] http://www.altinkoy.tc/?page_id=289 çevrimiçi 22/05/2017

tarihi ve dinamik gelişimlerini, fonksiyonel ilişkileriyle bağdaştırarak uygun mekânda sergilenmesidir (İvgin, 1986: 143).

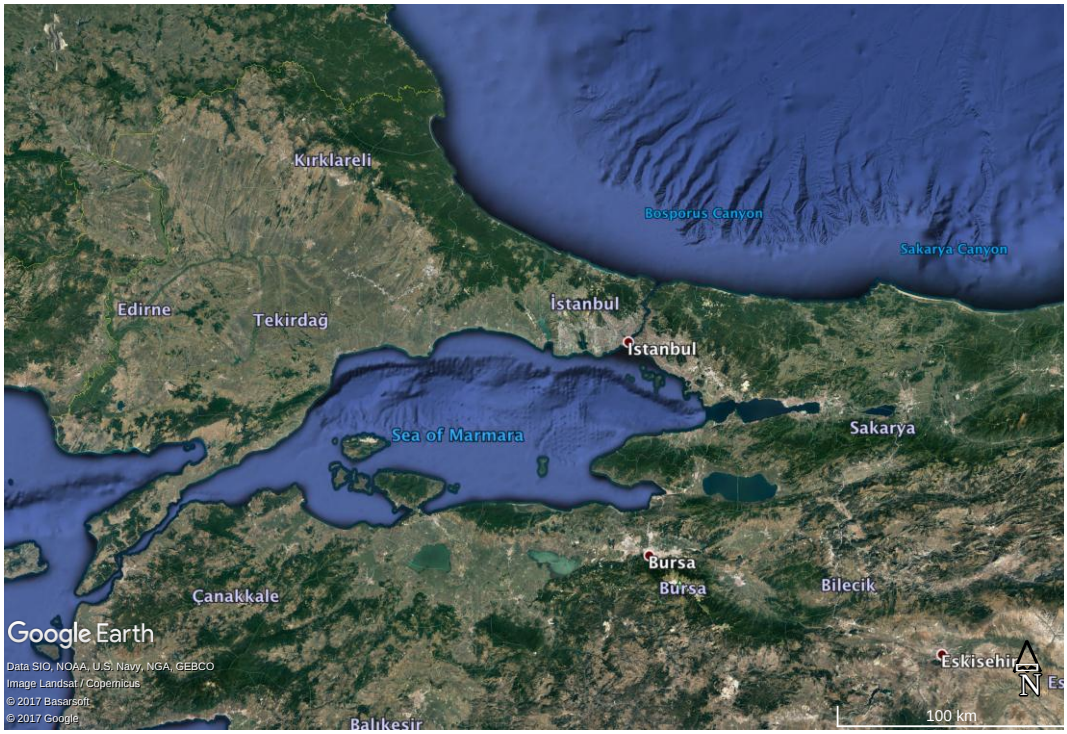
İKİNCİ BÖLÜM
DOĞU TRAKYA BÖLGESİ'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1. Bölge Coğrafyası

Doğu Trakya, Adriyatik Denizi, Akdeniz, Ege Denizi, İon Denizi, Marmara Denizi ve Karadeniz'in çevrelediği Balkan Yarımadasının güneydoğusunda yer alan hem coğrafi hem de kültürel bir bölgedir (Theodossiev, 2011: 1). Avrupa ve Asya kıtalarının etkileşiminde önemli bir role sahip olan bölge, günümüzde Türkiye Trakya'sı, Güney Doğu Avrupa gibi isimlerle de anılmaktadır (Jelavich, 1983: 1). Marmara Bölgesi'nin kuzeybatısında yer alan Doğu Trakya, kuzeyde Istranca Dağları (Yıldız), güneyde birbirine paralel uzanan Ganos ve Koru dağları, ortada Ergene Havzası ile batıda İstanbul'a kadar ulaşan coğrafyayı kapsamaktadır (Etiz, 2007: 5; Erzen, 1994: 12-17). Doğu Trakya'nın coğrafi ve jeolojik olarak şekillenmesi, I. Jeolojik Zaman'a (Paleozoik) tarihlenmekte ve bölge İstanbul Boğazı'nın iki tarafı ile Trakya Bölgesi'ndeki Istranca Dağlarından oluşmaktadır. Paleozoik şistlerden oluştuğu ve zaman içinde sürekli aşınmaya uğradığı için yassılaşan Istranca Dağları'nın en yüksek yeri 1031 m'ye ulaşan Mahya Tepesi'dir (Atalay ve Mortan, 1997: 86). III. Jeolojik Zaman (Tersiyer) ile IV. Jeolojik Zaman (Kuvaterner) arasına tarihlenen Ergene Havzası, batıda Yunanistan ve Rodoplar, kuzeyde Istranca Masifi, Karadeniz ve Bulgaristan, doğuda Marmara Denizi'nin bir bölümü ile İstanbul Paleozoiği, güneyde ise Ege Denizi ve Saroz Körfezi ile sınırlanmaktadır (Sonel, 1998: 259). Çökelme arazisi olan havza, killi-kireçli topraktan oluşmaktadır. Meriç Nehri'nin oluşturduğu delta ovasında birikmiş alüvyonlar, bölgedeki IV. Jeolojik Zaman'a tarihlenmektedir[6]. İklim ile coğrafi koşullar göz önünde bulundurulduğu zaman Kuvaterner ile birlikte bölgede insan

[6] IV. Jeolojik Zaman: Buzul Çağ ve Buzul Çağ'ı sonrası olarak ikiye ayrılan Kuvaterner'de (Antropozoik) yeryüzünde ciddi bir soğuma ile birlikte buzul dönemine geçilmiştir. Bu dönem, Kuzey yarım küre, Batı Avrupa, İskandinavya ve Kanada gibi karaların buzulla kaplandığı, iklimde büyük değişimlerin görüldüğü ve dört buzul döneminin (Günz, Mindel, Riss, Würm) yaşandığı, birçok bitki ve hayvan türünün neslinin tükendiği ve deniz seviyelerinin alçaldığı bir zamandır. Buzul Çağ'ı sonrası ise iklimin, günümüz koşullarına yakın seviyeye ulaştığı ayrıca insanın ortaya çıktığı zaman olarak bilinmektedir (Lowe, vd., 2015).

yaşamına müsait bir ortam oluşmuştur (Atalay ve Mortan, 1997: 82; Erzen, 1994: 35). Jeomorfolojik olarak Istranca Dağlarının bulunduğu arazi II. Jeolojik Zaman'da (Mesozoik) başkalaşıma uğramış ve Tetis Denizinin bir kolu, bugünkü Karadeniz'den güneye doğru açılmıştır (Ardel, 1960).



Harita 2.1: Marmara Bölgesi ve Trakya Haritası[7].

2.2. İklim ve Bitki Örtüsü

Marmara bölgesinde iklim, yaz ve kış aylarında yöreyi tamamen etkisi altına alan hava kütlelerinden etkilenmektedir (Atalay ve Mortan, 1997: 93). Trakya'da ise bu iklim koşulları ortalamanın çok fazla üzerine çıkmamaktadır (Güngördü, 1999: 11). Yaz aylarında tropikal kökenli, nemli ve sıcak hava kütlelerinin etkisi altına giren bölgede, Kuzeybatı Avrupa'dan gelen yüksek basınçtan, Basra alçak basınç sahasına doğru bir akım oluşmaktadır. Bu akım, Balkanlardan gelerek bölgeyi etkisi altına almakta ve bölgedeki yaz sıcaklıklarının düşmesine neden olmaktadır (Atalay ve Mortan, 1997: 94). Buna ek olarak Orta Avrupa'da görülen frontal faaliyetlerin

[7] Harita, Google Earth Programından alınmıştır.

Balkanlar üzerinden bölgenin kuzeyine girmesi ile yağışlar meydana gelmektedir (Atalay ve Mortan, 1997: 94). Kış aylarında soğuk ve kuru bir iklime sahip olan bölge, Balkanlardan gelen soğuk hava ve güneyden gelen tropik hava kütlelerinin etkisine girmektedir (Atalay ve Mortan, 1997: 94; Sensoy, 2007).

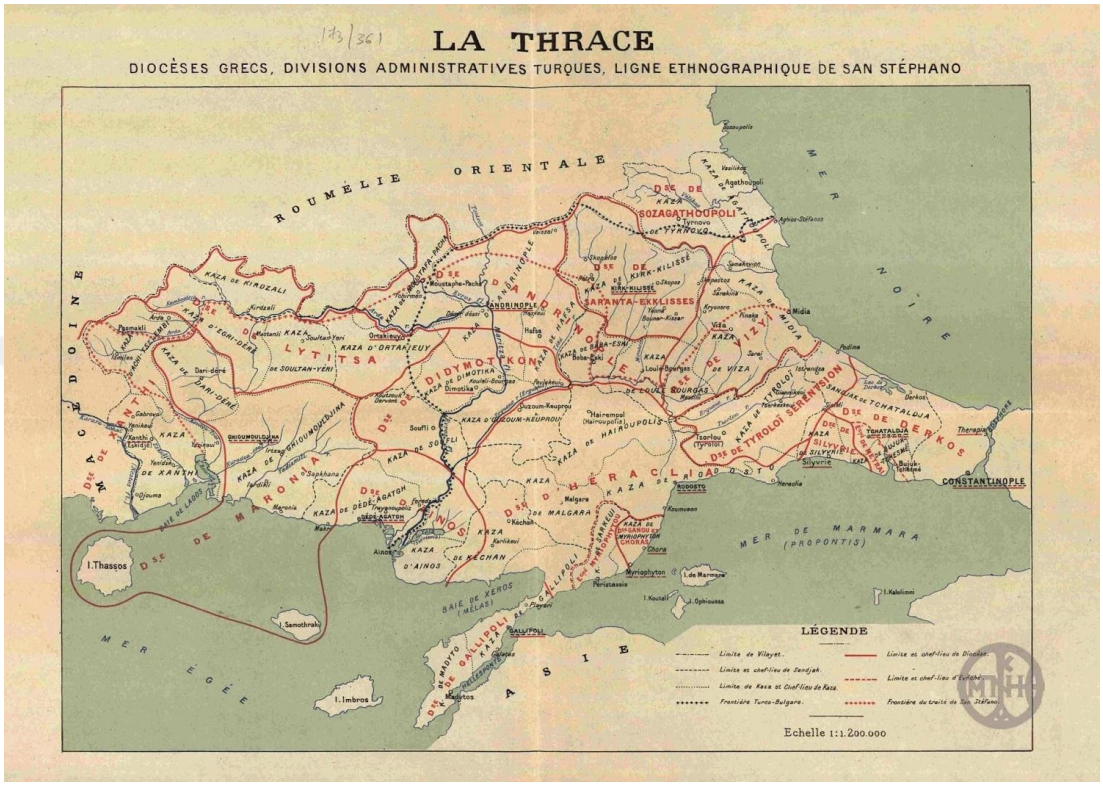
Bölgenin iklimi, kışın Akdeniz iklimi kadar ılık, yazın ise Karadeniz iklimi kadar yağışlı değildir. Bu nedenle de Akdeniz-Karadeniz iklimi arasında geçiş iklimi olarak gösterilmektedir (Sensoy, 2007). Orta ve Batı Avrupa'dan bilinen polar cephe güneye doğru çekilerek sıcak ve soğuk cephelerin etkisi ile bölgede değişken bir iklim oluşturmaktadır. Böylece hava hem soğumakta hem de bölgede kar yağışları görülmektedir (Atalay ve Mortan, 1997: 94). Bölge için Istranca dağları önemli bir etkendir. Dağların kuzey kesiminde yoğun yağışların olduğu Karadeniz iklimi etkiliyken, Ergene ovasına açılan kesimlerinde karasal iklim hakimdir (Atalay ve Mortan, 1997: 94).

Bölgenin coğrafi yapısı ve doğal şartları göz önünde bulundurulduğunda, ormanların tüm coğrafyaya yayılması gerekirken, arazinin sadece üçte biri ormanlıktır (Atalay ve Mortan, 1997: 94). Bitki örtüsünün dağılımında ise; iklim, iklim salınımlarına neden olan yükselti ve insan etkisi öne çıkmaktadır. Bölgede yine iklimde görüldüğü gibi bitki örtüsünde de Istranca Dağları önemli bir rol oynamaktadır (Güngördü, 1999). Karadeniz'e bakan yamaçlarında kayın, Anadolu kestanesi, gürgen, ıhlamur gibi neme ihtiyaç duyan türler, Ergene havzasına bakan yamaçlarında ise daha çok kurak iklime uygun meşe, kızılçam ve karaçam yoğun olarak görülmektedir. Kayın ormanlarının en yoğun ve yaygın olarak bulunduğu bölge, Istranca Dağlarıdır (Dönmez, 1990).

2.3. Bölgenin Tarihçesi

Doğu Trakya Bölgesi, Türkiye Trakya'sı olarak da adlandırılan, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kültürel olarak birbiriyle kesiştiği tampon bir bölgedir. İklim ve

coğrafi koşullara bakıldığında IV. Jeolojik Zamanın başından itibaren insanın yaşamına elverişli bir bölge olduğu anlaşılmaktadır (Erzen, 1994: 35).



Harita 2.2: Doğu Trakya Haritası (1878)

(http://www.greek-genocide.net/images/Overview/Documentation/map-thrace-1878.JPG /(13/10/17))

Marmara Bölgesinde Paleolitik Dönem, İstanbul Boğaz'ı çevresi, Çatalca ve Büyük Çekmece'ye kadar buluntu yerlerinde görülse de batıya doğru bu yerler kaybolmaktadır (Özdoğan, 2016: 9-10). Yarımburgaz mağarasında bulunan insan elinden çıkmış aletler, avcı-toplayıcı toplumların Yakın Doğu'dan Avrupa'ya olan yayılımını ve Trakya'nın bu yayılım sürecindeki yerini göstermektedir (Özdoğan, 2000b: 309). Yarımburgaz Mağarası bölgenin en önemli buluntu yerlerinden biridir. Aşağı ve Yukarı Mağara olmak üzere iki farklı alanda yapılan kazılarda yukarı mağarada Alt Paleolitik Dönem'den Kalkolitik Dönem'e kadar devam eden bir iskân gözlemlenmiş, aşağı mağarada ise sadece Alt Paleolitik Dönem'e ait verilere ulaşılmıştır (Erzen, 1994: 37-38). Tekirdağ'ın dağlık bölgelerinde yapılan yüzey araştırmaları sonucunda ise Alt Paleolitik Dönem bulgularına rastlanılmıştır (Dinçer

ve Slimak, 2007). Son Buzul Dönemi'nde (Würm) bölgenin insan yaşamı için uygun koşulları sağlayamaması, Paleolitik Dönem bulgularının yoğun olarak takip edilememesinin sebebini açıklıyor olabilir (Özdoğan, 2016: 10).

Mezolitik Dönem'in başlangıcı ise iklim değişiklikleri ve artan sıcaklıklarla ifade edilmektedir. Büyük ve yırtıcı hayvanların ortadan kaybolması, daha küçük hayvanların görülmesi ve bunları avlayan avcı topluluklar, dönem için karakteristiktir (Ray, 2000). Bölgede Mezolitik Dönem, "Ağaçlı Kültürü" ile tanımlanmıştır. Bu kültür için kesin bir tarih belirtilemese de Karadeniz kıyısında görülen benzer buluntulardan MÖ 9.-8. binyıllara tarihlendirilebileceği düşünülmektedir. Fakat Ağaçlı Kültürü verileri Doğu Trakya'nın iç kesimlerinde gözlemlenmemiştir (Özdoğan, 2013).

Marmara Bölgesi ve Doğu Trakya Bölgeleri için Neolitik kültürler, uzun yıllar boyunca Fikirtepe Kültürü ve buluntuları üzerinden değerlendirilmiştir. Bu kültürün, önceleri İstanbul üzerinden Balkanlara geçtiği düşünülmekteydi fakat devam eden araştırmalarla birlikte Büyük Çekmece Gölü'nün batısına ulaşmadığı, Balkanlardan bilinen Karanovo I kültürünün ise Doğu Trakya ve Ege kıyılarına kadar yayıldığı anlaşılmıştır. Fakat her iki kültür de Balkanlar ile Anadolu arasında tampon bölge görevi gören Trakya'da bir sentez oluşturmaktadır (Özdoğan, 2016: 10). Balkanlar'dan bilinen Karanovo I kültürünün Trakya'daki yansımasına bakıldığında bu kültürün Balkanlar'a aktarılışının Ege üzerinden olduğu uzmanlar tarafından genel kabul görmektedir. Bu kültürün Ege'ye yayılmasının ise Orta Anadolu mu yoksa Akdeniz üzerinden mi olduğu halen tartışılan bir konusudur. Ancak Ege Bölgesi'ndeki Ulucak, Yeşilova, Çukuriçi ve Ege Gübre kazılarından bölgede yeni bir sentezin ortaya çıktığı ve bunun da kuzeye doğru bu yeni oluşumla aktarıldığı anlaşılmıştır. Bu etkileşim sonucunda oluşan kültür, Marmara kıyılarının güneyi, Yunanistan, Bulgaristan'da takip edilmektedir. Doğu Trakya'da ise Hoca Çeşme ve Aşağı Pınar yerleşimlerinden bilinmektedir (Özdoğan, 2016: 11).

Karanovo I kültürü ile İlk Tunç Çağı arasına tarihlenen dönem, MÖ 4800-4700 yıllarına kadar net bir şekilde takip edilebilmekte ve Kalkolitik Dönem olarak tanımlanmaktadır. Doğu Trakya'ya özgü olan Toptepe Kültürü, Orta Tuna

Havzasında görülen kültürlerle benzerlik göstermekte ve Orta Kalkolitik Dönem'e tarihlenmektedir (Özdoğan vd., 1991). Bölgenin batısında, Kırklareli kentinde yer alan Aşağı Pınar Höyüğünün 5/6 geçiş ve 5.-2. Arası tabakaları İlk Kalkolitik Dönem'den Orta Kalkolitik Dönem'e geçiş sürecini göstermekte ve Orta Kalkolitik Dönemde Balkan kültürlerinin iyice benimsendiğini işaret etmektedir. Trakya'da Kalkolitik Dönem'den sonra yaklaşık MÖ. 4800-4700 yıllarında tüm yerleşmelerin terkedildiği, uzun ve tanımlı bir sürecin görülmediği anlaşılmıştır (Özdoğan, 2016: 12).

MÖ. 3. binyılda, Marmara Denizi'nin Anadolu yakasında görülen gerçek anlamda ilk kentler ve kent devletleri gerek tabakalanması gerekse konumu açısından anahtar yerleşme görevi gören Hisarlık Tepe (Troya) ile temsil edilmektedir (Harmankaya, 2002: 33). Bölgenin iç kesimlerinde, Balkanlardan bilinen Ezero, Sveti Krilovo ve Mihaliç tipinde çanak çömlek örneklerinin görüldüğü düz yerleşmelere rastlanmıştır. Bu yerleşmelerde Troya'dan da bilinen Anadolu tipi çanak çömleğe rastlanmış olması ticaret amaçlı kurulan Anadolu kolonileri olabileceğini düşündürmektedir. Özellikle Kırklareli-Kanlıgeçit Höyüğü bu kolonilerden biridir. Anadolu etkisinin görüldüğü bu yerleşme, ticaret merkezi olarak yorumlanmış ve Troya benzeri megaron planlı, kutsal alanlı bir iç kale yerleşimi olduğu anlaşılmıştır (Arı, vd. 2010: 232). Orta ve Son Tunç Çağ'da İç Anadolu ve Ege bölgelerinde Miken ve Hitit gibi devletlerden sonra imparatorlukların gelişmeye başladığı görülmekteyse de Trakya'da tarım ve hayvancılıkla uğraşan göçebe nüfus yoğunluktadır. Dolayısıyla bu dönemde, bölgenin büyük imparatorlukların ilgi alanı dışında kaldığı söylenebilir (Özdoğan, 2000b: 311). MÖ 2. binyılın sonlarında Istranca dağlık bölgesine, Karadeniz'in kuzeyinden yeni bir göç dalgasının geldiği bilinmektedir. Bu göç akımıyla birlikte, bölgede mezar alanı olarak kullanılan, "Taşlıtepe" diye adlandırılan, küçük tümülüsler görülmeye başlanmıştır (Özdoğan, 2000b: 311). Bu dönemde bölgeye gelen bir diğer mezar türü de dolmenlerdir. Megalitik anıtlar olarak bilinen bu mezarlar büyük taşlarla ve harç kullanılmadan inşa edilmiş yapılardır (Özdoğan, 2000b: 311).

Tunç Çağ'dan Demir Çağ'a geçiş süreci Yakındoğu ve Ege bölgesinde olduğu gibi

Anadolu için de oldukça karışık bir dönemdir. Bu dönem genellikle "Karanlık Çağ" olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 2007: 506-507). Anadolu'ya ve Ege bölgesine kıyasla Trakya'da sakin bir ortam söz konusudur. Buradaki toplulukların ovalara yerleşmesi bölgenin herhangi bir tehdit altında olmadığını göstermektedir (Mansel, 1995: 88). Yunanistan'ın kuzeyi Rusya'nın güneyi ve Kuzeybatı Anadolu bölgesine yerleşmiş olan Traklar, MÖ 2. binyıl'da Trakya'yı işgal etmişlerdir (Akurgal, 1995: 137; Webber, 2001: 3). Herodot, Trakya'da yaptığı geziler sırasındaki gözlemlerinde; Trak'lardan dünyadaki kalabalık topluluklardan biri olarak bahsetmiş, eğer siyasi birliktelik göstermiş olsalardı dünyanın en güçlü topluluklarından biri olabileceklerini söylemiştir (Historia, V: 3). Traklar, bulundukları bölgelere göre farklı isimlerle anılmıştır. Yaklaşık 40 kabileden Traklar'a genel olarak bakıldığında hepsinin gelenek ve yaşam biçimlerinin aynı olduğu görülmüştür (Beksaç, 2007: 25). Bu kabilelerden en bilinenleri; Getai, Moesi, Astai, Odrysai, Thyni, Odomanti, Dii, Bessi, Bisaltai, Satrailerdir. Avrasya steplerinden göç ettikleri düşünülen Traklar, MÖ 1200'den sonra Doğu Marmara'ya, özellikle Bithynia ve Troad bölgelerine yerleşmiştir (Webber, 2001: 4). Kabileler halinde yaşayan Trak topluluklarının, Kuzeybatı Anadolu Bölgesinde büyük bir hakimiyet sağlayarak Hitit Devletine saldırdığı ve şehirleri yağmalayarak bu devleti ortadan kaldırdığı bilinmektedir (Özdoğan, 2000b: 311).

Kuzey Batı Anadolu'da İlk Demir Çağ, Troya VIIb2 tabakasıyla temsil edilmektedir (Özdoğan ve Akman, 1992: 408). Doğu Trakya'da İlk Demir Çağ'a tarihlenen kalıntılar, Bulgaristan ve Romanya'da belgelenmiş kayıtlardan bilinmektedir. Son Tunç Çağ-İlk Demir Çağ geçişi Troya VIIb2 tabakasından ele geçen "Yumrucuklu seramik" ile tanımlanmaktadır. İlk Demir Çağ'a ait yerleşmeler küçük dere yakınlarında ya da iki derenin arasına kurulmuş, genellikle birkaç evden oluşan küçük yerleşmelerdir (Özdoğan, 2000b: 311)

Küçük yerleşmelerin yanı sıra Trakya'da İlk Demir Çağ, Megalitik anıtlar, mezar tepeleri ve tümülüsler ile temsil edilmektedir (Yıldırım, 2008). Kırklareli'nde bilinen, bilimsel olarak araştırılan tek mezar tepesi Taşlıcabayır'dır (Özdoğan, 1987). Mezar tepeleri ile tümülüsler birbirinden kolayca ayırt edilmektedir. Tümülüslere

göre daha küçük olan mezar tepelerinin yükseklikleri genelde 1-7 m arasında değişiklik gösterirken, yüzeyleri genellikle çakıl taşları ile kaplıdır (Özdoğan, 1987: 7-10). Megalitik anıtlar, dolmen olarak adlandırılan dikili duran taşlardır. Dolmenler ya da megalit mezar odalarının sayısı Trakya'da oldukça fazladır ve Istranca Dağları ile sınırlanmaktadır. Bu anıtlar Doğu Trakya'da ilk defa Şevket A. Kansu ve İsmail K. Kökten tarafından fotoğraflanarak belgelenmiştir (Özdoğan, 2006c). Ardından 1980 yılında Mehmet Özdoğan'ın yürüttüğü yüzey araştırması kapsamında 50 dolmen ve 20 dikilitaş kayıt altına alınmıştır. Bu megalitik anıtlar, Kuzeybatı Anadolu, Maraş-Adıyaman, Antalya ve Kastamonu grubu olarak incelenmiştir. Fakat her grup bir diğerinden daha farklı biçimdedir (Özdoğan, 1982a).

İlk Demir Çağ'da Trakya bölgesinde nüfusunun arttığı ve sosyal yapının oluşmaya başladığı görülmektedir. Marmara Denizi'nin Anadolu tarafında ise aynı zaman diliminde nüfus azalması söz konusudur. Burada yer alan küçük yerleşmeler Helenistik döneme kadar kesintisiz devam etmiştir (Özdoğan, 2000b: 311). Bu süreç, M. Akman tarafından kazılan Lalapaşa Dolmeni içindeki mezar odasının İlk Demir Çağ'ından Helenistik Dönem'e kadar kesintisiz kullanımıyla takip edilebilmektedir (Akman M., 2010).

MÖ. 9. yüzyılın sonlarına doğru Ege kıyılarına yerleşmeye başlayan İon, Dor ve Aioller organize bir şekilde kabileler halinde yaşamıştır. Bunların yanında Anadolu'ya akın eden Balkan toplulukları, sürekli olarak Anadolu'ya göç edip yerleşmişlerdir (Akurgal, 1995: 137). MÖ. 8. yüzyılda Yunanların bölgeye kolonizasyon hareketleri başlamış ve düzenli bir şekilde hem koloni hem de polisler (şehir devleti) kurulmuştur. Yunan şehir devletlerinin oluşum sürecinde Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinin yanı sıra Trakya bölgesinde de çeşitli koloniler görülmektedir (Pavel, 1985: 85). Yunan kolonizasyon hareketleri sonucunda kurulan kentler, genellikle İon kentleridir. Bu kentlerden bazıları Salmydessos (Kıyıköy), Ainos (Enez), Perinthos (Marmara Ereğlisi), Heraion Teichos (Karaevli Altı), Selymbria (Silivri) ve Kardia (Bakla Tepe)'dir (Erzen, 1994: 75, 76).

MÖ. 7. yüzyılda batıdan gelen saldırı sonucunda Bithyn ve Thyn kabileleri Kuzeybatı Anadolu'ya yerleşerek bu bölgeye Bithynia ismini vermişlerdir (Mansel, 1938: 24; Balaban 2006). MÖ. 6. yüzyılda Atina Tiran'ı Peisistratos, Trakya'da çeşitli maden kaynaklarına hâkim olmuştur. Bu maden yataklarını ve bölgeyi Trak akınlarına karşı koruyabilmek için güvenli kentler inşa etmiş, böylece Yunan kültürü Trakya'yı etkilemeye başlamıştır (Mansel, 1938: 24). Bu sırada Doğu Avrupa kavimlerinden İskitler de bölgeye akın etmişler ve yerleşmişlerdir. İskitler, yerel halkla kaynaşmış ve kültürel etkilerini bölgeye yerleştirmişlerdir (Mansel, 1938: 24; Balaban 2006). Arkaik Dönem boyunca akın, göç ve çeşitli kolonizasyon faaliyetlerine maruz kalan Trakya, tamamen Yunan Kültürü etkisi altına girmiştir (Yıldırım, 2008: 15). MÖ. 6. yüzyılda da Pers İmparatoru Darius, İskit seferi sırasında Trakya topraklarından geçmiştir. Darius, Trakya topraklarını ele geçirmeye çalışsa da Trak kabileleri Pers ordularına karşı direnmiştir (Erzen, 1994: 88).

MÖ. 5. yüzyılda kabileler halinde yaşayan Traklar Odrysai kabilesi kontrolünde siyasi bir birlik oluşturmuşlardır. (Hoddinott, 1981: 106). Bu birliğin MÖ. 359'da Odrysai Devletinin dağılmasıyla birlikte Trakya toprakları üçe bölünmüştür (Hoddinott, 1981: 106). MÖ. 336'da Büyük İskender (III. Alexander) Makedonya tahtına geçmiştir. Tahta geçmesiyle birlikte Trakya'daki huzursuzluğu sona erdirmek için sefer yapmış ve bölgeyi hakimiyeti altına almıştır (Erzen, 1994: 99). Büyük İskender'in ölümü ile birlikte Lysimachos, Trakya'nın kontrolünü ele geçirmiş ve yaşanan isyanları bastırarak tüm bölgeye hâkim olmuştur. Trak kabilelerinden biri ile evlenen Lysimachos büyük kral ünvanını almış ve Gelibolu civarında kendi ismini taşıyan Lysimachos kentini kurmuştur (Mansel, 1938: 31). Bölgeye Kelt'lerin göç etmeye başlaması ile birlikte düzen bozulmuş ve Anadolu ile Balkanlar arasında tampon görevi gören Lysimachos kentinin de yıkılmasıyla Kelt'ler Anadolu'ya geçmiştir (Mansel, 1938: 32).

MÖ. 2. yüzyılın başlarında Makedonya ve Trakya'da Roma etkisi görülmeye başlanmıştır. Bölgeyi kontrol altına almaya çalışan Romalılar, Hellen kent devletlerini birbirinden ayırarak işgal etmişler, böylece Trakya'da Roma hakimiyetine girmiştir (Mansel, 1938: 34). MÖ. 129'da Gelibolu yarımadası ve

çevresi Makedonya'ya bağlanmıştır. Bölgede, Romalı komutan Minicius Rufus'un Trak kabilelerinden Bessai'ler ile yaptığı savaş sonucunda birçok Trak kabilesi mağlup edilmiştir (Erzen, 1994: 11). Uzun yıllar süren savaşlar ardından Trakya'nın Roma'ya verilmesi kararına varılmış ve Rhoimetalkhes Trakya kralı ilan edilmiştir (Mansel, 1938: 37, 38). Böylelikle Trakya, "Provincia Thracia" ismiyle Roma'ya bağlanmış ve eyaletin başkenti Perinthos olmuştur (Mansel: 1938: 37,38). Bu dönemden sonra Trakya, sakin ve barış ortamının yaşandığı bir dönem geçirmiştir. MS. 2. ve 3. yüzyıl ile birlikte Trakya, Roma ordularının Doğu'ya giden yol üzerindeki geçit bölgesi olmuştur. MS. 3. yüzyılın ortalarında bölgeye Gotlar'ın saldırmasıyla birlikte, huzur ortamı tekrar bozulmuş, fakat İmparator Diocletianus'un seferi sonucunda Gotlar bölgeden çıkartılarak Trakya Büyük Konstantinus dönemine kadar yeni bir barış sürecine girmiştir (Mansel, 1938: 40).

MÖ. 395 yılında Roma İmparatorluğunun ikiye bölünmesinden sonra bölge, Doğu Roma İmparatorluğu/Bizans İmparatorluğu sınırları içinde kalmıştır. Uzun bir süre Bizans İmparatorluğu hakimiyeti altında kalan Trakya, 14. Yüzyılın ilk yarısında Osmanlı İmparatorluğunun egemenliğine girmiştir. Osmanlı, Lüleburgaz, Çorlu, Kırklareli ve Edirne'yi aldıktan sonra Balkanlar'da Bulgaristan ve Makedonya'ya ilerlemiştir (Sander, 1987: 22). 14. yüzyılın son çeyreğinde I. Murad Döneminde Trakya toprakları tamamen Osmanlı hakimiyetine girmiş ve Edirne eyaletine bağlanmıştır (Umar, 2003: 38; Karabulut, 2016: 54). 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarında bölgede yaşanan kaos, Yunan işgali ve Birinci Dünya Savaşı ardından yapılan Sevr Antlaşmasıyla Trakya toprakları kaybedilmiştir. Ancak 1919 yılında Anadolu'da başlayan milli mücadele, 1920 yılında Ankara'da kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yürütülmüş, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasının ardından, 1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşmasıyla Türkiye Trakya'sı olarak adlandırılan Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, İstanbul ve Çanakkale yeniden Türkiye Cumhuriyeti topraklarına katılmıştır (İnal, 2007).

2.4. Bölgedeki İlk Arkeolojik Araştırmalar

Doğu Trakya'daki ilk bilimsel araştırmaların, 19. yüzyılda Kırklareli'ni kısa süre işgal eden Rus Ordusu tarafından, Aşağı Pınar Mevkii'nde, bugün izlerine rastlanmayan tümülüslerde yapıldığı bilinmektedir (Mansel, 1940). Ardından 19. yüzyılın sonlarında, Eriklice çevresinde yer alan tümülüsler önce M. Kristodoulos daha sonra F. W. Hasluck tarafından belgelenmiştir (Hasluck, 1910). 20. yüzyıl başlarında, Balkan Savaşında, bölgenin işgal edilmesiyle B. Filov Kırklareli'nin kuzeyindeki dolmen ve tümülüsleri belgeleyerek harita üzerinde konumlarını işaretlemiştir. Bu çalışma, 1933 yılında V. Mikov tarafından yayınlanmıştır (Mikov, 1933). Atatürk, Trakya Kültürlerinin araştırılması için o dönem İstanbul Arkeoloji Müzeleri müdürü olan A. M. Mansel'i Türk Tarih Kurumu adına Trakya Bölgesi'nde kazı yapmak üzere görevlendirmiştir. Bölgede 1936-1939 yılları arasında çalışan Mansel, Aşağı Pınar Höyüğü üzerinde bulunan üç tümülüs, Alpullu yerleşimini ve tümülüsünü, Lüleburgaz'da bir tümülüsü, Vize'de dokuz tümülüsü, Çömlektepe Höyüğü'nü kazmış ve detaylı olarak yayınlamıştır (Mansel, 1940: 1943). Trakya Umumi Müfettişi olan Kazım Dirik, arkeoloji, etnografya ve kültür ile ilgili çalışmaları destekleyerek Kırklareli'ndeki Mimar Sinan eserlerinin restore edilmesini sağlamıştır (Batı, 2008: 106-107). 1959-1962 yılları arasında Ş. A. Kansu, Marmara ve Trakya bölgesine yönelerek K. Kökten ile birlikte Yarımburgaz Mağarasında çalışmalar yapmıştır (Kansu, 1972: 22-32). 1963 yılında F. Dirimtekin, Vize-Karaköçek Tümülüsü'nde belgeleme çalışmaları gerçekleştirmiştir (Dirimtekin, 1963: 15-36). 1980'li yıllara kadar bölgenin Tarihöncesi Dönemiyle ilgili bilgilerimiz Fikirtepe, Pendik, Tuzla ve İçerenköy ile sınırlıdır. Bu dönemde M. Özdoğan'ın Marmara Bölgesi'nde başlattığı yüzey araştırmasıyla öncelikle İstanbul ve yakın çevresi daha sonra da Doğu Trakya bölgesi araştırmalarına ağırlık verilmiştir (Özdoğan, 1982a: 137). Bu araştırmalarla bölgenin kültür tarihi içindeki yerini belirlemek, kültürel yapılanmanın etrafındaki bölgelerle uyumunu anlamak ve boşlukları doldurmak amaçlanmıştır. Yüzey araştırması sonrasında bölgedeki sistematik kazılara başlanmıştır (Özdoğan, 2003).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TRAKYA ARAŞTIRMALARI PROJESİ TANITIMI

3.1. Arkeolojik Araştırmalar

3.1.1. Doğu Marmara ve Trakya'da Yapılan Araştırmalar

Anadolu ile Avrupa arasındaki Tarihöncesi Dönem kültürel ilişkilerini belirlemek ve bölgenin kültürel gelişim sürecindeki boşlukları doldurmak amacıyla İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim Dalı, M. Özdoğan başkanlığında 1980 yılında Trakya Araştırma Projesi başlatılmıştır (Özdoğan, 1999). Önceleri Doğu Marmara ve Trakya Bölgeleri üzerinde yoğunlaşan araştırma, daha sonra Kırklareli-Lalapaşa ile Istranca dağlık bölgesi ile devam etmiştir. Araştırmalar kapsamında Kırklareli-Babaeski-Lalapaşa arasında kalan bölgede Tarihöncesi Dönem'e tarihlendirilmiş yerleşmeler saptanmıştır (Özdoğan, 1982a). Böylelikle Trakya'nın araştırılmamış kültürünün belirlenmesine katkı sağlayarak Anadolu ve Ege kültürleri ile Balkan kültürleri arasındaki ilişkiye yeni yorumlar ve değerlendirmeler yapılmıştır (Özdoğan 1982a, 1983: 21- 25).

Balkan yerleşmelerinden elde edilen veriler doğrultusunda Trakya'da madenciliğin ve mezar buluntularının köklü geçmişi olduğu bilinmektedir. Bu kültürlerin Anadolu Kültürleriyle ilişkisi hakkında olan soruların cevaplanamaması, Trakya'nın Türkiye sınırlarında kalan kısımlarındaki araştırmaların eksikliğinden kaynaklanmaktadır (Özdoğan 1983). Bölgede yapılacak araştırmaların, bu soruların cevaplanması ve sorunların çözülmesinde anahtar görevi göreceği düşünülmüştür. Doğu Trakya'nın orta kesimlerinden ve Ergene Havzasından, toplanan çanak çömleklerden elde edilen veri ile bölgenin diğer bölgelerle etkileşimi takip edilmiştir. Neolitik ve Kalkolitik Dönem boyunca bölgenin Balkan Kültürleri etkisinde olduğu, İlk Tunç Çağ'ında ise Anadolu ile yoğun ilişkilerin görülmeye başlandığı bilinmektedir (Özdoğan, 1982a: 138). Orta-Son Tunç Çağı ile İlk Demir çağında Trakya bölgesinin, Anadolu ve Ege

ilişkilerine kapalı olduğu anlaşılmıştır. Trakya'nın MÖ. 2. binyılda Anadolu ve Ege'yle etkileşim izleri taşımaması, Trak kavimlerinin bölgeye Tunç Çağ'ı başlarında yerleşmeleri ile açıklanmaktadır (Hoddinott, 1981: 27).

Yüzey araştırmaları öncelikle Kuzey Marmara bölgesinde, İstanbul Boğazına açılan vadilerde, Büyük Çekmece Gölü'nün kuzeyindeki Eskice Mevkii'nde, Çatalca çevresindeki Karababa Mevkii'nde ve Karadeniz kıyısındaki Ağaçlı ile Kefken gibi Paleolitik Dönem'e tarihlendirilebilecek buluntu yerlerinde yapılmıştır. Araştırılan yerlerde Levallois ve Mousterien geleneğiyle yapılmış buluntu topluluklarına rastlanılmıştır (Özdoğan, 1982a, 137). Bu buluntu toplulukları yanında Epipaleolitik Çağ'a tarihlendirilebilecek konaklama yerleri de gözlenmiştir. Mikrolit alet teknolojisini gösteren bu buluntu toplulukları Anadolu, Karadeniz ve Doğu Avrupa Kültürlerinin Neolitik Çağ'a geçiş sürecinde, bölgeler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde önemli veri sağlamaktadır (Özdoğan, 1982a: 137). Bölgede araştırmalara başlandığında Neolitik Dönem'e tarihlendirilen tek yerleşme Fikirtepe'ydi ve bu kültürün İstanbul üzerinden Balkanlara yayıldığı fikri söz konusuydu. Ancak araştırmaların ilerlemesiyle birlikte bu Neolitik Kültürün Trakya'ya doğru yayıldığı fakat Çekmece Gölü'nün batısına doğru devam etmediği gözlenmiştir. Gölün batısında kalan kısmının ise daha çok Balkanlardan bilinen Karanovo Kültürünün etkisi altında kaldığı otaya çıkmıştır (Özdoğan 2016, 10).

Doğu Marmara ve Trakya'da yapılan yüzey araştırmaları sonucunda farklı döneme tarihlendirilmiş birçok yerleşme saptanmıştır. Bu yerleşmelerden Yarımburgaz Mağarası, Hoca Çeşme, Aşağı Pınar ve Kanlıgeçit kapsamlı bir şekilde kazılmış, Menekşe Çatağı, Taşlıcabayır, Lalapaşa ve Tilkiburnu'nda ise kısa süreli kurtarma kazıları yapılmıştır. Böylece bölgenin tarihini doğrudan değerlendirilmesi ve yorumlamasına katkı sağlayacak somut verilere ulaşılmıştır (Özdoğan 2016: 16). Ayrıca araştırma kapsamında bölgede ilk olarak Ş. A. Kansu tarafından belirlenmiş megalitik anıtlar, M. Özdoğan tarafından yeniden incelenip belgelenmiştir (Özdoğan, 1982a: 139).

M. Özdoğan tarafından bölgede gerçekleştirilen yüzey araştırmalarının bir diğer amacı, güncel faaliyetlerin sebep olduğu arkeolojik tahribata ilişkin belgeleme yapmaktır. Bu kapsamda kültür varlıkları üzerinde doğanın ve insanın yarattığı tahribat seviyeleri belirlenmiş ve listelenmiştir. Sadece tarihöncesi yerleşmeler değil, bölgede yer alan bütün dönemlere ait buluntu yerleri, anıtlar ve sitler belgelenerek Trakya ve Marmara bölgesi arşivi oluşturulmuştur (Özdoğan, 1982b: 38).

Bölgede, M. Özdoğan tarafından 1980 yılında başlatılan yüzey araştırmaları sırasında Kırklareli'nde, Haydardere boyunca devam eden tarihöncesi iki yerleşim yeri tespit edilmiştir. Bu yerleşimler "Marmara Bölgesi Araştırma Projesi" kapsamında kazılmaktadır. Dere kenarında kurulmuş, Anadolu ve Balkanların temas noktasında olan bu yerleşmeler Kırklareli Höyüğü olarak bilinmektedir. Bu höyük Aşağı Pınar ve Kanlıgeçit yerleşimlerinden oluşmaktadır. Aşağı Pınar yerleşiminde 1993 yılında, Kanlıgeçit yerleşmelerinde 1994 yılında kazı çalışmalarına başlanmıştır (Özdoğan E. vd., 2010: 358).

3.1.2 Aşağı Pınar Yerleşimi

3.1.2.1 Konumu

Aşağı Pınar yerleşimi, Doğu Trakya'da, Istranca Dağlarının güney eteklerinde konumlanmış, Kırklareli kenti sınırları içinde yer almaktadır. Istranca dağlık ortamı ile Ergene Havzasının kesiştiği düzlük arazide bulunan yerleşmenin kuzeyinden günümüzde kurumuş olan Haydardere geçmektedir (Özdoğan E.,vd., 2010: 360).

3.1.2.2 Araştırma Tarihçesi

1980 yılında M. Özdoğan tarafından yapılan yüzey araştırmaları sırasında tespit edilen yerleşim, başta Salhane adıyla belgelenmiştir. Kazı çalışmaları devam ederken yerleşimin halk tarafından Aşağı Pınar olarak adlandırıldığı öğrenilince bu isim

kullanılmaya başlanmıştır. 1993 yılında İstanbul Üniversitesi ve Alman Arkeoloji Enstitülerinin ortak projesi olarak M. Özdoğan ve H. Parzinger başkanlığında başlayan kazı çalışmaları, günümüzde M. Özdoğan yönetiminde devam etmektedir. Yerleşimdeki kazı çalışmaları devam ederken ortaya çıkarılan Tarihöncesi Dönem'e ait kalıntılarını topluma daha iyi aktarmak için, 1997 yılında Deneysel Arkeoloji çalışmaları başlatılmıştır (Karul, vd. 1998; Özdoğan, 1999; 190-195; Eres, 1999, Özdoğan, 2002 a; 55-56;).

3.1.2.3. Tabakalanma

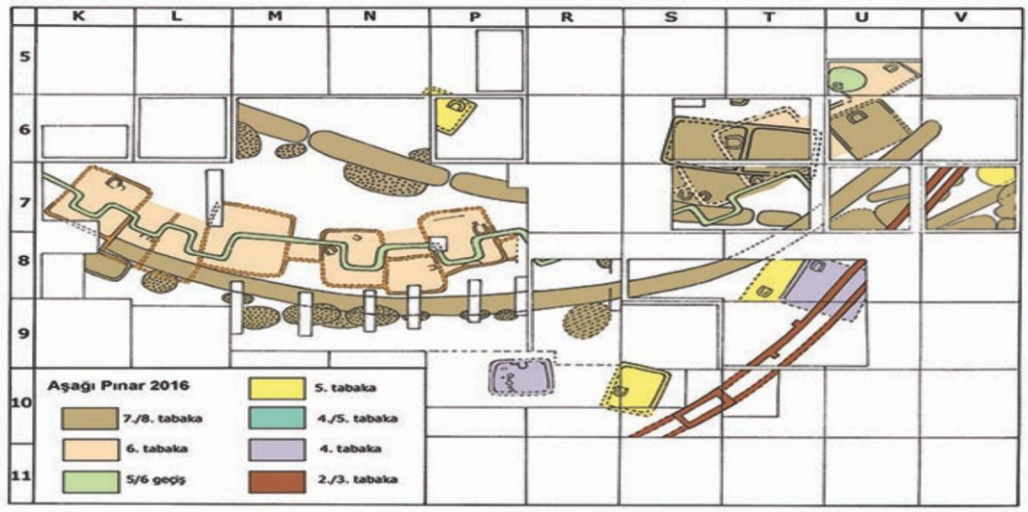
Yaklaşık 4500 m^2 genişliğinde bir alana yayılan Aşağı Pınar Höyüğü 1000 yılı aşkın kesintisiz bir süreci yansıtmaktadır (Özdoğan, 2013: 183). MÖ 6200-4900/4700 yılları arasına tarihlenen höyük, Son Neolitik Dönem'den Orta Kalkolitik Dönem'e kadar olan stratigrafisi ile dokuz tabakadan oluşmaktadır. Bu tabakalardan; 2-5 Orta Kalkolitik Dönemi, 5/6 Geçiş İlk Kalkolitik Dönem'den Orta Kalkolitik Dönem'e geçişi, 6-8 ise Son Neolitik-İlk Kalkolitik Dönemi temsil etmektedir (Özdoğan E, vd., 2010: 233).

Tab.	**Tarihleme**	**Dönem**	**Kültür**
1	Karışık Dolgu	Yüzey Toprağı	Tanımsız
2	MÖ 4900-4700 cal.	Orta Kalkolitik	Karanovo III-IV-IV
3	MÖ 5080-4900 cal.	Orta Kalkolitik	Karanovo III-IV-IV
4	MÖ 5250-5080 cal.	Orta Kalkolitik	Karanovo III-IV-IV
5	MÖ 5350-5250 cal.	Orta Kalkolitik	Karanovo III
5/6 Geçiş	MÖ 5500-5350 yak.	İlk-Orta Kalkolitik Geçişi	Karanovo II-III
6	MÖ 5750-5500 cal.	Son Neolitik- İlk Kalkolitik	Karanovo I-II

7	MÖ 5950-5750 cal.	Son Neolitik-İlk Kalkolitik	Karanovo I-II
8	MÖ 6200-6000 yak.	Son Neolitik-İlk Kalkolitik	Monokrom Evre

Tablo 3.1: Aşağı Pınar Tabakalanma Tablosu (Özdoğan, 2013: 190).

Höyükteki ilk yerleşim katı olan 8. tabakaya ait bilgiler çok kısıtlıdır ve büyük bir çoğunluğu çanak çömlek topluluğundan elde edilmiştir. MÖ. 7. binyılın sonlarına tarihlenen bu tabakanın çanak çömleği Anadolu örnekleriyle benzerlik göstermektedir (Özdoğan, 2013: 186). MÖ. 6. binyılın başlarına tarihlenen 7. ve 6. tabakalar da diğer tabakalara göre daha geniş alanda çalışılmış ve detaylı olarak araştırılmıştır. Höyükte tanımlanmış en eski mimari kalıntılar 7. tabakaya aittir. Bu tabakalarda gözlenen dal örgü mimari ve kırmızı renkli, beyaz boyalı çanak çömlek topluluğu, yerleşme alanındaki Balkan etkisini göstermektedir (Özdoğan E., 2011: 214-220). MÖ. 6. binyılın ortalarında Balkanların tümünde görülen kültürel kırılma Aşağı Pınar Höyüğü'nde de kendini göstermiştir. Bu kırılma, höyüğün 5/6 geçiş tabakasında görülen kırmızı renkli, beyaz boyalı çanak çömleğin yerine koyu renkli, açkılı mal grubunun ortaya çıkmasıyla temsil edilmektedir. Bu koyu renkli, açkılı mallar 5.-2. tabakalar arasında yerleşmede yoğun olarak görülmeye devam etmiştir (Özdoğan E, 2011: 221).



Şekil 3.1: Aşağı Pınar Höyüğü 2016 yılı, tabakalara göre mimari planları (Aşağı Pınar arşivi)

3.1.2.4. Mimari

8.-6. Tabaka Mimarisi

MÖ. 5500-6200 arasına tarihlenen Son Neolitik-İlk Kalkolitik Dönem mimarisi höyükte, 6.-8. tabakalarıyla tanımlanmıştır. Höyüğün en eski kültür katı olan 8. tabaka dolgusu, 7. tabakaya ait hendeğin en alt katmanında görülen çanak çömlek topluluğuyla tanımlanmaktadır. Bu tabakaya ait mimari kalıntılar henüz bulunamamıştır (Özdoğan, 2013: 186). Geniş bir alana yayılmış olan 7. tabaka mimarisinin, kazılarla ortaya çıkartılan veriler değerlendirildiğinde en az üç yenileme evresinin olduğu anlaşılmıştır. Bu tabakanın mimarisinde, dörtgen planlı, yaklaşık 40-55 m^2 büyüklüğünde, ana toprağın üzerine oturtulmuş ve dal örgü tekniğiyle inşa edilmiş binalar görülür. Kazılar sırasında mimariye ait az sayıda kazık deliği bulunmuştur. Bu kazıklar arasına ise sarımsı kahverengi kil ve höyüğün ana toprağı harç olarak kullanılmıştır. Bu verilerden yola çıkarak binaların dış cephelerinin kerpiç çamuru ile iç yüzlerinin ise beyaza yakın sarı kil ile sıvalı olduğu anlaşılmıştır. Binaların ince katmanlı taban sıvalarının birçok kez yenilendiği gözlenmiştir (Özdoğan E., 2016; 4).



Şekil 3.2: Aşağı Pınar 7. Tabaka Mimarisi (Aşağı Pınar arşivi).

7. tabakaya ait bir diğer mimari kalıntı ise üst evreye tarihlenen, Neolitik köyün etrafını çevreleyen, ana toprağın içine, doğu-batı doğrultulusunda açılmış hendektir. Haydardere'ye doğru içbükey bir hat oluşturan hendek, yaklaşık 100 m uzunluğunda, 2 metreden fazla derinlikte, üst kısımlarda 2-3 metre diplerde ise yaklaşık 20 cm genişliktedir. Hendeğin, bir kısmı "U" profili oluştururken bir kısmı da "V" şeklinde devam etmektedir (Özdoğan, E. 2016: 7).

Yerleşmenin kuzeyinde yine doğu- batı doğrultusunda uzanan ikinci bir hendek sistemi ortaya çıkartılmıştır. Bu hendek, yukarıda anlatılan hendeğin kuzeye doğru döndüğü yerde onunla kısmen kesişmektedir. Henüz 60 m uzunluğunda açılmış hendek, tek kanal sistemi olarak değil birbirinden bağımsız çukurlardan oluşmaktadır. Bu hendek 6. tabaka mimarisinin de etrafını çevrelemektedir (Özdoğan, E. 2016: 7)



Şekil 3.3: Aşağı Pınar 7. tabakaya ait hendek (Aşağı Pınar arşivi).

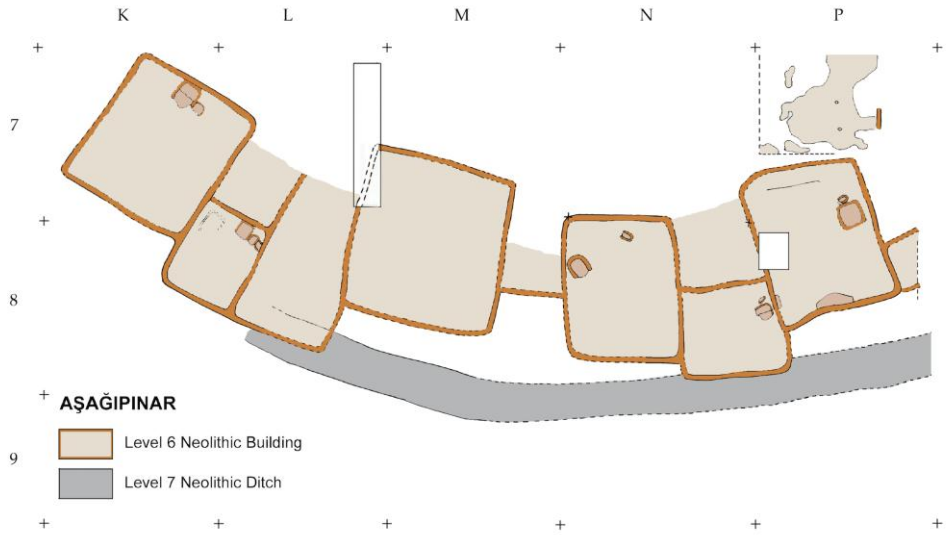
6. tabakaya ait yerleşim kullanıldığı dönemde büyük bir yangın geçirerek son bulmuştur. Yangın nedeniyle mimari kalıntılar ve yapı içi buluntular *in-situ* olarak günümüze kadar korunmuştur. 6. tabaka mimarisinde de dal örgü tekniğinin

kullanımına devam edildiği gözlenmiştir. Bu tabakadaki binalarda, direkler 7. tabakaya göre daha sık yerleştirilmiş, direklerin arası da ince dallarla örülmüş ve üzeri kerpiçle sıvanmıştır. Yapı tabanları, kalker serilerek kille sıvanmıştır (Özdoğan, E. 2011).



Şekil 3.4: Aşağı Pınar 6. Tabakaya ait yangın geçirmiş yapı (Aşağı Pınar arşivi).

6. tabaka yapıları, bitişik düzende, birbirine eklemeli olarak yaklaşık 30-65 m^2 ölçülerinde inşa edilmiştir. Bu yapılar, doğu-batı doğrultusunda kuzeye doğru iç bükey bir hat çizmektedir (Özdoğan, E. 2011). Binaların bir kısmında asma katın da olduğu bilinmektedir. Bu asma katlar ortada bulunan ahşap dikmeyle desteklenerek iki kenardan duvara birleştirilmiştir. Ayrıca bu binaların içinde ocak, seki ve silo gibi yapıya ait öğelerle beraber tüm kaplar, öğütme taşları, yassı baltalar ve kil kapama gibi çeşitli günlük kullanım eşyalarına rastlanılmıştır.



Şekil 3.5: Aşağı Pınar 6. tabakaya ait yapı dizisi ve 7. tabaka hendeği (Aşağı Pınar arşivi).

5/6 Geçiş Tabakası Mimarisi

İlk Kalkolitik Dönem'den Orta Kalkolitik Dönem'e geçiş sürecini yansıtan bu tabaka, yerleşim yoğunluğu, buluntu ve çanak çömlek topluluğu göz önünde bulundurulduğu zaman önceki tabakalardan farklıdır (Özdoğan, E., 2016: 11). 5/6 geçiş tabakası Balkanlarda da olduğu gibi dönemler arası bir kesintiyi değil aşamalı bir dönüşümü işaret etmektedir. Bu tabakaya ait kalıntılar, 5. tabakada gözlemlenen yoğun inşa faaliyetlerinden dolayı tahrip edilmiş ve çok azı günümüze ulaşmıştır. Büyük, yayvan sığ çukurlar ve 6. tabaka yapılarını kesen duvar hendeği bu tabakaya ait mimariyi oluşturmaktadır. 5/6 Geçiş tabakasına ait mimari kalıntılar, yapıdan çok çevirme sistemi olarak yorumlanan bir duvar hendeğiyle tanımlanmaktadır. Bu duvar hendeği yaklaşık 80 m uzunluğunda ve kesintisiz olarak devam etmektedir (Özdoğan E., vd., 2010).



Şekil 3.6: Aşağı Pınar 5/6 Geçiş tabakası, Duvar hendeğinin bir bölümü (Aşağı Pınar arşivi).

5.-1. Tabaka Mimarisi

Orta Kalkolitik Dönem'e (MÖ 5400-4700) tarihlenen 5.-1. tabakaları arasında, 5/6 geçiş tabakasında görülmeye başlanmış köklü değişimlerin, tüm yerleşmeye hâkim olduğu takip edilmektedir (Karul, vd., 2003; Özdoğan, 2013:189).

5/6 Geçiş tabakasının ardından görülmeye başlanan 5. tabaka yerleşimi, önceki dönem yerleşiminden daha geniş alana yayılmıştır (Özdoğan E., 2016: 13). Höyüğün en geniş evresini oluşturan 5. tabaka yapıları, çok iyi korunamamış olsa da mimari ile ilgili detaylı bilgilere ulaşılmıştır (Karul, 2003).



Şekil 3.7: Aşağı Pınar 5. Tabaka Mimarisi (Aşağı Pınar arşivi).

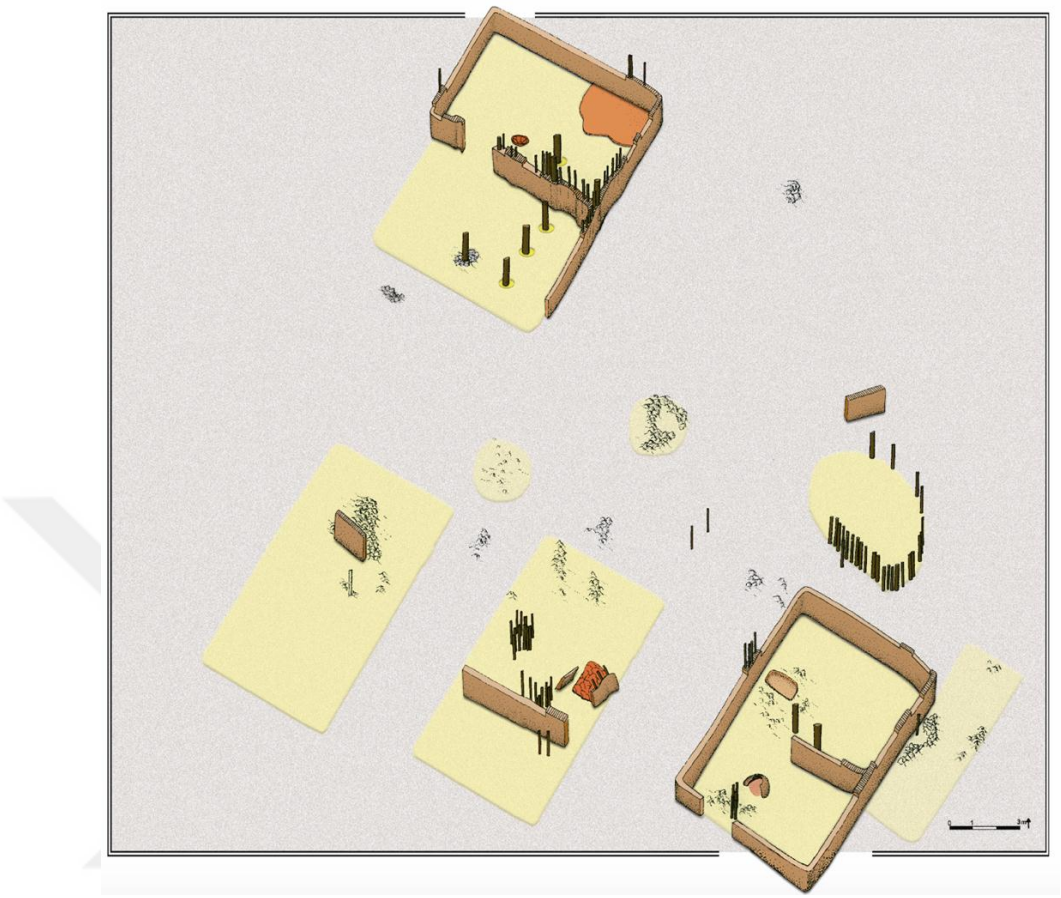
5. tabakada önceki tabakalarda görülen bitişik düzenli yapılar yerine birbirinden bağımsız yapılar görülmeye başlanmıştır. Bu tabakada yaklaşık 6 x 5 m büyüklüğünde, dörtgen planlı, çoğunlukla taban seviyesinde korunmuş yapılara rastlanılmıştır. Bu yapıların duvarları ahşap dikmeler ile ayağa kaldırılmış, iç ve dış yüzeyleri kalkerli harç ile sıvanmıştır. (Karul, vd., 2003: 113). Yapıların temeli ince dikmelerle oluşturmuş, içten veya dıştan eklenen dikmelerle desteklenmiştir. Yapı içlerinde, genellikle kuzey duvarın önüne inşa edilmiş fırınlar bu tabaka için tipiktir. Bu yapıların dışında yer alan ocaklar ve çevredeki ek birimler açık alanların önceki tabakalara göre daha yoğun kullanıldığını göstermektedir. (Özdoğan E, 2016: 14). Yerleşmenin güneyindeki yapıların önlerinde palisat hendeğinin bulunması yerleşmenin olası ahşap bir çit sistemi ile sınırlandığını düşündürmektedir (Özdoğan, 1997: 19) [8].

[8] Palisat: Yerleşmeyi çevreleyen, ahşap kullanılarak yapılmış çit sistemidir. Organik materyalden inşa edildiğinden dolayı günümüze sadece kazık delikleri ulaşmaktadır. http://generic.wordpress.soton.ac.uk/ditchedenclosures/what-is-a-ditched-enclosure/neolithic-palisades-goseck/ çevrimiçi 22/12/ 2016.



Şekil 3.8: Aşağı Pınar 5. Tabaka Mimarisi Rekonstrüksiyonu (Aşağı Pınar arşivi).

4. tabakaya ait mimari 5. tabakaya göre daha küçük boyutlarda olmasına rağmen yangın geçirmesi nedeniyle daha iyi veri sağlamıştır. Bu tabakaya ait yapılar, alanın güneyinde, yaklaşık 30–40 m^2 ölçülerinde birbirine yakın ve düzgün sıralanmışken kuzeyinde, dağınık inşa edilmiştir (Karul, vd., 2003; Özdoğan E., 2016:15).



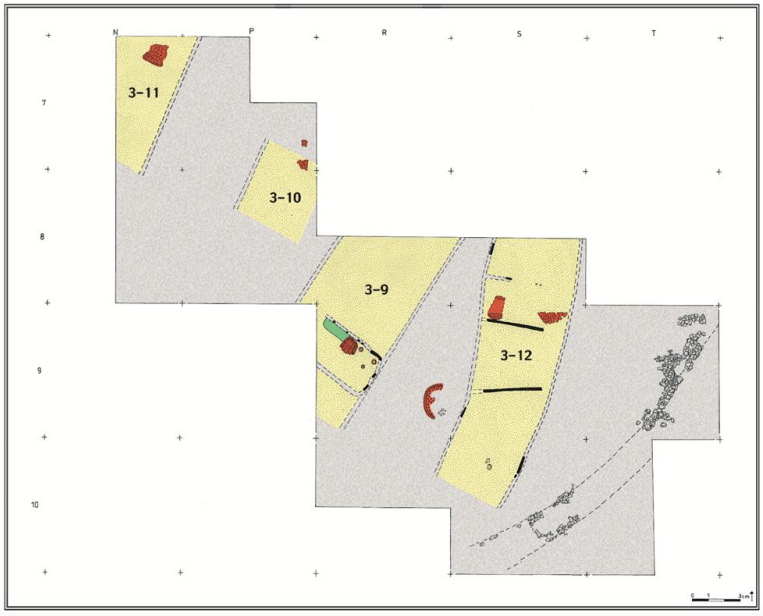
Şekil 3.9: Aşağı Pınar 4. Tabaka Mimarisi Rekonstrüksiyonu (Aşağı Pınar arşivi).

4. tabakaya ait yapılar ortalama 10 m x 8 m boyutlarında, dörtgen planlı ve iki odalı olarak inşa edilmiştir (Karul, 2003: 117). Bu tabakada, 5. tabakadan farklı olarak, duvarların inşasında daha kalın ve sık dikmeler kullanılmıştır. Genellikle yapı içi öğesi olan fırınlar, bu tabakada, bölme duvarlarının bitişiğinde ve yapı dışındaki açık alanlarda görülmektedir. Kubbeli olan bu fırınlara ek olarak silolar ve platformlar da hemen her yapının içinde yer almaktadır (Özdoğan E., 2016: 16).



Şekil 3.10: Aşağı Pınar 4. Tabaka yapısı (Aşağı Pınar arşivi).

3. tabakaya ait yerleşimin önceki evrelere göre küçüldüğü, höyüğün orta ve kuzey doğusunda yoğunlaştığı gözlenmiştir (Karul, 2003: 109; Özdoğan E., 2016: 16). Bu tabakada binalar 4. tabaka yapılarının üzerine inşa edilmiştir. Bu binalar, art arda sıralı, dörtgen planlı, birden fazla odalı olarak inşa edilmiş, uzun yapılar ve tek odalı küçük yapılardan oluşmaktadır. Yapılar önceki evrelerde olduğu gibi dal örgü tekniği ile inşa edilmiş, duvarların iç yüzleri kalkerli bir harçla sıvanmıştır. Yapı içlerinde taban seviyesinden yükseltilmiş ocaklara rastlanmıştır. 3. tabaka'da, açık alanlarda ocak ve çukur içi ocakların bulunması bu alanların önceki tabakalara göre daha aktif kullanıldığını göstermektedir (Karul 2003: 110).



Şekil 3.11: Aşağı Pınar 3. Tabakaya ait çok odalı uzun yapılar (Aşağı Pınar arşivi).

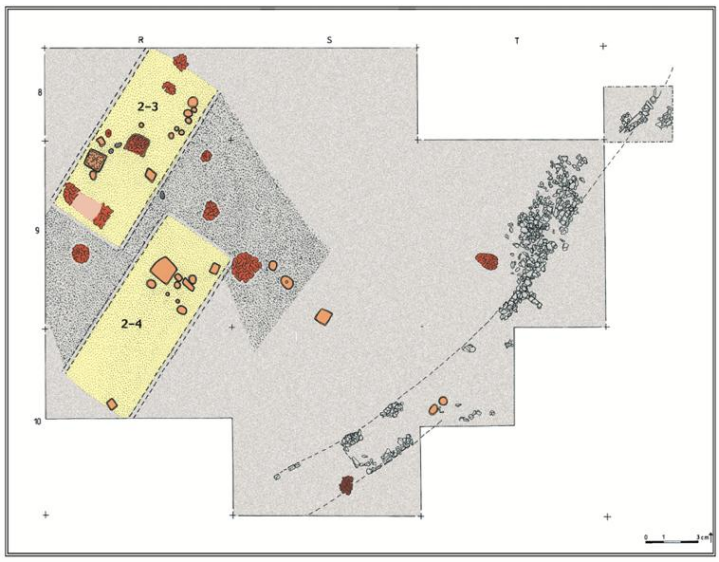
3. tabaka yerleşimi kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda inşa edilmiş taş temelli bir sur duvarıyla sınırlandırılmıştır. Bu sur duvarı birbiri arasında yaklaşık 50-75 cm aralıklı iki sıra taş duvardan oluşturulmuştur (Karul 2003: 110).



Şekil 3.12: Aşağı Pınar 3. Tabaka Taş temelli sur duvarı (Aşağı Pınar arşivi).

2. tabaka yerleşiminin, 3. tabakanın kapladığı alan üzerine oturduğu ve sur duvarının bu tabakada da işlevini sürdürdüğü gözlenmiştir. 2. Tabaka mimarisinde 12 m x 8 m büyüklüğünde, dörtgen planlı, iki odalı ve dal örgü tekniğiyle inşa edilmiş yapılar

görülmektedir. Önceki evrelerden farklı olarak yapılar apsisli olarak inşa edilmiştir (Karul 2003: 202).



Şekil 3.13: Aşağı Pınar 2. Tabaka Mimarisi ve Sur duvarı (Aşağı Pınar arşivi).

2. tabaka mimarisi hakkında bilgi verecek kazık delikleri olmamasına rağmen yapılara ait tespit edilen kerpiç molozu mimariyi gösterecek şekilde korunmuştur. Ayrıca yapı içinde korunmuş yanık kerpiç topanları dal örgü mimari geleneğinin devam ettiğini desteklemektedir (Karul 2003: 203).



Şekil 3.14: Aşağı Pınar 2. tabakaya ait yapı molozu (Aşağı Pınar arşivi).

Bölgede yapılan diğer araştırmalarda yakın geçmişe ait kırsal mimaride görülen "iğmeli" yapı sisteminin 2. tabakada da kullanıldığı anlaşılmıştır[9]. Bu sistemde, karşılıklı olarak birbirine yaslanmış ahşap direkler yukarıda kilitlenerek birleştirilmekte, böylece duvar ve dam aynı anda inşa edilmektedir (Özdoğan E., 2016: 17). İğmeli yapı sisteminde kazıkların derine çakılmasına gerek olmadığından, 2. tabaka mimarisinde kazık deliklerine rastlanılmamasını açıklamaktadır (Karul vd., 1998).



Şekil 3.15: Aşağı Pınar 2. Tabaka mimarisine örnek oluşturacak kırsal mimari (Aşağı Pınar arşivi).

2. tabaka yapılarının içlerinde birden fazla ocak, silo, depolama alanları ve platformlara rastlanmıştır. Yapıların dışında tespit edilen ateş yerleri ise açık alanların da aktif kullanıldığını göstermektedir. Bu tabaka mimarisinde önceki tabakalara ait mimari gelenekler devam etmekle beraber birçok yeni öğe ve inşa tekniği de görülmüştür (Karul, 2003: 125).

1. tabaka mimarisi, Demir Çağ çukurları ve höyüğün sınırları içinde bulunan Tümülüs tarafından tahrip edildiği için kesin verilere ulaşılamamıştır (Karul, 2003: 125).

[9] İğmeli Yapı: İki ağaç gövdesinin uç noktalarından birleştirilerek oluşturulan kemer biçimli çatkıların, belirli aralıklarla art arda sıralanarak ve germe olarak adlandırılan, ince ağaç gövdelerin yatayda birbirine bağlanmasıyla iskeleti oluşturulan yapı sistemidir (Eres, 2013b)

3.1.2.5 Çanak Çömlek ve Küçük Buluntular

8-6. Tabaka

Höyüğün en eski yerleşim katı olan 8. tabakaya ait veriler oldukça kısıtlıdır. Bu tabaka neredeyse yalnızca çanak çömlek topluluğundan yola çıkarak tanımlanabilmiştir. 7. tabakanın alt evrelerine ait çukur ve hendeklerin diplerinden gelen malzemeyle ayırt edilebilmiş ve bu malzemenin Karanovo I evresinden daha önceki bir döneme tarihlendiği öngörülmüştür (Özdoğan, 2013: 186) [10]. Ağırlıklı olarak koyu renkli, monokrom malzeme, az sayıda boyalı ve kazı bezemeli parçalar görülmüştür. Bu çanak çömlek grubunun Anadolu ile Balkanlar arasındaki etkileşime örnek oluşturduğu düşünülmektedir (Özdoğan, 2013:186).



Şekil 3.16: Aşağı Pınar 8. Tabakaya tarihlendirilmiş monokrom mallar (Yumaklı, 2016: Şekil 123).

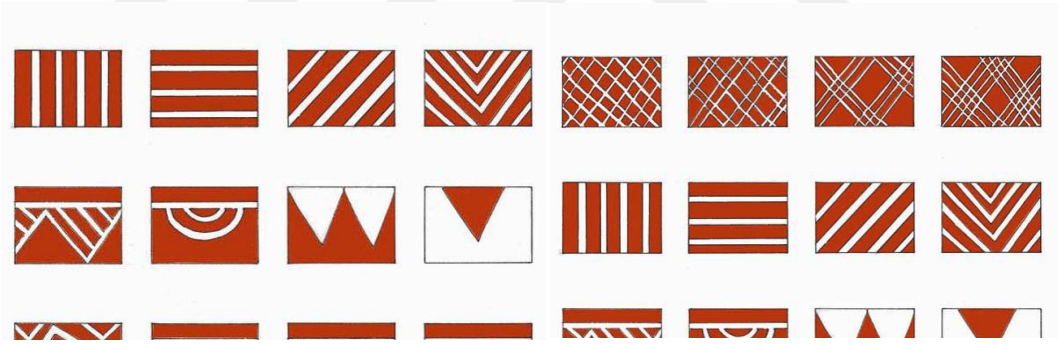
7. tabakadaki çanak çömlek topluluğu form ve bezemeleri bakımından Balkanlar'dan bilinen Karanovo I evresi ile benzerlik göstermektedir. Hem kırmızı hem de koyu renkli mallar yoğunlukta olmakla birlikte açık gri ve açık kahve parçalar da bulunmuştur (Özdoğan, 2013: 186-187).

[10] Karanovo, Bulgaristan'ın merkezinde, Nova Zagora yakınlarında yer almaktadır. Doğu Balkan kültür dizisinin bel kemiğini oluşturan Karanovo Kültürüne adını veren büyük höyüktür (Gimbutas, 1974: 248).



Şekil 3.17: Aşağı Pınar 7. Tabakaya ait beyaz boyalı ve donuk yüzeyli çanaklar (Aşağı Pınar Arşivi).

7. tabakaya tarihlenen formlarda küresel gövdeli "S" profilli kaseler, omurgalı çömlekler, lale biçimli kaplar, düz kenarlı tabaklar ve bunlara ek olarak üçgen biçimli kült kapları görülmektedir. Bu tabaka çanak çömleği çoğunlukla geometrik desenli, kırmızı üzeri beyaz ve az da olsa siyah üzeri beyaz boyalı mallarla benzeşmektedir (Özdoğan, 2013: 186-187).



Şekil 3.18: Kırmızı üzeri beyaz boya bezeme motifleri (Özdoğan, 2013: 249).

7. Tabakaya ait küçük buluntular; bız, spatül, düzlek gibi kemik aletler, pintaderalar, pendant ve beyaz mermerden yapılmış süs eşyalarının yanında kil figürinlerden oluşmakta ve nitelikli işçilikleriyle öne çıkmaktadır (Özdoğan E, 2016: 11).



Şekil 3.19: 1,2,6 süs eşyaları, 3 Bız, 4 Pintadera, 5 Kil bilezik ve parçaları (Aşağı Pınar Arşivi).

7. tabakada bulunan figürinler geniş bir çeşitleme sunmaktadır. Balkan yerleşmelerinden de iyi bilinen şematize, yüz özellikleri tam olarak betimlenmemiş figürinler ile dörtgen ve yassı gövdeli, ayakta duran, kalçaları abartılı kadın figürinlerinden oluşmaktadır (Hansen, 2016: 85-86).



Şekil 3.20: Aşağı Pınar 7. Tabakaya ait insan biçimli figürinler (Hansen, 2016; Aşağı Pınar arşivi).

6. tabakada bir önceki tabakada görülen çanak çömlek geleneğinin devam ettiği saptanmıştır. Fakat kap boyutlarının çeşitlendiği, daha büyük kapların yapıldığı ve genel olarak kaplarda kaba bir üretimin olduğu gözlemlenmiştir. Bu tabakanın öne çıkan mal grupları; geniş ağızlı, küresel gövdeli kaplar, lale biçimli kaseler ile birlikte bu formlar üzerine eklenmiş şerit kulplar, kapamalar ve pencereli kaidelerden

oluşmaktadır[11]. Bu mal gruplarının büyük çoğunluğu kırmızı ve turuncu tonlarda, kalanı ise koyu bej, kahve ve gri tonlardadır. Kırmızı astar üzerine beyaz boya bezemeli çanak çömlek geleneği 7. Tabakadaki kadar kaliteli değildir (Özdoğan, 2013: 186)



Şekil 3.21: Aşağı Pınar 6. Tabakaya ait çanak çömlek topluluğu (Aşağı Pınar arşivi).

Küçük buluntular da çanak çömlek topluluğunda olduğu gibi aynı geleneğin devam ettiği anlaşılmaktadır. 7. tabakada görülen buluntu türleri küçük çaplı değişimlere uğrayarak devam etmiştir. Büyük kalçalı kadın figürinleri, kil bilezikler ve kemik aletler yoğun olarak görülmektedir (Özdoğan, 2013)

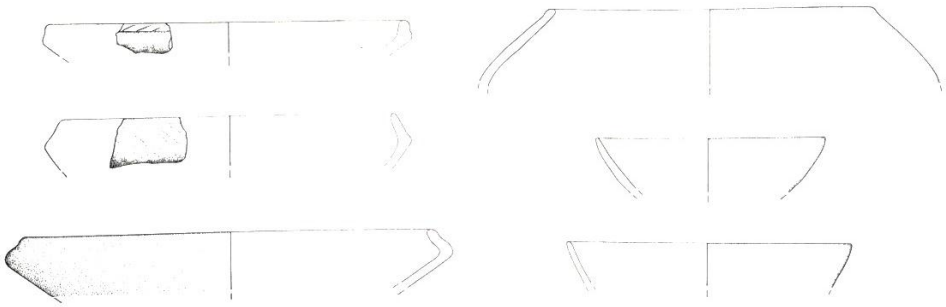
[11] Kapama: Aşağı Pınar'da bulunan kapamaların gerek biçimsel özellikleri gerekse üzerindeki izlerden dolayı silindirik boyunlu çömleklerle birlikte kullanıldığı öngörülmüştür. 2009 yılında 6. tabakada bir çömleğin üzerinde *in-situ* olarak bulunan bir örnek bu öngörünün doğru olduğu kanıtlamıştır. Çömleklerin ağzına geçirilerek kullanılan ıslak çamur/kerpiç topanlarının kabın ağzına kapatılmadan önce el ile şekillendirildiği anlaşılmaktadır. Islak olarak kullanılan kapamalar doğrudan sıvandıkları kabın üzerinde kurumaya bırakılmıştır. Bu şekilde kapatılan çömleklerin içine ne konulduğu ya da mülkiyet ile ilişkili olup olmadığı bilinmemektedir. Ancak kap içindeki maddenin bir yerden bir yere taşınması veya bulunduğu yerde muhafaza edilebilmesi için sabit kapak vazifesi gördüğü ve kırılarak/sökülerek açıldığı düşünülmektedir (Özdoğan E., 2007:1-3).



Şekil 3.22: Aşağı Pınar 6. Tabaka küçük buluntuları (Aşağı Pınar Arşivi).

5/6 Geçiş Tabakası (İlk- Orta Kalkolitik Geçiş)

Son Neolitik-İlk Kalkolitik Dönem'den Orta Kalkolitik Dönem'e geçiş sürecine tarihlenen 5/6 Geçiş tabakası Balkanlardan bilinen Karanovo II-III evrelerine karşılık gelmektedir. Bu tabaka buluntuları bakımından önceki dönemden farklılık göstermektedir. 7. ve 6. tabakalardan bilinen küresel profilli omurgalı kaseler ve kaideli formlar görülmeye devam etse de kırmızı astar ve boya bezeme ortadan kalkmış yerini 5. ve daha sonraki tabakalarda yaygınlaşmaya başlayan koyu renkli, çentik ve tırnak bezemeli özensiz kaplar almıştır (Özdoğan, 2013: 189, Özdoğan E, 2011: 221, Schwarzberg, Özdoğan E., 2013: 132).



Şekil 3.23: Aşağı Pınar 5/6 Geçiş Çanak Çömleği çizimleri (Parzinger, 2005: 221).

5/6 geçiş tabakası figürinleri silindirik şekilde ayakta duran kadın betimlemeleridir. Tipolojik olarak bu figürinler 5-2 tabakalarında görülen silindirik figürinlerin öncülerini oluşturmaktadır (Özdoğan, 2013:189).



Şekil 3.24: Aşağı Pınar 5/6 Geçiş tabakasına ait silindirik figürinler (Özdoğan, 2013: 266).

5.-2. Tabaka

Bu tabakalar MÖ 5400-4900/4700 yıllarına tarihlenmekte ve Orta Kalkolitik Dönemi temsil etmektedir. Balkanlardan takip edilen Karanovo III-IV evreleriyle çağdaş olan 5-2 tabakalarında çanak çömlek başta olmak üzere tüm küçük buluntularda köklü değişimler gözlenmiştir (Özdoğan, 2013: 190). 5. tabaka çanak çömleği dikkate alındığında 5/6 geçiş tabakasında görülmeye başlanan değişimin bu tabakada yaygınlaştığı ve belirginleştiği anlaşılmıştır. Önceki tabakalara göre tamamen farklı mal grupları bulunmaktadır (Özdoğan 2013: 189). Genellikle koyu tonların ağırlıkta olduğu tabakada kahve tonlarından griye kadar farklı renkte mallar görülmektedir. Önceki tabakalardan bilinen özenli kapların yerini kaba mallar almıştır. Bu tabakada

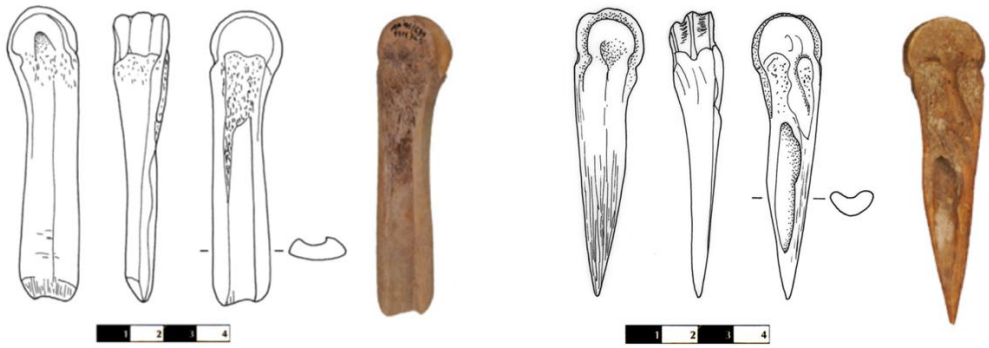
öne çıkan çanak çömlek küresel gövdeli, daralan ağızlı ve kaideli kaplardır. Bu formlara eklenti olarak 'Karanovo kulbu' olarak adlandırılan mahmuz biçiminde dikey kulplar bulunmaktadır (Yumaklı, 2016: 207).



Şekil 3.25: Aşağı Pınar 5. Tabakada görülen Mahmuzlu/ Düğme başlı kulplar (Karanovo kulbu) (Yumaklı, 2016: Fig. 138).

Kazı ve çizi bezemenin yanında *barbotin* ve *Impresso* bezeme de görülmektedir (Schwarzberg ve Özdoğan, E., 2012: 130-131)[12]. Bu tabaka malları Balkanlar'daki Vinča ve Vesselinovo kültürleriyle benzerlik göstermektedir. Orta Kalkolitik Dönem'e geçişle beraber yine 5/6 Geçiş tabakasında ortaya çıkan silindirik figürinlerin çeşitlenerek devam ettiği anlaşılmaktadır (Özdoğan, 2013:189). Bu tabakada özellikle alet niteliğinde olan mablak, bız, iğne, düzlek gibi kemik buluntulara rastlanılmıştır (Azeri, 2015; 195-200).

[12] Barbotin Bezeme: Kabın şekillendirildiği sırada ıslak kili kabın yüzeyine ekleyerek yapılan bezeme tekniğidir (Stojanovski, vd., 2014: 20-21).
Impresso Bezeme: Kabın yüzeyine el ya da bir alet yardımı ile baskı yöntemiyle iz bırakılarak yapılan bezeme tekniğidir (Stojanovski, vd., 2014: 20-21).



Şekil 3.26: Aşağı Pınar 5. tabakaya ait Kemik aletler (Solda Mablak, Sağda Bız) (Azeri, 2015: Lev. 1e - 2b).

Höyüğün 4. tabakası, Karanovo III-IV ve IV evresini yansıtmaktadır. Koyu renkli malların giderek arttığı tabakada omurgalı, silindirik, uzun boyunlu ve basık gövdeli kısa boyunlu mallar yaygınlaşmaktadır. Ayrıca hayvan biçimli kaplara da rastlanmıştır. Uzun boyunlu çömleklerde çift kulp, kısa boyunlularda tek taraflı kulplar daha sık görülmektedir. Bu tabakada oluk bezeme ve açkı yoğun olarak kullanılmaktadır (Schwarzberg, Özdoğan, E., 2013: 129).



Şekil 3.27: Aşağı Pınar 4.tabakaya ait çanak çömlek (Aşağı Pınar arşivi).

3. tabaka çanak çömleği önceki evrelere kıyasla çok daha kalitelidir. Bu tabakada da çoğunlukla siyah renkli mallar görülmektedir. Tabakanın öne çıkan biçimleri yüksek kaideli tabaklar, konik dipli omurgalı çömlekler, kupa biçimli kaplar ile "S" profilli ve küresel gövdeli kaplardır. Küçük kulplar yaygınlaşmaya başlamıştır. Dönemin karakteristiği olan oluk ve çizi bezemenin yanı sıra zigzag ve spiral motiflere sıklıkla rastlanmaktadır (Schwarzberg, 2013: 128). Bu tabakadaki çanak çömlek Toptepe

grubuyla benzeşmektedir (Özdoğan, 2013: 189). Küçük buluntularda ise mikrolit aletler, çakmaktaşları, mikro kazıyıcı, çeşitli kemik aletler ve malahit boncuklar ön plandadır (Özdoğan, 2013: 189)[13].



Şekil 3.28: Aşağı Pınar 3. Tabakaya ait çanak çömlek (Aşağı Pınar arşivi).

2. tabaka çanak çömleği de önceki tabakalarda gözlemlenen kap türleri ile benzerlik göstermeye devam etmiş, fakat mal gruplarında açık renklerin artmaya başladığı gözlenmiştir. Küresel gövdeli omurgalı kaseler ve kupa biçimli kaplar yanında Toptepe grubundan bilinen tek kulplu uzun boyunlu kapların kaliteli örneklerine de rastlanmaktadır. Dönemin tipik özelliği olduğu anlaşılan çizi, açkı ve nokta bezeme sıklıkla görülmektedir (Yumaklı, 2016: 306).



[13] Malahit: Oksitlenmiş bakır cevherlerinin en önemlilerinden biridir. Bakır üretimi için kullanılır. Genelde parlak yeşil renkte olur. Fazla sert olmadığı için dekorasyon ve süs eşyaları için kullanılmaktadır (Ekmekyapar, vd. 2015: 155).



Şekil 3.29: Aşağı Pınar 2. tabakaya ait bezeme türleri (Yumaklı, 2016: Levha 26, 6).

2. tabakada ayrıca insan biçimli kaplar da bulunmaktadır. Küresel biçimli iki gövdenin üst üste konulmasıyla yapılan bir kap, ince bir bel ile birbirinden ayrılmıştır. Kabın silindirik boyun kısmı üzerindeki üçgen kabartma baş ve yüzü, kabın üst gövdesi üzerine eklenen iki küçük yumrucuk göğüsleri, aplik olarak eklenmiş dikey bantlar ise saçları betimlemektedir. Ayrıca kabın alt gövdesi üzerinde üç tane insan de görülmektedir (Şekil 3.30) (Parzinger, 2005).



Şekil 3.30: Çift gövdeli, insan biçimli kap (Parzinger, 2005: Lev. 2.2).

3.1.3. Kanlıgeçit Yerleşimi

3.1.3.1. Konumu

Doğu Trakya'nın merkezinde bulunan Kanlıgeçit, Kırklareli kent merkezinin güneyinde yer almaktadır. Yerleşim, Istranca Dağlarının güney eteklerinden Ergene Havzasına doğru uzanan düzlüklerde, Aşağı Pınar yerleşiminin hemen 350 m güneyinde konumlanmıştır. Bölgedeki akarsu kaynaklarından dolayı topoğrafya, kısa mesafelerde büyük değişkenlikler gösterebilmektedir (Özdoğan ve Parzinger., 2012; 3). Aşağı Pınar, kuzeyden Haydardere tarafından kesilmiş doğal bir yükselti üzerinde kurulmuş, olmasına karşın Kanlıgeçit, Haydardere'nin biriktirdiği alüvyonlu, düz bir arazide konumlanmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda, İlk Tunç Çağ'da Kanlıgeçit'in bulunduğu topografya ile günümüzdeki topografyası oldukça farklıdır. Fakat jeomorfolojik çalışma yapılmadığından bölgenin paleotopoğrafyası ile ilgili net sonuçlara ulaşmak mümkün değildir (Karul, vd. 2003). Kazılar sırasında yapılan sondaj çalışmalarıyla birlikte Haydardere'nin Tunç Çağ'da bugünkü yönünde akmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca yerleşmenin güneyinden geçen kanalın 1930'lu yıllarda açılmış yapay bir kanal olduğu bilinmektedir (Özdoğan ve Parzinger., 2012; 4).

3.1.3.2 Araştırma Tarihçesi

Kanlıgeçit Yerleşimi, Trakya Araştırmaları Projesi kapsamında, M. Özdoğan tarafından yapılan araştırmalarda tespit edilmiştir. Kırklareli Höyüğü kapsamında, 1994-2009 yılları arasında, M. Özdoğan ve H. Parzinger kazısı gerçekleştirilmiştir (Özdoğan ve Parzinger, 2012). Aşağı Pınar'ın hemen güneyinde yer alan Kanlıgeçit'in etrafında Son Kalkolitik Dönem'e tarihlenmiş bazı bulgular görülse de yerleşmede iskanın MÖ. 3. binyılla başladığı ve 1000 yıl kadar devam ettiği bilinmektedir (Özdoğan ve Parzinge. 2012; 19). Bölgede tabakalanması bilinen, referans alınabilecek başka bir yerleşmeye rastlanmamıştır. Bu nedenle yakın çevredeki yerleşimler incelenmiştir. Kırklareli'ne sınır olan Bulgaristan'da çok sayıda İlk Tunç Çağ yerleşimi kazılmış, tabakalanma, mimari ve kültürel süreç

hakkında geniş bir kaynak oluşturulmuştur. Kazılan bu alanların en önemlisi Ezero Höyüğüdür (Leshtakov, 2006: 147). Ancak Kanlıgeçit yerleşimini, Bulgaristan'daki yerleşimlerin stratigrafisi, konumları ve yayınlarından elde edilen verilerle değerlendirerek yorumlamak mümkün olmamıştır. Çünkü Kanlıgeçit ile sınır komşusu Bulgaristan'daki, çağdaş yerleşmeler arasında büyük farklılıklar gözlenmiştir. Bu nedenle araştırma Anadolu'ya odaklanmış, bölge ve dönemsel yakınlıktan dolayı Troya yerleşimi dikkate alınmıştır (Özdoğan E, 2005; Özdoğan ve Parzinger, 2012). Kanlıgeçit'deki KG 2 tabakasında gözlenen mimari ile Troya II c tabakasındaki mimari birbiriyle benzerlik göstermektedir. Ayrıca Kanlıgeçit'de ele geçen çanak çömlek ile Troya tabakları benzemektedir. Bu benzerlik sonucu Kanlıgeçit yerleşimine Anadolu yaklaşımıyla bakmanın doğru olduğu kanaatine varılmıştır. Araştırmalar ilerledikçe Kanlıgeçit'in Batı ve Kuzeybatı Anadolu ile ilişkili olduğu fakat Ege ile bir etkileşimin görülmediği ortaya çıkmıştır. Bulgaristan'daki Ezero Kültürü'nün ise düşünüldüğü gibi tamamen Balkanlara ait, Anadolu'dan kopuk bir kültür olmadığı sonucuna varılmıştır (Özdoğan ve Parzinger, 2012: 19).

Höyükteki kazı çalışmalarının 2009 yılında sonlandırılmasıyla alanın açık hava müzesine dönüştürülmesine karar verilmiştir. Bu amaçla, alanda düzenleme çalışmaları yapılmış ve ziyarete açılmıştır (Arı, vd., 2010: 232-233).



Şekil 3.31: Kanlıgeçit genel görünüm (Kanlıgeçit Arşivi).

3.1.3.3. Tabakalanma

MÖ. 2600-2100 yılları arasında tarihlenen Kanlıgeçit yerleşimi, İlk Tunç Çağın ortalarında "iç kale" özelliği kazanmıştır. Dönemin başlarında Balkan özellikleri taşıyan yerleşim, MÖ. 3.binyılın son yarısında Anadolu etkisinde girerek değişim göstermiştir. Yaklaşık 500 yıllık süreci yansıtan yerleşim 4 evreden oluşmaktadır. Höyükteki ilk yerleşime ait kalıntılar, dönemin Balkan yerleşimleri için karakteristik olan kaba, koyu renkli çanak çömlek ve dal örgü mimari ile bilinmektedir. Kanlıgeçit'in Anadolu etkisine girmesiyle, yerleşme dokusunda değişim gözlenmiştir. Bu değişim sonucunda Kanlıgeçit, Anadolu'daki Tunç Çağ yerleşmelerinin küçük bir örneğine dönüşmüştür. İç kale özelliği olan yerleşim özellikle Kuzeybatı Anadolu bölgesi ile benzerlik göstermektedir (Özdoğan ve Parzinger, 2012: 19-52; Özdoğan E., 2016: 22).

Kanlıgeçit		
Evre	**Tarihleme**	**Tanım / Dönem**
0	-	Tunç Çağ Sonrası
1	MÖ 2100 cal.	Tahribat Evresi
2	MÖ 2400-2200 cal.	Megaron Evresi
3	MÖ 2500 cal.	Megaron Öncesi Yangın geçirmiş Tabaka
4	MÖ 2600 cal.	İlk Tunç Çağ Tabakası
5	-	Son Kalkolitik
6	-	Orta Kalkolitik

Tablo 3.2: Kanlıgeçit Tabakalanma Tablosu (Özdoğan ve Parzinger. 2012: 19-52)

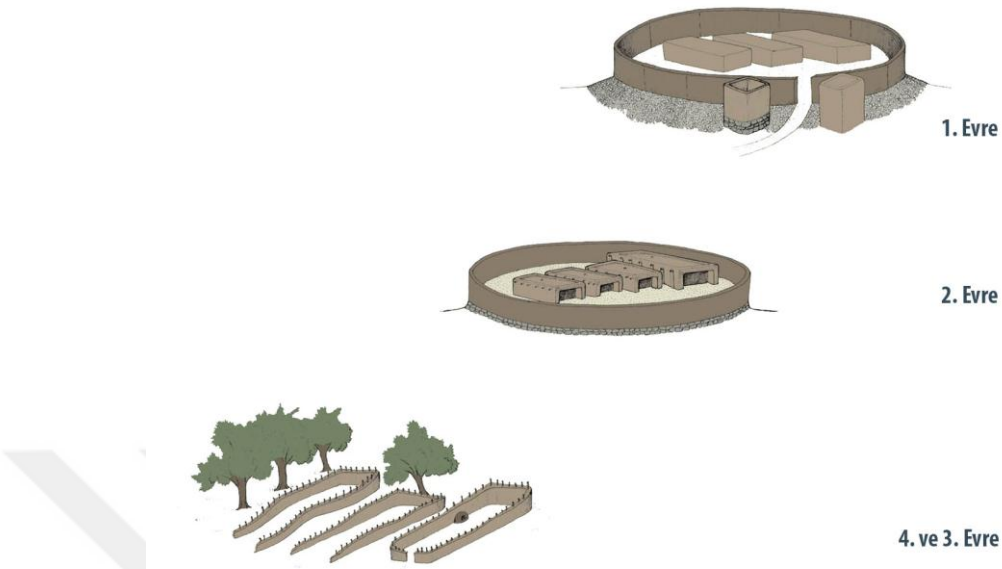
3.1.3.4 Mimari

4. ve 3. Evre

Höyüğün ilk yerleşim katı olan 4. evreye ait mimari, üst evreye ait kalıntılardan dolayı sınırlı alanda ortaya çıkarılmış ve tam olarak anlaşılamamıştır. Troya I'in son evresi ve Troya II'nin ilk evresiyle çağdaş olan Kanlıgeçit'in 3. evresi şiddetli bir yangınla tahrip olmuştur. Bu evrede dörtgen planlı, 7,5x5 ölçülerinde, dal örgü tekniğiyle inşa edilmiş binalar gözlenmiştir. Her iki tabaka mimarisi de Balkan özelliklerini taşımaktadır (Özdoğan ve Parzinger, 2012).

2. Evre

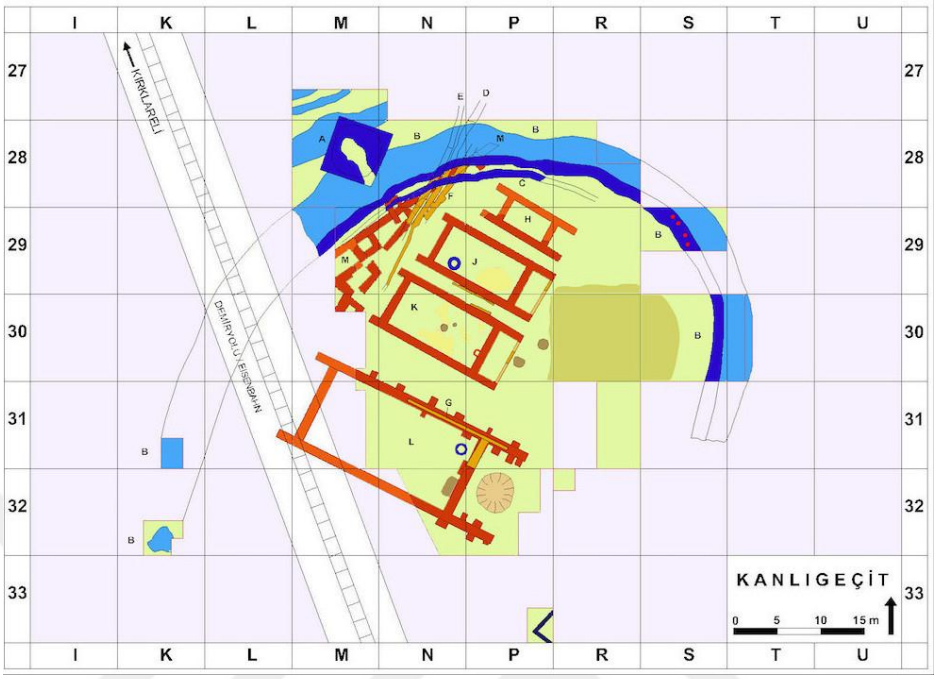
Kanlıgeçit, İlk Tunç Çağ'ın ikinci aşamasının sonunda iç kale/akropol özelliği kazanmıştır. Bu dönemde yerleşim yeniden tasarlanmış ve Anadolu'dan bilinen yerleşimlerin küçük benzerlerine dönüşmüştür. Burada önce kerpiçten yapılmış megaron tipi yapılar daha sonra ise taş temelli megaron planlı yapılar inşa edilmiş ve etrafları sur duvarı ile çevrelenmiştir (Karul, 2005b; Özdoğan ve Parzinger, 2012; Özdoğan E., 2016: 24). Megaron evresi olarak da adlandırılan 2. evrenin kendi içinde 2a, 2b ve 2c olmak üzere üç alt evresi bulunmaktadır. En eski evre olan 2c tabakası ince bir dolgu halinde korunmuş olmasına rağmen mimari geleneğin nasıl değiştiğini açıkça ortaya koymaktadır. 2b evresi ise megaron planlı yapıların en iyi korunduğu kültür katıdır. Bu evrede, megaron planlı yapılardan önce yer alan mimari kalıntılarının sıyrılarak tıraşlandığı anlaşılmış ayrıca bazı kerpiç yapı duvarlarının da korunduğu gözlenmiştir. 2a evresinde ise yerleşme Temenos duvarı ile çevrelenmiş ve mimari olarak yenilenme aşaması niteliği taşımaktadır. (Özdoğan ve Parzinger, 2012).



Şekil 3.32: Kanlıgeçit mimari illüstrasyonları (Kanlıgeçit Arşivi).

1. Evre

Kanlıgeçit'in 1. evresi, iç kale/akropol'un kuzeyinde korunan sur duvarı ve kapı kalıntıları ile tanımlanmaktadır. Bu evre tarımsal faaliyetler, yüzey erozyonu ve yerleşmenin hemen batısından geçen demiryolu inşaatı için alandan çekilen taşlardan dolayı tahribata uğramıştır (Özdoğan ve Parzinger, 2012: 19). 1. evreye ait bu mimari kalıntılar, yerleşmenin kuzeyinde ortaya çıkarılmış taş temelli sur duvarı ve surun önündeki eğimin taşlarla kaplanarak inşa edilmiş glasiden oluşmaktadır. Sur duvarının temel kısmında büyük, düzgün taşlar kullanılmış ve kerpiçle yükseltilmiştir. 200 m^2 genişliğinde bir alanı çevreleyen ve dairesel bir hat oluşturan glasinin yaklaşık 55 m uzunluğundaki bölümü ortaya çıkarılmıştır (Özdoğan E., 2016: 26). Bu surun kuzeybatısında yaklaşık 40 m^2 boyutunda, büyük duvarlara sahip bir yapı bulunmuştur. Büyük, kesme taşlar kullanılarak özenli bir şekilde inşa edilmiş bu yapının duvarları yaklaşık 1 m yüksekliğe kadar korunmuştur. Bu duvarlar yerleşmenin girişini işaret etmektedir. (Karul, 2005b ; Özdoğan ve Parzinger, 2012: 20)



Şekil 3.33: Kanlıgeçit 1.-2. Evre Mimarisi (Kanlıgeçit Arşivi)

3.1.3.5. Çanak Çömlek ve Küçük Buluntu

4. ve 3. Evre

Kanlıgeçit'in 4. ve 3. evresine ait çanak çömlek benzer özellikler taşımaktadır. 4. evrede, iri mineral katkılı hamurlu, koyu renkli ve donuk açkılı kaplar gözlenmiştir. 3. evrede ise yine iri mineral katkılı, siyah veya grimsi kahve tonlarında, mat açkılı kaplar görülmüştür (Özdoğan ve Parzinger, 2012). Tek kulplu çömlekler ve içe dönük ağızlı omurgalı kaseler bu evrelerin tipik kap formlarını oluşturmaktadır. İki evrede de Troya I'in son evresine ait kapların özelliklerine rastlanılmıştır. Her iki evreye ait buluntu topluluğunun da Ezero Kültürü etkisinde kaldığı anlaşılmıştır (Özdoğan E., 2005)



Şekil 3.34: Kanlıgeçit 4. ve 3. Evre kapları (Kanlıgeçit Arşivi).

2. Evre

Kanlıgeçit'in 2. evre çanak çömleği, genel olarak kaba veya orta kaba, koyu ve mat renklerde, hafif açkılanmış yüzeylere sahiptir. Ayrıca az sayıda da olsa kahve, devetüyü, siyah ve gri tonlarda iyi açkılı mallar da görülmüştür (Özdoğan ve Parzinger, 2012; 20-21). 2a ve 2b evrelerinde bulunan nitelikli, koyu yüzeyli ve açkılı kaplar, Balkanlardaki çağdaşlarından net bir şekilde ayrılmakta ve Batı Anadolu'daki çağdaşlarıyla benzer özellikler göstermektedir. Bu evrede Anadolu'dan ithal edilmiş, kırmızı astarlı tabakların, gaga ağızlı testilerin, iki kulplu tankardların ve tüp tutamaklı kaplar karakteristiktir (Özdoğan ve Parzinger, 2012).

1. Evre

Kanlıgeçit 1. evre çanak çömleği nitelikli ve metalik parlaklığa sahip mallar ile tanımlanmaktadır. Önceki evrelerden bilinin kaba malların üretiminin devam edilmesinin yanı sıra yeni bir mal grubunun da ortaya çıktığı gözlenmiştir. Bu mal grubundaki nitelikli kaplar genellikle kırmızı ve kızılımsı kahve tonlarında, astarlı ve açkılıyken koyu ve siyah renkli mallarda metalik parlaklığı görülmektedir (Özdoğan ve Parzinger, 2012; 20-21).

0 Evresi

Kanlıgeçit 0 evresi, çevredeki tarım faaliyetleri sonucunda ortaya çıkmış amfora ve sırlı çanak çömlek parçaları ile tanımlanmaktadır. Bu çanak çömlek parçaları, bölgede daha sonra Helenistik, Roma ve Bizans topluluklarının yaşadığı göstermektedir. Bu evreye ait bilgiler, çukurlardan ve taş kaplı kuyulardan elde edilmiştir (Karul, 2005b; Özdoğan ve Parzinger, 2012; 19).

3.2 Kültürel Miras Çalışmaları

3.2.1 Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi Projesi

Aşağı Pınar Höyüğünde, 1993 yılından beri devam eden kazı çalışmalarıyla birlikte bölgenin Tarihöncesi dönemine ait önemli veriler ortaya çıkarılmıştır. Bin yılı aşkın kesintisiz yerleşilmiş höyükte, hem Anadolu'dan Avrupa'ya aktarılan çiftçi yaşam biçimi, hem de Trakya'nın yerel kültür oluşum süreci gözlenmiştir. Burada yapılan çalışmalarla Trakya'nın tarihsel süreç içindeki öneminin bilinenden fazla olduğu anlaşılmıştır (Özdoğan, 1999: 2-28). Aşağı Pınar'ın tüm tabakalarında görülen dal örgü tekniğiyle inşa edilmiş kerpiç mimari, dayanıksız olduğundan günümüze kadar ayakta ulaşmamıştır. Bu mimaride, ahşap kalıntılar ve kerpiç malzeme zaman içinde toprağa karışarak yok olmaktadır. Yangın geçiren yapılarda ahşap malzeme yok olsa da kerpiç, yüksek sıcaklıkta sertleşerek tuğla niteliği kazanarak varlığını sürdürebilmektedir.

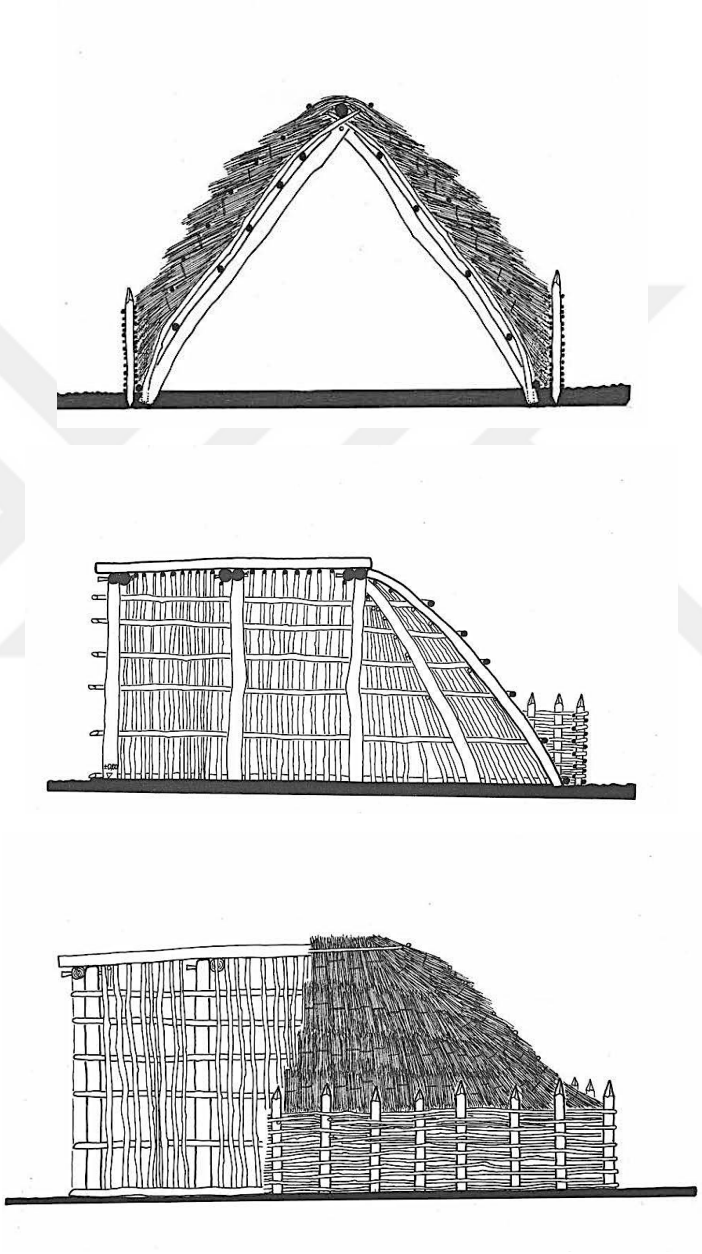
Aşağı Pınar Yerleşiminde ortaya çıkarılmış kalıntıların ve bilginin korunması, sergilenmesi, topluma sunulması için 1997 yılında proje geliştirilmeye başlanmıştır. Bu projeyle deneysel arkeoloji çalışmaları yapılmış, ayrıca Aşağı Pınar Höyüğünü ve Trakya bölgesinin tarihöncesi dönemini tanıtmayı amaçlayan bir kurgu tasarlanmıştır (Eres, vd. 2010: 184). Bu kurguyla şekillendirilen projeye hem topluma hem de bilimle uğraşan insanlara ev sahipliği yapacak açık hava müzesi ve araştırma merkezi işlevi yüklenmesi amaçlanmıştır (Akdağ, 2002, 202). Erken dönem kültürlerine ait, hakkında fazla bilgi bulunmayan kalıntıların, her yaş grubundan ziyaretçiye göre uygun bir dil ve yöntem kullanılarak bir sergileme modelinin

geliştirilmesi önemlidir. Bu kapsamda, Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi'nde, kazıda ortaya çıkarılan yapı kalıntılarının rekonstrüksiyonlarının gösterilmesinin yanı sıra o dönem topluluklarının yaşam biçimlerini anlatan tarihöncesi köy canlandırılmıştır. Tasarlanan bu köyde dolaşan ziyaretçi, dönemin doğal çevresini, yaşam biçimini, kalıntıların işlevlerini, kullanım alanlarını ve kültür tarihi içindeki yerlerini gözlemleyebilecektir (Eres, 2016: 35-36).

3.2.1.1. Projenin Uygulama Aşamaları

Aşağı Pınar kazılarında ortaya çıkarılan Neolitik ve Kalkolitik Dönem'e tarihlenmiş yapıların temel seviyesinde ya da iz şeklinde günümüze ulaşmasından dolayı mimariyi topluma, yeri geldiğinde konuyla ilgili insanlara bile aktarmak oldukça zordur (Akdağ, 2002; 202). Trakya Bölgesi'nin kültür tarihi içinde önemli bir yere sahip bu verileri toplumla paylaşmak için çeşitli koruma ve sergileme projeleri üretilmeye başlanmıştır. Aşağı Pınar Yerleşiminin mimarisini tam anlamıyla tanımlamak için mevcut yapı kalıntıları yeterli olmadığından benzer coğrafyada ve aynı döneme tarihlenen yerleşmeler incelenmiştir. Bunun yanında Trakya'da halen görülen ahşap köy mimarisi de araştırılıp ve belgelenmesi amacıyla Istranca Dağlık Bölgesi köylerinde kazı ekibi tarafından çalışmalar yapılmıştır (Eres, 2006: 147-160). Arkeolojik yapı kalıntılarını araştırılırken, günümüzde halen kullanılan kırsal mimarilerinin incelenmesi ve yapı tekniklerinin arkeolojik verilerle karşılaştırılması faydalı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Aşağı Pınar'ın tüm tabakalarındaki mimari gelenek ve kullanımları tamamen aynı olmasa da bu yapıların hepsi dal örgü tekniğiyle inşa edilmiştir. Çatı sistemi ile ilgili yeterli veri olmamasına rağmen duvarların belirli bir yüksekliğe kadar düz olduğu, duvar üzerinin ise eğimli bir çatıyla örtüldüğü düşünülmektedir (Eres ve Özdoğan E., 2012; 149-156). Istranca köylerinde yapılan çalışmalar sırasında belgelenen tüm yapılarda genel olarak aynı malzemenin kullanıldığı görülmüştür. Ancak binaların plan tiplerinin köyden köye ve yapıların işlevlerine göre farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Bu belgeleme çalışmaları kazıda ortaya çıkartılan verinin somutlaştırılmasında yardımcı olmuştur. Özellikle Ahmetler Köyü'nde bulunan, yaklaşık 22 x 8 m boyutlarında, 7 m

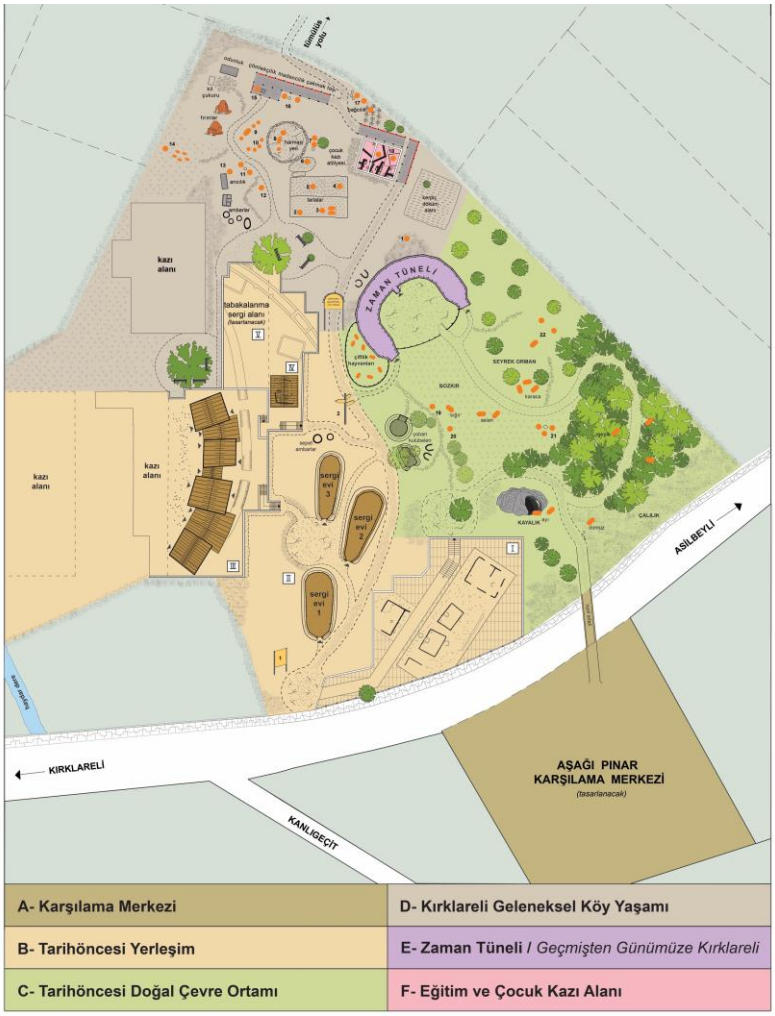
yüksekliğindeki iğmeli yapı sayesinde büyük binaların bu teknikle örtülebileceği gözlenmiştir (Eres, 2006: 147-160; Eres, 2014b).



Şekil 3.35: Dal Örgü Mimari Uygulaması (Eres, 1999: 404-406).

Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi projesi kapsamında bir deneme yapmak, kazıda ortaya çıkarılan mimariyi yorumlamak ve tekrardan sergilemek için destekleyici deneysel çalışma olarak 1997 yılında geleneksel bir evin inşaatına başlanmıştır.

Binanın yeniden inşası sırasında bölgede halen kullanılan mimari geleneğin takip edilebilmesi için yerel ustalarla çalışılmış, tarihöncesi bir evin olası yapım aşamaları test edilmiştir. Binanın inşası sırasında yapı ustalarına müdahalede bulunulmamış, tamamen bölgesel teknik ve yöntemler kullanılarak geleneksel bir evin nasıl inşa edildiği gözlenmiştir (Karul, vd. 1998: 21). Yapılan deneysel ev çalışmasının ardından tarihöncesi köy canlandırması uygulaması oluşturulmaya başlanmıştır. 1999 yılında tamamlanan proje, 2001 yılında Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından onaylanmıştır. Proje doğrudan Aşağı Pınar yerleşiminin kopyası olacak şekilde değil de Trakya'nın tarihöncesi dönemini temsil eden bir yaşayan müze olarak kurgulanmıştır (Karul, vd. 1998: 22). Böylece Istranca Dağlık Bölgesi'ndeki araştırmalar sırasında belgelenen mimarinin köy canlandırmasında sergi binası olarak kullanılması düşünülmüştür (Eres 2013b: 130). Bununla beraber hem kazı alanında planlanan köy canlandırması desteklenecek hem de dağlık köylerde yok olmaya yüz tutmuş geleneksel mimari korunmuş ve sergilenmiş olacaktır. Köy ortamı oluşturma fikriyle, müzenin sergileme yöntemi ve kurgusu bu doğrultuda tasarlanmıştır. Proje kapsamında Tarihöncesi yerleşim birimi, mimari, teknoloji, beslenme ve günlük yaşam gibi bölümlerle tanımlanmıştır (Akdağ 2002: 220; Eres 2013b: 130; Eres, 2014c: 89-130).



Şekil 3.36: APAHM Projesi Sergi Birimleri (Aşağı Pınar Arşivi)

Projenin başlangıcında, Kırklareli'nin Kofçaz ilçesine bağlı olan Ahmetler Köyü'nde bulunan, kullanılmayan ve odun olarak satılığa çıkartılan iki samanlık (iğmeli yapı) kazı ekibi tarafından köylülerden satın alınarak açık hava müzesine getirilmiştir (Eres 2010: 189). Bu iki samanlık, sergi binası olarak kullanılmak üzere, yerli ustalarla birlikte kazı alanında yeniden kurulmuştur. Ardından 2006 yılında üçüncü bir samanlık alana getirilerek inşa edilmiştir (Eres 2010: 189-190). Bu yapıların sergi binası olarak kullanılabilmesi için çağdaş malzemeyle yalıtım işlemleri yapılmıştır. Kullanılan çağdaş malzeme içten ve dıştan görünmeyecek şekilde kapatılmış, binanın orijinali gibi çavdar sapı veya saman dolguyla örtülmüştür (Eres 2010: 189).



Şekil 3.37: APAHM Sergi binalarının inşaatında uygulanan yalıtım sistemi ve saman dolgu kaplanma aşaması (Aşağı Pınar arşivi).

Aşağı Pınar Yerleşimi ve Trakya Projesi'nin tanıtım birimi olarak tasarlanmış birinci sergi binası 2008 yılında ziyarete açılmıştır (Akdağ, 2002: 220). Bu bina içinde temel kültür tarihi, arkeolojinin anlam ve önemi, Doğu Trakya'da yapılan ilk arkeolojik araştırmalar, Kırklareli kentinin tarih içindeki yeri, Aşağı Pınar yerleşiminin konumu ve önemi gibi konuları içeren bilgi panoları bulunmaktadır (Eres 2010: 189).





Şekil 3.38: APAHM birinci sergi binası ön ve arka cepheden görünümü (Aşağı Pınar arşivi).

Bilgi panoları, ziyaretçinin göz hizasında, yapının duvarları boyunca asılmış ve kolay okunabilecek şekilde yerleştirilmiştir. Binasının ortasında ise Kırklareli Kültür Sektörü projesinin maketi sergilenmektedir (Eres 2010: 189).



Şekil 3.39: APAHM birinci sergi binası iç cephe, panolar ve maketler (Aşağı Pınar arşivi).

İkinci sergi binası, 2009 yılında ziyaretçiye açılmıştır. Bu binada sergileme için temel konu mimari olarak seçilmiştir. Aşağı Pınar'ın mimarisini ziyaretçiye anlatmak için 1/1 ölçekli modeller kullanılmış, somut ve etkili olacağı düşünülen görsel bir sergileme yöntemi tercih edilmiştir. Özellikle 6. tabakaya ait yapıların üç boyutlu canlandırmaları yapılmış, un öğüten, çanak yapan insanların maketleriyle de dönemin günlük yaşamı vurgulanmıştır (Eres 2016: 40).

a. 

b. 

Şekil 3.40: a. İkinci sergi binası içindeki 6. Tabaka'ya ait ev yaşamı canlandırması; b. İkinci sergi binası içindeki maketler (Aşağı Pınar arşivi (2009).

Üçüncü sergi binası 2012 yılında açık hava müzesine taşınmış ve kurulmuş, aynı yıl içinde ziyarete açılmıştır. Bu bina içinde 1/1 ölçekli ev canlandırmalarıyla birlikte dönemin zanaatlarını ve ustaların kullandığı aletleri gösteren tarihöncesi teknolojiler sergilenmeye başlanmıştır (Eres 2016: 40).



Şekil 3.41: APAHM üçüncü sergi binası sergileme birimleri (Aşağı Pınar arşivi).

Üçüncü sergi binasında birinci ve ikinci sergi binalarından farklı bir düzenleme yapılmıştır. Bu binada daha az bilgilendirme elemanı kullanılarak somut ve görselliği yüksek bir sergileme modeli tercih edilmiştir. Bina içinde üç boyutlu, rölyef niteliğindeki canlandırmalar ve tarihöncesi alet çeşitliliğini gösteren mulajlar kullanılmıştır (Eres 2016: 40). Diğer iki binada da gözlemlenebileceği gibi binanın zemin kaplamasında köy ortamını anımsatması için mıcır kullanılmıştır. Sergi birimleri üzerine genel aydınlatma yapılmış ve binanın üst birleşme noktalarından sarkıtılan büyük ışıklar tercih edilmiştir.



Şekil 3.42: APAHM üçüncü sergi binası içindeki usta maketleri (Aşağı Pınar arşivi).

Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi kapsamında ziyarete açılmış üç sergi binasıyla projenin Tarihöncesi Yerleşim birimi bitirilmiştir. Bu birimin yanı sıra Kırklareli Geleneksel Köy Yaşamı, Eğitim ve Çocuk Kazı Alanı birimleri tamamlanmıştır. Tarihöncesi Doğal Çevre Ortamı, Zaman Tüneli (Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü), ve Karşılama Merkezi birimlerinin çalışmalarına devam edilmektedir.

3.2.1.2. Proje Kapsamında Yapılan Deneysel Çalışmalar

Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi Projesi kapsamında, 1997 yılında deneysel çalışma olarak bir iğmeli yapı alana taşınarak yeniden inşa edilmiştir. Bu yapının iskeletini oluşturmak için çeşitli yöntem ve malzeme seçilmiştir. Binanın ayağa kaldırılmasında; 10 adet 14-15 cm çapında, yaklaşık 4 m uzunluğunda meşe ağacından 9 iğme ve 1 beleşek, 92 adet 5-6 cm çapında 4-5 m uzunluğunda gürgen

ve meşe ağacından pargı ve bu pargılardan daha ince ve uzun 70 adet dal kullanılmıştır (Karul, vd. 1998: 25) [14].



Şekil 3.43: İğmeli Yapının Deneysel olarak yeniden inşa edilmesi (Eres 2013: 126-127).

Binanın etrafı, 18 adet yaklaşık 1,5 m uzunluğunda ve 7-8 cm çapında meşe kazıkla oluşturulan çit sistemiyle çevrelenmiştir. Bu çitin arası 70 adet 5-6 m uzunluğunda gürgen dal ile örülmüş, dış cephe ise her biri yaklaşık 300 sap içeren 250 çavdar demeti ile kaplanmıştır (Karul, vd. 1998: 25).

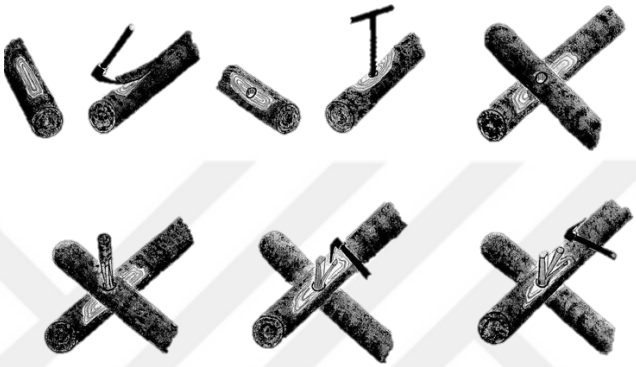


Şekil 3.44: Çit ve örgü sistemi (Karul, vd. 1998: 26).

Yapının iskeletini oluşturmak için tüm binayı taşıyacak olan ana iğmeler birbirine çatılmıştır. Yaklaşık 15 cm çapında ve 4 m uzunluğundaki iğmeler karşılıklı olarak, daralan uçlarından birbirlerine yaslanmış ve tepesinden yaklaşık 30-40 cm aşağıdan,

[14] İğme: İki ahşap kazığın üst noktasından birleştirilmesiyle ortaya çıkan kemer şeklindeki çatkıların belirli aralıklarla art arda sıralanmasıyla oluşturulan iskeletin aralarına yatayda "beleşek", dikeyde ise "pargı" olarak bilinen daha ince ağaç gövdelerinin birbirine bağlanmasıyla kurulan iskelet sitemi (Eres 2013b: 118).

kızılcık ağacından elde edilmiş çivi ile birbirine kenetlenmiştir. Kenetlenen bu iki iğmenin ortasında kalan yarığa, enine şekillendirilmiş tahta parçası (kama) çakılmıştır. Böylece çivilerin yerinden çıkması engellenmiştir (Karul, vd. 1998: 25, Eres 2013b: 125).



Şekil 3.45: İğmelerin çatılması hazırlığı, kızılcıktan elde edilen çivi ile birleştirme (Karul, vd. 1998: 22).

İğmelerin arası, yaklaşık 4-5 m^3 toprak ve kil ile birlikte 6 balya samanla yoğrularak oluşturulan ve bir gün dinlendirilen kerpiçle doldurularak sıvanmıştır. Ahşap iskelet tamamen kapatılıncaya kadar kerpiçle kabaca sıvanmış, son olarak çamur sıvanarak düzgün bir yüzey elde edilmiştir (Karul, vd. 1998: 25).



Şekil 3.46: Yapının duvarlarının sıvanması (Karul, vd. 1998: 26).

Bu deneysel çalışmayla birlikte, sert iklim koşullarının yaşandığı Trakya'nın dağlık bölgelerinde, çevre koşullarına dayanıklı, soğuğa karşı yalıtımlı ve inşası kolay iğmeli yapının neden tercih edildiği anlaşılmıştır Ayrıca bu deneysel çalışma Aşağı Pınar Yerleşimi için planlanmış açık hava müzesinin hayata geçirilebilir bir proje olduğu kanıtlanmıştır (Karul, vd. 1998: 25).

3.2.2 Kanlıgeçit Açık Hava Müzesi Projesi

Anadolu ve Balkanlar arasında geçiş noktasında yer alan Kanlıgeçit, coğrafi olarak iki büyük kültür bölgesi arasında kalmaktadır. İlk Tunç Çağı'nda, Anadolu ile Balkanlar arasındaki ticari ve kültürel ilişkiler hakkında ipucu veren yerleşme, ayrıca bölgedeki tek Anadolu Tunç Çağı kent tipine örnek oluşturmaktadır (Arı, vd., 2010: 231). Kanlıgeçit kazılarında ortaya çıkarılan megaron planlı yapılar ve sur duvarlarının günümüze temel seviyesinde ulaşmış olmasından dolayı, ziyaretçinin kalıntıları görsel olarak algılaması oldukça güçtür. Bu sebeple alanda koruma ve sergileme için ön hazırlıklar yapılmıştır. (Arı vd., 2010:232).

Kanlıgeçit'de, açık hava müzesi projesi kapsamında arkeolojik alanın korunması ve sergilenmesine yönelik çalışmalara 2005 yılında başlanmıştır. Bu çalışmalarda, üç megaron planlı yapının, sur duvarlarının ve iç kalenin sergilenmesi için proje hazırlanmıştır (Arı vd. 2010: 232). Bu projeyle, açık hava koşullarında sergilenmesi mümkün olmayan mimari kalıntıların toprakla örtülerek koruma altına alınmasına, üzerlerine 1/1 ölçekte modellerinin yapılmasına ve sur duvarlarının ise sağlamlaştırılmasına karar verilmiştir (Arı, vd., 2010: 233).



Şekil 3.47: KGAHM genel görünüm (www.kirklareliprojesi.org (22/02/2016)).

İç kalenin, sergileme projesinde için 1/1 ölçekli modellerinin kullanılmasının uygun olacağına karar verilmiştir (Eres, 2016).

3.2.2.1. İç Kalenin Sergilenmesi

Kanlıgeçit Açık Hava Müzesi kapsamında yerleşmenin 2a evresinin sergilenmesine karar verilmiştir. Model yapılar oluşturulmadan önce orijinal kalıntılar koruma altına alınarak toprakla ve cam tabaka ile örtülmüştür. Sonra bu kalıntılar üstünde saman katkılı çamurla düzgün bir zemin oluşturulmuştur. Bu zemin üzerine orijinalinde olduğu gibi taş temel üzerine kerpiç kullanılarak duvar yapılmıştır (Eres, 2016).



Şekil 3.48: KGAHM orijinal kalıntıları koruma ve üzerine yapılan rekonstrüksiyon çalışmaları (www.kirklareliprojesi.org (22/02/2016)).

Taş temel üzerine orijinal boyutlarda iki sıra özgün kerpiç örülerek megaron planlı yapıların daha iyi anlaşılması sağlanmıştır. Bu yapıların, duvar yükseklikleri, kapı aralıkları ve çatı sistemleri tam olarak bilinmediğinden uygulama yapılmamıştır. Eksik kalan bu kısımlar için bilgi panolarında bilimsel görüşlere yer verilmiştir. Megaron planlı yapıları çevreleyen glasili sur sisteminin sağlamlaştırması taşların aralarındaki boşluklar, saman katkılı çamur harcı ile doldurularak zemine sabitlenmiştir. Ayrıca sur duvarının hemen kuzeybatısında yer alan kare planlı giriş yapısı da sağlamlaştırılmıştır. Bu sağlamlaştırma özgün kalıntı ve eklemenin farkını ortaya koymak için orijinaline benzeyen fakat farklı renkteki taşlarla yapılmıştır (Arı vd., 2010:234; Eres, 2016).



Şekil 3.49: KGAHM kare planlı giriş yapısı; özgün kalıntı ve tümleme çalışmaları (www.kirklareliprojesi.org (22/02/2016)).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ZAMAN TÜNELİ: GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KIRKLARELİ'NİN ÖYKÜSÜ SERGİ BİNASI SERGİLEME MODELİ

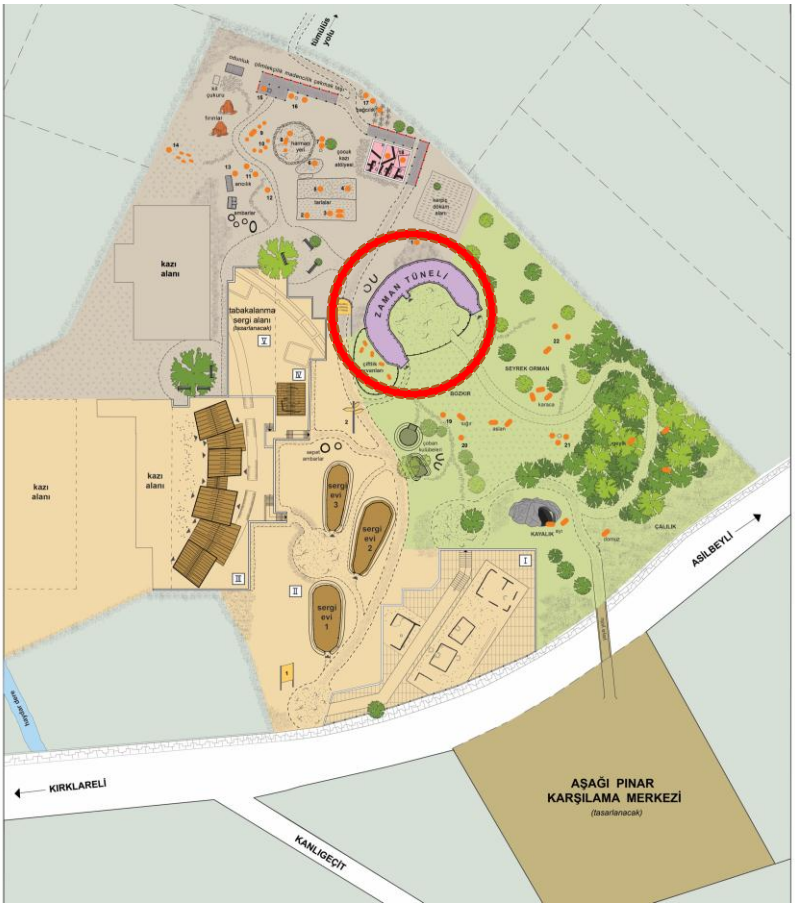
Müze mimarlığı son 30-40 yıl içinde çeşitli değişimler geçirmiştir. Bu değişimin genel çerçevesi; içine kapalı alanlara dönüşmüş müzelerin tamamen kentle özdeşleşen, halkı ve ziyaretçiyi davet eden açık mekanlar haline gelmesidir. Hatta müzelerle birlikte ele alınması gereken fakat müze olarak adlandırılmayan başka alanların da gelişimi ön plandadır. Paris'teki Richard Rogers, Renzo Piano ve Gianfranco Franchini'nin tasarladığı Georges Pompidou Merkezi bu değişimin dönüm noktasını oluşturmaktadır (Perez, 2010)[15]. Bu merkez, müze binası olarak adlandırılmasa da içindeki birimler birer sergi mekânı ve müze gibi tasarlanmıştır. Merkezin kent içinde üstlendiği rol ve yarattığı alan müzelerin ötesinde bir gerçeklik sunmaktadır. Eskiden, müze binasının, sergilenecek eserlerin önüne geçmemesi fikri söz konusuyken, günümüzde mimarinin ve mekân algısının değişmesiyle, sergi ve içinde bulunduğu mekânın birbiriyle bağlantısı önem kazanmıştır (Köksal, 2010).

4.1 Zaman Tüneli Sergi Binası

Zaman Tüneli Sergi Binası, Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi'nin sergileme birimlerinden biridir (Şekil 55)[16]. Zaman Tüneli, Aşağı Pınar Höyüğünün kuzeydoğusunda, Tarihöncesi Dönem Sergi Birimi'nin 50 metre doğusunda inşa edilmiştir. Bina, içinde oluşturulacak "Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü" sergisiyle de anılmaktadır. Jeolojik Devirlerden İnsan'ın ortaya çıkışına, Tarihöncesi Dönem'den Erken Cumhuriyet Dönemi'ne kadar Kırklareli'nde yaşanmış olayların zaman ölçeğinde ziyaretçiye sunulması, serginin ana temasını oluşturmaktadır. Zaman Tüneli içinde yaklaşık 2.500,000 yıllık sürecin somut bir şekilde tek çatı

[15]Detaylı bilgi için ayrıca bkz.; Bidaine, 2006.
[16] Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi Projesi, Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 13.07.2001 tarih ve 6903 sayılı karar ile onaylanmıştır.

altında toplanması, bölgede yaşamış topluluklardan günümüze ulaşan kültürel kalıntıların bütünlük içinde akıcı bir şekilde sunulması amaçlanmıştır.



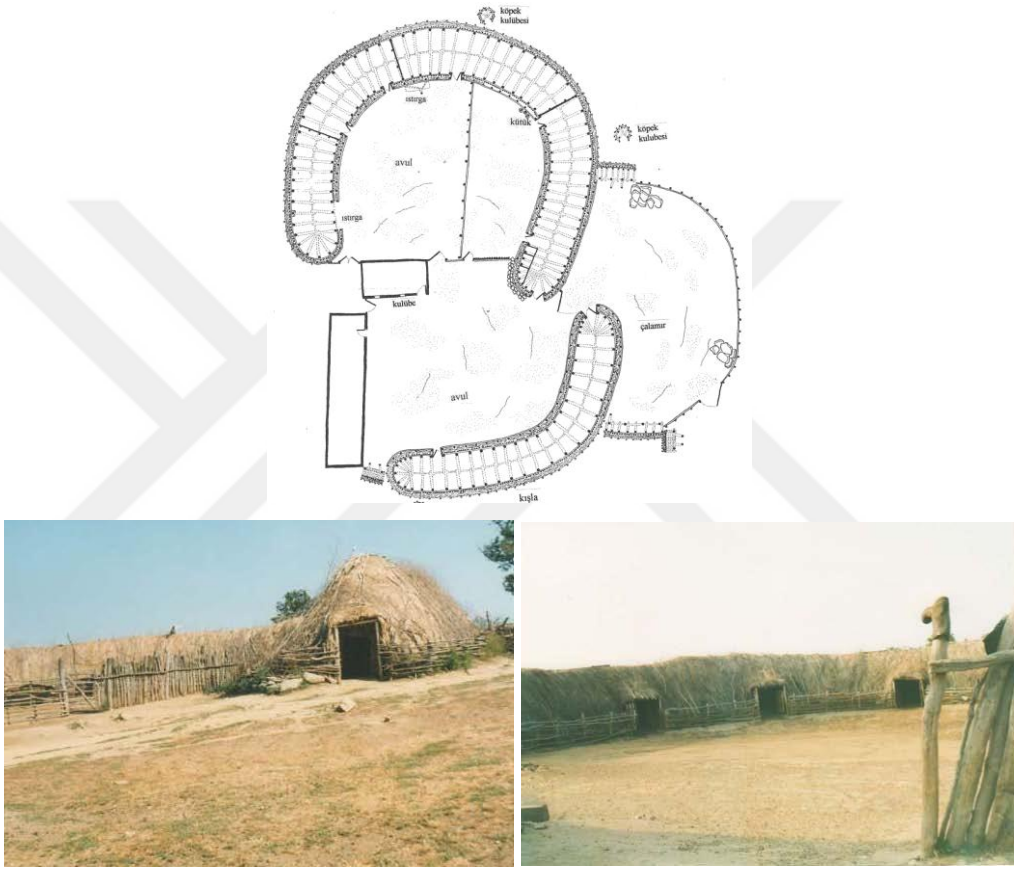
Şekil 4.1: APAHM sergi birimleri ve Zaman Tüneli Binası (Aşağı Pınar Arşivi).

4.1.1 Zaman Tüneli Sergi Binasının Tasarımı ve İnşası

4.1.1.1 Binanın Tamamlanan Bölümleri

Zaman Tüneli Sergi Binası, Kırklareli'nin Beyci Köyünde görülen, kırsal mimari örneğinden yola çıkarak oluşturulmuştur. Bu köydeki kırsal mimari kazı ekibi tarafından belgelenmiş, bunlardan bir tanesi 2013 yılında ustalarla birlikte sökülüp Aşağı Pınar Höyüğüne getirilmiştir (Şekil 4.2). Sökülerek alana getirilen ve ağıl olarak kullanılmış üç metre yüksekliğindeki binanın, iğme kesitlerinin dar ve mukavemetinin eksik olduğu gözlenmiştir. Binanın ölçülerinin yetersiz, taşıyıcı

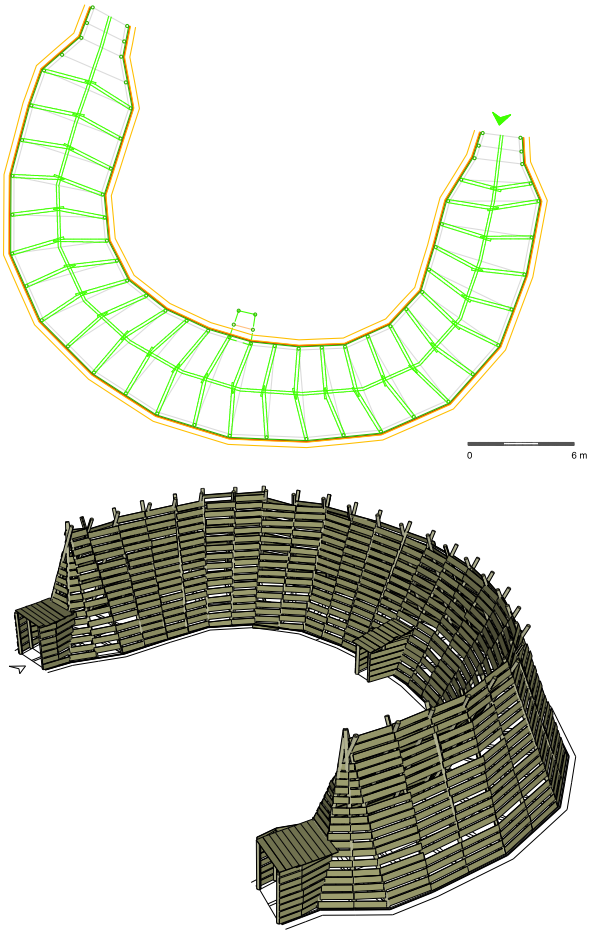
sisteminin sağlıklı ve sürdürülebilir olmayacağı düşünülerek orijinalinden daha büyük boyutlu tekrardan inşa edilmiştir. Bu inşa sırasında, Istranca köylerinden belgelenmiş ahşap mimari geleneğin yanı sıra Aşağı Pınar Yerleşiminde saptanmış 2. Tabaka mimarisinde gözlenen taşıyıcı sistem de dikkate alınmıştır.



Şekil 4.2: Beyci Köyü Kışla Topluluğu.
(Eres, 1999)

Bina, açık hava müzesinin diğer birimlerinde daha önceden deneyimlenmiş iğmeli yapı ve dal örgü tekniğinden faydalanılarak tünel formatında inşa edilmiştir (Şekil 4.3)[17].

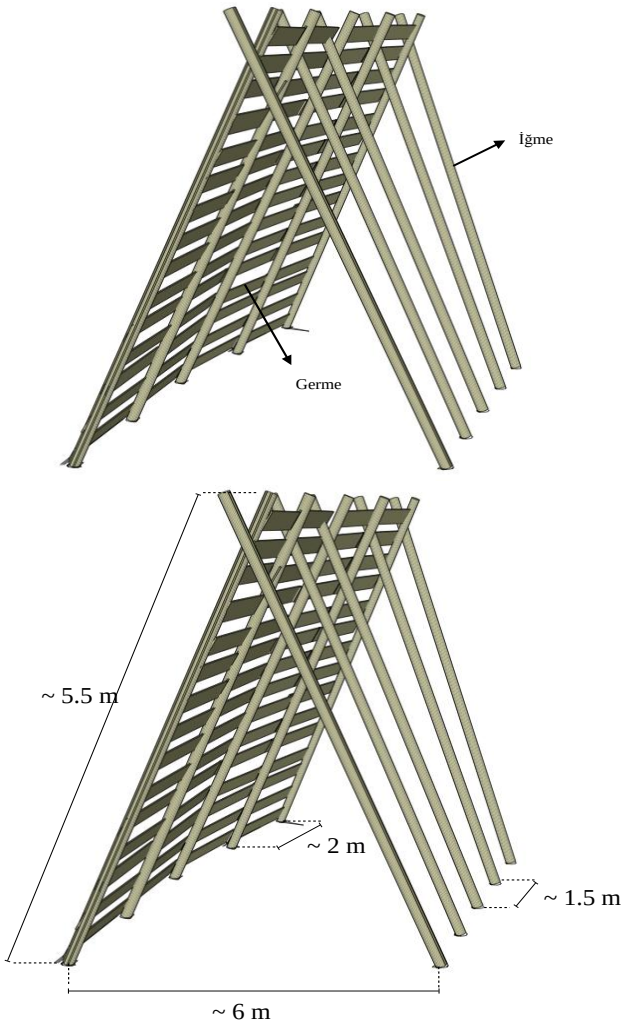
[17] Doç. Dr. Zeynep Eres (İ.T.Ü-Mimarlık Fakültesi, Restorasyon Anabilim dalı) ile sözlü görüşme, (11 Şubat 2017).



Şekil 4.3: Zaman Tüneli Binası iki boyutlu plan ve üç boyutlu model[18]. (Çiz. E.Yurtdaş, 2017)

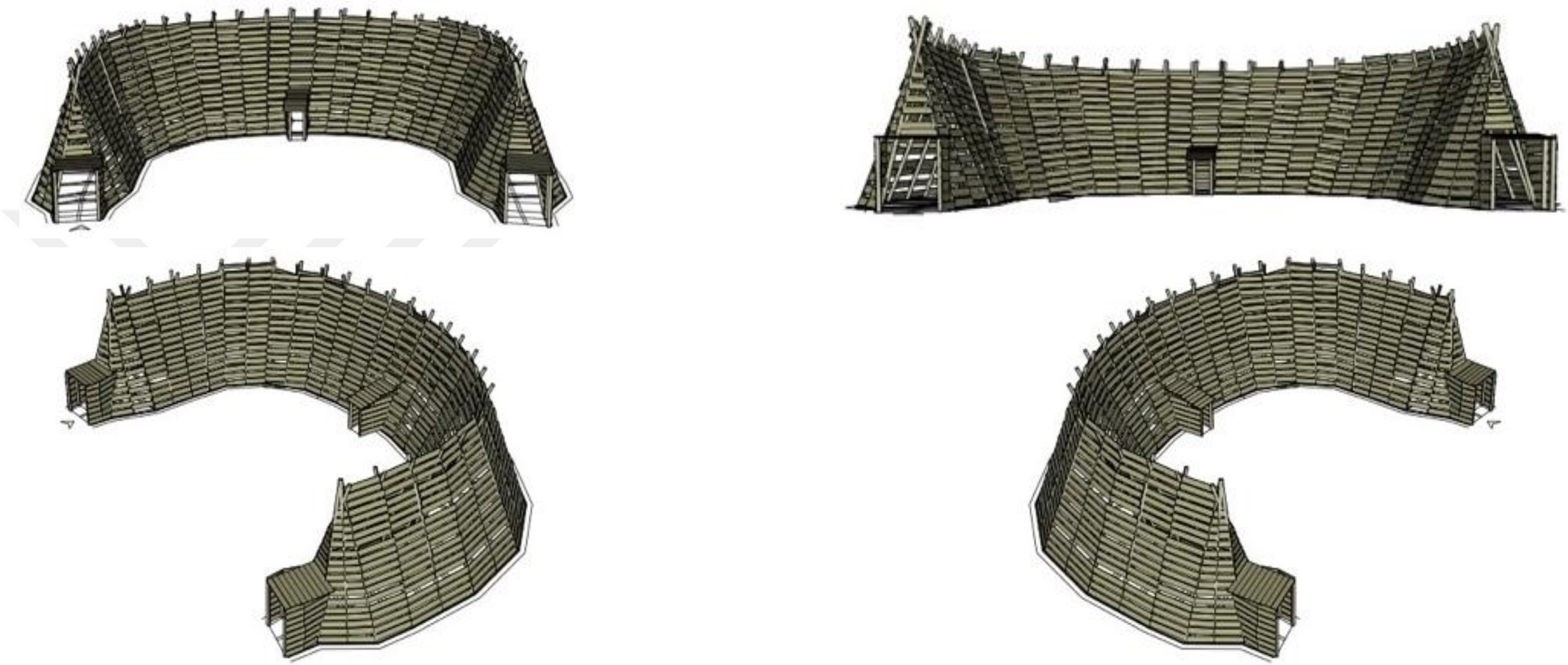
Tünel, yaklaşık 250 m^2 boyutunda ve "U" plan şeklinde tasarlanmıştır. Binanın taşıyıcı sisteminin oluşturulması için âtıl durumdaki 68 adet telefon direği iğme olarak birbirine çatılmış, çivi ile kenetlenmiş ve her bir iğmenin arası germeler ile kapatılmıştır. Zeminde yaklaşık 6 m taban genişliğine sahip bina 5,5 m uzunluğundaki iğmelerle inşa edilmiştir. İğmeler arasına yerleştirilen germeler binanın şekli gereği her yerde aynı uzunlukta değildir. Bu germeler iç çeperde 1,20-1,30 m arasında, dış çeperde ise 2.00-2,10 m arası değişkenlik göstermektedir (Şekil 4.4).

[18] Zaman Tüneli binasının çizimi Pelin Doğan tarafından, üç boyutlu modellemesi Autocad ve Sketch Up programları ile tarafımca yapılmıştır.



Şekil 4.4: Zaman Tüneli strüktür şeması ve ölçüler.

Şekil 4.5: Zaman Tüneli Binasının farklı açılardan görünümü[19].



[19] Sketch Up programında, binanın plan ve ölçülerine sadık kalınarak modellenmiştir.

Zaman Tüneli'nin inşasında kullanılan malzemenin seçiminde dayanıklı ve sürdürülebilir olmasına dikkat edilmiştir. Çünkü iskeleti oluşturan ahşabın doğru seçilmesi ve işlenmesi binanın kullanım ömrünü uzatarak sürdürülebilirliğini artırmaktadır. Nem, ısı ve su bileşenlerine maruz kalan ahşap zamanla çürüyeceğinden bu durumun kontrol altında tutulabilmesi önemlidir (İ.B.B Kudeb, 2009, 29). Bu çerçevede binada iğme olarak kullanılan telefon direkleri emprenye edilmiş, çürümeye karşı dayanıklı hale getirilmiştir [20]. Fakat bina halen inşa aşamasında ve üzerinin kapatılacağı zaman belli olmadığından, hava koşullarından etkilenmemesi için iğmelerin ve germelerin üzerine ahşap koruyucu uygulanmıştır (Şekil 4.6)[21].



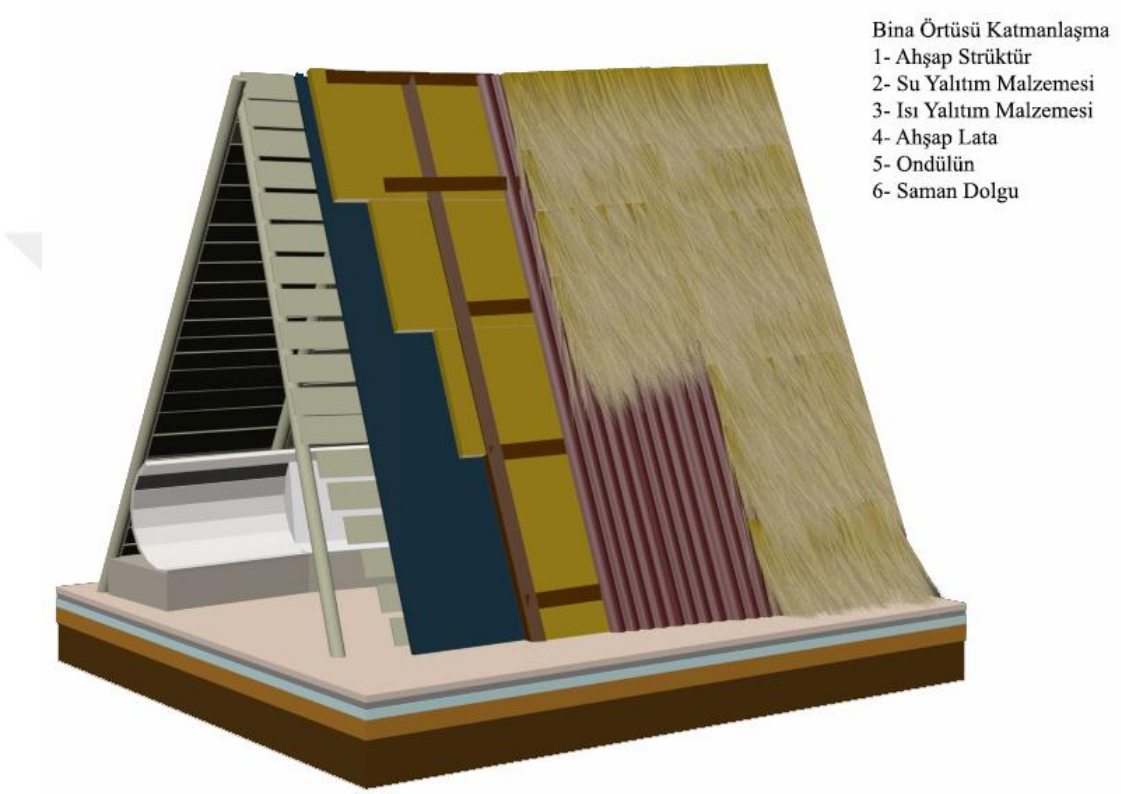
Şekil 4.6: Ahşap koruyucunun uygulanması (Aşağı Pınar arşivi)

4.1.1.2. Binanın Projelendirilen ve İnşasına Devam Edilen Bölümleri

Zaman Tünelinin tasarlanan projesi kapsamında, binayı yağmur suyundan korumak, izolasyonunu ve yalıtımını sağlamak için oluşturulan ahşap strüktür üzerine sırasıyla su yalıtım malzemesi, ısı yalıtım malzemesi, ahşap lata ve ondülin yerleştirilecektir

[20] Emprenye: Kimyasal maddelerin değişik yöntemlerle ahşaba nüfuz ettirilmesi (İ.b.b Kudeb, 2009).
[21] Ahmet Demirtaş ve Yeliz Baydeniz (Demirtaş Atölye) ile sözlü görüşme, Mart 2017.

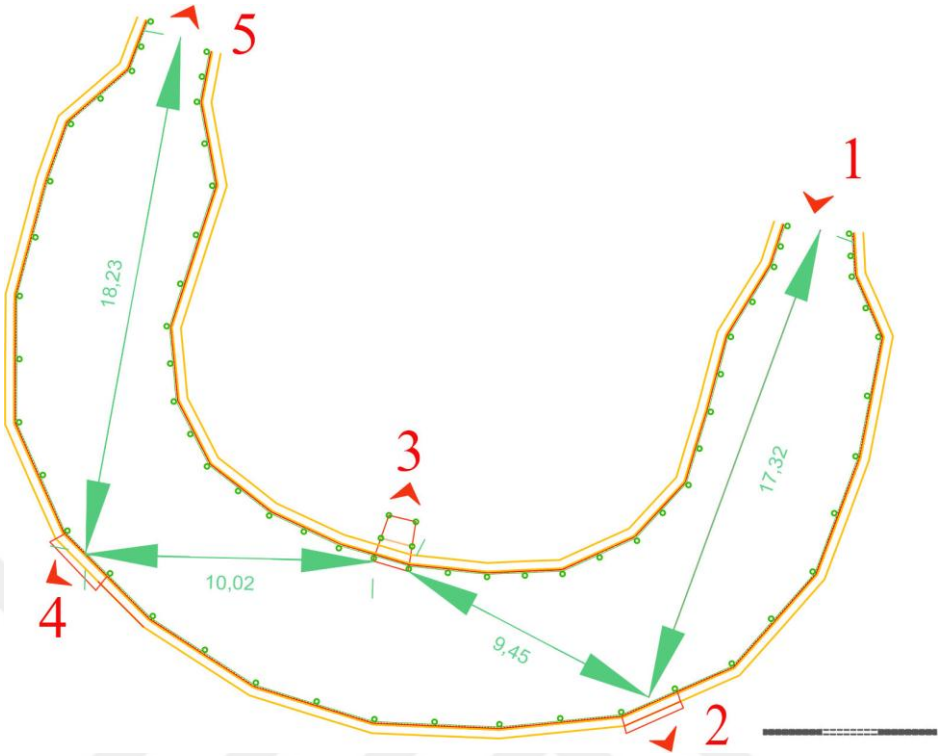
(Şekil 4.7). Binanın dış cephesi için ise organik malzeme olan kamış/saz ile örtülmesi planlanmıştır. Bu bina geleneksel yöntemlerle inşa edilmiş olsa da ömrünü uzatmak ve sürdürülebilirliğini artırmak için çağdaş malzeme seçilmiştir.



Şekil 4.7: Binanın örtü sistemi (katmanlaşma)[22].

Binada giriş ve çıkış olmak üzere iki ana kapı yer almaktadır. Ayrıca dış çepere iki ve iç çepere bir acil çıkış kapısı eklenmiştir. Planda 1-5 arasında numaralandırılmış bu kapılar (Şekil 4.8): 1-2 arası 17,32 m, 2-3 arası 9,45 m, 3-4 arası 10,02 m ve 4-5 arası ise 18,23 metredir[23]. Bu kapılar sadece acil durum sırasında binadan hızlı bir şekilde ziyaretçinin tahliye edilebilmesi amacıyla tasarlanmıştır. Binaya ana kapılar dışındakilerden giriş, çıkış yapılmayacaktır.

[22] Görsel, Pelin Doğan tarafından Autodesk 3Ds Max programıyla modellenmiştir.
[23] Doç. Dr. Zeynep Eres ile sözlü görüşme, 28 Temmuz 2017.



Şekil 4.8: Kapılar (1, 5: Ana kapılar, 2, 3, 4: Acil çıkış kapılar

4.2 "Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü" Sergileme Metodolojisi

Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi Zaman Tüneli içinde hazırlanan Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü adlı sergi iki aşamada hazırlanmıştır. Serginin kronolojisini oluşturmak amacıyla ilk olarak Doğu Trakya Bölgesi ve Kırklareli kentinin tarihçesi araştırılmıştır. Bölgenin tarihçesi, Jeolojik Devirler, Tarihöncesi Dönemler ve Tarihi Dönemler ana başlıklar altında anlatılmıştır. Her bölümde önce dönemin genel özellikleri ardından Doğu Trakya ve Kırklareli kentindeki yansımaları ele alınmış, son olarak da sergide kullanılacak materyal örneklendirilmiştir.

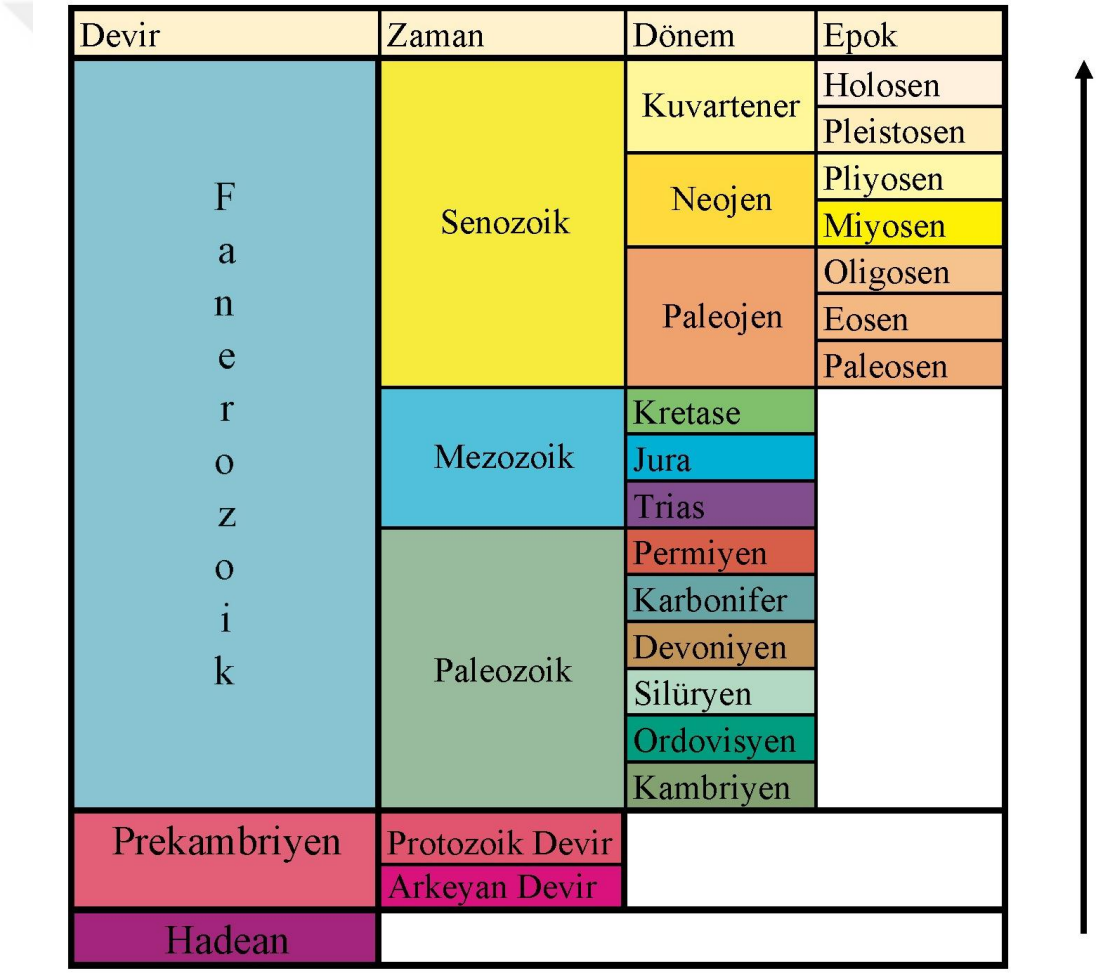
Bölümün ikinci kısmında ise seçilen sergi materyalinin nasıl teşhir edileceği, hangi sergileme elemanlarının kullanılacağı, sergi rotasının ve bölümlerinin oluşturulması irdelenmiştir.

4.2.1 Jeolojik Devirler, Tarihöncesi ve Tarihi Dönemler

4.2.1.1- Jeolojik Devirler

Jeolojik zaman ölçeği; stratigrafiyi zaman boyutunda ilişkilendiren jeolog, paleontolog ve diğer bilimcilerin, dünyanın oluşumundan günümüze kadar meydana gelen olayların sırasını ve birbirleriyle olan ilişkilerini tanımlamak için kullanılan kronolojik bir tarihlendirme sistemidir (Dalrymple, 2001, 205–221). Radyometrik tarihlendirme sonuçlarına göre Dünya'nın yaklaşık olarak 4.543E9 yaşında olduğu bilinmektedir. Jeolojik Devirler her dönemde gerçekleşen olaylara göre farklı birimler halinde düzenlenmiş, bu zaman dilimleri genellikle katmanlar arasındaki değişikliklerle belirlenip kitlesel yok oluşlar gibi büyük jeolojik ve paleontolojik olaylar ile tanımlanmıştır (Savaton, 2011, 657-660). Kronolojik stratigrafi birimlerinin düzenli bir şekilde isimlendirilmesi W. Smith tarafından 1800'lü yılların başlarında önerilmiştir. Başlangıçta en belirgin dönemlerde oluşan adlandırma daha

sonra araştırmaların gelişmesiyle tüm dünyada kullanılan standart bir zaman çizelgesi (Kronostatigrafi Çizelgesi) haline gelmiştir. Bu sistematik, yer kürenin litolojik benzerliklerine bakılarak düzenlenmiş, bilim insanları jeolojik kaydı oluştururken fosilleri içeren fauna değişimlerini dikkate alarak bölümlendirmiştir (Skinner, 1992)[24]. Günümüzde halen içinde olduğumuz Fanerezoik Devir kitlesel olarak canlıların yok oluşuyla belirlenip üç bölüme ayırılmaktadır. Bunlar; eski yaşam olarak adlandırılan Paleozoik, Orta yaşam Mezozoik ve yeni yaşam olarak bilinen Senozoiktir (Turoğlu, 2009).



Tablo 4.1: Kronostatigrafi Çizelgesi

(International Commision on Stratigraph, Chronostratigraphy, 2013 Tablosundan uyarlanmıştır)[25].

[25] (http://www.stratigraphy.org/ICSchart/ChronostratChart2013-01.pdf) (Şubat, 2017)

Trakya Havzası, batıda Rodop Masifi, kuzeyde Istranca Masifi, güneyde İstanbul Paleozoiği ve Marmara Denizi ile sınırlı bir Tersiyer Havzasıdır. Paleozoik ve Mezozoik yaşlı metamorfik ve magmatik kayaçlardan oluşan bu havzada, Rodop Masifinden İstanbul Boğazı çevresine kadar benzer kayaçları görmek mümkündür. Trakya ve çevresinde yaklaşık 9000 m kalınlığında Tersiyer İstifi bulunmaktadır (Güler, 2005:1-3). Paleozoik ve Mezozoik yaşlı kayaçlardan oluşmuş bu birim, aralarında ciddi yükselme ve aşınma evreleri olan havzalarda beş ayrı zaman aralığında çökelmiştir (Siyako, 2002, 4). Bunlar; Erken-Orta Eosen Döneminde Gelibolu Yarımadasındaki Karaağaç ve Fıçıtepe Formasyonu, Orta Eosen-Erken Eosen Döneminde Koyunbaba ve Soğucak Formasyonu, Erken ve Orta Miyosen Döneminde Biga Yarımadası'nda ve Güneybatı Trakya'da görülen Volkanizma, Geç Miyosen Döneminde Gazhandere, Kirazlı, Alçıtepe Formasyonları ve Pliyo-Kuvaterner Döneminde görülen Bayramiç Formasyonu olarak adlandırılmıştır (Güler, 2005: 3).

Sergi kapsamında; Jeolojik Devirler ve Trakya'nın bu devre ait Danişmen ve Soğucak Formasyonları teşhir edilecektir. İlk defa 1960 yılında J. A. Wright ve H. Beer tarafından kullanılan Danişmen Formasyonu Trakya havzasının derinlerinde yer almaktadır. Bu formasyon Üst Oligosen yaşlı ve Yenimuhacir Grubu üyesidir. Dayanımsız litolojisi sebebiyle düzlükleri oluşturan formasyon kömür ocakları ya da yarmalarda iyi örnekler vermektedir. Formasyon, yeşilimsi gri renkli, balık ve tatlı su gastropodalı, miltaşı ve kumtaşı tabakalı kömürlüdür (Güler, 2005: 13). Soğucak Formasyonu ise ilk defa 1961 yılında Holmes tarafından Kırklareli Formasyonu'nun Soğucak üyesi olarak kullanılmış ve daha sonradan Soğucak kalkeri ve Soğucak Formasyonu olarak kullanılıp benimsenmiştir (Erdoğan, 2016: 10). Bu formasyon genellikle şelf ortamda çökelmiş karbonatlardan oluşmaktadır. Pınarhisar çevresinde yaygın olarak görülen formasyon beyaz gri, sarımsı, orta-kalın tabakalı, sert ve bol fosilli kireçtaşlarıdır (Güler, 2005: 10). Kırklareli'nin batısında bu formasyonun Geç Eosen-Erken Oligosen yaşlı olduğu Sirel ve Gündüz tarafından 1976 yılında araştırılmıştır (Güler, 2005: 10).

4.2.1.2. Tarihöncesi Dönemler

4.2.1.2.1. Paleolitik Dönem

Paleolitik Dönem, ilk defa insan elinden çıkmış taş aletin görülmesiyle birlikte, yaklaşık 2,4 milyon yıl, başlayıp Pleistosen devrinin sonuna, yaklaşık MÖ 12.000'e, son buzul çağının bitişine kadar devam etmiştir (Schrenk vd. 2007: 1611-1631; Toth vd. 2007;1943-1964). Bu dönem, Afrika kıtasında evrimleşen Homo Habilis'in ortaya çıkışı ve evrimini belgelerken insanın ve alet teknolojisinin gelişimini ortaya koymaktadır. Eski Taş olarak da adlandırılan Paleolitik (Paleo= eski, Lithic= taş), insanın teknolojik olarak gelişiminin ilk aşamalarını ve taş aletlerin yoğunlukta üretilip kullanıldığı bir dönemi temsil etmektedir (Toth, vd. 2007:1943-1964). Alt, Orta ve Üst Paleolitik olmak üzere üç ana evreye ayrılan Paleolitik Dönem, insan elinden çıkmış ilk alet olarak kabul edilen Çaytaşı aletler ile tanımlanmaktadır (Rafferty, 2016: 1). Bu dönemde taş alet üretimi ve ekonomik olarak avcı-toplayıcı yaşam biçimi söz konusudur. Alt Paleolitik Çağ'da beslenmek, vahşi hayvanlardan korunmak için alete ihtiyaç duyan insan, doğal çevrede bulunan taşları basit tekniklerle işleyip alet haline getirmiştir. Bu evre Oldowan ve Acheul Endüstrisi ile karakterize edilmektedir (Scarre, 2013). Orta Paleolitik Dönem'e gelindiği zaman ise iklimin sertleştiği ve buzul dönemin başladığı bilinmektedir. Böylece insanın yaşam şekli ve teknolojik faaliyetlerinde değişimler görülmüş, Alt Paleolitik Dönemden bilinen kaba alet endüstrisi giderek yerini daha özenli, yongalanmış Musterien Endüstrisi olarak adlandırılan aletlere bırakmıştır (Monnier, 2006; 709-711). Üst Paleolitik Döneme geçiş ile taş işçiliğinde görülen büyük gelişimin yanı sıra Homo Sapiens Sapiens ortaya çıkmıştır. Bu dönemde taş aletler çeşitlenmiş ve alet yapan araçlar üretilmeye başlanmıştır. Bu değişimler teknolojinin yanı sıra sosyal yaşam ve sembolizmada da kendini göstermiş, günümüzde sanat olarak da yorumlanabilen mağara resimleri yapılmıştır (Bar-Yosef, 2002; 363-369).

Doğu Trakya bölgesinde, Paleolitik Dönem'e tarihlendirilmiş az sayıda yerleşme/buluntu yeri bilinmesine rağmen Kırklareli kentinde Paleolitik Dönem izlerine rastlanılmamıştır (Özdoğan, 1990a; Dinçer, 2002)

Bölgeden bilinen, Paleolitik Dönem'e ait tabakaları olan Yarımburgaz Mağarası, Marmara bölgesi, İstanbul ili sınırları içinde ve Küçükçekmece gölünün 1,5 km kuzeyinde yer alır. İlk dönem kazıları 1963 yılında Ş. A. Kansu ve K. Kökten yönetiminde Aşağı Mağara girişinde yapılmış, ardından mağara karelaj sistemine bölünerek 1965 yılına kadar daha sistematik bir şekilde araştırılmıştır. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim dalı projesi olarak Mehmet Özdoğan başkanlığında ikinci dönem kazıları gerçekleştirilmiş ve mağaranın en eski yerleşiminin Alt Paleolitik çağda olduğu ortaya çıkarılmıştır. 1988-1990 yılları arasında Pleistosen Arkeolojisini daha iyi anlamak amacıyla İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim dalından G. Arsebük ve California Üniversitesi Antropoloji Bölümünden F. C. Howell tarafından üçüncü dönem kazıları gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalarla, mağaranın jeomorfolojisi, tafanomisi, fosil faunası ve taş endüstrisi ile ilgili verilerin dönemsel çerçeveye oturtulması ve Yarımburgaz Mağara'sının bölge Prehistoryası içerisindeki yerini belirlenmesi amaçlanmıştır (Arsebük, 1998: 9-10).

Aşağı ve yukarı olmak üzere iki bölümden oluşan mağara, Eosen kökenli ve kalker oluşumlu bir tepenin yamacında yer almaktadır. Yeraltı suyunun aşındırması sonucu iki farklı kot ve ağızlar oluşan mağarada birbiri ile bağlantılı, değişik boyutlardaki bölümler bulunmaktadır. Deniz seviyesinden 15 m kadar yukarıda bulunan birinci ağızdan aşağı mağaraya ve oradan yaklaşık 22 m kotundaki ikinci ağızdan Yukarı Mağaraya girişler bulunmaktadır (Özdoğan, 1990b). Yarımburgaz Mağarasının ana bölümü, geniş ve büyük olan Yukarı Mağaradır. 550 m^2 genişliğindeki bu mağara, geniş ve yüksek bir girişe sahiptir. Alt Paleolitik Dönem'den Bizans Dönemine kadar devam eden tabakalanması vardır. Özellikle 6.-15. tabakalar arası Paleolitik Dönem'e tarihlenmektedir. Aşağı Mağara ise yapısal olarak Yukarı Mağaradan farklı, yaklaşık 5 m genişlik, 5 m yükseklik ve 42 m uzunluğunda bir koridordan oluşmaktadır. Bu mağarada 3.-16. tabakalar arası Paleolitik Dönem'i işaret etmektedir (Özdoğan, 1990b).

Doğu Trakya Bölgesinde Paleolitik Dönem'e tarihlendirilmiş bir diğer buluntu yeri ise Tekirdağ'ın 30 km batısında yer alan Karansıllı Köyü'nün hemen güneydoğusundaki Yatak Mevkii'dir. Bu mevkii denizden yaklaşık 230 m yukarıda konumlanmış hem aletlerin hem de hammadde kaynaklarının görüldüğü bir buluntu yeridir. (Dinçer, 2002: 68-69). Bu alanda tek yüzeyli çekirdeklerden elde edilmiş kuvarsit yongalar ve diskoid çekirdeklerden elde edilmiş kuvars yongalara rastlanmıştır. Trakya'da bulunması açısından ilginç olan iki yüzeyli alet türü de Yatak'ta tek örnekle görülmektedir. Paleolitik Çağ bakımından araştırılmamış bir bölge olan Trakya'da bu tip buluntu yerine rastlanması ve buranın iki yüzeyli alet dağılımı hakkında yeni bilgiler sağlaması oldukça önemlidir (Dinçer ve Slimak, 2007: 49-61).

4.2.1.2.2. Neolitik Dönem

Neolitik Dönem, İnsanlık tarihinin uzun yıllar süren gelişim süreci içerisindeki en önemli değişim ve dönüşümlerden biri olarak kabul edilmektedir. Yeni Taş Devri ya da Cilalı Taş Devri olarak da adlandırılan Neolitik, 1865 yılında J. Lubbock tarafından, taş aletlerin şekillendirilme sürecinde yongalama yönteminin yerine sürtme yönteminin kullanılmasını tanımlamak amacıyla ortaya atılan teknolojik bir terimdir (Lubbock, 1865). Fakat bu isim 20. Yüzyılın başlarında kronolojik olarak Epipaleolitik/ Mezolitik ve Kalkolitik Dönemlerin arasında kalan dönemi tanımlamak için kullanılmıştır. İlerleyen araştırmalar ile birlikte Robert J. Braidwood ve Gordon Childe, Neolitik Dönem'i, insanın doğal çevresi ile ilişkisinin, yerleşik yaşamın, besin üretiminin, tarım ve hayvancılığın ortaya çıktığı bir evre olarak tanımlamıştır. Araştırmacılar bu dönemi, sadece kronolojik ve teknolojik olarak değil toplumsal yaşamın ve sosyal düzenin tamamen değişip geliştiği bir dönüşüm olarak ele almaktadırlar (Özdoğan, 1994: 69-71; Esin, 2004; Braidwood, 2008). Gordon Childe, Neolitik kültürün Dicle, Fırat ve Nil gibi akarsuların etrafında, tarıma uygun arazilerde ortaya çıktığını savunmuştur. Robert J. Braidwood ise Neolitik kültürlerin temelini "Bereketli Hilal" (İran-Irak boyunca devam eden Zagros Dağları'ndan, Doğu Toros yayı ile batıya doğru dönerek güneyde Lübnan, Karmel ve Amanos

Dağları boyunca uzanan yay şeklindeki alan) olarak adlandırılan bölgeye bağlamıştır (Özdoğan, 1995a: 270; Özdoğan 2011b, 329).

Genel olarak Neolitik Dönem Çanak Çömleksiz ve Çanak Çömlekli olmak üzere iki ana evrede incelenmektedir. Bu dönemin ilk evresi, Akeramik, Çanak Çömleksiz Neolitik, Besi Üretimine Geçiş Evresi gibi isimlerle adlandırılmaktadır. Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem için her ne kadar çanak çömlek miladi bir öğe gibi dursa da söz konusu süreçte besi üretimi ve sosyal yaşamı oluşturan öğeler önemli rol oynamaktadır. Buna karşın Çanak Çömlekli Neolitik Dönem olarak adlandırılan ikinci evrede ise tarım faaliyetlerinin artışı, çanak çömlek ve yerleşik yaşamın benimsenmesi esas alınmış, kronolojik ve bölgesel tanımlamalarla bütünlük sağlanmıştır. Bu uzun süreç maddi olgulardan simgesel olgulara kadar uzanan olayların, toprağa yerleşimin ve kullanımının, mimarinin sosyal yapı gibi faaliyetlere kadar birçok değişimin hızlı şekilde yaşandığı bir dönemdir (Atlı, 1997; 5-7). Avcı-toplayıcı yaşam biçiminin gereği olan toplumsal düzen Neolitik Dönemde beslenme, örgütlenme, ekonomik düzen ve inanç sistemi olmak üzere birçok alanda değişime yol açmıştır. Bu nedenle insanlığın uzun geçmişindeki önemli kırılma noktalarından biri olarak kabul edilmektedir (Özdoğan, 2004).

Marmara Denizi ile ikiye ayrılmış Kuzeybatı Anadolu bölgesi içinde Anadolu'nun Avrupa'yla kesiştiği bölge olan Doğu Trakya; Balkanlar ile Anadolu arasındaki kültürel etkileşimi gösteren bir bölgedir (Özdoğan 1999: 207). Coğrafyadan dolayı kültürel terminolojide Kuzeybatı Anadolu bölgesinde yer alan yerleşmelerde Anadolu, Ege, Balkan ve Karadeniz kültürlerinin etkileşim içinde oldukları söylenebilir (Özdoğan, 2013). Doğu Trakya Bölgesi, Neolitik Dönem boyunca, çevresindeki bölgelerle sürekli etkileşim içinde bulunmuş ve bu etkileşimlere bağlı olarak çeşitli dönüşümler sergilemiştir (Özdoğan, 2013). Bölge, MÖ. 7. ve 6. Bin yıllar boyunca Yakındoğu'dan gelen ilk çiftçiler tarafından iskân edilmiştir. Anadolu ve Balkanlar arasındaki tampon bölge olarak nitelendirilebilecek Trakya'nın, insanlığın önemli dönüşümlerinden biri olan üretim devriminde de önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Bölgeye gelen ilk çiftçi gruplar, Çalca Mevkii'ne yerleşmiştir (Özdoğan, 2000b: 310).

Kuzey Batı Anadolu'da görülen ilk çanak çömlek, Ilıpınar, Menteşe, Fikirtepe ve Pendik gibi yerleşmelerden bilinen koyu yüzlü ve basit kıvrımları olan mallardır. Neolitik Dönem'in sonlarına doğru ise bölgede Ege ve İç Anadolu'dan tanıdığımız kırmızı astarlı mallar ortaya çıkmıştır (Özdoğan, 2000b: 310). Doğu Trakya bölgesinde yer alan Aşağı Pınar Höyüğü, bölgedeki tarihöncesi dönem için önemli bir yerleşmedir (Karul, vd., 2003; Parzinger, 2005). MÖ. 7. Binyılın sonu ve MÖ. 6. Binyılın başında Balkanlarda görülen özellikleri de bu yerleşmeden takip etmek mümkündür (Özdoğan E., 2009). MÖ. 6. Binyılın ortalarında görülmeye başlanan farklılaşma, Aşağı Pınar yerleşiminin 5/6 geçiş evresi ile Balkanlardan bilinen Vinça kültürü ile benzeşmektedir. Çağdaş yerleşmelerden de takip edilen bu değişimin bölgede ortak bir gelişim süreci olduğunu göstermektedir (Özdoğan E., 2009: 417)



Harita 4.1: Kuzeybatı Anadolu Bölgesi Neolitik Dönem Yerleşmeleri (Özdoğan, 2013)

4.2.1.2.3. Kalkolitik Dönem

Kalkolitik, bakır bulguların ortaya çıkmasıyla kullanılmaya başlanan bir terimdir. Araştırmaların ilerlemesi ve madencilik faaliyetlerinin Neolitik Döneme kadar

uzanması bu terimin zaman içerisinde anlamını yitirmesine sebep olmuştur (Schoop, 2011). Robert J. Braidwood tarafından İlk Üretimci Köy toplumları olarak tanımlanan, Neolitik Dönem'in devamı gibi görülen Kalkolitik dönem Gelişkin Köy Toplumları olarak da adlandırılmaktadır (Özdoğan, 1995a: 270). Neolitik Dönem'in çiftçiliğe dayalı yerleşik yaşam düzeni, bu dönemde de özelliklerini devam ettirmiştir. Bunun yanında bazı bölgelerde köy yaşantısı değişime uğrayıp ilerde görülecek Kent ekonomik sisteminin temelini oluşturmuştur (Frangipane, 2000).

Kalkolitik Dönem, ekonomik kurumsallaşmayla birlikte merkezileşme, ürün ve iş gücü üzerinde denetim, sosyo-ekonomik sınıf, uzmanlaşma ve organize ticaret gibi kültürel sürecin kentleşmeye doğru giden aşamasını temsil etmektedir (Frangipane, 2000). Doğal çevre ortamında görülen farklılaşmalar sosyal örgütlenme ve üretim teknolojisinde belirleyici rol oynamaktadır. Bu bağlamda dönemin karakteristik faaliyetlerinden biri olan tarımcılığın yanı sıra madenciliğin de ekonominin bir parçası haline geldiği bilinmektedir (Algaze, 1993). Ekonominin, din ile olan ilişkisi belirginleşerek tümüyle inanç sisteminin bir parçası haline gelmiş ve bu yeni sistemle birlikte güçlenen yönetici kesimin sosyal yapıdaki etkinliği artmıştır. İlk, Orta ve Son olarak üçe ayrılan Kalkolitik Dönem Mezopotamya'da Halaf, Obeyd ve Uruk kültürleri ile tanımlanmaktadır (Frangipane, 2002). İlk başlarda Halaf ve Obeyd kültürleri ile ortaya çıkan kentsel gelişme Uruk ile birlikte yerini gelişkin köylere hatta devletlere bırakmıştır (Özdoğan, 2002a: 110-129).

Kalkolitik Dönem'de Neolitik gelenekli kültürlerin halen varlıklarını sürdürdükleri, bu kültürlerin giderek yerlerini tamamen farklı bir kültüre bıraktığı anlaşılmaktadır. Bölgede gelişen bu kültür, çizi, oluk ve yiv bezemeli, omurgalı ve boyunlu kapları ile tanınmaktadır. Balkanlardan bilinen "Vinça" kültürüne, bu dönemde, hemen hemen tüm yerleşmelerde rastlanılmaktadır. Doğu Trakya'da ise Kalkolitik Dönem'in tüm yerleşmelerde şiddetli bir yangın ile sonlandığı bilinmektedir (Özdoğan, 2000b, 310).

4.2.1.2.4. Tunç Çağ

Son Kalkolitik Çağ'da görülen kültürel birliğin çöküntüye uğramasıyla birlikte birçok farklı bölgede toplumsal, politik ve kültürel gelişimler kent devletlerini oluşturmuştur. Kentleşme sürecinde süreklilik devam ederken bir yandan da merkezi sistemde değişiklik gözlenmiştir (Fidan, vd., 2015). Merkezlerin politik güç haline gelmesiyle birlikte kentler büyümeye başlamış hemen hemen her kentin etrafı sur duvarları ile çevrilmiştir. Hem savunma hem de simgesel olarak kentleri sınırlayan sur duvarları, burada yaşayan toplulukların özgün bir kimlik altında birleşmelerini de sağlamıştır (Sarı, 2012). Çağ'a adını veren tunç, bakırın arsen veya kalay ile karıştırılmasıyla elde edilmektedir. Anadolu'da tunç, ilk defa C. Blegen tarafından Anadolu'nun tüm bölgelerinde söz birliği sağlamak için kullanılmış bir terimdir. Son Kalkolitik Çağ ile İlk Tunç Çağ arasında kesin bir ayrım görülmemekle birlikte bu dönem geçiş dönemi olarak tanımlanmaktadır. Kalkolitik Çağ'da görülmeye başlanan ticaret ve etkileşim faaliyetleri İlk Tunç Çağ ile birlikte yoğunlaşmış hem deniz hem kara ticareti ön plana çıkmıştır. Maden üretimi ve kullanımının artması ile birlikte çağın zanaatları çeşitlenmiştir. Deniz ve kara ticaretinin artmasıyla beraber liman ve körfezlerde yeni yerleşmeler kurulmuş, köyler kasabalara dönüşmüştür. Bunlarla beraber ticari faaliyetleri organize eden kişiler toplum içerisinde sınıf ayrımına yol açmış ve yönetici sınıfı kavramı ortaya çıkmıştır. Hemen hemen tüm yerleşmelerde tapınak ve kamusal yapılar inşa edilmiştir (Özdoğan, 2002b: 67-76).

Doğu Trakya'da MÖ. 3. Bin yılda Troya ile örneklendirebileceğimiz ilk gerçek kentler ortaya çıkmıştır. Balkanların birçok yerinde olduğu gibi Doğu Trakya'da da Tunç Çağ'a tarihlenen fazla yerleşme bilinmemektedir. Var olanlar da diğer bölgelere kıyasla küçük ölçeklidir (Özdoğan ve Parzinger, 2012: 31). Marmara ve Ege kıyı şeridi üzerine kurulmuş Tunç Çağ yerleşmelerinde, Troya'dan bilinen Anadolu tipi çanak çömlekle karşılaşılmış olması, bunların ticari amaçlı birer Anadolu kolonileri olduğunu işaret etmektedir (Özdoğan ve Parzinger 2012: 31). Troya, Selimpaşa ve Kanlıgeçit Höyüğü bunlara örnek oluşturmaktadır (Arı vd., 2010; İvgin, 2010)[26].

[26] Kanlıgeçit höyüğü için detaylı bilgi için 3. Bölüme bkz.

4.2.1.3. Tarihi Dönemler

4.2.1.3.1. Demir Çağ

Anadolu'da Demir Çağ'ın başlangıcı bölgesel olarak farklılık göstermektedir. Bu çağın, Orta Anadolu için Hitit İmparatorluğunun son bulmasıyla, Doğu Anadolu için ise yivli malların ortaya çıkması ve demirin yoğun olarak kullanılmasıyla başladığı düşünülmektedir (Köroğlu, 2011: 21). Anadolu'da tunçtan demir teknolojisine keskin bir şekilde geçilmemiştir (Özdemir, 2007: 507). Tunç Çağ'ın ardından değişen metalürji ve teknoloji gibi gelişmelerin sağladığı olanaklarla Demir Çağ, dış etkenlerle, üretim ve ticari faaliyetlerde hızlı bir ivme yakalamıştır. Bu dönemde demir, tunca göre daha değerli olmasına rağmen, kolaylıkla elde edilmesi nedeniyle fiyatı ucuzlamış, alet ve silahların üretiminde tercih edilmeye başlanmıştır. (Michler vd., 1990: 50-51). Böylece endüstriyel ve savaş faaliyetlerinde önemli adımlar atılmış, insanın doğa üzerindeki hakimiyeti artmıştır. (Kozbe, vd. 2008).

Anadolu'da Demir Çağ, MÖ 1200-330 yılları arasında, yeni bir siyasi harita ile görülmeye başlanmıştır (Mazar, 1990). Doğu Anadolu'da Urartular, Orta Anadolu'dan Kuzey Batı Anadolu'ya kadar yayılan Frigler, Batı Anadolu'da Lidyalılar, Güneybatı Anadolu'da ise Likyalılar ve Karyalılar hüküm sürmektedir. Bu topluluklar Fenike, Mısır, Babil ve Hellen uygarlıklarının gelişmesinde etkili olmuş ve bugünkü dünya kültürünü için önemli katkılarda bulunmuşlardır (Lloyd, 2000). Dönemin ortalarına doğru yoğun olarak demir kullanılmış, Frigler ve Urartular bu alanda öncü olmuşlardır (Özdemir, 2007: 507).

Kuzey Batı Anadolu'da İlk Demir Çağ, Troya VIIb2 tabakasından bilinmektedir. Trakya'da İlk Demir Çağ'a tarihlenen kalıntılar, Bulgaristan ve Romanya'da belgelenmiş kayıtlardan takip edilebilmektedir. Bölgedeki Son Tunç Çağ-İlk Demir Çağ geçiş Troya VIIb2 tabakasında görülen "Yumrucuklu Seramik" ile tanımlanmaktadır (Özdoğan, 1995b). Bu döneme ait yerleşmeler küçük dere yakınlarında ya da iki derenin arasına kurulmuş, genellikle birkaç evden

oluşmaktadır. Bu yerleşmelerin yanı sıra Trakya'da ilk Demir Çağ megalitik anıtlar, mezar tepeleri ve tümülüsler ile de temsil edilmektedir (Özdoğan, 2006c: 130-133). Mezar tepeleri tümülüslere göre daha küçük, yükseklikleri 1-7 m arasında değişiklik gösteren ve genellikle yüzeyleri çakıl taşları ile kaplıdır. Doğu Trakya'da ve Kırklareli'nde bilinen, bilimsel olarak araştırılan tek mezar tepesi Taşlıcabayır'dır (Özdoğan, 1987: 6-7).

Doğu Trakya İlk Demir Çağ'da nüfusun arttığı ve sosyal yapının oluşmaya başladığı görülmektedir. Marmara Denizi'nin Anadolu tarafında ise aynı zaman diliminde nüfus azalması söz konusudur. Bölgede daha sonra artan nüfusla oluşan küçük yerleşmeler Hellenistik döneme kadar kesintisiz devam etmiştir. Bu süreç M. Akman tarafından kazılan Lalapaşa Dolmeni içerisindeki mezar odasının İlk Demir Çağ'ından Hellenistik Dönem'e kadar kesintisiz kullanımıyla takip edilebilmektedir (Özdoğan, 1995b: 35-39).

Trakya'da fazlaca bulunan, dolmen olarak da adlandırılan megalitik anıtlar, Istranca dağlarında yoğunlaşmaktadır. Bu anıtlar Doğu Trakya'da ilk defa Şevket A. Kansu ve İsmail K. Kökten tarafından fotoğraflanarak belgelenmiş ardından 1980 yılında Mehmet Özdoğan'ın yürüttüğü Trakya Araştırmaları Projesi kapsamında 50 dolmen ve 20 dikilitaş kayıt altına alınmıştır (Özdoğan, 2006c).

4.2.1.3.2. Antik Dönem

4.2.1.3.2.1. Arkaik Çağ

Anadolu'da Arkaik Dönem, MÖ. 7.-6. yüzyıllar arasında Antik dünyada sosyal ve siyasal sorunların görüldüğü, Atina'da, Tiranların halk tarafından yönetime getirilmesiyle sınıfsal sorunların başladığı bir dönemdir (Mansel, 2014: 183). Bu dönemde kentlerin büyümeye başladığı, görkemli binalar inşa edildiği ve yeni mimari öğelerin ortaya çıktığı yaratıcı bir dönemdir. Arkaik Çağ'da, Anadolu'da Lydia Devleti ve diğer Batı Anadolu kentleri hâkim durumdadırlar (Akurgal, 2002).

MÖ. 7. yüzyılda bölgede önemli bir siyasi sorun yaşanmamıştır. MÖ. 6. yüzyılın ortalarında Pers ordularının bölgeye ilerleyişi Lydia hakimiyetine son vermiş ve Anadolu Pers egemenliği altına girmiştir. Atina ve diğer Yunan kentlerinin etkisiyle ayaklanan Batı Anadolu şehir devletleri Pers hakimiyetine karşı direniş başlatmışlardır. Ion İsyanı (MÖ 499-494) olarak adlandırılan bu direniş, Persler tarafından bastırılmış özellikle Miletos bu esnada yerle bir edilmiştir (Tekin, 2010). Persler, Batı Anadolu kentlerine yardım eden Yunan kentlerine karşı savaş başlatmış ve bu savaş Hellenistik Çağ'a kadar devam etmiştir (İplikçioğlu, 2015: 35-37).

Sergi kapsamında, Kuzey Batı Anadolu bölgesinde yer alan Troya'nın Orta ve Geç Arkaik Dönemi (MÖ. 625-500/480) ele alınmıştır. Bu dönemin hemen öncesinde Ege Bölgesi ve Troya'nın kuzeydoğusunda önemli bir nüfus artışı gözlenmiştir. Orta Arkaik dönemde Troya'nın batısında yer alan ve Erken Arkaik Dönem'de tahrip edilen kutsal alan üzerine yeni bir kült binası inşa edilmiştir. Geç Arkaik Dönemde ise kült binasına sella ve pronaosun eklendiği düşünülmektedir (İplikçioğlu, 2015: 35-37).

4.2.1.2.2.2.2. Klasik Çağ

Klasik Çağda, Batıya doğru ilerleyen Persler, Ege Denizinde büyük bir tehlike oluşturmuş, onlara karşı kendilerini savunan Atinalılar MÖ. 480'de Salamis Deniz Savaşında Perslerin mağlup etmiştir. Bu mağlubiyetle Perslerin batıya doğru ilerleyişi Atinalılar tarafından engellenmiş ve böylece MÖ. 5. ve 4. yüzyıllar boyunca devam eden Klasik Çağ başlamıştır (Mansel, 1995: 297-300; İplikçioğlu, 2015: 36-37). Atina ve diğer Yunan kent devletleri Perslere karşı birlik oluştururken Anadolu'da Pers hakimiyeti devam etmiştir. Klasik Çağ boyunca, Anakara Yunanistan, Ege adaları ve Perslere karşı baş kaldıran diğer kentlerin siyasi olarak bir araya gelmesiyle kurulan Attika-Delos Deniz Birliği (MÖ 477-404) dönemin en önemli faaliyetlerindendir (Tekin, 2010: 104; Mansel, 2014: 311-312) [27]. Atina ve Ionia şehir devletlerinin saldırı ve savunma amacıyla ortak kurdukları birlik, eşitlik

[27] Detaylı bilgi için: Boyana, 2007

temelli olmasına rağmen Atina'nın egemenliğiyle imparatorluğa dönüşmüştür. Bu birliğin kurulması, bölgede kültürün ve uygarlığın gelişmesini sağlayan önemli bir unsurdur (Boyana, 2007: 12). Klasik Çağ mimarisinde Arkaik Çağ'da görülen uygulamalar devam etmiş, bu dönemde düzenli kent planlaması sistemi (Hippodamik/Izgara Plan) ortaya çıkmıştır (Wycherley, 1991: 14; Mansel, 2014: 380). Bu çağ, Pers ve Yunan kontrolü altındaki Anadolu'da her iki kültürün de etkilerini taşıyan uygulamalarla karşımıza çıkmaktadır (Turani, 1992; 141, Mansel, 2014: 381).

Sergi kapsamında Klasik Çağ, Kırklareli "C" Tümülüsü ile temsil edilecektir. Tümülüsün mezar odası, kuzey-güney doğrultusunda dört odadan oluşmaktadır. Bu odalar birbirlerine taşlarla örülmüş kapılarla bağlıdır. Öndeki iki oda arkadakilere göre daha küçüktür ve dromos görevi görmektedir. Üçüncü odanın mezar odası olduğu bilinmektedir. Mimari özellikleri göz önünde bulundurulduğunda Kırklareli C Tümülüs'ü MÖ. 4-3. yüzyıllara tarihlendirilmektedir (Onurkan, 1988: 4; Yıldırım, 2012: 107).

4.2.1.3.2.3. Hellenistik Çağ

Hellenistik terimi, Yunanların kendilerini adlandırdıkları "Hellen" sözcüğünden türetilmiştir. İlk kez Alman Tarihçi Johann Gustav Droysen tarafından kullanılmış olan bu terim, Büyük İskender'in MÖ 4. yüzyıldaki kolonileşme hareketleriyle birlikte gelişmeye başlayan bir çağ olarak tanımlanmaktadır (Mansel, 2014: 527). Büyük İskender'in Antik Dünya'ya hâkim olmasıyla Yunan kültürü diğer kültürlerle etkileşmeye başlamıştır (Mansel, 2014: 451-460) Bu dönemde, Büyük İskender kurmak istediği dünya imparatorluğu ile ilgili idealini gerçekleştirebilmek için Pers İmparatorluğu'na karşı harekete geçmiştir (İplikçioğlu, 2015: 42-43) Büyük bir ordu ile Anadolu'nun batı kıyılarına ilerleyen İskender, Ephesos, Miletos, Halikarnasos gibi liman kentlerini ele geçirmiş, MÖ. 332 tarihinde Mısır'ı işgaliyle, Anadolu ve Doğu Akdeniz seferini tamamlamıştır (Mansel, 2014: 455-460).

Pers Kralı Dareios'un satrabı tarafından öldürülmesiyle bu imparatorluğa bağlı doğu satraplıklarını ele geçirmek isteyen Büyük İskender Doğu İran ve Orta Asya seferini

yapmış ve ele geçirdiği bütün bölgelerde Aleksandria/İskenderiye adı verilen askeri üsler kurmuştur (İplikçioğlu, 2015: 44). MÖ. 323'de Büyük İskender'in ölümüyle birlikte Hellas, Mısır ve Hindistan'a kadar ulaşan imparatorluk sınırları içinde sorunlar yaşanmaya başlanmış ve imparatorluk dört büyük Hellenistik Devlete bölünmüştür. Bunlar; Trakya ve Anadolu'da Lysimakhos, Mısır'da Ptolemaios, Mezopotamya'da Seleukos ve Makedonya Devleti'dir (İplikçioğlu, 2015: 46). Bu sırada Batı Akdeniz'de kontrolü eline geçiren Roma İmparatorluğu Doğu Akdeniz'e yönelmiş ve buradaki Hellenistik Devletlerin Roma'ya katılmasıyla Hellenistik Çağ siyasal anlamda son bulmuştur (Mansel, 2014: 506-509; İplikçioğlu, 2015: 48).

Sergi kapsamında Hellenistik Çağ, Ainos (Enez) kenti ile anlatılacaktır. Antik kaynaklarda Aiol kolonisi olarak geçen kent, MÖ. 7. yüzyıldan sonraki gelişiminde Yunanistan, Küçük Asya ve adaların etkisinde kalmıştır (Özyıldırım, 2002: 91; Şahin, 2013: 10). Ainos, MÖ. 513 tarihinde Dareios'un İskit seferiyle Pers kontrolüne girmiş ve MÖ. 499 da isyan ederek özgürlüğünü geri kazanmıştır (Başaran, 2013: 25). Büyük İskender ile birlikte Ainos, önce Seleukos'ların sonra da Ptolemaios'ların kontrolüne girmiştir (Başaran, 2013: 25). MÖ. 5.yüzyılın sonlarında Ainos'ta sikke üretimine başlanmıştır. Bu sikkelerin ön yüzlerinde Hermes başı, arka yüzünde ise kentin simgesi olan keçi figürü yer almaktadır (Tekin 2008: 597).

4.2.1.3.3. Roma Dönemi

Roma Dönemi, MÖ. 8. yüzyılda İtalya'da, Roma şehrinin kurulmasıyla başlatılır. Roma'nın MÖ. 753 yılında kurulduğunu söyleyen mitler, MÖ. 1. yüzyılda yaşamış yazarlar tarafından da desteklenmiş ve şehrin kuruluş tarihi olarak kabul edilmiştir. Fakat bu tarih tartışmaya açıktır ve gerçeği yansıttığı düşünülmemektedir (Tekin, 2010: 188).

Efsanelere göre, Troya'nın yıkılmasıyla Prens Aineias (Aeneas), ailesini yanına alarak Troya'dan kaçmış ve İtalya'da Latium'a yerleşmiştir. Aineias'ın oğlu Askanios Latium'da Alba Longa şehrini kurmuş ve burada uzun yıllar hakimiyet sağlamıştır (Livius, 1797). Burada hüküm süren Numitor, erkek kardeşi Amulius tarafından tahttan indirilmiş ve erkek çocuklarını da daha sonra sorun yaratmamaları

için öldürtmüştür. Numitor'un kızı Rhea Silvia'yı da Vesta Tapınağı'na rahibe yapmıştır (Erhat, 1993: 286). Vesta Rahibelerinin hamile kalması durumunda sonu ölüm olduğu için Rhea evlenip çocuk sahibi olamayacak ve hükümdarlığın varislerinin önü kesilmiş olacaktı. Fakat Rhea'nın Mars'tan (Savaş Tanrısı) ikiz çocukları olmuştur. Bu ikiz çocuklara Remus ve Romulus isimleri verilmiştir (Tekin, 2010, 188). Haberi alan Amulius, Rhea'yı nehre atarak öldürmüş ikizleri de bir sepete koyup Tiber Nehri'ne bırakmıştır. Sepet bir şekilde kıyıya sürüklenmiş ve ikizler bir kurt tarafından emzirilmiştir. Ardından bir çoban tarafından büyütülen ikizler, hükümdar Amulius'u öldürerek dedeleri Numitor'u tahta çıkarmışlardır. Sepet içerisinde kıyaya vurdukları yerde bir kent kurmaya karar veren ikizler bu kenti Palatinus Tepesi'nde saban ile çizdikleri sınırlar içerisinde kurmuşlardır. Fakat Remus sabanla çizilen sınırların üzerinden atlayınca Romulus sinirlenerek kardeşini öldürmüştür. Romulus, kurduğu kentin nüfusunu oluşturabilmek için kaçak, haydut ve suçlu erkekleri toplamış ve kente getirmiştir. Kentin kuruluşu için ziyafet veren Romulus, Sabinleri yemeğe davet etmiş, kadınlarını kaçırarak kendilerine eş yapmış ve böylece Roma'da toplum oluşturulmuştur (Tekin, 2010, 190).

Roma; Krallık, Cumhuriyet ve İmparatorluk Dönemi olmak üzere üç dönemde gelişim göstermiştir (İplikçioğlu, 2015: 65-99). Krallık devrinde Etrüsk etkileşimi ile Latin ve Sabin kentine dönüşen Roma'da uzun süre Etrüskler hüküm sürmüş ve bu dönemde tarım ve hayvancılık ekonominin temelini oluşturmuştur (İplikçioğlu, 2015: 69). Yerel halk MÖ. 510 yılında Roma'daki Etrüsk egemenliğine son vermiş ve Cumhuriyet kurulmuştur. Roma'da Krallığın devrilmesiyle birlikte yönetiminin gücü değişmiş ve oligarşik bir sisteme geçilmiştir. Bu dönemde tüm İtalya, Roma egemenliğine girmiş ve Akdeniz bölgesinde hakimiyet sağlamıştır (İplikçioğlu, 2015: 79). Ülkede uzun yıllar devam eden iç savaşlar sebebiyle Cumhuriyet Dönem'i sona ermiş ve MÖ. 27 yılında İmparatorluk Dönemi'ne geçilmiştir. İmparator Augustus ile başlayan ilk imparatorluk döneminde hem devletin anayasal kurumları değişmiş hem de Akdeniz Dünyası'nda uzun soluklu bir barış dönemi (Pax Romana) hâkim olmuştur[28].

[28] Roma Tarihi detaylı bilgi için bkz. Akşit, 1985; İplikçioğlu, 2015; Tekin, 2010.

Roma İmparatorluğu MÖ. 2. yüzyıldan itibaren Doğu Trakya bölgesini kontrolü altına almış ve MS. 44-46 yıllarında bölge tamamen bir Roma eyaleti olarak "Provincia Thracia" olarak anılmaya başlanmıştır (Mansel, 1938: 38). Eyaletin merkezi Perinthos (Marmara Ereğlisi) kentidir fakat Thasos (Taşoz), Samothraki (Semadirek) ve İmroz (Gökçeada) adaları da bu eyalete dahil edilmiştir. Roma'nın bölgeye hâkim olmasıyla birlikte Yunan kolonileri ve bölgenin iç kesimlerindeki *strategos*'lar Roma hakimiyetine girmiş ve bölgenin kentleşme süreci Hadrianus ve Traianus dönemiyle başlamıştır (Sevin 2001, 20)[29]. İmparator Hadrianus, Gelibolu yarımadasını da Trakya eyaletine dahil etmiş, emekli askerlerin yaşadığı Apros ve Dealtum gibi koloni kentleri kurmuştur (Mansel, 1938: 38). Roma'nın, Doğu ve Batı olarak ikiye bölünmesinin ardından I. Konstantinus, Byzantion'a (Konstantinopolis) kendi adını vererek başkent ilan etmiş ve Trakya gelişim dönemine girmiştir (Sayar, 2008: 62).

Zaman Tüneli Sergi Binası'nda Vize Antik Kenti, sergi materyali olarak seçilmiştir. Traianus döneminde Trakya'nın Roma Eyaleti olmasıyla beraber Vize'de imar faaliyetleri yoğunlaşmış ve 2. yüzyılda polis statüsü kazanmıştır. Kentin tiyatrosunun 1. yüzyılda, günümüze ulaşan surların ise 2.-3. yüzyıllarda inşa edildiği düşünülmektedir (Sayar, 2005: 44) Kentin akropolisi, günümüzde Kale Mahallesindeki surlarla çevrili alan olduğu bilinmektedir (Çavdar, 2014: 8).

4.2.1.3.4. Bizans Dönemi

Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması ve I. Konstantinus'un MS. 4. yüzyılda Konstantinopolis'i kurmasıyla Doğu Roma İmparatorluğu yani Bizans Dönemi başlamıştır. Kendilerini Romania/Roma İmparatorluğu olarak tanımlayan devlet için ilk defa 19. yüzyıl tarihçileri Bizans adını kullanmışlardır (Kazhdan, vd., 1985:1). Bizans İmparatorluğu, Doğu'ya doğru sınırlarını genişleterek, Balkanlar, Anadolu, Suriye, Kafkaslar ve Mısır topraklarında hakimiyet kurmuştur (Levtchenko, 2007:

[29] Strategos: Satrap ünvanı taşıyan kişilerin yönettiği eyaletler (Mansel, 2014: 514).

12-33). Günümüzde Bizans olarak bilinen bu uygarlık, Roma İmparatorluğu'nun doğudaki varlığını Hristiyanlaşarak devam ettirmiştir (Ostrogorsky, 2011: 25-26; Akyürek, 2007; Selen, 1955: 64-66). I. Konstantinus, küçük bir Roma kenti olan Byzantion'u ele geçirerek çeşitli imar faaliyetleri gerçekleştirmiş ve burayı Roma İmparatorluğu'nun ikinci başkenti yaparak Konstantinopolis ismini vermiştir (Kazhdan, 1991: 344; Akyürek 2007). MS. 395'te Batı-Doğu olmak üzere iki ayrı yönetim birimine ayrılan Roma İmparatorluğu, iki eş imparator ve başkentli olarak yönetilmeye başlanmıştır. Bu dönemde, Doğu Roma İmparatorluğu Hristiyanlığı devlet dini olarak belirlemiştir. Bölünen imparatorluğun doğuya taşınan merkezinin yönetim tarzı ve ordusu Romalı olsa da kültürü ve dili Grek'tir. Bölgede önceden yerleşmiş Yunan kültür ve dilinin yanı sıra doğunun hâkim kültürü ile bir sentez oluşmuştur. İmparatorluğun MS. 4. yüzyılda dini inancı serbest bırakmasıyla beraber Hristiyanlığın güçlenmesi ivme kazanmıştır. Böylelikle Bizans toplumu ve kültürünü oluşturan tüm unsurlar tamamlanmıştır (Baştav, 1989: 5; Kazhdan, 1991: 345; Ostrogorsky, 2011: 26) MS. 476 yılında Batı Roma İmparatorluğu yıkılmış, Doğu Roma İmparatorluğu ise varlığını 1453 yılına kadar devam ettirmiştir (Kazhdan, 1991: 345; Akyürek, 2007; Levtchenko, 2007: 12-33)[30].

I. Konstantinus'un, Konstantinopolis'i Doğu Roma İmparatorluğunun başkenti yapmasıyla beraber Trakya'nın önemi de artmıştır (Mansel, 1938). MS. 4.-7. yüzyıllar arasında, dört eyalete; Thracia, Europa, Rhodopa, Haemimontus ayrılan Doğu Roma toprakları içinden Europa eyaleti günümüzde Türkiye Trakya'sının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Başkenti Perinthos (Herakleia) olan Trakya'da Bizye (Vize), Kallipolis, Apros, Sestos, Selymbria (Silivri), Arkadiopolis (Lüleburgaz), Druzipara (Büyükkarıştıran), Ganos (Gaziköy) ve Rhaidestos (Tekirdağ) kentleri bulunmaktadır (Jones, 1971). MS. 7. yüzyılda imparatorluğun yönetimsel birimleri ile eyalet sistemi değiştirilmiştir. Önceden askeri idare birlikleri olan *Thema*'lar artık eyaletlerin yerini almışlardır. Trakya bölgesi, bu dönemde *Thrakesion Thema*'sı olarak adlandırılmıştır (Soustal, 1991: 62-63). Yönetimsel olarak thema'lara ayrılmış imparatorluk, dini olarak metropolitlere bölünmüştür.

[30] Bizans İmparatorluğu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ostrogorsky, 1999; Baştav 1989; Levtchenko, 2007.

Bölgede, Bizans kilisesine bağlı üç metropolitlik kurulmuştur. Bunlar; Merkez durumunda olan Herakleia (Marmara Ereğlisi), Trajanopolis (Rodop) ve Hadrianopolis'tir (Edirne) (Bingham, 1840: 9).

Sergi kapsamında anlatılacak Vize Ayasofya Kilisesi, MS. 6. yüzyılda Jüstinyen döneminde inşa edilmiş ve Bizans İmparatorluğu'nun sonlarında görülmeye başlanan karma tip plana sahip bir kilisedir. Bazilikal biçimli plana sahip olmasına karşın örtüsü Yunan haçı şeklindedir (Eyice, 1991: 224). Kilise, 16. yüzyılda Gazi Süleyman Paşa tarafından camiye çevrilmiştir (Ötüken ve Ousterhout, 1989: 138-142).

Bir diğer sergi materyali olan Polos Kalesi, Kırklareli'nin Yoğuntaş köyünde, güçlü sur duvarları olan Orta-Geç Bizans dönemi yerleşimidir. 8. yüzyılda Skopelos adıyla anılan şehir, piskoposluk merkezi olarak kurulmuş ve 1371 tarihinde Osmanlı İmparatorluğu hakimiyetine girmiştir (Filduth ve Ar, 2016a: 166). Bizans İmparatorluğu ve Bulgar yönetimi sınır bölgesinde stratejik bir konumda bulunan kale, Bulgar başkenti Pliska ve Konstantinopolis arasındaki yolun üzerinde konumlanmıştır. Böylece bu yolun korunması, yaklaşan düşman ile ilgili bilgi ulaştırılması ve ticari faaliyetlerin kontrol edilmesi gibi görevler üstlenmiştir (Filduth ve Ar, 2016b: 325-326).

4.2.1.3.5. Osmanlı Dönemi

Osmanlı Devleti yani Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye, 1299-1922 yılları arasında hüküm sürmüş çok uluslu bir devlettir. Tarihte dünyanın en uzun soluklu imparatorluklarından biri sayılan Osmanlı, Doğu Avrupa, Güneybatı Asya, Kuzey Afrika'ya kadar sınırlarını genişletmiş bir imparatorluktur (İnalcık, 2015: 7-8, 173, 336). Bu imparatorluk Oğuzlar'ın kayı boyuna mensup Osman Gazi tarafından, 1299 yılında, Domaniç Dağı'nın ötesinde kurulmuştur (İnalcık, 2015: 4). Anadolu'da, Selçuklu devletinin, merkezi kontrolü kaybetmesi üzerine Anadolu'da beylikler dönemi başlamıştır (İnalcık, 2015: 17-22). Bu dönem, Osmanlı'nın Anadolu'daki diğer beyliklere son vermesiyle noktalanmış, bölgenin tek ve büyük gücü haline gelmiştir (Zinkeisen, 2011: 58-59; Emecen, 2012). Uzun yıllar Orta Asya ve

Anadolu'da hakimiyet sağlamış Osmanlı İmparatorluğu yaklaşık 1000 yıldır hüküm süren Bizans İmparatorluğu'nun yıkılmasına ve Konstantinopolis'in alınmasına önem vermiştir (İnalcık, 2015: 109). Konstantinopolis, jeopolitik olarak, ticaret yollarına olan hakimiyeti ve Anadolu ile Balkanlar arasındaki geçiş yolu üzerinde olması açısından önemlidir. 6 Nisan 1453 tarihinde Konstantinopolis, II. Mehmed yönetiminde kuşatma altına alınmış ve 29 Mayıs 1453 yılında fethedilmiştir. Böylece Bizans İmparatorluğu hakimiyetine son verilmiştir (İnalcık, 2015: 109-110; Zinkeisen, 2011: 48).

Osmanlı İmparatorluğunun Rumeli'ye geçişi, Trakya'ya yaptığı akınlarla bilinmektedir. Osmanlı İmparatorluğu kontrolünde yapılan Rumeli ve Trakya fetihlerine Karesi Beyliği öncülük etmiştir (İnalcık, 2015: 46-47). Bizans İmparatorluğu'nun taht mücadeleleri sırasında yardım istemesiyle, MS. 1345 yılında Osmanlı ilk kez Rumeli'ye geçmiştir. Çimpe/Cinbi Kalesi'nin Osmanlıya geçici bir üs olarak verilmesiyle Rumeli'deki hakimiyet başlamıştır (İnalcık, 2015: 49; Nicoloudes 2009: 206). Böylece Trakya topraklarına geçmiş olan Osmanlı, sınırlarını genişletmiş, hem İstanbul'un fethi için önemli avantaj sağlamış hem de Bizans İmparatorluğu'na yapacağı akınları artırmıştır. 2 Mart 1354 yılında Trakya'da meydana gelen depremde birçok kentin tahrip olmasıyla bölgede yaşayan halk evlerini terk etmiştir. Doğal felaketten yararlanan Osmanlı bu şartları lehine çevirmiş, Biga kentine Anadolu'dan getirdiği insanları yerleştirmiştir (Nicoloudes, 2009, 206). Trakya'nın fethi ile birlikte Osmanlı, Çorlu, Lüleburgaz, Malkara, Kırklareli ve Edirne'de hakimiyet sağlamıştır (Umar, 2003:38). Ardından Bulgaristan ve Makedonya'ya ilerlemiş ve Balkanlardaki iç çekişmelerden yararlanarak burayı işgal etmiştir (Sander, 1987: 22). Trakya'nın Osmanlı İmparatorluğu tarafından tamamen alınması I. Murat devrinde 1369 yılında tamamlanmıştır (İnalcık, 2015: 55-56; Umar, 2003:38).

Bizans İmparatorluğu hakimiyetinde "Saranta Ekklesia" ya da "Aya Saranta" olarak adlandırılan Kırklareli kenti, Osmanlı hakimiyetine girdiği zaman Kırk Kilise olarak anılmaya başlanmıştır. 1362-1363 yılları arasında Bulgar hakimiyetine giren Kırklareli 1369 tarihinde Murat Hüdavendigar tarafından geri alınmıştır (İnalcık,

2015: 63-65; Anonim, 1968: 198). Kırklareli, idari olarak Vize Sancağı'na bağlı bir merkezken daha sonra Rumeli Eyaleti'ne bağlanmıştır (Yarcı, 2005: 163-164). Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Kırklareli kentinden; Edirne eyaletine bağlı bir sancak olduğunu, kalesinin olmadığını, camii, bedesten ve hamamlarının bulunduğunu, bağ ve bahçeleriyle anıldığından bahsetmiştir (Karaçam 1995: 192). Kırklareli Kent merkezinde yer alan Yayla Mahallesi ve Demirtaş Mahallesi'nin Geç Osmanlı Dönemi'ne ait olduğu bilinmektedir (Karaçam, 1995).

Birinci Dünya Savaşı öncesinde Osmanlı İmparatorluğu'nun merkezi idare sistemi bozulmuş, Avrupa'da Reform ve Rönesans Hareketlerinin başlamasıyla imparatorluğun gelişmeleri takip edememesi sonucunda çöküş sürecine girilmiştir (Karabulut, 2016: 54). Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu Balkanlarda çok toprak kaybetmiştir. Birinci Dünya Savaşı ardından Osmanlı ve İtilaf Devletleri arasında imzalanan Mondros Antlaşmasıyla Osmanlı toprakları işgal altına girmiştir. Bu antlaşma sonrasında 14 Kasım 1918 tarihinde Fransız alayı Doğu Trakya topraklarına geçerek Uzunköprü-Sirkeci demiryolunu ele geçirmiştir. Daha sonra Fransızlar bu demiryolunun kontrolünü Yunanlara devretmişlerdir (Töreli, 2012: 239-241). Mondros antlaşması ile Doğu Trakya'da bulunan Rum çeteleri, Osmanlı idaresini bölgede yok saymaya başlamışlardır. 1919 yılında başlayan Doğu Trakya'daki Yunan işgali 1922 yılında Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasıyla son bulmuştur (Töreli, 2012).

Sergi kapsamında, Osmanlı Dönemi Hızırbey Külliyesi, Sokullu Mehmet Paşa Külliyesi ve Binbir Oklu Ahmet Baba Türbesi ile temsil edilecektir.

Hızırbey Külliyesi, Kırklareli kent merkezinde yer almaktadır. Cami, arasta ve hamamdan oluşan külliye, 1383 tarihinde Köse Mihalzade Hızırbey tarafından yaptırılmıştır. Külliyenin kare planlı camisine son cemaat yeri ve avlu kısmı sonradan eklenmiştir. Ayrıca hamam ile arasta kısımları birbirine bitişik inşa edilmiştir. Büyük Camii olarak da bilinen Hızırbey Camii günümüzde de halen kullanılmaktadır. (Anonim, 1968: 203, 206)[31].

[31] http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9978/kirklareli.html çevrimiçi 9/02/2018

Sokullu Mehmet Paşa Külliyesi, Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçesinde bulunmaktadır. 1569-1570 yılları arasında Sokullu Mehmet Paşa tarafından Mimar Sinan'a yaptırılan külliye, cami, medrese, türbe, sıbyan mektebi, kütüphane, hamam, kervansaray ve çarşıdan oluşmaktadır. Tek kubbeli camiler arasında önemli bir yere sahip olan Sokullu Camii, 1839 yılında onarım geçirmiş ve tekrardan kullanıma açılmıştır (Dağgülü, 2007: 37-43)[32].

Bir diğer sergi materyali olan Binbir Oklu Ahmet Baba Türbesi, Kırklareli kenti, Pınarhisar-Poyralı yolu üzerinde, Erenler köyünde yer almaktadır. Türbe, Pınarhisar fethi sırasında şehit düşen, ilk akıncı beylerinden Binbir oklu Ahmet Baba anısına 14. yüzyılda Sultan Murat tarafından yaptırılmıştır. Sekizgen planlı türbe, kubbe ile örtülüdür (Şimşek, 2007: 216; Kiprovska, 2010: 29-45).

4.2.1.3.6. Erken Cumhuriyet Dönemi

19 Mayıs 1919 yılında Mustafa Kemal önderliğinde Anadolu'da Kurtuluş Savaşı başlamış, 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi kurulmuştur. Savaşın kazanılmasıyla meclis, 1 Kasım 1922 yılında Osmanlı saltanatına son vermiştir. 1922 yılında Lozan'da müttefik devletlerle barış görüşmelerine başlanmış, 23 Temmuz 1923 yılında Lozan Barış Antlaşması imzalanmıştır. Lozan Antlaşması ile ülkenin sınırları çizilmiş ve Doğu Trakya bölgesi Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde kalmıştır (Kurtuluş, 2006: 13). Antlaşmadan sonra 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet ilan edilmiştir (Eroğlu, 2003; Demirbaş, 2005: 56-7; Goloğlu, 2007: 13).

Cumhuriyetin kurulmasından sonraki Mustafa Kemal'in hayatta olduğu 1923-1938 yılları arasındaki dönem, Erken Cumhuriyet Dönemi olarak adlandırılmaktadır (Akman Ş, 2011: 81).

---

http://www.kirklarelienvanteri.gov.tr çevrimiçi 9/02/2018,
Detaylı bilgi için bkz. Dal ve Öcal, 2013: 29-44.

[32] http://www.kirklarelienvanteri.gov.tr/anitlar.php?id=246 çevrimiçi 9/02/2018

Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar Edirne Vilayetine bağlı bir ilçe olan Kırk Kilise'nin adı, 1924 yılında çıkartılan kanunla Kırklareli olarak değiştirilmiştir. Bu değişiklik 14 Ocak1925 tarih ve 82 numaralı resmî gazetede yayınlanmıştır (Akın, 1997: 9)[33].

20. yüzyıla kadar Kırklareli'nde Türk, Rum ve Bulgar nüfus beraber yaşamıştır. Balkan Savaşı'nın ardından Bulgarlar, Kurtuluş Savaşı sonrasında ise Rumlar, Lozan Antlaşması gereği yapılan mübadele ile kenti terk etmişlerdir. Yerlerine yine mübadele gereği Bulgaristan ve Yunanistan'da yaşayan Türkler yerleştirilmiştir (Akın, 1997: 9-10). Kırklareli, kent merkezinde bulunan Yayla Mahallesi, Rum, Bulgar, Yahudi ve Türk nüfusun birlikte yaşadığı bir mahalledir. Bu mahallede bulunan 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında inşa edildiği düşünülen tarihi evlerin bir kısmı Türk mimarisini, bir kısmı da neoklasik tarzı yansıtmaktadır (Sağlamcışahin, 2000: 7). Günümüzde mahalle kentsel sit alanı olarak ilan edilmiştir (Akın, 2006: 55-63).

20 Aralık 1930 tarihinde Kırklareli'ne tren ile gelen Mustafa Kemal Atatürk, istasyonda halk tarafından karşılanmıştır. Halk ile selamlaşmasının ardından sırasıyla Vilayet Makamı, Süvari Tümeni Karargâhı, Belediye Binasını ziyaret ederek buradaki yetkililer ile toplantılar yapmıştır. Daha sonra Halk Fırkası binasına geçerek köy halk temsilcileri ile görüşmeler yapmış ve sorunlarını dinlemiştir (Anonim, 1968: 189). 21 Aralık1930 tarihinde kentteki ziyaretlerine devam eden Atatürk, Türk Ocağı binasını ziyaret etmiş ve Türk Ocakları fikri, misyonu üzerine toplantılar yapmıştır. Ziyareti sırasında yaptığı konuşmalardan halk oldukça etkilemiş ve bu konuşmalar uzun süre gündemde kalmıştır (Anonim,1968:189)[34].

Sergide kapsamında, Atatürk'ün Kırklareli ziyareti sırasında kullandığı Kırklareli Tren İstasyonu ve konuşma yaptığı Türk Ocağı Binası materyal olarak kullanılmıştır. Tren istasyonu, dörtgen planlı ve ray hattına paralel uzanmaktadır[35]. Mustafa Kemal'in 20 Aralık 1930 tarihinde İstanbul'dan Kırklareli'ne yaptığı seyahatte

[33] Resmî Gazete, 14/01/1925, no:82

[34] http://www.kirklarelidefterdarligi.gov.tr, çevrimiçi 8/2/2018.

[35] http://www.kirklarelienvanteri.gov.tr/anitlar.php?id=269 çevrimiçi 22/03/2018.

kullandığı gar olmasından dolayı önem taşımaktadır. Türk Ocağı binası Kırklareli kent merkezinde, Yayla Mahallesinde yer almaktadır. Bina, üç katlı ve kagir bir yapıdır. Osmanlı döneminde inşa edilen bina, Mustafa Kemal'in Kırklareli'ni ziyareti sırasında halkla buluştuğu ve konuşmalar yaptığı yer olmasından dolayı tarihi bir öneme sahiptir (Anonim,1968: 187-189)[36].

4.2.2 Sergi Tasarımı ve Bölümleri

Sergiler, geniş kitlelere hitap eden, dışa dönük ve çok katılımlı uygulamalardır. Temel hedefi, toplama, koruma ve sergileme olan müzelerle beraber uygulanmaya başlanan sergiler, koleksiyonların araştırılması ve halka aktarılması gibi çalışmalarla da kendini göstermektedir (Boyraz, 2012). Toplum yapısı ve teknolojinin değişmesiyle birlikte müzelerin dışa açılan yüzleri olan sergiler, ziyaretçilerin istek ve beklentilerini de dikkate almaktadır. İçinde bulunduğumuz çağın gereksinimleriyle birlikte teknoloji, müze ve sergilerin temel unsurlarından biri haline gelmiştir (Boyraz, 2012). Ziyaretçi odaklı, modern müzecilik yaklaşımının gelişmesiyle beraber müzeler; kültürel değerleri korumanın ve sergilemenin yanı sıra araştırma ile ziyaretçinin düşünme gücü ve kavrama yeteneğini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir (Uralman, 2006). Müze kurgulanırken veya sergi hazırlanırken, öncelikle amaç, hedef kitle ve genel çerçeve belirlenmeli, ardından tema, koleksiyon ve sergilenecek materyal seçilmelidir (Dean, 2002, 8).

4.2.2.1 Sergi Tasarımı

Sergi tasarımlarında ve sergileme elemanlarının belirlenmesinde, son yıllarda görsel öğelerin ve teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir (Turgut, 2000: 181-185). Sergileme elemanlarının tercih edilme nedenleri arasında önemli parametreler bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı;

1- Sergi mekânından en uygun şekilde olarak yararlanmak,
2- Sergi mekanını, sergilenecek materyale göre şekillendirmek,

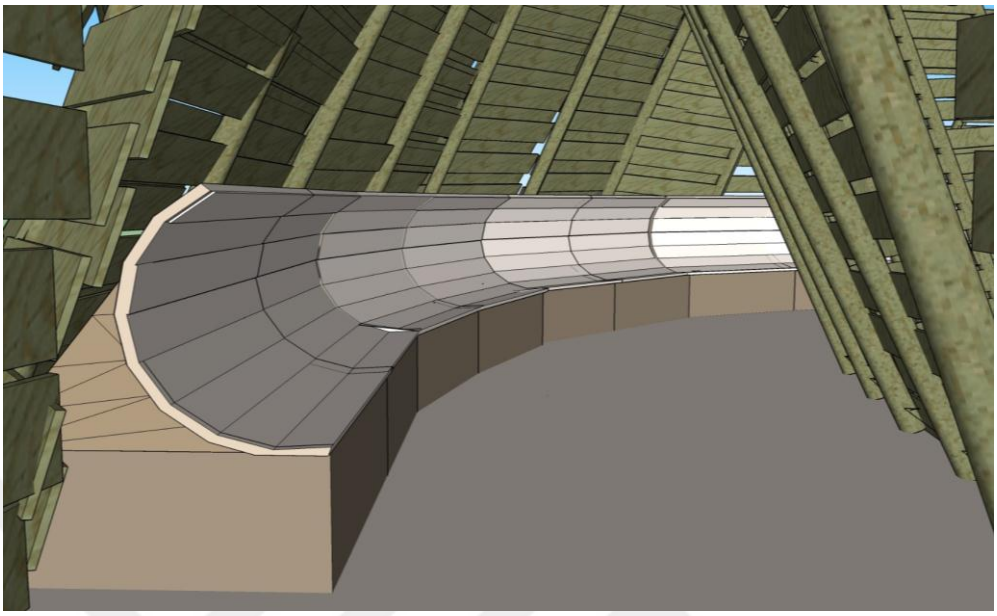
[36] http://www.kirklarelienvanteri.gov.tr/anitlar.php?id=325 Çevrimiçi (22/03/2018)

3- Sergilenecek materyalin hedef kitle ile etkileşimi,
4- Sergilenen materyalin uygun koşullarda korunması ve ziyaretçiye doğru biçimde tanıtılması,
5- Sergi tasarımında kullanılacak sergileme elemanlarının düşük maliyetli ancak sürdürülebilirliği sağlayacak materyalden tercih edilmesi.

Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi içinde hazırlanan "Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü" sergisinin temel hedefi genelde Trakya Bölgesi'nin, özelde Kırklareli kentinin sahne olduğu tarihsel olayları zaman perspektifinde ziyaretçiye sunmaktır. Marmara bölgesinin jeolojik oluşumu ve Trakya'nın bugünkü şeklini almasından başlayarak günümüze kadar bölgede yaşanmış önemli olayları kronolojik olarak ortaya koymak ve eğitici bir şekilde ziyaretçiyle paylaşmak amaçlanmıştır. Sergi, kronolojik olarak tasarlanmış ve vurguyu artırabilmek için her dönem içinden seçilmiş önemli olaylar öne çıkarılacak şekilde planlanmıştır. Her bir bölümün kendi içinde dikkat çekmek istediği odak noktası farklıdır. Bu sebeple olay, durum, teknoloji, mekân ve kişiler üzerinden sergi oluşturulmuştur.

Sergi şekillendirilirken, Zaman Tüneli binasının içinde bulunduğu geleneksel ortam ve özellikleri dikkate alınmıştır. Serginin, açık hava köy müzesi içinde yer almasından dolayı etrafındaki diğer sergi binaları ve köy ortamı göz önünde bulundurularak uygulama geliştirilmiştir. Doğal çevre ortamına uygun sergi binası içinde çağdaş teknikler kullanarak basit fakat etkili bir sergileme ve sunum yöntemi tercih edilmiştir. Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisinde tercih edilen sergileme elemanları Avrupa ve Türkiye'deki müze ve sergilerde kullanılmış iyi uygulama örneklerinden esinlenerek tasarlanmıştır.

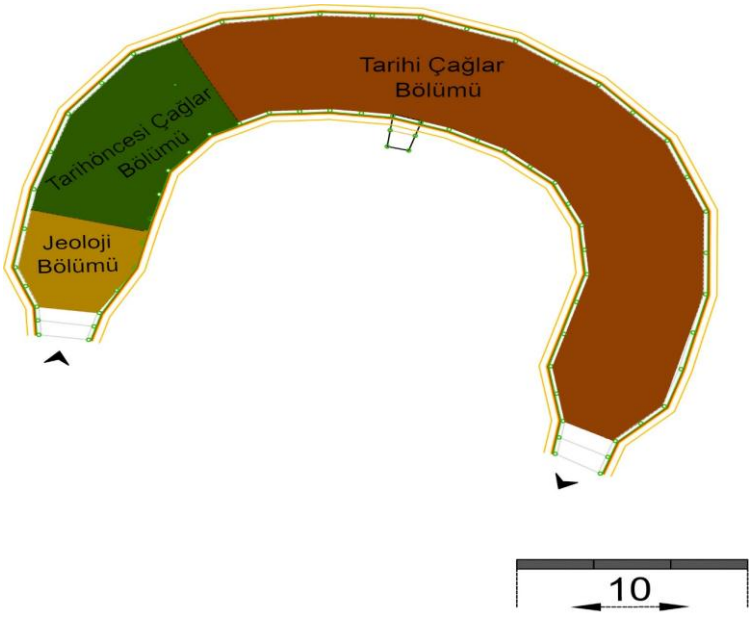
Sergi binasının şekli ve tasarımından dolayı çeşitli sergileme problemleri ortaya çıkmıştır. Binanın "U" şeklinden ve "Λ" kesitinden dolayı mekânı olabildiğince verimli kullanabilmek için çeşitli vitrin sistemleri düşünülmüştür. Binanın iç çeperini boydan boya takip eden, dairesel, yarı kapalı, "C" profilli, yekpare, tünel şeklinde kaide tasarlanmıştır (Şekil 4.9). Sabit olan bu kaide, her bölüm ve özelliklerine bağlı olarak farklı sergileme elemanlarıyla karşımıza çıkmaktadır.



Şekil 4.9: Binanın iç çeperini takip eden dairesel, "C" profilli yekpare kaide sistemi.

4.2.2.2. Serginin Bölümleri

Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi üç ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler; Jeolojik Devirler Bölümü, Tarihöncesi Çağlar Bölümü ve Tarihi Çağlar Bölümüdür (Şekil 4.10).



Şekil 4.10: Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi bölümleri.

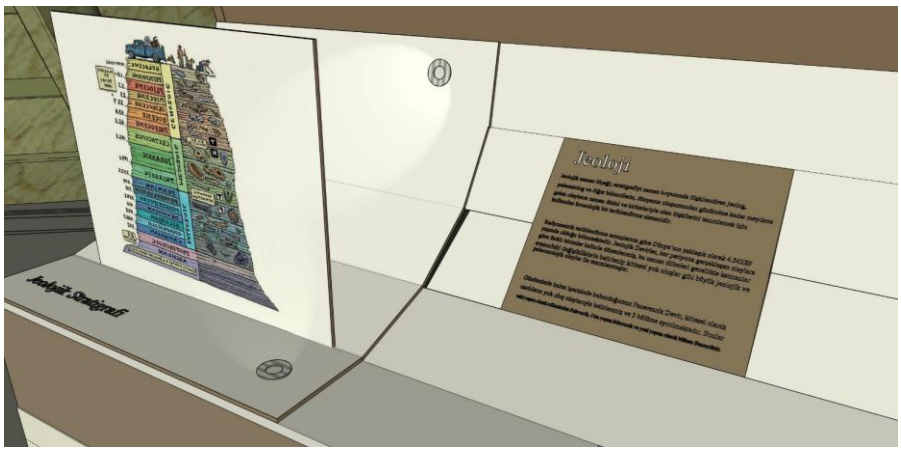
4.2.2.2.1. Jeolojik Devirler Bölümü

Serginin birinci kısmı olan Jeolojik Devirler Bölümünde, Trakya'nın oluşum süreci ve Kırklareli kentinin üzerinde bulunduğu levhanın bugünkü halini almasına kadar geçen süreç ziyaretçiye aktarılacaktır. Sergi kapsamında genel jeoloji, Doğu Trakya ve Kırklareli jeolojisi ile ilgili bilgilerin bulunduğu iki bilgilendirme panosu kullanılmıştır (Şekil 4.11).



Şekil 4.11: Jeolojik Devirler Bölümü.

Bölümün ilk kısmında, jeoloji bilimi ve jeolojik stratigrafiyi açıklayan panoyla ziyaretçiye bilgi verilmiştir (Şekil 4.12).



Şekil 4.12: Jeolojik Devirler Bölümü bilgilendirme panosu.

Bölümün ikinci kısmında ise Kırklareli kentinin üzerine oturduğu jeolojik dolgu üzerinden anlatım yapılmıştır. Burada yine bilgilendirme için bir pano kullanılmıştır (Şekil 4.13).



Şekil 4.13: Jeolojik Devirler Bölümü pano ve bilgilendirme elemanları detay.

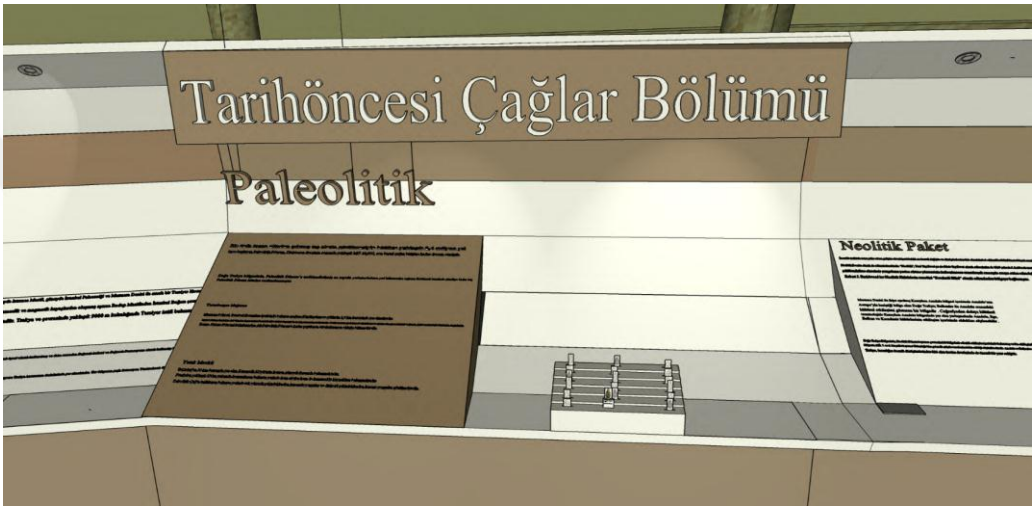
4.2.2.2.2. Tarihöncesi Çağlar Bölümü

Serginin ikinci bölümü olan Tarihöncesi Çağlar Bölümü, Paleolitik, Neolitik, Kalkolitik ve Tunç Çağ olmak üzere dört kısma ayrılmıştır. Bölümde toplam beş bilgilendirme panosu, yukarıya doğru çekmeli bir vitrin, bir soru-cevap ekranı, dört camlı vitrin ve 360 derece dönen küpler kullanılmıştır (Şekil 4.14).

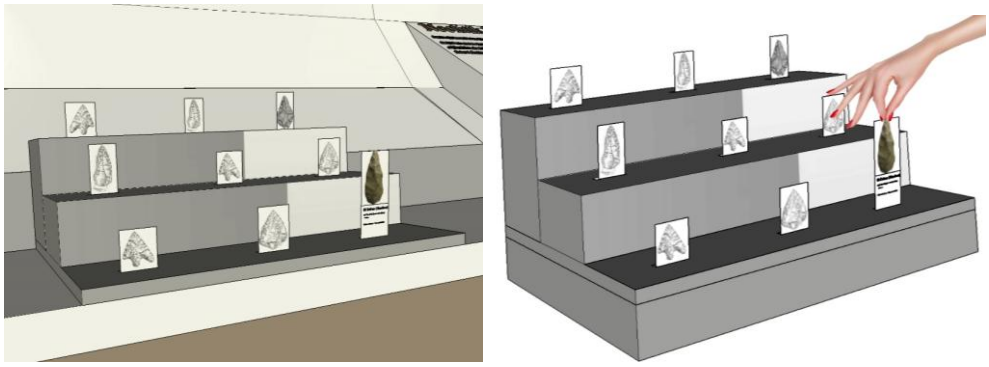


Şekil 4.14: Tarihöncesi Çağlar Bölümü genel görünüm.

Paleolitik dönemin sergilendiği ilk kısımda bir bilgilendirme panosu ve yukarıya doğru çekmeli vitrin kullanılmıştır. Bölümde Paleolitik dönem genel özellikleri bilgilendirme panosuyla ziyaretçiye sunulmuştur (Şekil 4.15). Doğu Trakya bölgesindeki Yarımburgaz Mağarası ve Yatak Mevkii'nden Paleolitik dönem taş teknolojisi örnekleri ise yukarıya çekmeli vitrin üzerinde fotoğraflarla sergilenmiştir (Şekil 4.16).

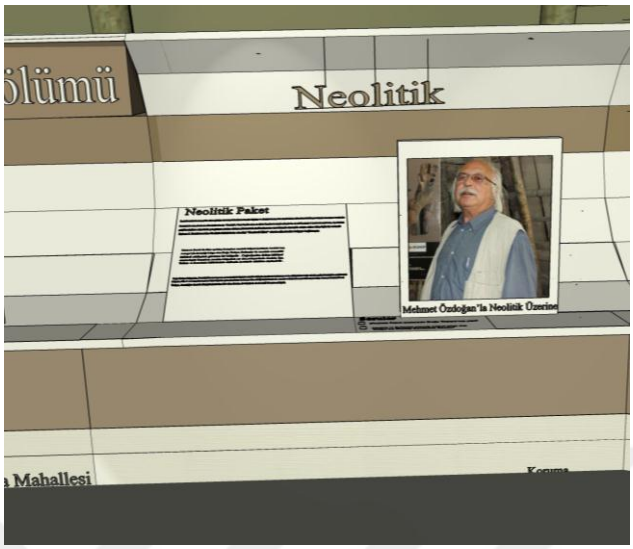


Şekil 4.15: Paleolitik Dönem Sergisi



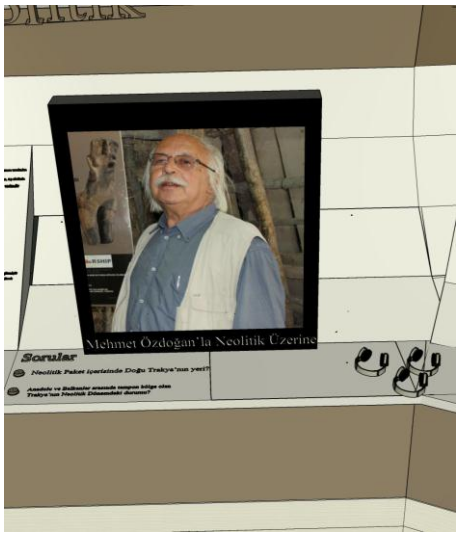
Şekil 4.16: Paleolitik Dönem sergisi, yukarıya doğru çekmeli vitrin sistemi.

Neolitik Dönem'in anlatıldığı ikinci kısımda, dönemin özellikleri ve Neolitik Paket hakkında genel bilgilerin bulunduğu bir bilgilendirme panosu yer almaktadır (Şekil 4.17).



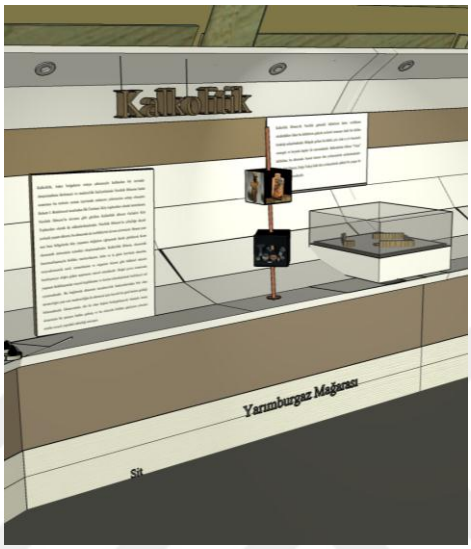
Şekil 4.17: Neolitik Dönem Sergisi.

Neolitik Dönem sergisinde, bilgilendirme panolarının yanında, interaktif bir yöntem tercih edilmiş ve soru-cevap ekranı kullanılmıştır. Bu ekranın hemen önünde, önceden hazırlanmış sorular yer almaktadır. Sorulardan herhangi birine dokunulduğu zaman cevaplar ekranda Prof. Dr. Mehmet Özdoğan tarafından verilecektir. Bu bölümde aynı anda üç kişi ekranı takip ederken kullanabileceği kablosuz kulaklıklar bulunmaktadır (Şekil 4.18).



Şekil 4.18: Neolitik Dönem Sergisi, soru-cevap bölümü.

Bölümün üçüncü kısmı olan Kalkolitik Dönem sergisinde, iki adet bilgilendirme panosu, 360 derece dönen küpler ve camlı vitrin içinde maket ile sergileme yapılmıştır (Şekil 4.19).



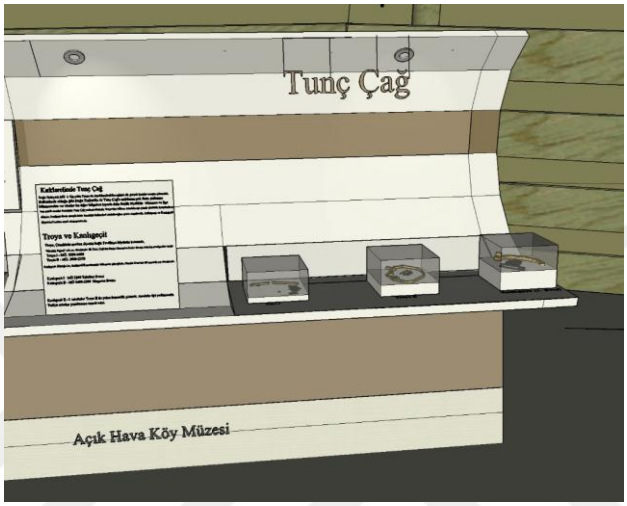
Şekil 4.19: Kalkolitik Dönem Sergisi

Bu bölümde, 360 derece dönen küplerin her yüzeyine Kalkolitik Dönem kültürlerine ait çeşitli malzemelerin fotoğrafları yerleştirilmiştir. Cam vitrin içinde de Trakya Bölgesinde gözlenen dal örgü yöntemiyle inşa edilmiş mimariye ait maket sergilenmiştir (Şekil 4.20).



Şekil 4.20: Kalkolitik Dönem Sergisi detay.

Tarihöncesi Dönem Bölümü'nün son kısmı olan Tunç Çağ sergisinde, Doğu Trakya'da Tunç Çağ genel özellikleri ve görüldüğü yerleşmeler üzerinde durulmuştur. Birimde bir bilgilendirme panosu ve yan yana sıralanmış, yükseklikleri kademeli olarak artan cam vitrinler kullanılmıştır (Şekil 4.21).



Şekil 4.21: Tunç Çağ Sergisi.

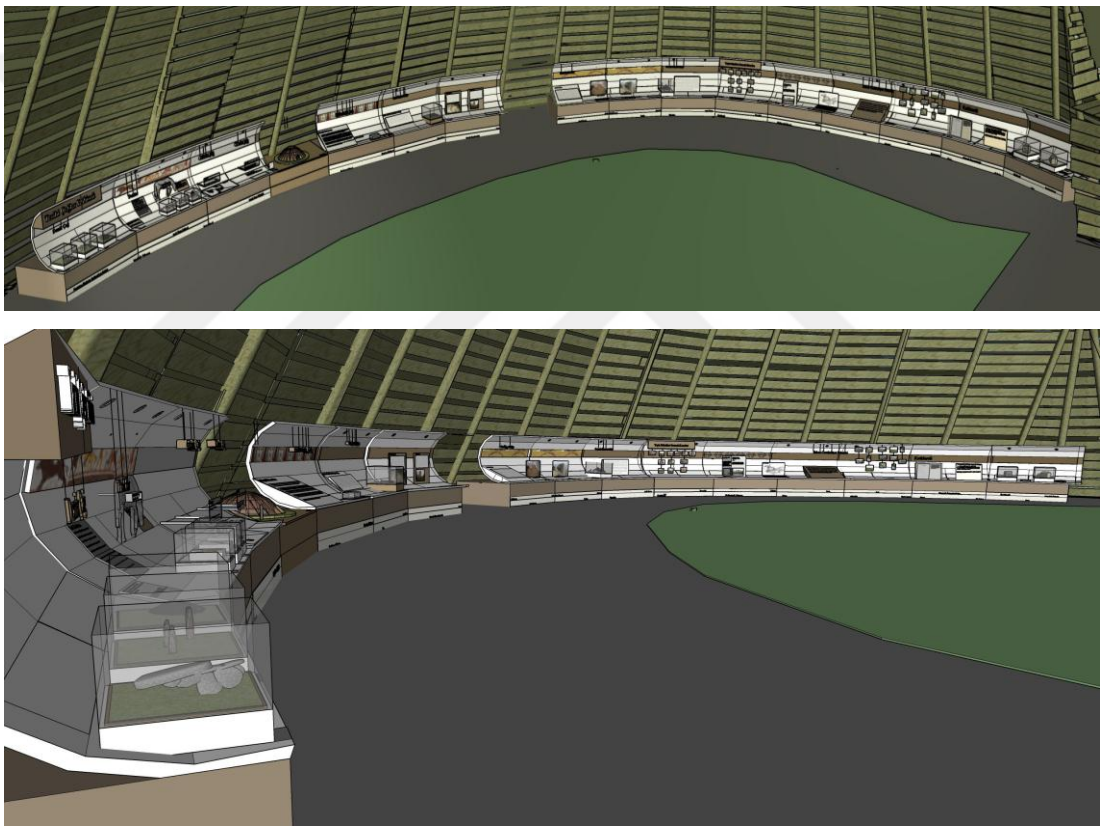
Art arda sıralanmış, çeşitli yüksekliklerdeki cam vitrinler içinde daha önce bilgilendirme panosunda anlatılmış olan Troya ve Kanlıgeçit yerleşimlerinin maketleri yer almıştır. Troya I, Troya II ve Kanlıgeçit 1. Evresine ait mimari maketleriyle yerleşimler arasındaki ilişkinin gösterilmesi amaçlanmıştır. Böylece ziyaretçinin bu yerleşimlerin çağdaş tabakalarındaki mimarinin benzerliğini tek seferde algılayabilmesi sağlanmıştır (Şekil 4.22).



Şekil 4.22: Tunç Çağ Sergisi, cam vitrin içindeki maketler.

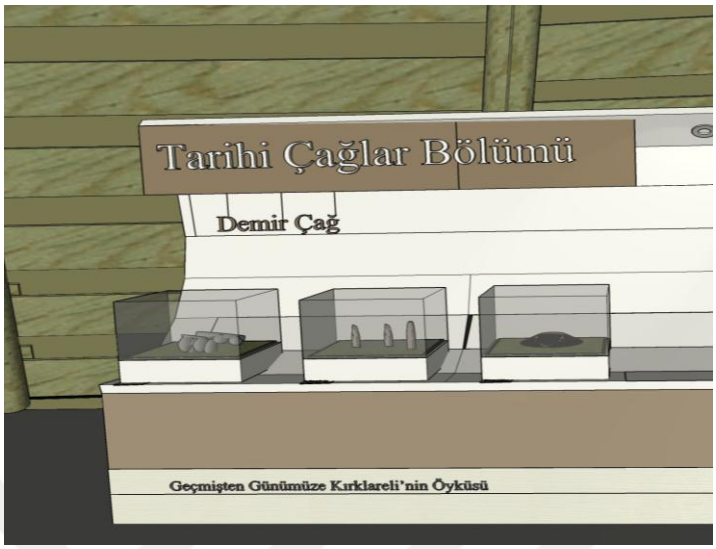
4.2.2.2.3. Tarihi Çağlar Bölümü

Serginin en uzun soluklu ve geniş bölümü olan Tarihi Çağlar Bölümü, dokuz tarihi dönemden oluşmaktadır. Bunlar; Demir Çağ, Trak Dönemi, Arkaik Çağ, Klasik Çağ, Hellenistik Çağ, Roma Dönemi, Bizans Dönemi, Osmanlı Dönemi ve Erken Cumhuriyet Dönemleridir (Şekil 4.23).



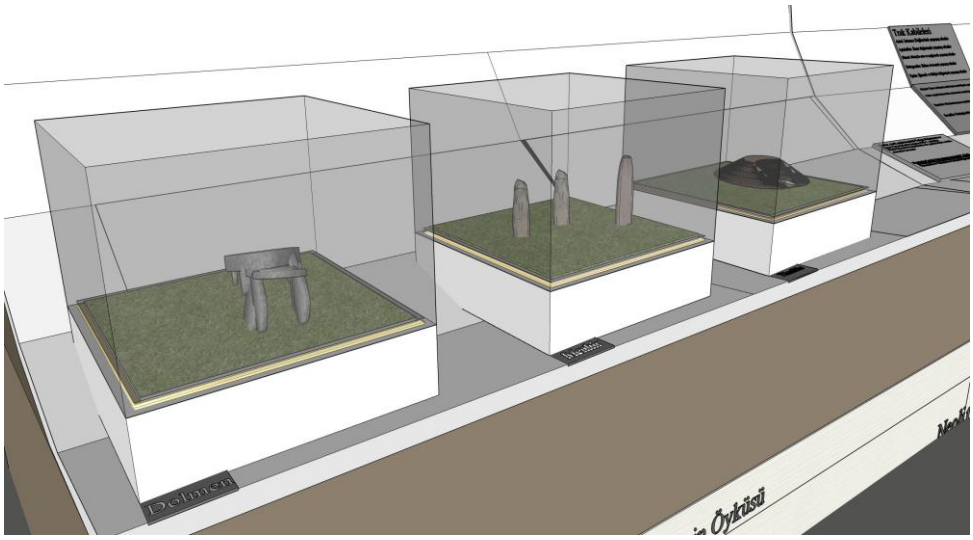
Şekil 4.23: Tarihi Çağlar Bölümü.

Kronolojik olarak devam eden serginin Tarihi Çağlar Bölümü, Demir Çağ Sergisi ile başlamaktadır. Bu dönem için klasik bir sergileme yöntemi olan cam vitrin sistemi tercih edilmiştir (Şekil 4.24).



Şekil 4.24: Demir Çağ Sergisi.

Sergi kapsamında Trakya Bölgesi için önemli olan Demir Çağ kalıntılarından dolmen, menhir ve tümülüs maketleri tasarlanmıştır. Bu maketler kare, içeriden ışıklandırılmış üç farklı cam vitrin içinde sergilenmiştir (Şekil 4.25).



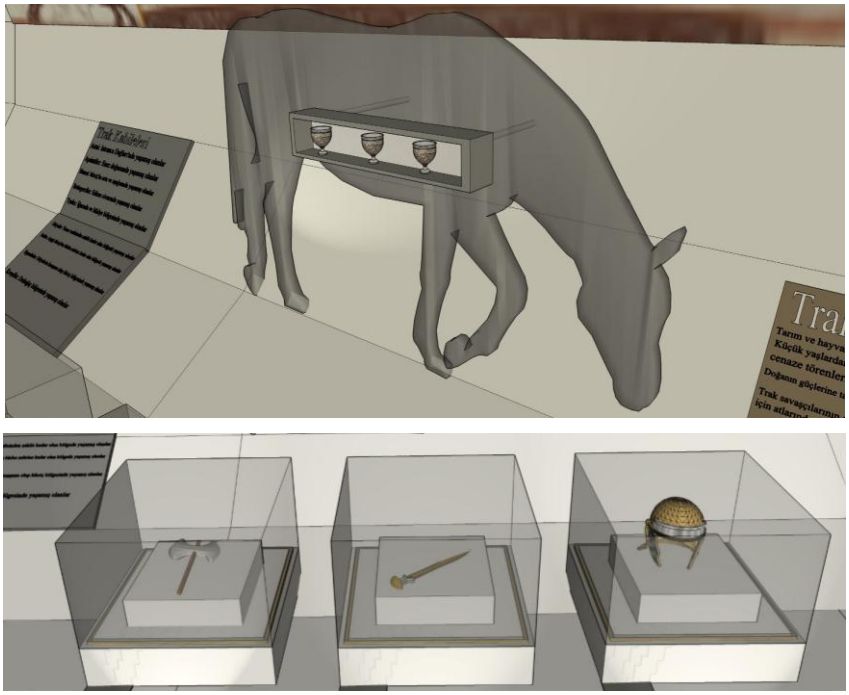
Şekil 4.25: Demir Çağ Sergisi, cam vitrin içindeki maketler.

Bölümün ikinci kısmı Trakya Bölgesi'nin ismini aldığı Traklar ile devam etmektedir. Kültürel olarak bölgedeki hâkim güç olan, Demir Çağ ve Antik Çağ'da etkin rol oynayan Trak kabileleri ve kültürleri sergilenmiştir (Şekil 4.26).



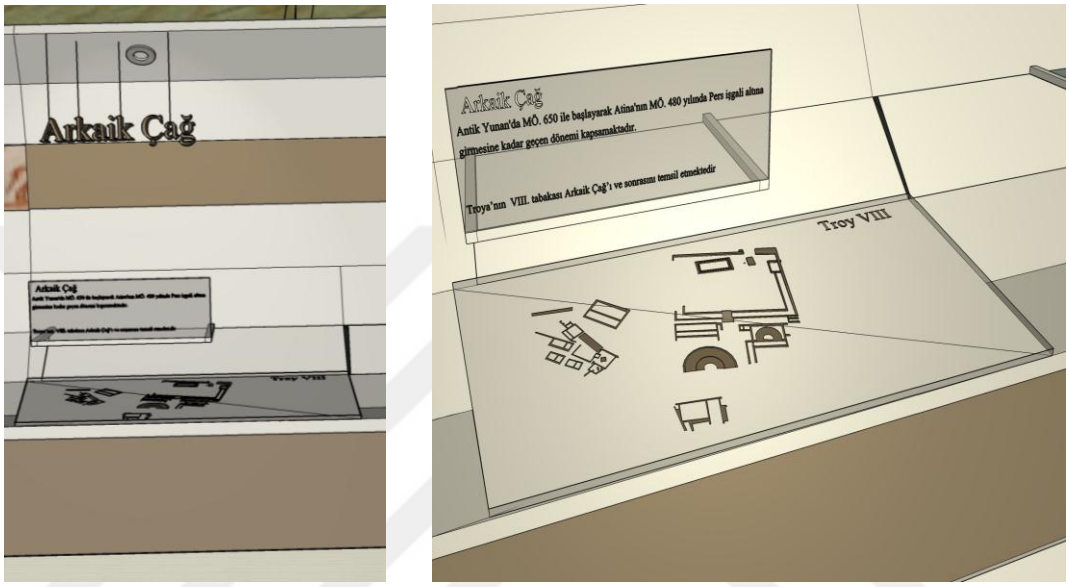
Şekil 4.26: Traklar Sergisi.

Bu bölümde ilk olarak Trak kabileleri ve günlük yaşamları hakkında fikir veren bilgi panoları kullanılmıştır. Cam vitrinler içinde ise Trak'ların savaşçı kimliklerine dikkat çekmek için savaş aletlerinden örnekler sergilenmiştir. Cam vitrinlerin arkasına yerleştirilmiş şeffaf at maketi üzerinde de ritüellerde kullanılmış kapların replikaları dikdörtgen cam bir vitrin içine yerleştirilmiştir (Şekil 4.27).



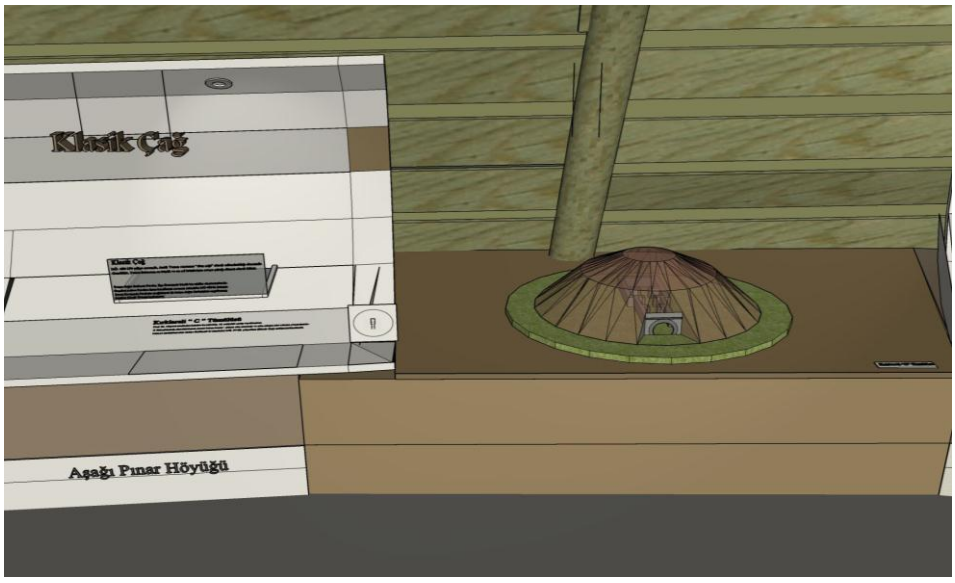
Şekil 4.27: Traklar Sergisi detay.

Bölümün üçüncü kısmı Antik Çağ ile devam etmektedir. Arkaik, Klasik ve Hellenistik Çağ olmak üzere üçe ayrılan dönemde ilk olarak Arkaik Çağ sergisi yer almaktadır. Bölümde Arkaik Çağ'ın tanımlandığı bilgilendirme panosu ve hemen altına yerleştirilmiş Troya VIII mimari plan maketi sergilenmiştir (Şekil 4.28).



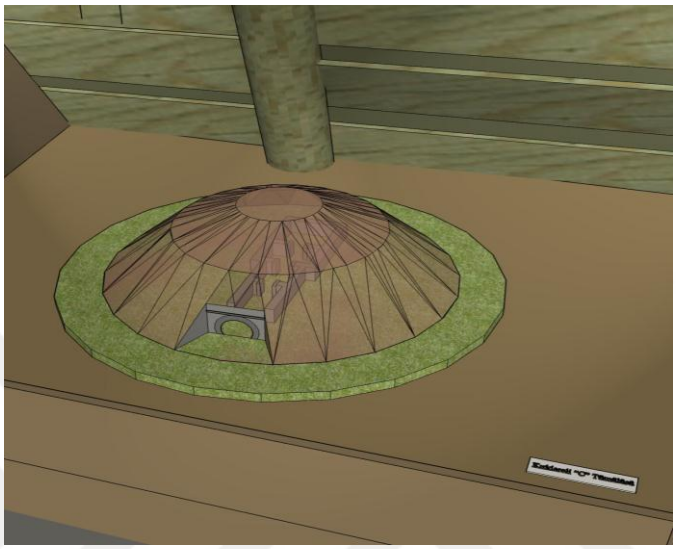
Şekil 4.28: Arkaik Çağ Sergisi.

Klasik Dönem Sergisinde, dönemin genel özellikleri ve Trakya'ya yansıması bilgilendirme panosuyla anlatılmıştır (Şekil 4.29).



Şekil 4.29: Klasik Dönem Sergisi.

Bu döneme, yani MÖ. IV-III. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiş Kırklareli "C" Tümülüsü, üç boyutlu maket ile sergilenmiştir. Şeffaf tasarlanan tümülüs maketiyle içindeki mezar odasının görünmesi sağlanmıştır (Şekil 4.30).



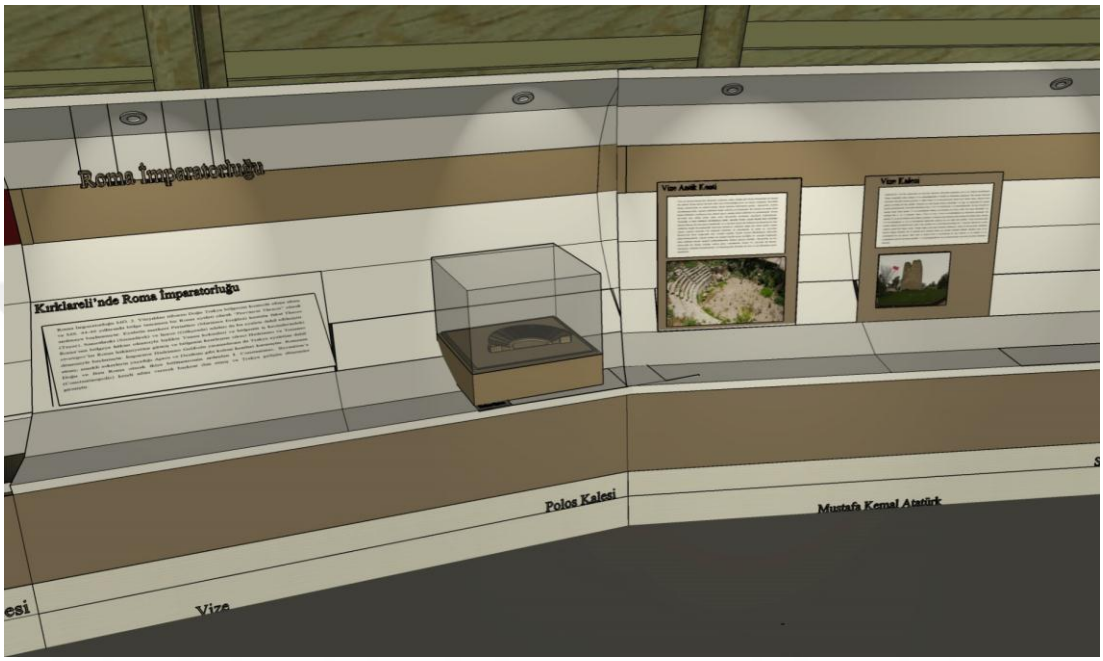
Şekil 4.30: Klasik Dönem Sergisi, Kırklareli "C" Tümülüsü Maketi.

Doğu Trakya bölgesinde çok fazla araştırılmamış bir dönem olan Hellenistik Çağ, genel hatlarıyla anlatılmış, daha çok önemli kişiler üzerinden yorumlanmıştır. Büyük İskender'in (III. Alexander) Trakya'daki etkisi üzerine durulmuş, sergide Edirne kentinde bulunan Enez (Ainos) kentiyle birlikte bilgilendirme panosunda anlatılmıştır. Ayrıca bu döneme ait sikkeler dikdörtgen cam bir vitrin içinde sergilenmiştir (Şekil 4.31).



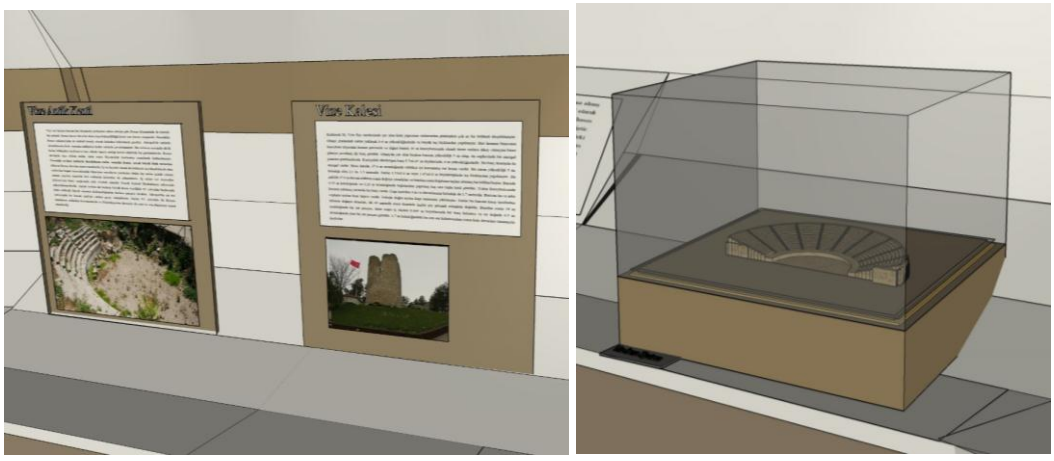
Şekil 4.31: Hellenistik Çağ Sergisi.

Sergi mekânında Roma Dönemine diğer dönemlerden daha geniş bir alan ayrılmıştır. Kırklareli'nde Roma İmparatorluğu bilgi panosu ile anlatılmış ve Kırklareli'ndeki Roma Dönemi'ne tarihlenen kalıntılar maketle ziyaretçiye sunulmuştur (Şekil 4.32).



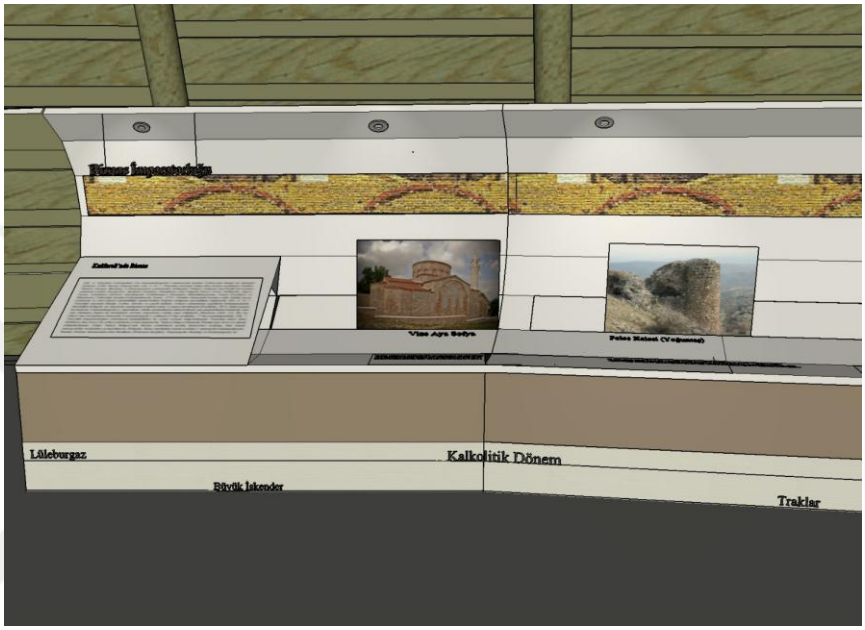
Şekil 4.32: Roma Dönemi Sergisi

Bu bölümde Vize antik kenti üzerinde durulmuştur. Antik Kentin tarihçesi ve Roma dönemi kalıntılarından Vize Kalesi panolarla sergilenmiştir. Vize Tiyatrosu isee maket ile canlandırılmıştır (Şekil 4.33).



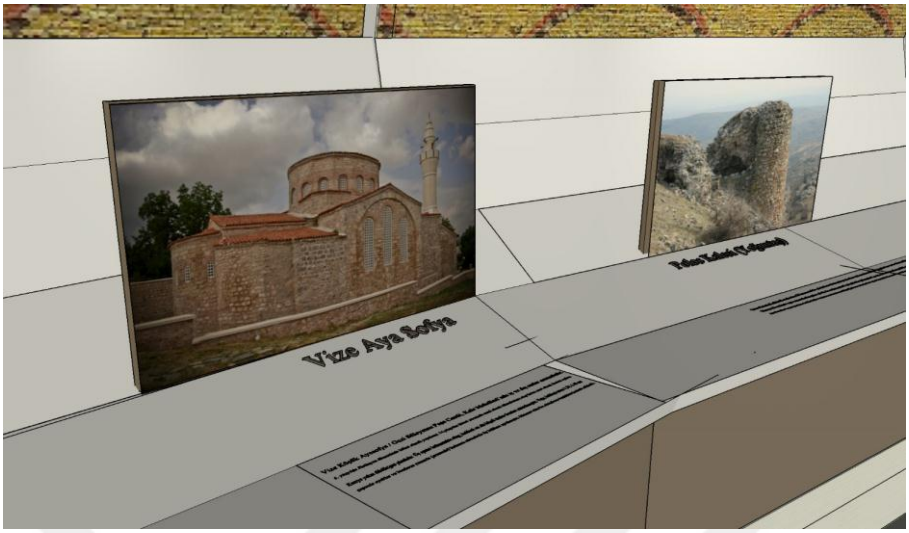
Şekil 4.33: Roma Dönemi Sergisi, Vize Antik Kenti bölümü ve tiyatro maketi.

Tarihi Çağlar Bölümü'nün dördüncü kısmında Bizans Dönemi sergisiyle devam edilmiştir. Bölümde, Doğu Trakya ve Kırklareli'nde Bizans İmparatorluğu hakkında genel bilgiler sunulmuş, ardından dini ve savunma yapılarından örnekler seçilerek dönem anlatılmıştır (Şekil 4.34).



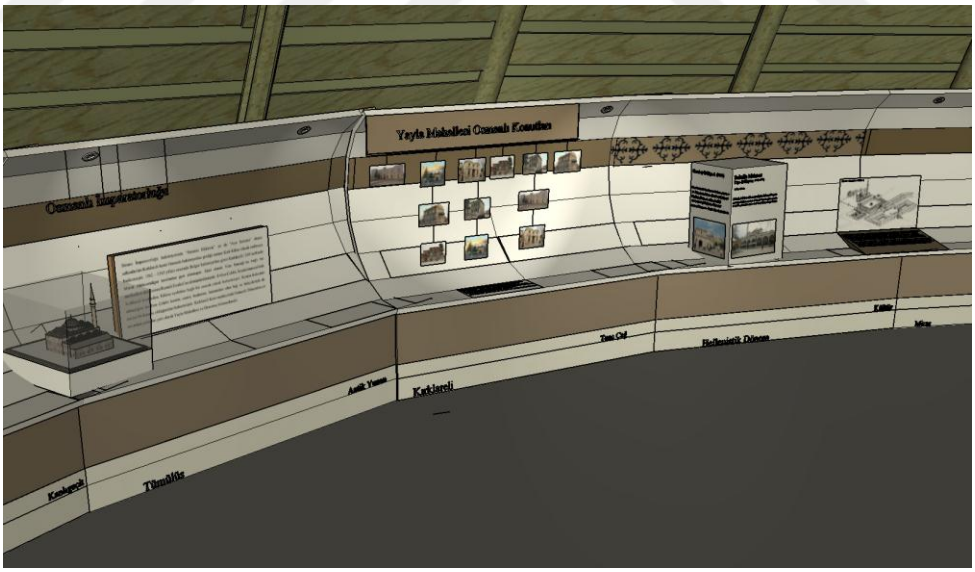
Şekil 4.34: Bizans Dönemi Sergisi.

Bizans sergisi kapsamında, dönemin genel hatları bilgilendirme panosuyla aktarılmıştır. Bölümün devamında dini mimari örneği olarak belirlenen Vize Aya Sofya Kilisesi ve savunma yapısına örnek olarak seçilen Polos Kalesi, panolar üzerine yerleştirilen fotoğraflarla sergilenmiştir. Bu panoların önünde yerleştirilen etiketlerle gösterilen mimari öğeler hakkında detaylı bilgi sunulmuştur (Şekil 4.35).



Şekil 4.35: Bizans Dönemi Sergisi, Panolar.

Tarihi Çağlar Bölümü'nün bir sonraki kısmında Osmanlı İmparatorluğu'na yer verilmiştir. Sergi kapsamında, Osmanlı'nın Kırklareli'ne gelişi ve buradaki faaliyetleri üzerinde durulmuştur (Şekil 4.36).



Şekil 4.36: Osmanlı Dönemi Sergisi.

Osmanlı Dönemi Sergisi kapsamında, bilgilendirme panosu üzerinde dönemin genel hatları ve Kırklareli kentindeki yansımaları anlatılmıştır. Bilgilendirme panosunun yan tarafında ise cam vitrin içerisinde Hızırbey Külliyesinin maketi sergilenmiştir (Şekil 4.36).

Sergide anlatım, Kırklareli'nde Osmanlı'nın ilk yerleşim yeri olan Yayla Mahallesi'ndeki Osmanlı konutlarının fotoğraflarıyla devam etmiştir. Bu konutların fotoğrafları, kaide sistemi içine yerleştirilmiş yukarıdan aşağıya asılan ipler üzerinde sergilenmiştir (Şekil 4.37).



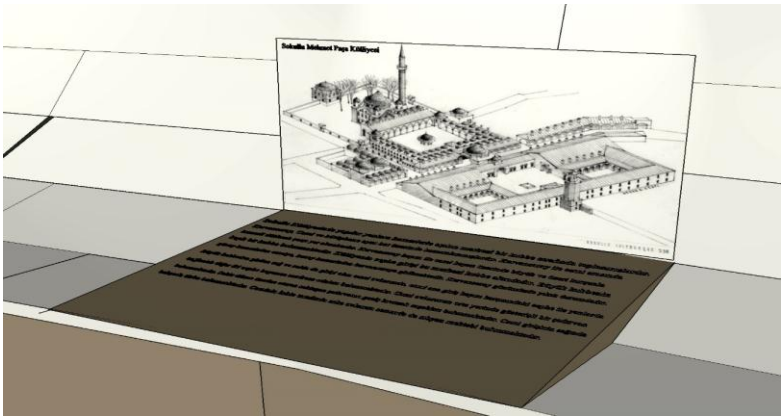
Şekil 4.37: Osmanlı Dönemi Sergisi, Yayla Mahallesi Osmanlı Konutları.

Bölümün bir sonraki kısmında, Osmanlı Dönemine ait önemli yapılar sergilenmiştir. Hızırbey Külliyesi, Sokulu Mehmet Paşa Külliyesi, Binbiroklu Ahmet Baba Türbesi ve Havsa Kasım Paşa Külliyesi gibi dini mimari öğeleri tercih edilmiştir. Osmanlı Dönemi'nde Rumeli'ye giden Rumeli Sağ Kol, Orta Kol (Ordu Yolu) ve Sol Kol (Via Egnatia) sefer güzergahları bulunmaktadır. 16. yüzyılda Rumeli'ye giden sefer ve hac yolları üzerinde külliye inşa faaliyetleri artmıştır. İstanbul'dan Rumeli'ye uzanan Orta Kol sefer yolu üzerindeki önemli külliyelerden bir tanesi de Havsa Kasım Paşa Külliyesidir (Reyhanlı ve Altun, 1976: 67). Bu mimari öğelerin fotoğrafları ve bilgileri, 1,20 m yüksekliğinde dört yüzeyli pano üzerine yerleştirilerek kullanılmıştır (Şekil 4.38).



Şekil 4.38: Osmanlı Dönemi Sergisi, önemli yapılar panosu.

Osmanlı Dönemi sergisinin son kısmında Sokulu Mehmet Paşa Külliyesinin detaylı anlatıldığı bir bilgi panosu yer almaktadır. Burada, külliyenin mimari detayından kullanımına kadar çeşitli bilgiler yatay duran pano üzerinde anlatılmış, panoya 90 derece açıyla eklenmiş başka bir pano üzerinde de fotoğrafı sergilenmiştir (Şekil 4.39).



Şekil 4.39: Osmanlı Dönemi Sergisi, detay.

Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi'nin son kısmında Erken Cumhuriyet Dönemi ele alınmıştır. Burada, Cumhuriyet'in Kırklareli kenti üzerindeki etkileri, Kırklareli'ndeki cumhuriyet döneminde inşa edilmiş planlı kırsal

yerleşim konutları, Mustafa Kemal Atatürk'ün Kırklareli'ne gelişi gibi konular üzerinde durulmuştur (Şekil 4.40).



Şekil 4.40: Erken Cumhuriyet Dönemi Sergisi.

Erken Cumhuriyet Dönemi Sergisinin ilk kısmında, Cumhuriyet Dönemi hakkında genel bilgiler ve bu dönemde Kırklareli'ndeki faaliyetler bilgi panosunda anlatılmıştır. Ardından Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde başlamış, Cumhuriyet Dönemi'nde devam etmiş göçler sonucunda ortaya çıkan Kırklareli'ndeki imar faaliyetleri ele alınmıştır. Sergide, bu süreçte inşa edilmiş planlı kırsal yerleşim konutlarından örnekler tercih edilmiştir. Bu konutlar, kaide sistemi içine yerleştirilmiş, yukarıdan asılan ipler üzerine takılan fotoğraflarla sergilenmiştir. Kaide sistemi içine yerleştirilmiş etiketler ile asılı fotoğrafların bilgileri verilmiştir (Şekil 4.41).



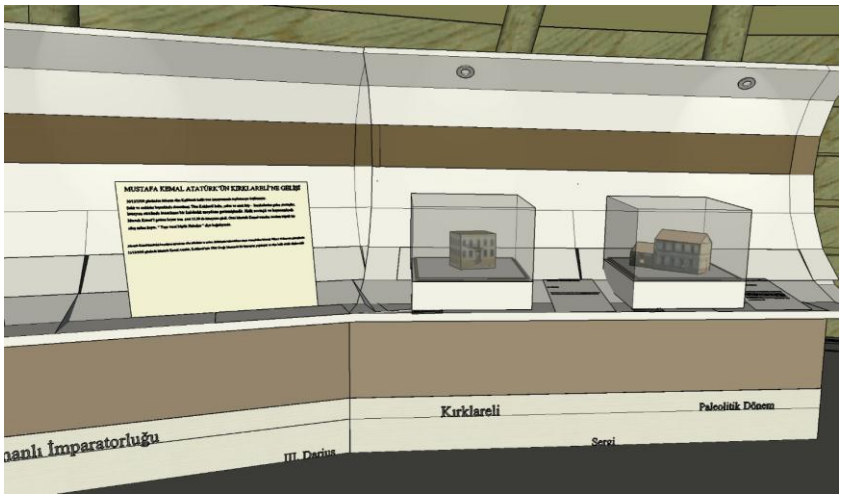
Şekil 4.41: Erken Cumhuriyet Dönemi Sergisi, planlı kırsal yerleşim konutları.

Serginin bir sonraki kısmında, Kırklareli kentinin Osmanlı Döneminde kullanılan ismi olan "Kırkkilise"nin Cumhuriyet Dönemi'nde Kırklareli olarak değiştirilmesi ele alınmıştır. Bu isim değişikliğine ait 1924 yılının resmî gazetesinin örneği dikdörtgen cam bir vitrin içinde sergilenmiştir (Şekil 4.42).



Şekil 4.42: Erken Cumhuriyet Dönemi Sergisi, detay.

Serginin son kısmında, Mustafa Kemal Atatürk'ün 1930 yılında Kırklareli kentine gelişi bilgi panosu üzerinde anlatılmıştır. Atatürk'ün Kırklareli'ne geldiği tren istasyonu ve konuşma yaptığı Türk Ocağı binasının üç boyutlu maketleri kare cam vitrinler içinde sergilenmiştir (Şekil 4.43).



Şekil 4.43: Erken Cumhuriyet Dönemi Sergisi, Mustafa Kemal'in Kırklareli'ne gelişi bölümü.

Binanın boyutları göz önünde bulundurulduğunda yalnızca tek tarafta sergileme yapılmasına karar verilmiştir. Sergilemenin karşı tarafında ise yer yer pano ve interaktif sistemlerle ana sergi desteklenmiştir. Burada ziyaretçinin dinlenebilmesi ve mekân ile sergiyi bağdaştırabilmesi için oturma alanları tasarlanmıştır. Binanın geleneksel mimarisinin vurgulanması için planlanmış boş alanlar bırakılmış ve iğmeler aydınlatılmıştır. Bu uygulama ile binanın strüktürü ve inşa tekniklerinin görünmesi amaçlanmıştır.

4.2.3 Sergileme Elemanları

İnsanoğlunun zevk ve beğenilerinin sürekli değişmesi, sanat anlayışındaki farklılaşma, üretim ve tüketimdeki artışla birlikte ürünlerdeki kullanım değişmiş ve endüstriyel bir hal almıştır. Bu değişim, günümüzde endüstrileşen sergileme sistemlerine de yansımıştır. Sergileme elemanları tasarlanırken, kullanılacağı doğal ve teknolojik ortam içerisindeki uyumu ön plandadır. Sergileri oluşturan birer öğe veya endüstriyel bir ürün olarak tanımlanabilen sergileme elemanları, kullanım kitlelerine göre tasarlanmalarıdır (Duyar, 2011: 21). Sergileme elemanları, tasarımları ve sergi alanı içindeki yerleşimleriyle sergilenen objenin ziyaretçi üzerinde istenilen etkiyi bırakması sağlanmaktadır. Müze veya sergi binaları içinde düzenlenen sunumları destekleyen araçlar olan bu elemanlar; bilgilendirme elemanları, fiziki elemanlar ve teknik elemanlar olmak üzere üç grupta incelenmektedir (Erbay, 2011: 136).

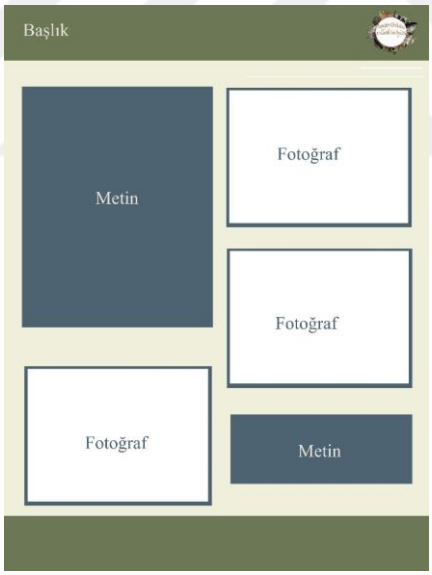
4.2.3.1. Bilgilendirme Elemanları

Bilgilendirme elemanları, bilgilendirme ve yönlendirme amaçlı olarak ziyaretçiye bulunduğu ortamla ilgili gerekli bilgileri sağlayan ve ziyaretçinin doğru yönlendirilmesine aracı olan yardımcı elemanlardır (Bulut ve Uslu, 2017: 2559).

Bilgi panoları, etiketler, afişler, flamalar, broşürler, kataloglar müze ve sergilerde görsel ve yazılı bilgilendirme sağlayan elemanlardır.

4.2.3.1.1. Bilgi Panoları

Bir müze veya sergide ziyaretçinin görmesi gereken ilk şeylerden bir tanesi bilgi panolarıdır. Bu panolarda sergi ve bölümleri hakkında genel bilgiler yer almalı, ziyaretçiyi serginin devamını görmeleri için teşvik edici olmalıdır (Ravelli, 2006; Roberts, 2004). Bilgi panolarında detaylı bilgi yerine kısa, özet bilgiler tercih edilmelidir. Tercihen ait olduğu eserin/objenin yanında ya da ilişkilendirilebilecek bir bölümünde bulunması gerekir (Ekarv, 1994; Erbay, 2011).



Şekil 4.44: Bilgilendirme panosu taslak.

Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi için hazırlanan bilgi panoları, 75 x 55 cm ve 60 x 40 cm ölçülerinde tasarlanmıştır. Panolardan büyük olanda başlıklarda 70 punto, metinlerde 40 punto tercih edilmiştir. Küçük panolarda ise başlıkta 60 punto, metinde ise 30 punto kullanılmıştır. Bu panolar için CMYK renk kataloğundan seçim yapılmış, zemininde kemik rengi #f0efdc ve hâkî yeşili rengi #6c7755 kullanılmış, metin kutularında ise mavi renk #4e6372 tercih edilmiştir.

Sergide kullanılan panolarda boyutlar aynı olmakla beraber metin ve fotoğraf bölümleri farklılık göstermektedir (Şekil 4.44).

4.2.3.1.2. Etiketler

Sergileme elemanları içinde en küçüklerden biri olan etiketler, doğrudan bilgi aktarım araçlarıdır. Bu etiketler sergilenen eserleri/nesneleri tanımlarken ziyaretçiye net bilgi sunmaktadır. Etiketler üzerinde, eserin/nesnenin ismi, tanımı, malzemesi, tarihi, envanter numarası gibi kısa ve önemli bilgiler yer almaktadır (Roberts, 2004; Erbay, 2011).



Şekil 4.45: Etiket taslak

Sergi için hazırlanan etiketler, 20 x 10 cm ve 10 x 7 cm ölçülerinde tasarlanmıştır. 20 x 10 cm boyutlarındaki etiketlerde başlıklar 40 punto, tanımlama metinlerinde 30 punto tercih edilmiştir. 10 x 7 cm ölçülerindeki etiketlerde ise başlıklarda 30 punto tanımlama metinlerinde de 20 punto kullanılmıştır (Şekil 4.45).

4.2.3.1.3. Broşür

Broşür, müze/sergi ve etkinliklerinin tanıtımını sağlamak ve ziyaretçiye ön bilgi vermek amacıyla düzenlenen tanıtım yöntemidir. Broşürlerde serginin öne çıkan yönleri kısa bilgiler halinde sunularak ziyaretçinin dikkati çekilmelidir. Bu broşürlerde mutlaka sergi planı ve rotası sunulmalıdır (Roberts, 2004; Erbay, 2011).

Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi: Zaman Tüneli, Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi için hazırlanan broşürde açık hava müzesinin konumu, nasıl ulaşılacağı, müzenin planı ve sergi hakkında genel bilgiler yer almaktadır. Bu broşür, A4 boyutunda bir kâğıdın yatay olarak üçe bölünmesiyle oluşturulmuştur. Açık tonlarda bir arka plan tercih edilmiş ve basit bir tasarım uygulanmıştır. Ayrıca broşürde kullanılmak üzere Kırklareli kentinin tarihi değerlerini gösteren bir logo tasarlanmıştır (Şekil 4.46).



Şekil 4.46: Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi: Zaman Tüneli Sergi Birimi Broşür Örneği (ön ve arka yüz)

4.2.3.2. Fiziki Elemanlar

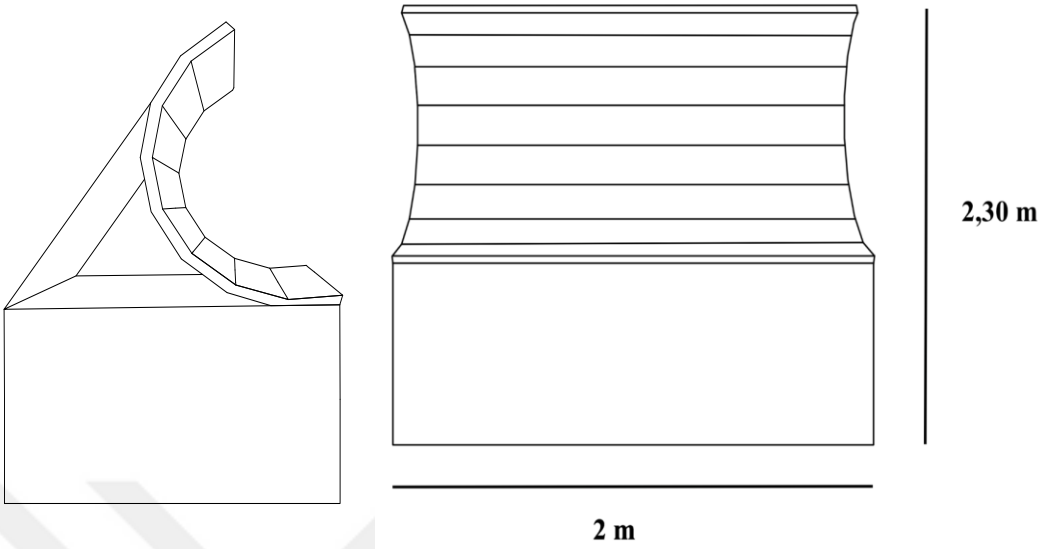
Fiziki elemanlar, sergi gibi ziyaretçi odaklı tasarımlarda vitrin sistemleri, stantlar ve vitrin içi aparatlar, kaideler sergilenen nesnenin görselliğini öne çıkaran ara elemanlardır. Bunlar, sergi kapsamında yerinden oynatılmayan, binanın demirbaşları niteliğindedir (Erbay, 2011: 141).

4.2.3.2.1. Vitrinler

Vitrinler, müze/sergi mekanları oluşturulurken, sergilenen nesnelerin korunması, ziyaretçinin uygun şekilde görmesi ve bilgi almasını sağlayabilmek için tasarlanan öğelerdir (Aykut, 2017: 230). Vitrinler tasarlanırken sergilenecek olan objelerin fiziksel durumları, özellikleri ve ölçüleri göz önünde bulundurulmalıdır (Sirel, 1992: 35). Mekân, sergilenen nesne ve ziyaretçi arsında bağlantı kurulabilmesi için serginin destekleyici ögelerinden olan vitrinlerin doğru tasarlanması, müzelerin daha çekici alanlara dönüşmesinde etkili olacaktır.

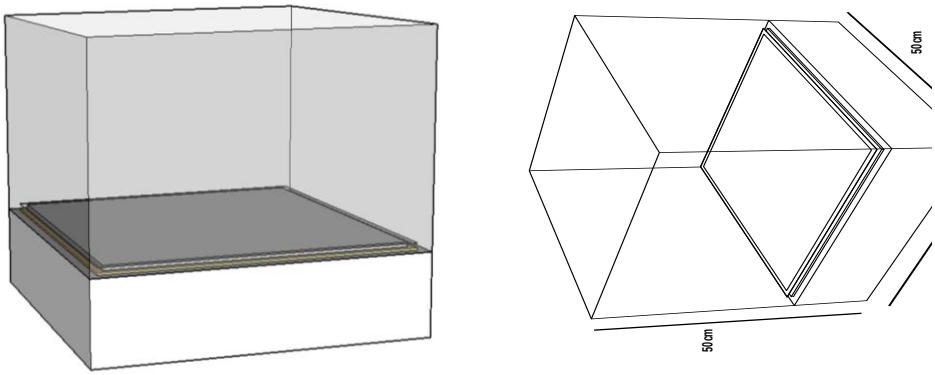
Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisinde, aktarılan hikâyeyi destekleyici birer görsel niteliğinde kullanılan vitrinler, genellikle geometrik şekillerden yararlanılarak tasarlanmıştır. Serginin ana taşınmaz öğesi olan "C" kesitli yekpare kaide sistemi, binanın "Λ" kesitinden dolayı alandan asgari kayıpla yararlanabilmek amacıyla oluşturulmuştur.

Kaide, 2 m genişlik, 1,20 m yükseklikteki taban üstünde 1,10 m yükseklikte, 114 derecelik açıyla oluşturulmuş "C" şeklinde bir eklenti ile tamamlanmıştır. Bu sistem bina içinde birbirine eklemeli olarak devam ettirilmiştir (Şekil 4.47).



Şekil 4.47: "C" kesitli kaide sistemi.

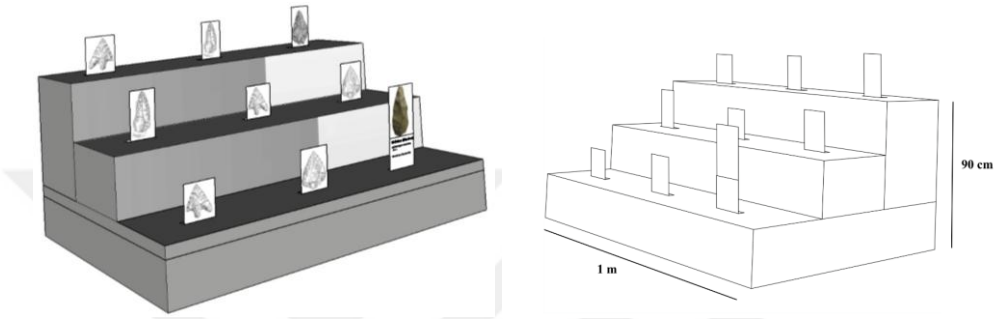
Kaide üstünde sergilenecek objelerin hem korunması hem de daha etkili bir şekilde sergilenmesini sağlamak amacıyla cam vitrinler tercih edilmiştir. Bu vitrinler 10 x 10 cm ölçülerinde bir kaide üzerine yerleştirilmiş 40 x 40 cm ebatlarında cam şeklinde tasarlanmıştır. Cam tercihinde ise %98 ışık geçirimli ve %0,6 ışık yansıtma özelliğine sahip 4 mm kalınlığında çift taraflı anti-reflekte cam kullanılmıştır (Şekil 4.48)[37].



Şekil 4.48: Dörtgen, cam vitrinler.

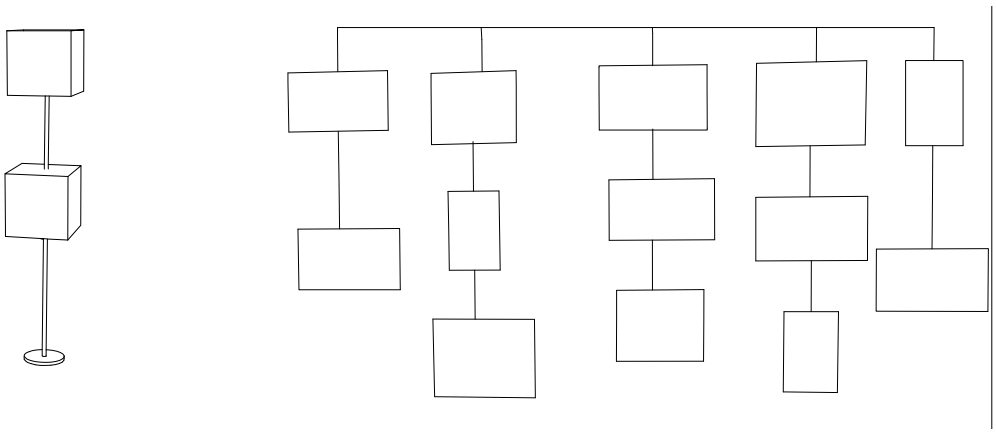
[37] http://www.yorsancam.com çevrimiçi 18/02/2018

Kaide üzerinde diğer bir vitrin sistemi olarak 1 m x 90 cm boyutlarında, üç basamaklı düzenek tasarlanmıştır. Bu vitrinle, fotoğraflar yukarıya doğru çekildiğinde aşağıda yer alan bilgi metni ortaya çıkarak, ziyaretçiye interaktif bir sergileme sunulmuştur (Şekil 4.49).



Şekil 4.49: Basamaklı, yukarı çekmeli vitrin sistemi.

Sergide yer alan diğer vitrin sistemi içindeki destekleyici öğeler, 360 derece dönen küpler ve yukarıdan asılmış fotoğraflardır. Her iki sistem de basit fakat etkili bir şekilde ziyaretçiyi sergiye dahil etme amaçlı tasarlanmıştır. 360 derece dönen küpler, 1,10 cm yüksekliğinde bir dik bir kaide üzerine yerleştirilmiş, 30 x 30 cm boyutunda iki küpten oluşturulmuştur. Küplerin her bir yüzeyine fotoğraf konulmuştur. Yukarıdan asılan fotoğraflar ise 2 m genişliğindeki ana kaide üzerinden asılan 2 mm kalınlığındaki halatlar ile oluşturulmuştur. En uzunu 1m olan halatlar üzerine fotoğraflar yukarıdan aşağıya doğru yerleştirilmiştir.



Şekil 4.50: 360 derece dönen küpler ve yukarıdan asılan fotoğraflar vitrini.

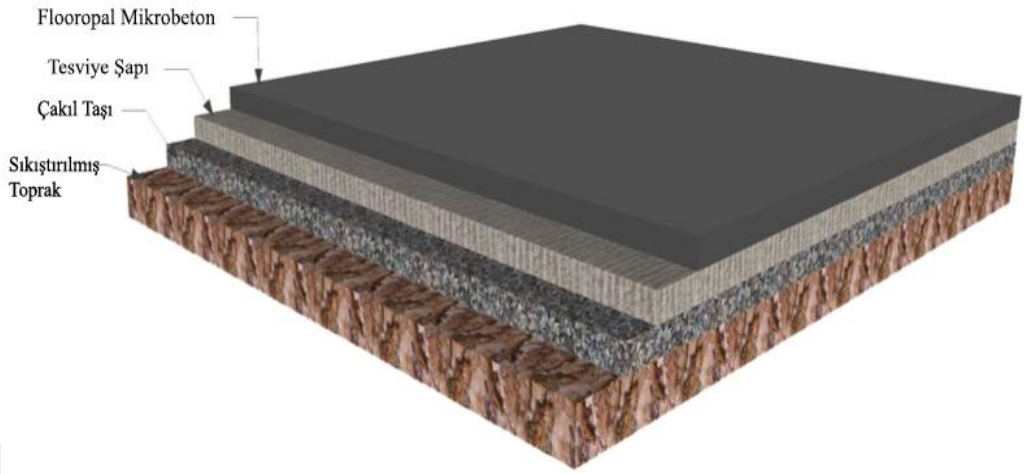
4.2.3.2.1. Zemin/Yer Kaplaması

Müze ve Sergi binaları için zemin/yer kaplaması oldukça önemli bir fiziki elemandır. Özellikle zemin kaplamasının binanın yalıtımını sağlaması ve ışığı yansıtmaması önemlidir. Binalarının tasarımında hem göze hitap eden hem de sürdürülebilir, pratik çözümlerle genel bir estetik oluşturulmalıdır. Zemin/yer kaplamaları, temaya göre farklılık göstereceğinden her mekânın temasına ve sergilenecek esere uygun olarak zemin kaplaması tercih edilmelidir.

Orijinal eser sergileyen müzelerde, koleksiyonda yer alan eserlerin daha etkili sunulabilmesi için şık fakat eserlerin önüne geçmeyen bir zemin kaplaması tercih edilmelidir. Bu tip müzelerde genelde epoksi, sıvı uygulamalı sistemler, ya da reçineli döşemeler kullanılmalıdır. Binanın ışıklandırmasına bağlı olarak seçilecek renk ve malzemeyle zeminin parlaması önlenebilmektedir.

Doğrudan toprak üzerine inşa edilmiş Zaman Tüneli binası için zemin kaplaması önemlidir. Binanın tabanı sıkıştırılmış toprak ve çakıl taşıyla doldurulacaktır. Ardından tesviye şapı ile düzgün bir zemin oluşturulacaktır. Bitirme malzemesi olarak, flooropal mikrobeton uygulamasıyla sağlıklı ve pürüzsüz bir zemin kaplaması elde edilecektir (Şekil 4.51) [38]. Geri dönüşümlü yüzey kaplaması olan flooropal mikrobeton, uzun ömürlü, bakım ve yenileme gibi uygulamalara ihtiyaç duymamaktadır. Mat yüzey seçeneğiyle de binada bulunan yoğun aydınlatma sonucunda parlama yapmamaktadır.

[38] Flooropal: Zeminde bitirme katmanı olarak uygulanan, güçlü ve yüksek perfomanslı malzemedir (www.neayapi.com Kasım, 2017).



Şekil 4.51: Zemin katmanlaşma.

4.2.3.3. Teknik Elemanlar

Müze ve sergi, doğru aydınlatılmış, uygun sıcaklıkta ve güvenli bir ortamda kurgulanmış ise ziyaretçi üzerinde iyi bir etki yaratmaktadır. Bu alanlarda, güvenli ve konforlu bir ortam sağlanmalıdır. Bu sebeple, müze ve sergi alanlarında kullanılan aydınlatma, havalandırma gibi teknik elemanların seçimi önemlidir (Erbay, 2011: 148).

4.2.3.3.1.Aydınlatma

Işık, canlıların etraflarını görme ve algılamalarına olanak sağlayan önemli doğal etkenlerden bir tanesidir. Bir nesnenin tam anlamıyla görülebilmesi ve doğru bir biçimde algılanabilmesi için ortamın belli oranda ışık alması ya da aydınlatılması gerekmektedir (Şener ve Yener, 2007; Göğebakan, 2015). Aydınlatma sadece güneşin olmadığı zaman diliminde değil, gündüz de mimarinin pozisyonuna göre şekillendirilebilmektedir. Müze ve sergi binalarında hem doğal hem de yapay ışık kaynaklarının kullanılması zorunludur. Işıklandırmanın temel amacı, ziyaretçinin

mekânı dolaşırken kalıcı bir algı oluşturmasını sağlamak ve görsel konfor oluşturmaktır (Göğebakan, 2015: 109).

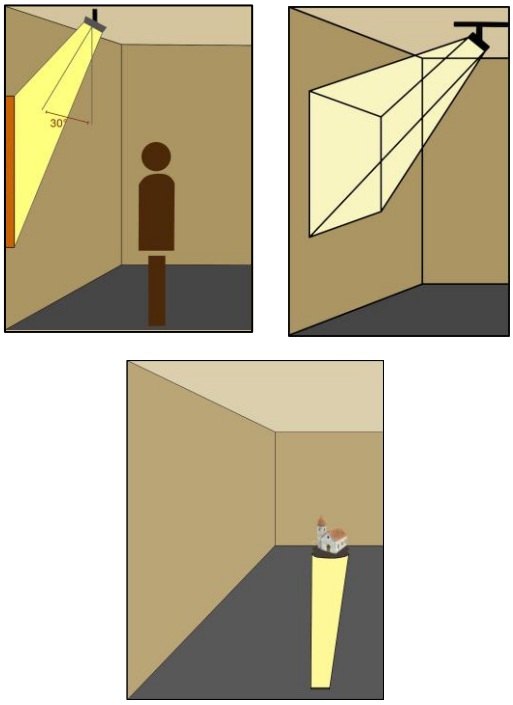
Müze ve sergi binalarında sergilenen, kültürel miras niteliği taşıyan eserlerin doğal koşullardan etkilendiği bilinmektedir. Destekleyici teknik eleman kategorisinde bulunan aydınlatmanın pozitif etkileri yanında negatif etkileri de bulunmaktadır. Eserlerin/nesnelerin/objelerin iyi ve doğru bir şekilde aydınlatılması, gerçek ya da gerçeğe yakın bir şekilde algılanmasını sağlamaktadır. Ayrıca ışık derecelerindeki olumsuzluk sonucunda eserler zarar görebilmektedir (MEB, 2012). Müze ya da sergi binasında sergilenen farklı fiziksel ve kimyasal özelliklere sahip eserlerin kendine has, ışığa duyarlılık derecesi bulunmaktadır. Dolayısıyla sergi hazırlanırken eserlerin materyal, kimyasal özellikleri göz önünde bulundurularak yerleştirilmesi gerekmektedir (De Chiara, 2007: 690; Şener ve Yener, 2007). Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM), müzelerde sergilenen eserlerin/nesnelerin ışığa olan duyarlılıklarını kategorilere göre en fazla kaç lüks aydınlıkta sergilenebileceklerini belirlemiştir. Bu değerler Tablo 5'te gösterilmiştir (Michalski, 2004: 71).

Müze Eserlerinin Kategorilerine Göre Işık Değerleri			
Kategori	**Nesne**	**Aydınlık Üst Sınırı (1x)**	**Işığa Maruz Kalma Üst Sınırı (1x saat/yıl)**
Yüksek Duyarlılığa Sahip Nesneler	Eski El Yazısı, Orta Çağ Resim Kitapları, Gazete Kâğıdı, İpek	50 (30 lm/m2)	15000
Orta Duyarlılığa Sahip Nesneler	Eski Kumaş, Suluboya, Eski Halı, Pul, Minyatür, Duvar Kağıtları	50 (50 lm/m2)	150000
Düşük Duyarlılığa Sahip Nesneler	Yağlı boya, Deri, Ahşap, Boynuz, Kemik, Fildişi, Plastik	200 (150-180 lm/m2)	600000

Işığa Duyarsız Nesneler	Taş, Mermer, Seramik, Cam, Metal	Limitsiz (300-500 lm/m2)	Limitsiz

Tablo 4.2: Müzelerde sergilenen eserlerin ışığa karşı duyarlılıklarına göre önerilen değerler. (Şener ve Yener, 2007; Göğebakan, 2015; MEB, 2012; De Chiara, 690, 2007.)

Müze ve sergi binalarında sergilenen eserleri tablo, resim, maket, heykel, rölyef, mulaj ve vitrinler olmak üzere gruplara ayırmak mümkündür (Şener ve Yener, 2007). Resim ve tablo gibi asılarak sergilenen eserler için en temel sorun parıltı farklılıkları ve gölgelerdir. Bu parıltı farklılıklarını ve gölge sorunlarını çözebilmek için önden aydınlatma tercih edilmelidir. Yukarıdan 30 derecelik açı ile yapılacak olan aydınlatma ile gölge azalırken hacim ve derinlik ortaya çıkmaktadır (Şener ve Yener, 2007, Erbay, 2011). Heykel, maket, mulaj gibi üç boyutlu eserlerin en iyi algılanabildiği ışık, doğal gün ışığıdır. Bu tip aydınlatmalarda gün ışığının mümkün olmadığı yerlerde buna yakın bir aydınlatma seçilmelidir. Özellikle üç boyutlu nesnelerde gölge problemi göz önünde bulundurularak 45 derecelik yanal önden aydınlatma tercih edilmelidir (Şekil 4.52) (Erbay, 2011: 150).



Şekil 4.52 : Duvarda asılı nesneler için 30 derecelik yukardan aydınlatma ve maket, heykeller için 45 derecelik yanal önden aydınlatma[39].

Vitrinlerin aydınlatılmasında vitrin içi ya da vitrin dışı ışık tercih edilebilir. Vitrin dışından uygulanan aydınlatma sisteminin temel problemi cam yüzey ile ışığın karşılaşması sonucunda oluşan aynasal yansımalardır (Kurtay, vd. 2003). Vitrin üzerinde oluşan çeşitli gölge ve yansımalar sonucu ziyaretçinin vitrin içindeki eser/nesne ile görsel bağlantı kurması oldukça zordur. Bu sebeple vitrinlerin aydınlatılması için, vitrinlerin içine, genellikle ziyaretçinin göremeyeceği bir üst noktaya yerleştirilen aygıtların kullanılması daha sağlıklıdır Dar açı ışık ile cam yüzeylerdeki aynalaşma ve yansıma en aza indirgenebilir (Kurtay, vd. 2003; Şener ve Yener, 2007).

Yapay Aydınlatma

Sergilenen nesnenin görünürlük düzeyini ve vurguyu artırmak, dekoratif bir ortam oluşturmak için çeşitli yapay ışık kaynakları kullanılmaktadır. Müze ve sergi binalarında genellikle akkor lamba, HID ve fiber optik en yaygın kullanılan aydınlatma elemanlarıdır.

Kuzey Amerika Aydınlatma Mühendisleri Topluluğunun (IESNA) müzeler için belirlediği standartlara göre; HID, kompakt floresan, halojen lamba, parabolik reflektörlü lambalar (PAR) genel aydınlatma için en uygun ve yaygın olanlarıdır (IESNA, 1996). Kullanılan aydınlatmanın amacı ve yeri, ışık türü ile birlikte müze uygulamaları için oldukça önemlidir. Başarılı bir aydınlatma için, kullanılan ışığın rengi, renk sıcaklığı, doku ve etki alanı önemlidir. Bu faktörlerin doğru bir şekilde kullanılması sergilenen eser/nesne ile mekânın fiziksel unsurlarını kaynaştırarak ziyaretçinin ilgisini çekecek etkili ve işlevsel bir tasarım yaratmaya olanak sağlamaktadır (Şekil 4.53) (Hunt, 2009).

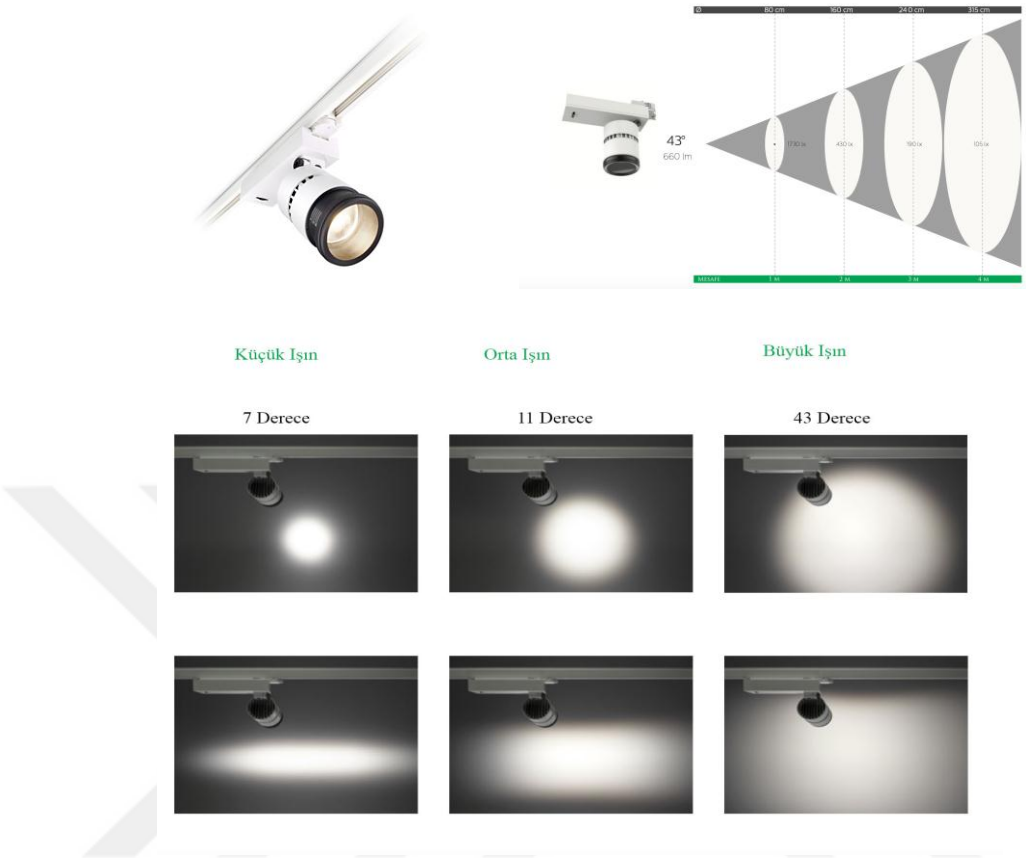
[39] http://www.paarla.com/erco-2-boyutlu-sergi-aydinlatmalari/ verilerinden yararlanarak revize edilmiştir.



Şekil 4.53: 1- HID Lambalar (a. HID Horticulture, b. SON High Pressure Sodium, c. Ceramic Metal Halide, d. ML Mixed Light, e. Quartz Metal Halide) 2- Kompakt Floresan (a. PL-L Essential, b. PL-T Alto), 3- Halojen Lambalar (a. LV Halojen Reflektörlü, b. MV Halojen Reflektörsüz), 4- Parabolik Reflektörlü Lambalar (PAR LED)[40]. (www.lighting.philips.com 21 Kasım, 2017)

Müze ve sergi binalarında kullanılan genel ışıklandırma, mekânın tümünü aydınlatmaktadır. Sergi mekanına gün ışığının yukarıdan girmesi ya da tavandan yapılacak genel aydınlatma ile ışık bina içinde dengeli olarak dağılacaktır (Şener ve Yener, 2007; Göğebakan, 2015: 117). Özellikle çeşitli kategorilerde eserlerin sergilendiği alanlarda, yukardan genel aydınlatma en doğal ve rahat çözümdür. Bunun için, tavana kurulacak ray sistemi üzerine yerleştirilmiş hareketli spot lambalar tercih edilebilmektedir. Fakat bu hareketli spot aydınlatmanın pozitif ve negatif etkileri bulunmaktadır. Eserlerin/nesnelerin yerlerinin değiştirilmesi ihtimaline karşı kolaylıkla aydınlatma yön verilebilmektedir. Fakat bu sistem tek eser aydınlatmasında aşırı parlama yapabileceğinden çok tercih edilen bir yöntem değildir (Şener ve Yener, 2007).

[40] LED: Işık Yayan Diyot (Light-Emitting Diode), (Cambridge Dictionary, 2017).



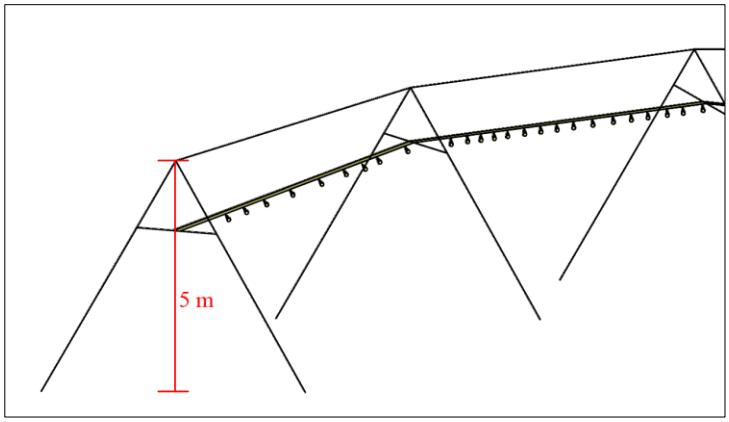
Şekil 4.54: Ray sistemi üzerine yerleştirilen hareketli spotlar ve açıları (Philips,2016).

Genel aydınlatma göz önünde bulundurulduğunda çeşitli derece ve açılarla ışık sağlayan, ray sistemi üzerine yerleştirilebilen hareketli *LED* spot lambalar müze ve sergi binaları için tercih edilmektedir (Şekil 4.54).



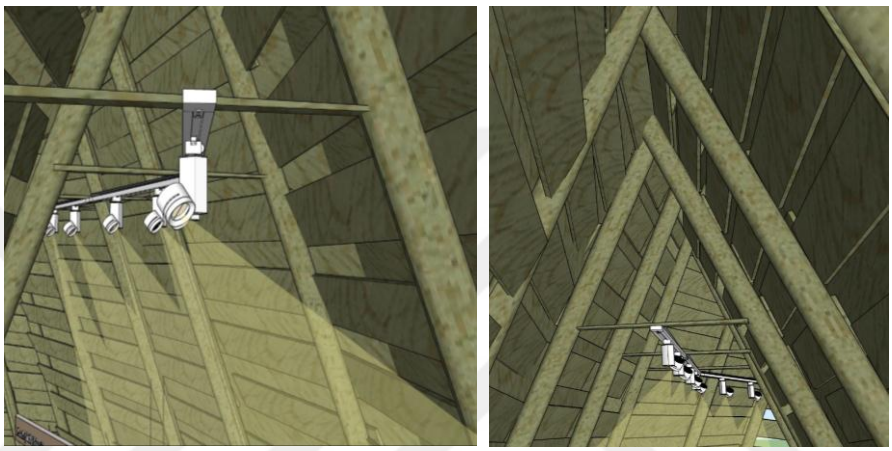
Şekil 4.55: Wallraf Richartz Müzesi, Ray sistem aydınlatma örneği.
(http://www.lighting.philips.com/main/cases/cases/museums/wallraf-richartz-museum)

Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi'nde yer alan Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi için aydınlatma sistemi hazırlanırken hem binanın mimarisi hem geleneksel mimari göz önünde bulundurulmuştur. "V" kesitli ahşap olan sergi binasının doğal aydınlatılması mümkün değildir. Binanın geleneksel mimarisi ve içindeki modern sergileme elemanları göz önünde bulundurularak doğala yakın ve loş bir ortam yaratılmaya çalışılmıştır. Genel aydınlatma için yukarıdan ray sistemli spot lamba ve binanın mimarisini ön plana çıkaracak, iğmelere ışık verecek zeminden aydınlatma tasarlanmıştır. Hareket edebilen spot lambalar sayesinde binanın hemen hemen her köşesi aydınlatılmış olacaktır.



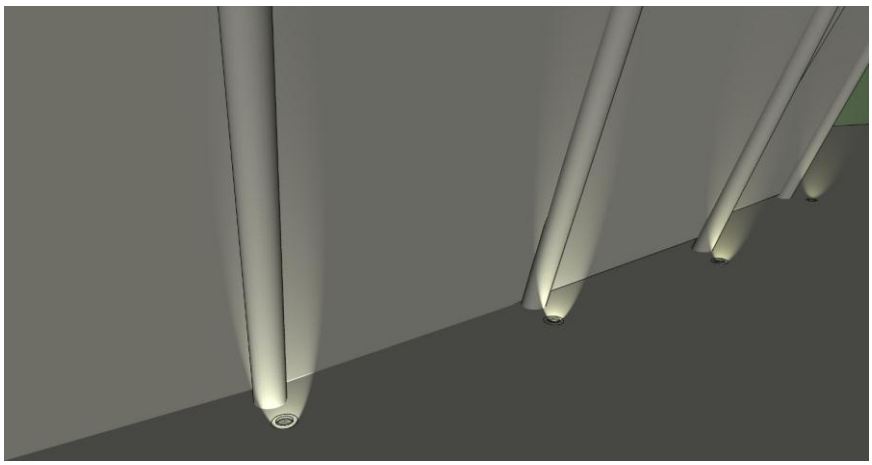
Şekil 4.56: Genel aydınlatma için ray sistemi (şematik).

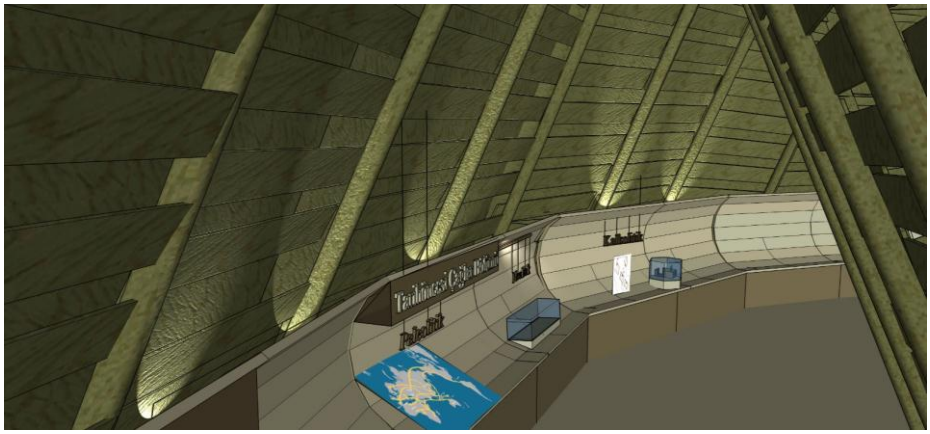
5 metre yüksekliğindeki sergi binası içinde, iğmelerin yukarıdan kilitlendiği yerin 1 m altına ray sistemi yerleştirilecektir (Şekil 4.56). Binanın orta ekseninden düşey doğrultuya 22° açıyla yerleştirilecek ışıklar zeminden yaklaşık 4 metre yukarıda olacak ve genel bir aydınlatma sağlanacaktır. Binanın strüktürü göz önünde bulundurulduğunda ahşabın ray sistemini taşıyabilmesi için hafif bir aydınlatma elemanı tercih edilecektir (Şekil 4.57).



Şekil 4.57: Zaman Tüneli Sergi Binası, genel aydınlatma (Model).

Binanın geleneksel mimarisinin ortaya çıkarılması için, iğmelerin zemine çakıldığı bölümlere yerleştirilecek spot lambalar ile inşa tekniği görülebilecektir (Şekil 4.58).





Şekil 4.58: İğmelerin yere çakıldığı yere yerleştirilen spot lambalar.

İğmelerin ışıklandırılmasıyla birlikte genel aydınlatma desteklenirken, serginin yer aldığı Doğu Trakya bölgesi için önemli kırsal mimariye de dikkat çekilmiş olacaktır.

Vitrin tasarımlarında iç aydınlatma kullanılmıştır. Cam vitrinlerin kıvrımlı yüzeylerinden dolayı parlamayı ve aynalaşmayı önlemek için gömülebilir aydınlatma elemanları tercih edilmiştir. "Halojen reflektörlü" aydınlatma lambalar ve "Led Line Bar" sistemi ile vitrin içerisinde skenografik ve etkileyici bir ortam yaratılması hedeflenmiştir (Şekil 4.59)[41].

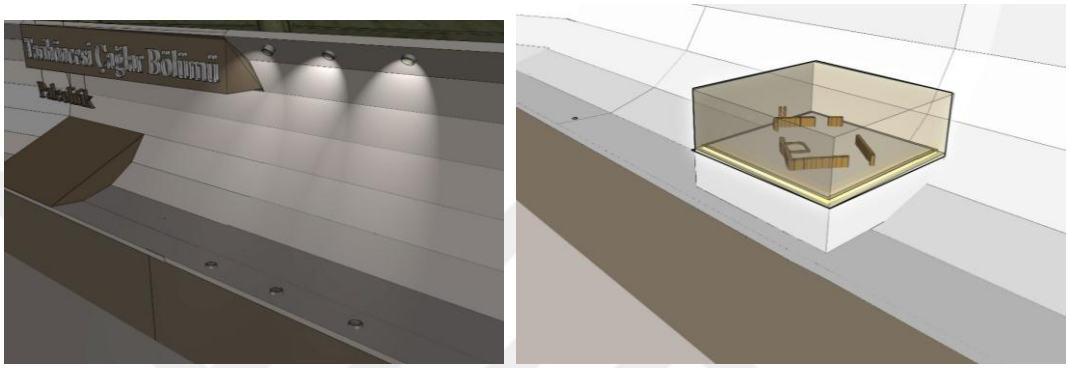


Şekil 4.59: Gömülebilir Halojen Reflektör lamba ve LED Line.[42].

[41] Skenografik: Nesnelerin ışık yardımıyla perspektif ile temsil edilmesi https://en.oxforddictionaries.com çevrimiçi 21 Kasım 2017.

[42] www.lighting.philips.com çevrimiçi 21 Kasım, 2017.

"C" profilli, kesintisiz devam eden yekpare kaide sistemi üzerine belirli aralıklarla reflektörlü spot lambalar yerleştirilerek ortamı fazla parlatmayan bir aydınlatma planlanmıştır. Sergide arkeolojik ya da etnografik eser bulunmadığından dolayı ışık seçimi, duyarsız kategorisinden yapılacak ve ortama uygun olarak 300 lm/m^2 kullanılacaktır (Şekil 4.60).



Şekil 4.60: Vitrin sistemlerinin aydınlatılması.

4.2.3.3.2. Havalandırma

Müze ve sergi binalarında, sergilenen nesnelerin/eserlerin bulunduğu ortamda zaman içinde zarar gördükleri ve yıprandıkları bilinmektedir. Bunun ana nedenlerinden biri ortamdaki sıcaklık seviyeleri ve nem oranlarıdır (Karaca, v.d., 2010: 600). Hem sergilenen eserleri/nesneleri korumak hem de ziyaretçiye konforlu bir ortam oluşturmak için havalandırma ve ısıtma sistemlerine dikkat edilmelidir.

Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü sergi binasının iğmeli taşıyıcı sisteminden dolayı yüksek bir tavan ortaya çıkmaktadır. Bu yüksek tavan ile birlikte sıcak havanın iklimlendirilmiş ortama indirilmesi ve nem oranını dengede tutmak oldukça zordur. Bu tip alanlarda tavandan üfleme ve emiş sistemleri önerilmektedir (Gürson, 2016)[43]. Çözüm olarak zemin ve dış kaplama sisteminde su, ısı ve nem yalıtımı uygulanacaktır.

[43] http://mmoizmir.org/wp-content/uploads/2016/03/Yuksek_Tavan.pdf (Çevrimiçi 18/02/2018)

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

Tezde, Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi birimlerinden biri olan Zaman Tüneli binası içinde kurulacak Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi için sergileme modeli ve iç tasarımı ele alınmıştır. Tez kapsamında sergileme modeli ve iç tasarımın hazırlanması için çeşitli verilerden yararlanılarak altyapı niteliğinde bölümler oluşturulmuştur. Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi'nde ziyaretçiye sunulacak müze kurgusunun hazırlanabilmesi için Doğu Trakya Bölgesi ve Kırklareli Kenti'nin tanıklık ettiği tarihsel süreç araştırılmış ve bu sürecin zaman perspektifinde ziyaretçiye sunulması hedeflenmiştir. Sergiyi oluşturmak ve zaman, mekân, kişi üzerinden bir anlatım yapabilmek için bölgenin ve kentin jeolojik oluşumundan Paleolitik Çağ'a ve Erken Cumhuriyet Dönemi'ne kadar geçen süreç araştırılmıştır. Her dönem önce genel hatlarıyla ardından Kırklareli'ndeki yansımasıyla ele alınmış, seçilmiş önemli olayların sergiye nasıl dahil edileceği belirlenmiştir. Fiziksel olarak sergileme elemanlarının oluşturulmasında dünyadan ve Türkiye'den başarılı uygulama örnekleri incelenmiştir. Ziyaretçinin sergiyi algılayabilmesini sağlayacak şekilde tasarımı yapılmıştır. Zaman Tüneli binasının yapısal gereklilikleri doğrultusunda tasarım biçimlendirilmiştir.

Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisinin açık hava müzesi içinde kurulacak olmasından dolayı çalışmanın başlangıcında açık hava müzelerinin ortaya çıkışı ve gelişimi araştırılmıştır. Arkeolojik açık hava müzesi ve açık hava köy müzesi kavramlarının ortaya çıkış ve gelişimleri, birbirlerinden farklılıkları incelenmiştir. Her ikisinde de açık havada koruma, sergileme ve diğer eğitici faaliyetlerin ortak olduğu görülmektedir. Temelde birbirleriyle aynı temaya sahip gibi görünen açık hava müzesi türlerinin farklılıkları üzerinde durulmuştur. Bunların en dikkat çekicisi, açık hava köy müzelerinde, tarihi değer taşıyan geleneksel köy mimarisinin taşınarak alanda sergilenmesidir (Eres, 2009: 120-124; Eres, 2010: 184-185). Tezin içeriğini oluşturan geleneksel mimarinin sergi binasına dönüştürülmesi

amacıyla çeşitli uygulamalardan yola çıkarak binaya şekil verilmiştir. Bu çerçevede, tez kapsamında önerilen Zaman Tüneli formatı, dünyanın en eski açık hava müzesi olan Skansen'de 1720-1945 tarihleri arasındaki canlandırmaların yapıldığı Zaman Makinesi (Time Machine) uygulaması göz önünde bulundurularak tasarlanmıştır.

Roeland Paardekooper'a göre sekiz tipe ayrılan açık hava müzeleri genellikle romantizm, milliyetçilik gibi anlayışlarla ortaya çıkmakta ve eğitim, öğretim, bilimsel, deneysel çalışmalar, turizm ve eğlence gibi amaçlarla ziyaretçiye sunulmaktadır (Paardekooper, 2012). Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi, Paardekooper'in önerdiği sekiz tipten yedisine uymaktadır. Aşağı Pınar'da, arkeolojik kalıntıların yerinde korunması, rekonstrüksiyon çalışmaları, canlandırmalar ve geleneksel mimarinin sergilenmesi gibi unsurlar tek bir alanda görülmektedir.

Bu çalışma, Aşağı Pınar Höyüğü arkeolojik verileri doğrultusunda ve açık hava müzesinde önceden yapılmış kültürel miras çalışmaları üzerinden değerlendirilmiştir. Açık hava müzesinde önceden hazırlanan altı birim ve burada yapılan çalışmalar anlatılmıştır.

1. Karşılama Merkezi
2. Tarihöncesi Yerleşim
3. Tarihöncesi Doğal Çevre Ortamı
4. Kırklareli Geleneksel Köy Yaşamı
5. Zaman Tüneli (Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi)
6. Eğitim ve Çocuk Kazı Alanı

Bu birimlerden Tarihöncesi yerleşim, Kırklareli Geleneksel Köy Yaşamı, Eğitim ve Çocuk Kazı Alanı birimleri bitirilmiş, Karşılama Merkezi, Tarihöncesi Doğal Çevre Ortamı tasarı aşamasında ve Zaman Tüneli (Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi) ise çalışma kapsamında hazırlanmıştır.

Tez kapsamında, Açık hava müzesindeki Tarihöncesi yerleşim birimi ve hazırlanan

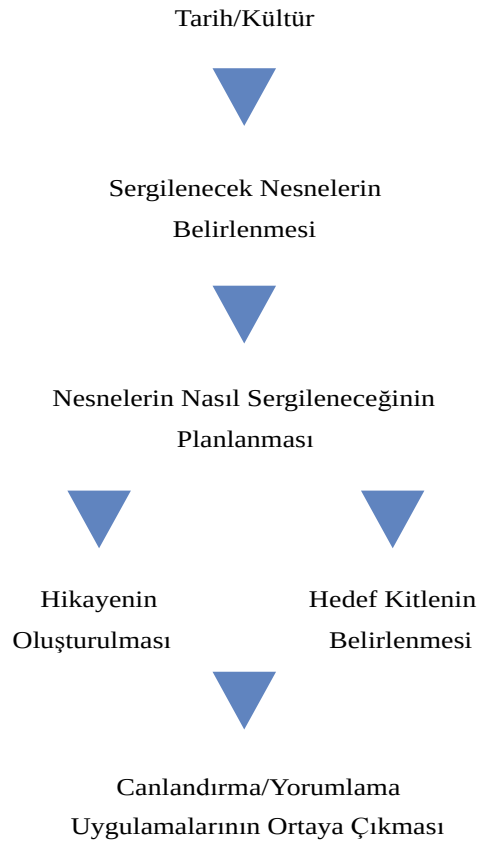
üç sergi binası ele alınmış ayrıca geleneksel köy yaşantısı biriminde yapılan açık hava sergilemelerine değinilmiştir. Tarihöncesi yerleşim biriminde yapılan çalışmalar geleneksel mimari içinde klasik bir sergileme üzerinden oluşturulmuştur. Buna karşın Zaman Tüneli biriminde önceki sergi binalarına kıyasla daha modern bir sergileme yöntemi tercih edilmiştir Buradan sağlanan verilerle Zaman Tüneli'nin açık hava müzesindeki diğer binalarla olan benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Tezin ana çalışma konusu olan Zaman Tüneli sergi binası inşasında Istranca dağlık bölgesi köylerinde görülen ve iğmeli yapı adlandırılan geleneksel mimari örneği açık hava müzesine taşınmıştır. Fakat yapının strüktürel elemanlarının mukavemet eksikliğinden dolayı bu elemanlar çağdaş malzemeyle değiştirilerek yapı yeniden inşa edilmiştir. İnşa sırasında orijinal plana ve yapım tekniğine sadık kalınmıştır. Zaman Tüneli sergi binası, açık hava müzesinin doğal çevre ortamı ve yapının diğer birimlerle olan ilişkisi göz önünde bulundurularak tasarlanmıştır.

Çalışma kapsamında, Doğu Trakya Bölgesi ve Kırklareli kentinin şahit olduğu jeolojik olaylar, kültürel süreç ve tarihsel geçmiş incelenmiştir. Bu araştırma sonucunda elde edilen verilerden yola çıkılarak bina içinde yapılacak sergiyi oluşturacak konular belirlenmiştir. Bölgenin kronolojik olarak değerlendirilmiş tarihçesinden seçilen önemli olay ve konulardan dikkat çekici olanları göz önünde bulundurarak sergi oluşturulmaya çalışılmıştır.

Serginin hazırlanması sırasında önceden belirlenen plan doğrultusunda hareket edilmiştir. Ziyaretçiye sunulacak tema seçilmiş, ardından temayla uygun nesnelerin belirlenmesi için çeşitli araştırma yapılmıştır. Bu doğrultuda dikkat çekici konular tercih edilmiştir. Seçilen konuların nasıl sergi materyaline dönüştürüleceği planlanmış ve bu materyallerin koleksiyon olarak nasıl sergileneceği belirlenmiştir. Hangi dönem için ne kadar yer ayrılacağı, serginin içinde bulunduğu mekân göz önünde bulundurularak şekillendirilmiş ve hikâye oluşturulmuştur. Alanın büyüklüğü, dikkat çekilmeye çalışılan konular, hedef kitle ve sergilenecek nesnenin önemi göz önünde bulundurularak hikâyeye sadık kalınmış ve yerleştirme buna göre

yapılmıştır. Nesnelerin sistematik enstalasyonu sonucunda ortaya çıkan uygulama, ziyaretçiye parçalar halinde bir bütünü görme fırsatı tanıyacaktır.



Şekil 5.1: Sergileme planı şeması.
Kaynak: Calder, 2000: Fig. 34. 41-53.

Zaman Tüneli içinde tasarlanan Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi'nde geleneksel mimari içinde çağdaş unsurların kullanıldığı bir sergileme planlanmış ve binanın alandaki diğer sergi binalarından ayrışması hedeflenmiştir. Hem arkeolojik hem de geleneksel öğelerin sergilendiği bir ortamda farklı bir tasarım olarak geleneksel köy mimarisi ile modern iç tasarım birleştirilmiştir. Çağdaş uygulamalarla birlikte, ziyaretçiye ortamda sağlanabilecek en uygun konfor şartlarında bir sergi deneyimi yaşatmak amaçlanmıştır.

Üç bölüm ve on iki kısımdan oluşan sergi, Doğu Trakya Bölgesi ve Kırklareli kentinin sahne olduğu tarihsel olayları kronolojik olarak zaman derinliğini vurgulayacak şekilde ziyaretçiye sunmayı amaçlamaktadır. Bölgenin ve kentin tarihçesi, her bölümde döneminin mekân, olay ve öne çıkan kişileri üzerinden anlatılmıştır. Bölgenin jeolojik olarak oluşumundan Erken Cumhuriyet Dönemi'ne kadar geçen uzun süreci ele alan sergi, ziyaretçiye bu zaman ölçeğini algılatabilmeyi de hedeflemektedir.

Yaklaşık 250 milyon yıllık geçmişi tek çatı altına toplayacak sergi kuşkusuz dikkat çekici olacaktır. Bu kadar uzun soluklu bir sergiyi oluşturabilmek ve sergileyebilmek için çeşitli maddeler göz önünde bulunmuştur.

- Bölgenin tarihçesinin araştırılması,
- Tüm tarihçenin dönemlere ayrılması,
- Ayrılan dönemlerin kapsamlı anlatılması,
- Bu dönemler içinden en dikkat çekici ve dönemi iyi yansıtan örneklerinin belirlenmesi,
- Belirlenen örneklerin tanımlanması,
- Bu örneklerin nasıl sergileneceğinin planlanması,
- Bölgedeki önemine göre her bir döneme ayrılacak yerin belirlenmesi,
- Sergi rotasının oluşturulması.

Sergiyi oluşturabilmek için Doğu Trakya bölgesi ve Kırklareli kentinin tarihçesi araştırılmış ve böylece sergi materyali olarak kullanılacak konular seçilmiştir. Sergi, Jeolojik Devirler, Tarihöncesi Çağlar ve Tarihi Çağlar olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Serginin ilk bölümü olan Jeolojik Devirler'de, Trakya bölgesinin oluşumu, insan öncesi olaylarla ele alınmış, günümüzde Kırklareli kentinin üzerinde oturduğu jeolojik oluşum aktarılmaya çalışılmıştır. Ardından Paleolitik Dönem ile İnsan'ın ortaya çıkışı ve avcı-toplayıcı grupların hareketleri ele alınmıştır. Afrika'da ortaya çıkan insanın dünyaya yayılımı ve Trakya'ya üzerinden geçerek Avrupa Kıtası'na ulaşması aktarılmıştır. Neolitik Dönem'de, İlk tarımcı toplulukların

bölgeye yerleşimi, Anadolu, Balkanlar ve diğer etkileşim bölgelerinin senteziyle yeni bir kültür oluşturmaları, daha sonra bu tarımcı köy topluluklarının gelişkin topluluklara dönüşerek kentleşmeye giden süreç Kalkolitik Dönem kapsamında ele alınmıştır. İlk Tunç Çağ'da bölgeler arasında ticari faaliyetlerin artmış, yazının bulunmasıyla da yeni bir oluşum süreci görülmeye başlanmıştır.

Bölgeye adını veren Trak'ların etraftaki kültürlere göre daha izole ve ilkel yaşantıları, kalabalık bir topluluk olmalarına karşın tek güç haline gelememeleri ve kabileler halinde yaşamaları ele alınmıştır. Antik Çağ'da da büyük tehlike oluşturan Trak'ların bölgeye hâkimiyeti ve yunanlarla sürekli savaş içinde bulunması öne çıkarılmıştır. Ana Kara Yunanistan'da ortaya çıkan yüksek Yunan Kültürü'nün bölgeye etkisi üzerinde durulmuş, bu dönemden günümüze kısıtlı bilgi üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Büyük İskender'in Makedonya'dan çıkıp seferler yaparak bölgeyi kontrolü altına alması sonucunda Hellenistik Kültür'ün yayılması anlatılmıştır. Ardından Roma İmparatorluğu'nun kurulmasıyla bölgenin Roma kontrolüne girerek "Provincia Thracia" olarak anılması işlenmiştir.

Roma İmparatorluğunun Doğu-Batı Roma olmak üzere ikiye ayrılmasından sonra Trakya Bölgesi Doğu Roma/Bizans İmparatorluğu kontrolüne geçmiştir. Bu dönemde Europa eyaleti içerisinde değerlendirilen Doğu Trakya Bölgesi'nde daha sonra askeri idare birlikleri olarak bilinen *Thema*'lar ile yönetilmeye başlanmıştır. Bölge Bizans İmparatorluğu döneminde Avrupa'dan başkente giden yol üzerinde olduğu için oldukça önemli bir konumdadır. Bölge 14. yüzyılın ortalarında Osmanlı İmparatorluğu'nun kontrolüne geçmiştir. Osmanlı'nın Konstantinopolis'i fethetmek için Rumeli'ye geçişi ve Trakya akınları ele alınmıştır. Konstantinopolis'in alınmasından sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgeye yayılması ele alınmıştır. 1920 yılında Türkiye büyük millet Meclisi'nin kurulması, 1922 yılında Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması ardından 1923 yılında yapılan Lozan Barış antlaşmasıyla doğu Trakya bölgesi milli sınırlar içinde kalmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Lozan antlaşması kapsamında bölgede yaşayan Rumlar ile Bulgaristan ve Yunanistan'da yaşayan Türkler arasında mübadele gerçekleştirilmiştir. Sergi kapsamında Erken Cumhuriyet Dönemi kırsal yerleşim yapıları sergilenmiş ve

Mustafa Kemal Atatürk'ün Kırklareli'ne gelişi ele alınmıştır

Çalışma kapsamında yukarıda anlatılan, Doğu Trakya Bölgesi ile Kırklareli kentinin Jeolojik olarak oluşum sürecinden başlayarak Tarihöncesi Çağlar ve Tarihi Çağlardan Erken Cumhuriyet Dönemi'ne kadar tüm süreç incelenmiş, dönemler detaylı bir şekilde anlatılmış ve serginin oluşturulması sırasında sergilenecek materyal amaçlı kullanılmıştır. Bu dönemlerin Kırklareli kentindeki yansımalarından örnekler seçilmiştir. Seçilen örneklerin sergiye nasıl dahil edileceği üzerinde durulmuş ve sergi materyali olarak nasıl kullanılabilecekleri değerlendirilmiştir. Pano, maket, canlandırma ve interaktif ekran gibi sergileme çözümleri üretilerek sergi modeli tasarlanmıştır. Etkili ve öğretici bir deneyim sunabilmek için birçok mimari kalıntı ve anıtların üç boyutlu maketler ile aktarılması tercih edilmiştir. Ziyaretçinin algısını artırabilmek için sergi materyalleri olarak kullanılacak binalar iki boyutlu yerine üç boyutlu canlandırma ve maketlerle temsil edilecek şekilde tasarlanmıştır.

Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü'nün tasarım dili, geleneksel mimarinin yalınlığı, çevresi ile kurduğu ilişki gibi unsurları temsil edecek şekilde oluşturulmuştur. Sergi tasarımı oluşturulurken, sürdürülebilirlik, ekonomi, güvenlik, iletişim, İşlevlendirme, yaklaşım, konfor koşulları, doluluk-boşluk, sergileme elemanları gibi parametreler göz önünde bulundurulmuştur.

Sürdürülebilirlik için seçilen malzemelerin doğaya uyumlu, geri dönüştürülebilir, bakım ve onarımının kolay olması gözetilmiştir. Geleneksel mimarinin doğal olarak barındırdığı bu parametre, modern sergi binası inşa edilirken de örnek alınmıştır. Ahşap strüktürel eleman olarak bölgedeki eski telefon direkleri yeniden kullanılmıştır. Yapı geleneksel olarak çavdar sapı veya saz malzeme ile kaplanmıştır.

Ekonomik planlama ile yapının ilk yatırım maliyeti ve kullanım maliyetleri açılarından gerçekleştirilebilirliği göz önünde bulundurulmuştur. Bu sebeple uygun maliyetli yapı malzemeleri tercih edilmiştir.

Binanın ve ziyaretçinin güvenliği sağlamak için şartlar, sergilenecek nesne ve yapı

özelinde ayrı ayrı düşünülmüştür. Binanın yapısal güvenliği ve sergilenecek nesnelerin ziyaretçi hasarına karşı korunması açısından önlemler alınmıştır. Sergilenecek materyallerin tarihi ya da arkeolojik değeri olmamasına karşın nesneler cam vitrinler içerisinde korunmaya çalışılmıştır.

İletişim başlığı altında, binanın bulunduğu yer ve insan ile kurduğu etkileşim, iletişim başlığı altında irdelenmiştir. Yapı çevresine duyarlı ve uyumlu, etkileşime gireceği ziyaretçi grubu hesaba katılarak tasarlanmıştır. Serginin vermeye çalıştığı mesaj ve ulaşmayı hedeflediği kitle göz önünde bulundurularak tasarım oluşturulmuştur.

Sergi binasının yeniden işlevlendirilmesi yapılırken, asli işlevi ağıl olan bina orijinal işlevi dışında, müze/sergi alanı olarak kullanılmak amacıyla yeni bir anlam yüklenmiş ve geleneksel mimarisine sadık kalınmıştır.

Çağdaş müzecilik anlayışı ile tasarımı yapılan serginin ortaya koyduğu tavır geleneksel mimari içerisinde modern bir sergileme yaklaşımıdır. Alışılmışın dışında, kullanılan iç mekân elemanlarının modernliği ile yapının gelenekselliği bir karşıtlık oluşturmaktadır. Bu karşıtlık bir zorluk olarak değil de tasarım parametresi olarak ele alınmıştır.

Sergi binasının konfor koşullarını sağlayabilmek için havalandırma, ısıtma ve aydınlatma şartları sergi tasarımında göz önünde bulundurulmuştur. İklimlendirme için doğal havalandırma ve ısıtma seçilmiştir. Açık hava müzesinin bir parçası olan Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi'ni gezecek ziyaretçi müzenin diğer birimlerinden gelecek olduğundan dolayı şok etkisi yaratmamak amacıyla dış ortamdan çok farklı bir iklimlendirme tercih edilmemiştir. Zaman Tüneli'nin geleneksel yapım tekniği sayesinde bina yazın serin, kışın ise ılık bir ortama sahiptir. Serginin ışıklandırılmasında ise loş ortam sağlayabilmek için doğal ışığa yakın bir yapay aydınlatma sistemi tasarlanmıştır.

Serginin algılanabilir olması için anlamlı boşluklar tasarlanmış ve dolu alanlar ile

arasındaki orana dikkat edilmiştir. Bu boşluklar binanın yapım tekniğinin görünür kılınabilmesine, serginin gözü yormamasına ve ziyaretçinin odağının bir noktaya çekilmesine olanak sağlamaktadır.

Sergileme Elemanları, Bilgilendirme elemanları, fiziki elemanlar ve teknik elemanlar olmak üzere üçe ayrılmıştır. Bu elemanların tasarımı, anlatım birliği açısından ortak bir dille ve birbirini tamamlayan geometrilerle tasarlanmıştır. İğmeli yapının üçgen formunun kaybettirdiği alan sorununu klasik sergileme elemanları ile çözülememiş, bu formun sergilemeye uygun hale getirilebilmesi için ana sergileme elemanı olarak kullanılan yekpare kaide sistemi iç bükey olarak tasarlanmıştır. Bu kaidenin üzerinde benzer dilde bir vitrin sistemi de serginin sunumunun zenginleştirilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Bilgilendirme panolarında ise algılamayı ve okunmayı kolaylaştırmak için tek tip yazı karakteri, rengi ve boyutu tercih edilmiştir.

Sergi binasının iç tasarımında da ahşap malzeme kullanılmıştır, bu tercihte yapının dokusuyla çelişmeyecek bir malzeme seçimi ve tasarım uygulanmıştır. Uygulama; cam, metal, pleksiglass gibi görece modern ve farklı malzemeler ile desteklenmiştir.

Eğitim seviyesi, yaş grubu ve kültürel alt yapısı fark etmeksizin her ziyaretçiye hitap edecek şekilde planlanmış sergi, basit ve eğitici bir dil ile hazırlanmıştır. Farklı demografik gruplara rahatlıkla hitap edecek serginin ana hedefi ziyaretçiye arkeolojiyi, tarihi, doğal çevreyi anlatırken kültürel bir farkındalık yaratmaktır.

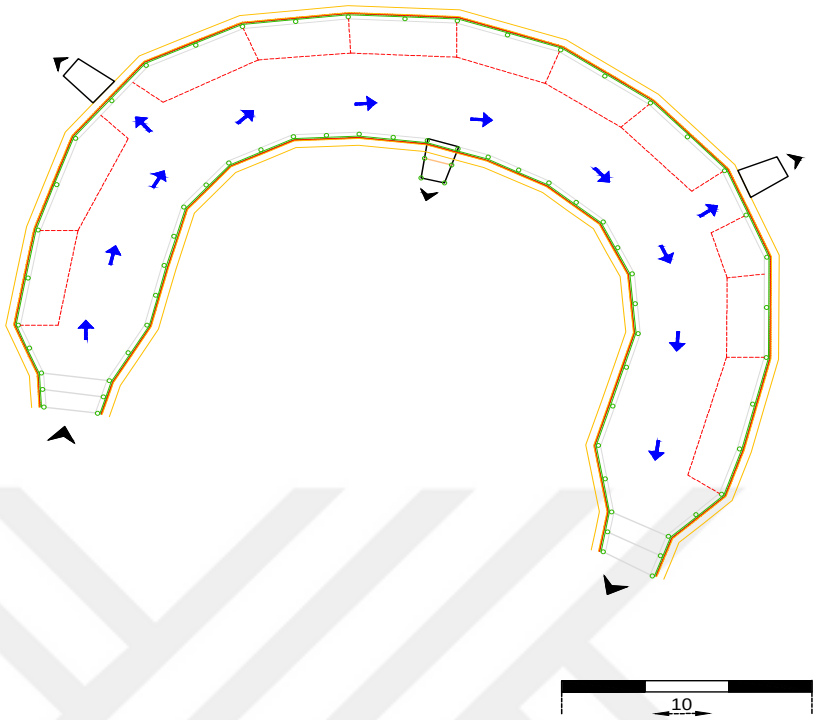
Bir bölgenin ve kentin tarihsel süreç içindeki hikayesini anlatan bu model tasarımda, geleneksel mimarinin bir ürünü olan yapının fiziksel özelliklerinin korunması ve sergilenmesi de gözetilmiştir. Binanın fiziksel yapısı ve mekânsal hacmi vurgulanması için yine mekânda tasarlanan doluluk ve boşluklardan faydalanarak binanın kendisini de sergilemesi amaçlanmıştır. Aydınlatma tasarımında mekânın yapısal elemanları ön plana çıkartılmış sergi için kullanılan aydınlatma elemanları haricinde strüktürel elemanlara yapılan ışıklandırma sayesinde ziyaretçinin sergiyi gezerken geleneksel binayı da deneyimlemesi sağlanmıştır. Böylece yerel ziyaretçilerin daha önce aşina olduğu geleneksel mimariyi algılayabilmesi ve sergi

binası ile kişisel belleklerinden geri çağırım yoluyla kuracakları bağ mümkün kılınacaktır. Bunun yanında yerel olmayan ziyaretçiler ise bölgenin geleneksel mimarisinin bir örneğini görebilecek ve deneyimleyebileceklerdir.

Binanın şekli ve fiziksel koşulları göz önünde bulundurulduğunda serginin tasarımı binanın tek bir yüzüne yerleşecek şekilde yapılmıştır. Buna göre ziyaretçi yapının sol kanadında Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisini izlerken konsantrasyonunu yitirmeden gezisini tamamlayabilecektir. Sağ kanatta ise tasarlanmış boşluklar ve oluşturulmuş dinlenme alanları geleneksel yapının algılanmasını sağlarken ziyaretçinin soluklanma ihtiyacını karşılayacaktır. Serginin bütünü göz önünde bulundurulduğunda, ziyaretçinin gezi deneyimini hem ilgi alanlarına göre uzatıp detaylandırabilmesine hem de hızlıca gezerek genel fikir edinmesine imkân tanıyan bir alt yapısı vardır.

Serginin tasarlanmış rotası plan düzlemi boyunca tek yönlü olarak hazırlanmıştır. Buna göre binaya giriş Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi'ne ziyaretçi alım yönündeki kapıdan sağlanırken çıkış ise binanın ikinci ana kapısı olan Tarihöncesi Doğal Çevre Alanı Birimine açılan kapıdan olacaktır. Bunun yanı sıra yapıda yönetmeliğe uygun olacak şekilde tasarlanmış üç acil çıkış kapısı bulunmaktadır. Bu kapılar sergi düzeni ve rotasından bağımsız olarak yapılmıştır (Şekil 5.2).

Bina içinde kullanılan sergileme elemanların kapladığı alan dışında ziyaretçinin aktif olarak yürüyebileceği yer yaklaşık 4 m genişliğinde bir banttır. Bu bant genişliği uyarınca çift yönlü sirkülasyonun geçiş problemleri yaratacağından bu rota tek yönlü olacak şekilde tasarlanmıştır. (Şekil 5.2). Tek yönlü rota yaklaşık 45 m uzunluğundadır. Sergi mekânının büyüklüğü dikkate alındığında hem tekil ziyaretlere hem de toplu ve/veya rehberli ziyaretlere uygun olacak şekilde aynı anda 60-70 kişi tarafından gezilebilecek kapasitededir.



Şekil 5.2: Sergi Rotası

Serginin teşhir elemanları, bilgilendirme panoları ve interaktif uygulamaları göz önünde bulundurulduğunda ortalama ziyaret süresinin yaş gruplarına ve bilgi birikimine göre değişiklik göstermektedir. Bununla birlikte serginin ortalama ziyaret süresi 50 dakika olarak öngörülmüştür. Ayrıca yapılabilecek olan tematik ziyaretlerin süresi bölümlere göre farklılık gösterebilmektedir. Bu tematik ziyaretlerin daha detaylı incelemeler gerektirebileceği için ayrı gezim süreleri görece olarak daha uzun olacaktır.

Sonuç

Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi: Zaman Tüneli, Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergi Binası adlı tezimizin değerlendirme bölümünde çalışmanın sonuçları da ele alınmıştır. Bu bölümde sadece tezin genel sonuçlarına değinilmiştir.

Bu tezde, Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi içinde projelendirilmiş altı sergileme biriminden biri olan Zaman Tüneli binasının, sergi binasına dönüştürülmesi için çalışma yapılmıştır. Trakya bölgesinin geleneksel mimarisinin orijinal iğmeli yapı örneği olan Zaman Tüneli'nin bu dönüşümü için öncelikle dünyadaki ve Türkiye'deki açık hava köy müzelerindeki örnekler incelenmiş ve uygulamaların sergileme modelleri araştırılmıştır. Bu araştırmalarda, açık hava köy müzelerinde uygulanan sergilerde, Zaman Tüneli binası gibi geleneksel mimariyle inşa edilmiş binaların içinde çağdaş sergileme modellerine rastlanmamıştır. Buna karşın, açık hava müzeleri ve modern müze/sergi binaları içinde köy yaşantısı sergilemeleri birçok yerde karşımıza çıkmıştır. Yapılan araştırmalar göz önünde bulundurularak, geleneksel mimari içinde çağdaş bir yaklaşımla Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi'nin genel tasarımı oluşturulmuştur.

"Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü" sergisinin bölümlerinin oluşturulması için Doğu Trakya bölgesinin ve Kırklareli kentinin tarihsel süreci detaylı bir şekilde araştırılmıştır. Araştırmalar sonucunda, tarihsel süreç içinden dikkat çekici konular ve önemli bulunan materyal sergileme için seçilmiştir. Sergilenecek materyal belirlendikten sonra bunların, koleksiyona dönüştürülmesi ve binanın iç tasarımına uygun bir şekilde nasıl sergileneceği planlanmıştır. Bu süreçte serginin teması belirlenmiş, ardından bölümler oluşturulmuştur. Yapılan çalışmalar sonucunda, oluşturulan bölümlerin sergi binası içinde yerleşim düzenleri, hangi bölüme ne kadar alan ayrılacağı ve sergi rotası belirlenmiştir.

Bölümlerin belirlenmesi ve sergi rotasının oluşturulmasından sonra sergilenecek materyale göre cam vitrin, pano gibi sergileme elemanları tasarlanmıştır. Bu

sergileme elemanlarının tasarlanması için benzer uygulama örnekleri incelenmiş ve Zaman Tüneli binasının iç tasarımına göre şekil verilmiştir. Sergi materyalinin önemli bir kısmını oluşturan büyük binalar ya da anıtsal yapıların sergi binası içinde ziyaretçiye sunulması amacıyla ayrı bir teknik çalışma yapılmıştır. Bu binaların üç boyutlu modelleri, fotoğrafları ve canlandırmaları kullanılarak sergileme sorununa çözüm getirilmiştir. Diğer sergi materyali ise fotoğraflarla, farklı boyutlarda ve tasarımda cam vitrinler içinde maket olarak ya da bilgilendirme panolarıyla tasarıma dahil edilmiştir. Ayrıca Zaman Tüneli binasının geleneksel mimarisine de dikkat çekmek amacıyla mekân içinde boşluklar yaratılarak bir sergi tasarımı yapılmıştır.

Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi kapsamında oluşturulmuş Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi, daha önce örneğiyle karşılaşılmamış, geleneksel mimari içinde çağdaş müzecilik uygulamaları doğrultusunda hazırlanmış bir tasarım modelidir. Bu tasarım modeliyle geleneksel mimari içinde çağdaş tekniklerle hazırlanmış bir serginin uygulanabilirliği test edilmiştir.

Bu tez kapsamında, Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi, Zaman Tüneli Binası içinde "Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi'nin oluşturulması için Trakya Bölgesinin tarihsel araştırması yapılmış, sergi materyali belirlenmiş ve bu doğrultuda sergi tasarımı yapılmıştır. Ayrıca sergi tasarımı için gerekli fiziki ve teknik elemanlara da sergi konsepti çerçevesinde yer verilmiştir. Bu çalışma ile uzmanlık alanımız doğrultusunda sergi binası ve sergi tasarımı tamamlanmıştır. Ancak elektrik, aydınlatma, havalandırma gibi teknik konularda uzman kişilerce yapılacak çalışmalarla sergi tasarımı daha da geliştirilebilir. Bu çalışmanın Açık hava köy müzeleri içinde yapılan sergileme modellerine bir örnek oluşturması temennimizdir.

KAYNAKÇA

AKDAĞ, A.: 2002 **Tarihöncesi Dönem Açıkhava Müze Teşhirleri ve Kırklareli Aşağı Pınar Projesi'nde Uygulama Modeli**, Yıldız Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

AKIN, N.: 2006 "Kırklareli'nde Kentsel Belgeleme ve Koruma", **Yıldız Dağları ve Yakın Çevresi Tarih Araştırmaları**, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 55-63.

AKIN, V.: 1997 "Kırklareli Adının Tarihçesi", **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 1/2,** 9-12.

AKMAN, M.: 2010 "Lalapaşa Dolmeni Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", **TÜBA-KED 8**, 167-174.

AKMAN, Ş., T.: 2011 "Türk Tarih Tezi Bağlamında Erken Cumhuriyet Dönemi Resmi Tarih Yazımının İdeolojik ve Politik Karakteri", **Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1/1**, 80-109.

AKŞİT, O.: 1985 **Roma İmparatorluk Tarihi (MÖ. 27-MS. 395),** Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

AKURGAL, E: 1995 **Anadolu Uygarlıkları,** Net Turistik Yayınlar, İstanbul.

2002 **Anadolu Kültür Tarihi**, Tübitak, Ankara.

AKYÜREK, E.: 2007 "Bizans Uygarlığı Üzerine Genel Bir Değerlendirme", **TAY 8: Bizans Dönemi / Marmara Bölgesi,** İstanbul, Ege Yayınları.

ALGAZE, G: 1993 **The Uruk World System: The Dynamics of Expansion of Early Mesopotamian Civilization,**

The University of Chicago Press.

ALLWOOD, J., B. MONTGOMARY: 1989 **Exhibition Planning and Design: A Guide For Exhibitors, Designers adn Contractors,** Batsford, London.

ANONİM: 1968 **Kırklareli il yıllığı 1967,** Cömertiş Matbaacılık, İstanbul.

ARDEL, A.: 1957 "Trakya'nın jeomorfolojisi", **Türk Coğrafya Dergisi 17,** 152-158.

1960 "Marmara Bölgesinin Yapı ve Reliefi", **Türk Coğrafya Dergisi 20**, 1-22.

ARI, İ., Z. ERES, A. DEMIRTAŞ: 2010 "Kanlıgeçit Açık Hava Müzesi: Trakya'da Bir İlk Tunç Çağ İç Kalesi", **TÜBA-KED 8**, 229-240.

ARI, İ.: 2006 "Kırklareli Kültür Sektörü Uygulamaları: Kanlıgeçit Açıkhava Müzesi Örneği" **Mimarist 21**, 103-106.

2009 **Tarihöncesi Sit Alanlarında Kültür Mirası Yönetimi. Kırklareli Höyüğü Sit Alanı ve Kültür Mirası Yönetimi,** İstanbul Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

ARSEBÜK, G.: 1998 "Yarımburgaz Mağarası Pleistosen Arkeolojisi Ile Ilgili Son Çalışmalara 1997 Gözüyle Özet Bir Bakış" **TÜBA-AR I**, 9-25.

ASLAN, C. C., G. GÜNATA: 2014 "Troya: Protogeometrik, Geometrik ve Arkaik Dönemler", **OLBA XXII,** 81-116.

ATALAY, İ, K. MORTAN: 1997 **Türkiye Bölgesel Coğrafyası,** İnkilap Kitabevi, İstanbul.

ATLI, B. N.: 1997 "Neolitik: Bir araştırma sürecinin sorunları" **TAY 2: Neolitik**, Ege Yayınları, İstanbul.

AYKUT, Z.: 2017 "Müze Sergilemelerinde İzleyici - Sergi Etkileşimi Bağlamında Mekân Tasarımı", **International Journal of Interdiciplinary and Intercultural Art 2/2,** 219-242.

AZERİ, H.: 2015 **Aşağı Pınar Höyüğü Kalkolitik Dönem Kemik Buluntularının Değerlendirilmesi,** İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

BALABAN, A.: 2006 **İskit, Hun ve Göktürklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat,** T.C. Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

BAŞARAN, S.: 2013 "Enez-Ainos-Enos", in A. Yegil, A. Uzun (eds.), **Enez Doğal, Kültürel ve Turistik Güzellikleri** İstanbul, 11-90.

BAŞGELEN, N.: 2000 **Strabon Geographika Antik Anadolu Coğrafyası**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

BAŞTAV, Ş.: 1989 **Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir (1261-1461),** Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.

BATI, Y.: 2008 **General Kâzım Dirik ve Trakya Umum Müfettişliği,** Trakya Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

BEKSAÇ, E.: 2007 "Doğu Trakya'da Traklar", **Aktüel Arkeoloji 3,** 25-41.

BENEDICT, R.: 1948 **Patterns of Culture**, The New American Library of World Literature, New York.

BIDAINE, P.: 2006 **Art Spaces: Centre Pompidou,** Scala Arts Publishers, United Kingdom.

BIYIKOĞLU, T.: 1959 **Atatürk Anadolu'da (1919-1921),** Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

BINGHAM, J. 1840 Origines Ecclesiasticae or The Antiqities of The Christian Church and Other Works.

BOYANA, H.: 2007 "Delos Birliğinin Anayasası ve Atina Hegemonyası", **Tarih İncelemeleri Dergisi XXII 2**, 11-20.

BOYRAZ, B.: 2012 "İletişim Bağlamında Müze Teknolojileri ve Müzelerde Enformasyon", **Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 1/2,** 23-33.

BRAIDWOOD, R. J.: 2008 **Tarihöncesi İnsan**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

BREZNIK, A.: 2014 **Management of an Archaeological Park,** National Museum of Slovenia, Slovenia.

BRINGÉUS, N. A.: 1974 "Artur Hazelius and the Nordic Museum", **Ethnologia Scandinavica**, 5-16.

BULUT, M. D., Ö. USLU: 2017 "Mekan Tasarımında Bilgilendirme ve Yönlendirme Elemanlarının İncelenmesi, Forum Mersin Örneği", **İdil Dergisi 6/37,** 2557-2579.

CALDER, J.: 2000 "From Artefacts to Audience: Strategy for Display and Interpretation" in J. M. Fladmark (Ed.), **Heritage and Museums: Shaping National Identity**, The Robert Gordon University, Aberdeen 41-53.

CASSON, L.: 1977 "The Thracians", **The Metropolitan Museum of Art**

Bulletin 35/1, 2-6.

CROKE, B.: 1982 "The Date of Anastasian Long Wall in Thrace", **Greek Roman and Byzantine Studies Journal 23/1,** 59-78.

ÇAMBEL, H.: 2010 "Karatepe-Aslantaş Açık Hava Müzesi Çok Yönlü Bir Proje", **TÜBA-KED 8**, 131-135.

ÇAVDAR, M.: 2014 **Kırklareli Vize'den Geç Antik-Bizans Dönemi Mimari Plastik Taş Eserler**, İstanbul Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

DAĞGÜLÜ, İ. B.: 2007 "Lüleburgaz Sokullu Mehmet Paşa Külliyesi"**, Bilim ve Ütopya 161**, 37-43.

DAL, M., A. D. ÖCAL: 2013 "Limestone in Islamic Religious Architecture: Istanbul and Turkish Thrace", **METU Journal of the Faculty of Architecture 30/1**, 29-44.

DALRYMPLE, G. B.: 2001 "The Age of the Earth in the twentieth century: a problem (mostly) solved", **Geological Society of London, Special Publications, 190,** 205-221.

DANIŞMAN, G.: 2006 **Tarihi ve Doğal Değerleriyle Kırklareli**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

DE CHIARA, J., M. J. CROSBIE: 2007 **Time-Savor Standards for Building Types,** New York, Mc Graw-Hill.

DEAN, D.: 2002 **Museum Exhibitions Theory and Practice,** Routledge, New York.

DEMİR, Ç.: 2009 "Günümüz Sergileme Tasarımı, Türleri ve Londra'dan Sergileme Tasarımı Örnekleri", **Gazi Üniversitesi GSF Sanat ve Tasarım Dergisi 2**, 51-

65.

DEMİRBAŞ, O.: 2005 "Türkiye'de Cumhuriyet Fikrinin Oluşumu", **İ.Ü. AİİTE Dergisi 8,** İstanbul, 31-60.

DİNÇER, B., SLIMAK, L.: 2007 "The Paleolithic of Turkish Thrace: Synthesis and Recent Results", **TÜBA-AR X**, 49-61.

DİNÇER, B.: 2002 "Yatak (Karansıllı) Paleolitik Çağ Buluntuları", **Toplumsal Tarih 101**, 68-69.

2016 "Kuzeybatı Anadolu'da Paleolitik Araştırmalar", **Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler 41**, 50-54.

DİRİMTEKİN, F.: 1963 "Vize", **Ayasofya Müzesi Yıllığı 5,** 15-36.

DÖNMEZ, Y.: 1990 **Trakya'nın Bitki Coğrafyası,** Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul.

DURAN, M.: 2015 "Satraplık Sisteminin Pers Yönetim Teşkilatındaki Yeri", **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi 34**, 61-86.

DUYAR, H.: 2011 **Sergileme Elemanlarının Türkiye'deki Endüstrileşme Düzeyi,** İstanbul Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

EKARV, M.: 1994 "Combating redundancy: writing texts for exhibitions", in E. H. Greenhill (Ed.), **The Education Role of the Museum**, London and New York, Routledge, 201-204.

EKMEKYAPAR, A., N. DEMİRKIRAN, "Leaching of Malachite Ore In Ammonium Sulfate Solutions And Production Of Copper Oxide", **Brazilian Journal of Chemical Engineering vol.**

A. KÜNKÜL, E. AKTAŞ: 2015 **32**, 155-165.

EMECEN, M., F.: 2012 **İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası**, Timaş Yayınları, İstanbul.

ERARSLAN, A., İ. A. KOLAY: 2005 "Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nin Kentleşme Sürecinin Öncü Kent Döneminin Ubaid ve Uruk Evreleri (M.Ö. 5000-3100)", **İTÜ Sosyal Bilimler Dergisi Cilt 2/1**, 80-86.

ERBAY, M.: 2011 **Müzelerde Sergileme ve Sunum Tekniklerinin Planlanması,** Beta Basım Yayım, İstanbul.

ERDOĞAN, D.: 2016 **Binkılıç Bölgesi Manganez Ocağı Yakın Çevresindeki Kil ve Kumların Endüstriyel Hammadde ve Teknolojik Özelliklerinin İncelenmesi,** İstanbul Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ERES, Z., E. ÖZDOĞAN, A. DEMİRTAŞ: 2010 "Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi: Yaklaşım, Uygulama Süreci ve Karşılaşılan Sorunlar", **TÜBA-KED 8**, 183-200.

ERES, Z., E. ÖZDOĞAN: 2012 "A New Approach in Studying the Structural Systems of Prehistoric Wooden Post Buildings: A Case Study from Aşağı Pınar in Eastern Thrace", in. R. Carvais, A. Guillerme, V. Negre and J. Sakarovitch (Eds.), **4th International Congress on Construction History (ICCH), 3-7 July 2012 Nuts & Bolts of Construction History Culture, Technology and Society, Vol. 3,** Paris, Picard, 149-156.

ERES, Z.: 1999 **Tarihöncesi Kazı Yerlerinin Koruma, Restorasyon, Sergileme Sorunu ve Çözüme Yönelik Bir Uygulama Kırklareli - Aşağı Pınar Örneği**, İstanbul Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

2006 "Kırklareli Bölgesi'nin Kırsal Mimari Geleneği" **Yıldız Dağları ve Yakın Çevresi Tarihi Araştırmalar Sempozyumu-Historical Researchment at Strandza Mountains & in their Vicinity 22-25 Mayıs 2006,** Kırklareli, 147-160.

2008 **Türkiye'de Planlı Kırsal Yerleşmelerin Tarihsel Gelişimi ve Erken Cumhuriyet Dönemi Planlı Kırsal Mimarisinin Korunması Sorunu**, İstanbul Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

2010 "Tarihöncesi Kazı Alanlarında Koruma Ve Sergileme Kavramının Gelişimine Kısa Bir Bakış", **TÜBA-KED 8**, 119-130.

2013a "Arkeolojik Kazı, Koruma, Sergileme ve Toplum İlişkisi Kırklareli'nde Tarihöncesi Arkeolojik Alanlar Üzerinden Bir Deneyim", **Arkeoloji ve Sanat Dergisi 144**, 15-44.

2013b "Trakya'da Özgün Bir Ahşap Mimari Gelenek: İğmeli Yapılar" **Ahşap Yapılarda Koruma ve Onarım Sempozyumu 2 Bildiri Kitabı**, 115-138.

2014a "Erken Cumhuriyet Döneminde Çağdaş Kırsal Kimliğin Örneklenmesi: Planlı Göçmen Köyleri", **Mimarlık 375**, 58-63.

2014b "Trakya'da Özgün Bir Ahşap Mimari Gelenek:

İğmeli Yapılar", in E. Kudde, D. Sürücü (Eds.), **Ahşap Yapılarda Koruma ve Onarım Sempozyumu 2**, İBB-KUDEB, İstanbul, 115-135.

2014c "Conservation and Site Management Studies in the 20th Year of the Kırklareli Aşağı Pınar and Kanlıgeçit Excavations", in. M. Bachman, Ç. Maner, S. Tezer and D. Göçmen (Eds.), Heritage in Context Miras 2, Deutches Archaologisches Institut Istanbul, Ege Yayınları, İstanbul, 89-130.

2016 "Kırklareli Aşağı Pınar ve Kanlıgeçit kazılarının 20. Yılında Koruma ve Alan Yönetimi Çalışmaları", **Arkeoloji ve Sanat Dergisi 152**, 31-56.

ERHAT, A.: 1993 **Mitoloji Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

EROĞLU, H.: 2003 "Türkiye Cumhuriyeti'nin İlanı", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi 56/19,** 435-456.

ERTÜRK, N.: 2002 **Arkeolojik Mirasın Korunmasında Ören Yeri Müzelerinin Rolü**, Yıldız Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ERZEN, A.: 1994 **İlkçağ Tarihinde Trakya Başlangıcından Roma Çağı'na Kadar**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

ESİN, U.: 2004 "Arkeolojik Terminolojide Bazı Sorunlar" **TÜBA-AR 7**, 21-30.

EYİCE, S.: 1991 "Ayasofya Camii", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 4**, Türkiye Diyanet Vakfı Vakıf Yayınları, İstanbul, 218-224.

FİDAN, E., D. "An Overview of the Western Anatolian Early

SARI, M. TÜRKTEKİ: 2015 Bronze Age" **European Journal of Archaeology 18/1**, 60-89.

FILDUTH, J., B. AR: 2016a "Preliminary Report of the First Survey-Campaign at Skopelos (Polos-Kalesi/Yoğuntaş)", **Arkeoloji ve Sanat 152**, 165-172.

2016b "Polos Kalesi/Yoğuntaş Yüzey Araştırması" **34. Araştırma Sonuçları Toplantısı 2**, 325-336.

FRANGIPANE, M.: 2000 "The Development of Administration from Collective to Centralized Economies in the Mesopotamian World. The Transformation of an Institution from System-Serving to Self-Serving," in G.M. Feinman, L. Manzanilla (Eds.), **Cultural Evolution: Contemporary Viewpoints**, New York, 215-232.

2002 **Yakındoğu'da Devletin Doğusu,** Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

GELLNER, E.: 1983 **Nations and Nationalism,** Blackwell, Oxford.

GEORGE, A.: 2015 **The Curator's Handbook,** Thames & Hudson, United Kingdom.

GIMBUTAS, M.: 1974 **The Gods and Goddesses Of Old Europe 7000-3500 B.C.: Myths, Legends and Cult Images,** University of California Press, Berkeley and Los Angeles.

GOLOĞLU, M.: 2007 **Devrimler ve Tepkileri (1924-1930),** Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

GÖĞEBAKAN, Y.: 2015 "Müze ve Sanat Galerilerinde Kullanılan Doğal ve Yapay Aydınlatma Araçlarının Tercihine Yönelik

Yaklaşımlar", **The Journal of Academic Social Science Studies 40,** 107-130.

GUGLIOTTA, G.: 2008 "The Great Human Migration", https://www.smithsonianmag.com/history/the-great-human-migration-13561/ (Çevrimiçi, 20/03/2017).

GÜLER, B.: 2005 **Pinarhisar-Saray (Trakya Havzasi Kuzeyi) Arasinda Yüzeylenen Soğucak Formasyonunun Rezervuar Özelliklerinin İncelenmesi,** Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

GÜNDÜZ, A.: 2008 "İstanbul'un Osmanlılar Tarafından Fethi, Türk-İslam ve Avrupa Açısından Önemi", **Karadeniz Araştırmaları 17/5,** 51-66.

GÜNGÖRDÜ, M.: 1999 **Marmara Bölgesinin Bitki Coğrafyası,** İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul.

GÜVELOĞLU, A.: 2009 **M.S. I.-III. Yüzyıllarda Tuna ve Trakya Eyaletlerinde Roma Kentleşme Süreci**, Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

HANSEN, S.: 2016 "Early Neolithic Figurines in Aşağı Pınar, Turkish Thrace", in Ü. Yalçın (ed.), **Anatolian Metal VII,** 85-94.

HARMANKAY A, S., B. ERDOĞU: 2002 **Türkiye'de İlk Tunç Çağ Üzerine bir Değerlendirme, Türkiye'de Arkeolojik Yerleşmeleri,** TASK Vakfı Yayınları, İstanbul.

HARMANKAY A, S., O. TANINDI, M. ÖZBAŞARAN: 1998 **Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri 3: Kalkolitik,** Ege Yayınları, İstanbul.

HARMANKAYA, S., O. TANINDI: 1996 "Paleolitik/Epipaleolitik", **TAY 1**, Ege Yayınları, İstanbul.

HARRİSON, R. M.: 1969 "The Long Wall in Thrace", **Archaeologia Aeliana 4/47,** 33-38.

HASLUCK, F.: 1910 "A Tholos Tomb at Kirk Kilisse", **The Annual of the British School at Athens XVII,** 76-79.

HEREDOT: 1973 **Heredot Tarihi,** Remzi Kitabevi, Ankara.

HODDINOTT, R. F.: 1981 **The Thracians**, Thames and Hudson Ltd., United Kingdom.

HUNT, E. G.: 2009 **Study of Museum Lighting And Design,** Texas State University, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

IESNA: 1996 **Museum and art gallery lighting: A recommended practice,** New York, IESNA.

İ.B.B KUDEB: 2009 **KUDEB Ahşap Eğitim Atölyesi Geleneksel Ahşap Yapı Uygulamaları,** Özgün Ofset, İstanbul.

İNAL, N.: 2007 **Türkiye Cumhuriyeti Trakya Kara Sınırları,** Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

İNALCIK, H.: 2015 **Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar III,** Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

İPLİKÇİOĞLU, B.: 2015 **Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

İVGİN, H.: 2010 **Trakya İlk Tunç Çağı Kronolojik Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirmesi,** T.C

Trakya Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

JAKOBSEN, B., S. BARROW: 2015 "Archaeological Open-Air Museums and the Experiment", in J. Björn, S. Barrow (eds.), **Management of Open-air Museums**, Fotevikens Museum, 12-13.

JELAVICH, B.: 1983 **History of the Balkans: Eighteenth and Nineteenth Centuries, Volume I,** Cambridge University Press, United Kingdom.

JOKILEHTO, J.: 2005 **Definition of Cultural Heritage, References to Documents in History,** ICCROM Working Group 'Heritage and Society'.

JONES, A. H. M.: 1971 **The Cities of the Eastern Roman Provinces**, Clarendon Press, Oxford.

JONG, A., SKOUGAART, M. 1992 "Early Open-Air Museums: Traditions of Museums about Traditions", **Museum Ethnographic and Open Air Museums 175/3**, UNESCO, Paris, 151-157.

KANSU, Ş. A.: 1972 "Yarımburgaz (Küçükçekmece-İstanbul) Mağarası'nda Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Prehistorya Araştırmaları ve Tuzla Kalkolitiğinde Yeni Gözlemler", **Türk Tarih Kongresi VII/1,** 22-32.

KARABULUT, M.: 2016 "Osmanlı İmparatorluğu'nda 19. Yüzyılda Değişim Süreci, Sosyal ve Kültürel Durum", **Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi 2,** 49-55.

KARACA, F., O. ALAGHA, S. "Bir Derleme Çalışması: İç Ortam Hava Kalitesinin

GÖREN: 2010 Müzeler ve Tarihi Bina Envanterinde Bulunan Eserlere Etkilerinin Araştırılması, Risk Değerlendirmesi ve Uygun Kontrol Sistemlerinin Önerilmesi", **IX. Ulusal Tesisat Mühendisliğİ Kongresi Sempozyum Bildirisi,** İzmir, 11-18.

KARAÇAM, N.: 1995 **Efsaneden Gerçeğe Kırklareli,** Belediye Yayınları, Kırklareli.

KARUL, N., M. B. AVCI, A. DEVECİ, N. KARKINER: 2010 "Bursa Aktopraklık Höyük'te Kültür Sektörünün Oluşturulması: Çok Yönlü Bir Proje", **TÜBA-KED 8**, 241-262.

KARUL, N., Z. ERES, A. BORATAV: 1998 "Kırklareli'nde Deneysel Arkeoloji: Bir Neolitik Çağ Evinin Yeniden Yapılışı", **Arkeoloji ve Sanat Dergisi 82**, 19-25.

KARUL, N., Z. ERES, M. ÖZDOĞAN, H. PARZINGER: 2003 **Aşağı Pınar I. Einführung, Forsch Ungsgeschichte, Stratigraphie und Architektur,** Verlag Philipp von Zabern, Mainz.

KARUL, N.: 2003 "Die Architektur von Aşağı Pınar" in N. Karul, Z. Eres, M. Özdoğan, H. Parzinger (Eds.), **Aşağı Pınar I, Einführung, Forschungsgeschichte, Stratigraphie und Architektur, Archäologie in Eurasien 15, Studien im Thrakien-Marmara Raum Band I**, Verlag Philipp von Zabern, Mainz am Rhein, 42-125.

2005a "Kırklareli Kültür Sektörü Projesi ve Halkla Buluşma**", Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler**

19, 12.

2005b "Anatolische Idole in Ostthrakien: Kırklareli-Kanlıgeçit", B. Horejs et al. (Eds.), **Interpretationsraum Bronzezeit Bernhard Hänsel von seinen Schülern Gewidmet, Dr. Rudolf Habelt GmbH Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie Band 121**. Aus dem Institut für Prähistorische Archäologie der Freien Universität Berlin, Bonn, 117-121.

2009 "Kuzeybatı Anadolu'da Anahatlarıyla Neolitik ve Kalkolitk Dönemler", **Türk Eskiçağ Bilimler Enstitüsü Haberler Dergisi 28,** 1-7.

2015 "Aktopraklık Höyük arekoloji Okulu", **Magma Yeryüzü Dergisi 7,** 30-33.

KAUFMANN, C.: 1979 "Völkerkundliche Anregungen zur Interpretation der Pfahlbaufunde", **Archäologie der Schweiz 2**, 12-19.

KAYA, H.: 1997 **The Byzantine Fortresses of Yoğuntaş, Keçikalesi and Pınarhisar in the Kırklareli Region**, Bilkent University, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

KAZHDAN, A. P., A. W. EPSTEİN: 1985 **Change in Byzantine Culture in the Eleventh and Twelfth Centuries,** University of California Press, Berkeley and Los Angeles.

KAZHDAN, P., A. 1991 **The Oxford Dictionary of Byzantium,** Oxford University Press, Dumbarton Oaks, Washington, D.C.

KELLER, F.: 1866 **The Lake Dwellings of Switzerland and Other Parts of Europe**, London, Longmans.

KIPROVSKA, M.: 2010 "Legend and Historicity: The Binbir Oklu Ahmed Baba Tekkesi And Its Founder", in M. Hartmuth, A. Dilsiz (eds.), **Monuments, Patrons, Contexts: Papers on Ottoman Europe Presented to Machiel Kiel,** Leiden: Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, 29-45.

KOZBE, G., A. CEYLAN, Y. POLAT. 2008 **TAY - Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri-6a: Demir Çağı**, Istanbul Ege Yayınları.

KÖKSAL, A.: 2010 "Müze ve Müze Mimarlığı Üzerine", **Ege Mimarlık 74 Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar,** 22-27.

KÖROĞLU, K.: 2011 "Urartu: Krallıklar ve Aşiretler", **Urartu Doğu'da Değişim,** (ed.) K. Köroğlu, E. Konyar, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 12-53.

KURTAY, C., U. AYBAR, A. BAŞKAYA, I. AKSULU: 2003 "Müzelerde Algılama ve Aydınlatma Kriterlerinin Analizi: Ankara-Anadolu Medeniyetler Müzesi Orta Holü", **Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi 18/2,** 95-113.

KURTULUŞ, İ. H.: 2007 "Kirklareli Demircihalil Köyündeki İki Trak Kalesi Hakkinda Notlar", **Yıldız Dağları ve Yakın Çevresi Tarih Araştırmaları,** 112-119.

2014 **Kırklareli'nin Bilinmeyen Trak-Roma-Bizans Kaleleri**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

LESHTAKOV, K.: 2006 "The Bronze Age in Upper Thrace", **Annuaire de l'Universite de Sofia de St. Kliment Ohridski 3**, 141-216.

LIVIUS, T.: 1797 "The History of Rome by Titus Livius", http://oll.libertyfund.org/titles/livy-the-history-of-

rome-vol-1 (Çevrimiçi, 22/11/2017).

LLOYD, S.: 2000 **Türkiye'nin Tarihi Bir Gezginin Gözüyle Anadolu**, Tübitak, Ankara.

LOWE, J., M. WALKER: 2015 **Türkiye'nin Tarihi Bir Gezginin Gözüyle Anadolu**, Tübitak, Ankara.

LUBBOCK, J.: 1865 **Pre-historic Times: As Illustrated by Ancient Remains, and the Manners and Customs of Modern Savages,** Williams and Norgate, London.

MAGELSSEN, S.: 2004 "Performance Practices of (Living) Open-Air Museums (And a New Look at "Skansen" in American Living Museum Discourse)", **Teatre History Studies 24,** 125-149.

MANSEL, A. M.: 1938 **Trakyanın Kültür ve Tarihi,** Resimli Ay Matbaası Şirketi, İstanbul.

1940 "Trakya Hafriyatı", **Belleten IV/13,** 89-114.

1943 **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları ve Sahte Kubbe ve Kemer Problemi,** Türk Tarih Kurumu, Ankara.

1995 **Ege ve Yunan Tarihi,** Türk Tarih Kurumu Basımevi 6. Baskı, Ankara.

2014 **Ege ve Yunan Tarihi,** Türk Tarih Kurumu Basımevi 10. Baskı, Ankara.

MAZAR, A.: 1990 **Archaeology of the Land of the Bible**, Bantam Doubleday Dell, New York.

MEB: 2012 **Sanat ve Tasarım Aydınlatma Aksesuarlarının**

Seçimi, Ankara.

MICHALSKI, S.: 2004 "Care and Preservation of Collections", in P. J. Boylan (ed.), **Running a Museum: Practical Handbook,** ICOM, Paris, 51-91.

MICHLER, G., D. BARTHELT, K. HEIßIG, D. KUNZE, J. WEBER: 1990 MICHLER, G., D. BARTHELT, K. HEIßIG, D. KUNZE, J. WEBER:

MIKOV, V.: 1933 **Predistoricheski Selishta i Nachodki v. Bulgaria,** Sofia,

http://naim.bg/en/content/category/300/53/ (Çevrimiçi, 3/10/2017).

MONNIER, F. G.: 2006 "The Lower/Middle Paleolithic Periodization in Western Europe" **Current Anthropology 47.5,** 709-744.

NICOLOUDES, N.: 2009 "Bir Tarihi Olayın Açıklanması ile İlgili Sorunlar: Gelibolu'nun Fethi ve Laonikos Chalkokondyles", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Araştırmaları Dergisi 44/27,** 205-213.

ONURKAN, S.: 1988 **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

OSTROGORSKY, G.: 1999 **Bizans Devleti Tarihi**, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

2011 **Bizans Devleti Tarihi,** Türk Tarih Kurumu, Ankara.

ÖTÜKEN, Y., R. OUSTERHOUT: 1989 "Notes on the Monuments of Turkish Thrace", **Anatolian Studies 39**, 121-149.

ÖZBAŞARAN, M., G. DURU, D. TEKSÖZ, S. OMACAN: 2010 "Yaşayan Geçmiş: Aşıklı Höyük", **TÜBA-KED 8**, 215-228.

ÖZDEMİR, H. F.: 2007 "Demir Çağı: Başlangıcı ve Başlatanları, Anadolu'ya Etkileri Üzerine" **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 16.1**, 501-518.

ÖZDOĞAN, E., H. SCHWARZBERG, M. ÖZDOĞAN: 2010 "Kırklareli Höyüğü 2008 Yılı Çalışmaları" **31. Kazı Sonuçları Toplantısı 2. Cilt,** 357-374.

ÖZDOĞAN, E.: 2005 "Trakya'da Bir Tunç Çağı Yerleşimi: Kanlıgeçit", **Eski Çağ Bilimleri Enstitüsü Haberler 19,** 27-28.

2007 "Neolitik Dönem Kil Kapamaları Aşağı Pınar Örneği" in M. Alparslan, M. Doğan-Alparslan, H. Peker (eds.), **VITA Belkıs Dinçol ve Ali Dinçol'a Armağan Kitabı,** Ege Yayınları, İstanbul, 561-567.

2009 **Trakya'da Yapılan Son Araştırmalar Işığında Balkanlar'da İlk Neolitik Çağ'dan Orta Neolitik Çağ'a Geçiş Sorunu,** İstambul Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi.

2011 "Settlement Organization and Architecture in Aşağı Pınar. Early Neolithic Layer 6" **Beginnings-new research in the appearance of the Neolithic between Northwest Anatolia and the Carpathian Basin**, 213-223.

2016 "23. Yılında Kırklareli Projesi: Aşağı Pınar ve

Kanlıgeçit Yerleşimleri" **Arkeoloji ve Sanat Dergisi Sayı 152**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1-30.

In Press — "Tarihöncesi Yerleşimlerde Açık Hava Müze Uygulamaları Aşağı Pınar ve Kanlıgeçit (Kırklareli)", in E., U. Tümer (ed.), **Conservation and Site Management in Archaeological Sites Theories, Methods and Cases**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

ÖZDOĞAN, M., M. AKMAN: 1992 — "1990 Yılı Trakya ve Marmara Bölgesi Araştırmaları", **Araştırma Sonuçları Toplantısı IX,** 405-423.

ÖZDOĞAN, M., H. PARZINGER, Z. ERES, Ö. YILMAZ: 2012 — "Cultural Sequence, Stratification and Architectural Remains", in M. Özdoğan ve H. Parzinger (eds.), **Die frühbronzezeitliche Siedlung von Kanlıgeçit bei Kırklareli,** Ostthrakien während des 3. Jahrtausends v. Chr. im Spannungsfeld von anatolischer und balkanischer Kulturentwicklung, Verlag Philipp von Zabern, Darmstadt, 19-52.

ÖZDOĞAN, M., H. PARZINGER: 2012 — "Kanlıgeçit in Context of the Early Bronze Age in Anatolia, The Aegean and the Balkans" in M. Özdoğan, H. Parzinger (Eds.), **Die frühbronzezeitliche Siedlung von Kanlıgeçit bei Kırklareli**, **Ostthrakien während des 3. Jahrtausends v. Chr. Im Spannungsfeld von anatolischer und balkanischer Kulturentwicklung. Studien im Thrakien-Marmara-Raum Band 3**, Archäologie in Eurasien 27, Deutsches Archäologisches Institut Eurasien-

Abteilung, Verlag Philipp von Zabern, Darmstadt.

ÖZDOĞAN, M., Y. MİYAKE, N. ÖZBAŞARAN DEDE: 1991 "An interim reort on the Excavations at Yarımburgaz and Toptepe in Eastern Thrace", **Anatolica XVII,** 59-121.

ÖZDOĞAN, M., Z. ERES: 2012 "Protection and Presentation of Prehistoric Sites. A Historic Survey from Turkey." **Origini XXXIV**, Gangemi Editore, Rome, 467-484.

ÖZDOĞAN, M.: 1982a "Trakya ve Doğu Marmara Araştırmaları 1981 Yılı Çalışmaları", **IV. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 137-142.

1982b "Doğu Marmara ve Trakya Araştırmaları", **Türk Arkeoloji Dergisi XXVI/1**, 37-62.

1983 "Trakya'daki Tarihöncesi Araştırmaların bugünkü durumu ve bazı sorunlar", **Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi 10-11**, 21-58.

1986 "Trakya Bölgesinde Yapılan Tarihöncesi Araştırmaları", **Türk Tarih Kurumu Kongresi IX/1**, 29-39.

1987 "Taşlıcabayır A Late Bronze Age burial mound in Eastern Thrace", **Anatolica XIV**, 5-40.

1990a "Tarihöncesi Dönemde Marmara Bölgesi", in E. Meriç (ed.), **İstanbul Boğazı Güneyi ve Haliç'in Geç Kuvaterner (Holosen) Dip Tortulları**, 107-114.

1990b "Yarımburgaz Mağarası" **Türk Tarih Kongresi I. Cilt,** 373-388.

1994 "Marmara Bölgesi-Balkanlar-Orta Anadolu Arasındaki Kronoloji Sorununa Yeni Bir Yaklaşım", **XI. Türk Tarih Kongresi,** 69-79.

1995a "Yakındoğu Neolitiği ve Güneydoğu Anadolu: Eleştirisel Bir Değerlendirme", in N. Başgelen. (ed.), **Bahattin Devam Anı Kitabı: Eski Yakındoğu Kültürleri Üzerine İncelemeler**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 267-280.

1995b "Early Iron Age in Eastern Thrace and The Megalithic Monuments" in N. Tuna, Z. Aktüre, M. Lynch (eds.), **Thracians and Phrygians Problems of Parallelism**, METU Faculty of Architecture Press, Ankara, 29-40.

1997 "The Beginning of Neolithic Economies in Southeastern Europe: An Anatolian Perspective", **Journal of European Archaeology 5/2**, 1-33.

1998 "Kültür Varlıklarının Korunmasında Yeniden Yapılanma, Sorunlar-Öneriler", **Arkeoloji ve Arkeologlar Derneği İletişim Bülteni XIII**, 13-20.

1999 "Preservation and Conservation of Prehistoric Sites. Two Experimental Cases: Çayönü and Kırklareli-Aşağıpınar", in M. Korzay (ed.), **International Conference on Multicultural Attractions and Tourism I,** 179-195.

2000a "Kırklareli Kazıları: Aşağı Pınar ve Kanlıgeçit", in O. Belli (ed.), **Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi (1932-1999**), 69-76.

2000b "Marmara Bölgesi Yüzey Araştırması", **Türkiye**

Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi, 308-313.

2002a "Köyden Kente: Kalkolitik Çağ" in N. Karul (ed.), **Arkeo Atlas 1,** İstanbul.

2002b "The Bronze Age in Thrace in Relation to the Emergence of Complex Societies in Anatolia and in the Aegean" **Anatolian Metal II,** 67-76.

2002c "Organizing prehistoric sites as open-air museums. Two experimental cases: Çayönü and Kırklareli" in. Z. Ahunbay, Ü. İzmirligil (eds.), **ICOMOS Management and Preservtion of Archaeological Sites 4th Bilateral Meeting of ICOMOS Turkey-Greece 29 April-2 May 2002**, Side Foundation for Education Culture and Art, 50-57.

2003 "The Prehistory of Northwestern Turkey", in D. V. Grammenos (ed.), **Recent Research in the Prehistory of The Balkans,** Archaeological Institute of Northern Greece and the Archaeological Receipts Fund, Thessaloniki, 329-368.

2004 "Neolitik Çağ-Neolitik Devrim-İlk Üretim Toplulukları Kavramının Değişimi ve Braidwoodlar", **TÜBA-AR 7,** 44-46.

2005 "Kültür Mirasımızı Topluma Kazandırmak. Yeni Açılımlar ve Sorunlar", in A. Ağır, D. Mazlum, G. Cephanecigil (eds.), **Afife Batur'a Armağan**, Literatür Yayınları, İstanbul, 339-343.

2006a "Organizing Prehistoric Sites as Open Air Museums. Two Experimental Cases: Çayönü and Kırklareli-Aşağı Pınar" in Z. Ahunbay, Ü. İzmirligil (eds.),

Management and Preservation of Archaeological Sites (4th Bilateral Meeting of ICOMOS TURKEY-ICOMOS GREECE), Side Foundation for Education Culture and Art, İstanbul, 50-57.

2006b "Avrupa'da Çiftçiliğin Başlamasında Kırklareli Bölgesinin Yeri", **Yıldız Dağları ve Yakın Çevresi Tarih Araştırmaları**, 13-30.

2006c "Kapaklıkayalar: Trakya'nın Sır Taşları" **Atlas Dergisi 158,** 125-142.

2008 "Kentsel Arkeoloji ve Kültür Sektörü Bağlamında Vize", **Vize II. Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri 2005,** 1-8.

2011a "Dynamics of Cultural Change in Anatolia" in U. Yalcın (ed.), **Anatolian Metal V**, 21-29.

2011b "Anadolu'da Neolitik Dönem Yerleşme Yerlerinin Dağılımı ile İlgili Bazı Gözlemler", in H. Şahin, E. Konyar, G. Ergin (eds.), **Özsait Armağanı Mehmet ve Nesrin Özsait Onuruna Sunulan Makaleler,** Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul, 329-340.

2013 "Neolithic Sites in the Marmara Region Fikirtep, Pendik, Yarımburgaz, Toptepe, Hoca Çeşme and Aşağı Pınar" in M. Ozdoğan, N. Basgelen, P. Kuniholm (eds.), **The Neolithic in Turkey New Excavations & Research Northwestern Turkey and Istanbul**, Archaeology and Art Publications, Istanbul, 167-269.

2016 "İstanbul Üniversitesi Trakya Tarihöncesi

Araştırmaları Projesinin 36. Yılında Genel Bir Surum Değerlendirmesi", **Arkeoloji ve Sanat Dergisi Sayı 152**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, VII-XVIII.

ÖZYILDIRIM, M.: 2002 "Antik Kaynaklarda Ainos", **Olba 6**, 85-100.

PAARDEKOOPER, R.: 2012 **The Value of an Archaeological Open-Air Museum is in its use**, Sidestone Press, Leiden.

2013 "Archaeological Open-Air Museums in Europe", in R. Kelm (ed.), **Archaeology and Crafts**, VI OpenArch-Conference, Germany, 127-136.

2014 "The history and Development of Archaeological Open-Air Museums in Europe" in R. Flores, R. P. Paardekooper (eds.), **Experiments Past: Histories of Experimental Archaeology**, Sidestone Press, Leiden, 147-166.

PARZINGER. H.: 2005 "Die mittel-und spätneolithische Keramik aus Aşağı Pınar, Grabungen 1993-1998", in H. Parzinger, H. Schwarzberg (eds.), **Aşağı Pınar II. Die mittel und spätneolithische Keramik, Archäologie in Eurasien 18, Studien im Thrakien-Marmara Raum Band 2,** Verlag Philipp von Zabern, Mainz am Rhein, 1-245.

PAVEL, O.: 1985 **The Birth of Greek Civilization,** Pica Pica Press, Alberta.

PEHLİVAN, E.: 2010 **Doğu Trakya'da Roma Dönemi Yolları**, Trakya Ünivesitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

PEREZ, A.: 2010 https://www.archdaily.com/64028/ad-classics-centre-

georges-pompidou-renzo-piano-richard-rogers (Çevrimiçi,11/10/2017).

PHILIP, B.: 2002 **The Foundations of Latin**, Mouton de Gruyter, USA.

PHILIPS: 2016 "Museum Lighting Brochure, Koninklijke Philips N.V.", http://images.philips.com/is/content/PhilipsConsumer/PDFDownloads/Global/ODLI20160805_001-UPD-en_AA-Museum-lighting-brochure-final.pdf (Çevrimiçi, 17/11/2017).

PRASCH, H.:1992 "Regional Museum, local museum: what dialogue?", in A. Gailey (ed.) **Museum Etnographic and open-air museums (Vol. XLIV)**, Paris, 133-136.

PUTTERMAN, L.: 2008 "Agriculture, Diffusion and Development: Ripple Effects of the Neolithic Revolution", **Economica 75,** 729-748.

RAFFERTY, P., J.: 2016 Paleolithic Period, https://global.britannica.com/event/Paleolithic-Period (Çevrimiçi, 27/04/2017).

RAVELLI, L.: 2006 **Museum Texts: Communication Frameworks**, Taylor & Francis, New York.

RAY, B.: 2000 "1000 Years of Climate Change", **Science 288,** 1353-1355.

ROBERTS, A.: 2004 "Inventories and Documentation", in P. J. Boylan (ed.), **Running a Museum: Practical Handbook,** ICOM, Paris, 31-51.

SAĞLAMCI, Ş. S.: 2000 **Kırklareli'nin Tarihsel Gelişimi İçinde Yayla Mahallesini'nin Çözümlenmesi ve Koruma Önerileri,** Yıldız Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

STRINGER, C., R. MCKIE: 1996 **African Exodus: The Origins of Modern Humanity**, Henry Holt, New York.

SANDALCI, S.: 2006 "Kırklareli" İlinin Adlari ve Anlamlari Üzerine Bir İnceleme", **Yıldız Dağları ve Yakın Çevresi Tarih Araştırmaları,** Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

SANDER, O.: 1987 **Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü: Osmanlı Diplomasi Tarihi Üzerine Bir Deneme,** Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara.

SARI, D.: 2012 "İlk Tunç Çağı ve Orta Tunç Çağı'nda Batı Anadolu'nun Kültürel ve Siyasal Gelişimi", **MASROP E-Dergi 7,** 112-249.

SARI, İ.: 2016 **Şanlı Lozan Tarihi**, Nokta E-Kitap, Antalya.

SAVATON, P.: 2011 "Geological Time Scale, History of" in M. Gargaud (ed.), **Encyclopedia of Astrobiology,** Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg, 658-660.

SAYAR, M. H.: 2003 "Antikçağ'da Kırklareli", **Atlas 129**, 150.

2005 "Eski ve Orta Çağlarda Vize (Bizye) Tarihi ve Anıtları", **Vize II. Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiri Kitabı**, İstanbul, 41.

2006 "Kırklareli'nde Persler: Dareios'un Kırklareli Üzerindeki Seferi", **Yıldız Dağları ve Yakın Çevresi Tarih Araştırmaları,** Arkeoloji ve Sanat

Yayınları.

2008 "Eskiçağda Trakya ve Traklar", **Toplumsal Tarih 173**, 58-62.

SCARRE, C.: 2013 **The Human Past: World Prehistory & the Development of Human Societies,** Thames and Hudson, London.

SCHOOP, U. D.: 2011 "The Chalcolithic on the Plateau", in S. R. Steadman, G. Mc Mahon (eds.), **The Oxford Handbook of Ancient Anatolia 10000-323 B.C.E.,** Oxford University Press, Oxford, 150-173.

SCHRENK, F., O., KULLMER, T., BROMAGE: 2007 "The Earliest Putative Homo Fossils" in W. Henke, I. Tattersall (eds.), **Handbook of Paleoanthropology**, 1611-1631.

SCHWARZBERG, H., E. ÖZDOGAN: 2013 "Archäologische Ausgrabungen in Kırklareli Zwei Jahrzehnte türkisch-deutscher Forschung in Ostthrakien", in Ü. Yalçın (ed.), **Anatolian Metal VI**, 132-132.

SELEN, H. S.: 1955 "Bizans Devleti (395-1453)", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 3/10**, 64-77.

SEVİN, V.: 2001 **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

SENSOY, S., M. DEMİRCAN, Y. ULUPINAR: 2007 "Climate of Turkey", https://www.mgm.gov.tr/FILES/genel/makale/31_climateofturkey.pdf (Çevrimiçi, 08.01.2017).

SEVAN, O.: 2008 "Open Air Museums as ways of Preserving and Transmitting the Spirit of Place", **16th Icomos General Assmebly and International Symposium:**

Finding the Spirit of Place- between the tangible and intangible, Canada.

SİREL, H. K.: 1992 — **Müze Sergileme Vitrinleri ve Aydınlatılması,** Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.

SİYAKO, M.: 2002 — "Trakya ve yakın çevresinin Tersiyer litostratigrafisi", **Türkiye Stratigrafi Komitesi Çalıştayı, Trakya Bölgesi'nin Litostratigrafi Adlamalrı,** MTA Genel Müdürlüğü, Ankara.

SKINNER J. B., S. C. PORTER: 1992 — **The Dynamic Earth: An Introduction to Physical Geology,** The Universitty of Michigan Press, Wiley.

SMITHSONIAN NATIONAL MUSEUM OF NATURAL HISTORY: — "Early Stone Tools", http://humanorigins.si.edu/evidence/behavior/stone-tools/early-stone-age-tools (Çevrimiçi, 27/10/ 2017).

SONEL, N., A. BÜYÜKUTKU: 1998 — "Trakya Havzasi Kuzeyi Orta Eosen Yaşlı Kumtaşlarının Hazne Kaya Özellikleri", **MTA Dergisi 120,** 259-268.

SOUSTAL, P.: 1991 — Thrakien: Thrake, Rodope und Haimimontos, **Tabula Imperii Byzantini 6**, Wien Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

STOJANOVSKI, D., T. NACEV, M. ARZARELLO: 2014 — "Pottery typology and the monochrome Neolithic phase in the Republic of Macedonia", in W Schier, F. Draşovean (eds.), **The Neolithic and Eneolithic in Southeast Europe New Approaches to Dating and Cultural Dynamics in the 6th to 4th Millenıum BC,** Rahden/Westf, Verlag Marie Leidorf GmbH, 9-

28.

STROMBERG, P., A. TROTSENKO: 2015 "The concept of Skansen: Origins and Stages of Development" in O. Afanasiev (ed.), **Service & Tourism: Current Challenges Vol. 9/4,** Russia, 5-11.

ŞENER, F., A. K. YENER: 2007 "Müzelerde Aydınlatma Kriterleri ve İstanbul Deniz Müzesi Örneği" **Uluslararası Aydınlatma Sempozyumu 13-15 Aralık,** İzmir.

ŞENGÖR, A. M. C., N. GÖRÜR, F. ŞAROĞLU: 1985 "Strike-slip faulting and related basin formation in zones of tectonic escape; Turkey as a case study" in K. T. Biddle, N. Christie-Blick (eds.), **Strike-Slip Deformation Basin Formation and Sedimentation**, SEPM Special Publications, 227-264.

ŞENGÖR, A. M. C., Y. YILMAZ: 1981 "Tethyan evolution of Turkey: A Plate Tectonic Approach", **Tectonophysics 75,** 181-241.

ŞİMŞEK, S.: 2007 "Kırklareli'de Tarikatlar ve Tekkeler", **TASAVVUF: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi 18**, 205-220.

ŞİMŞİR, N. B.: 2012 **Lozan günlüğü: Lozan Barış Konferansı ve barış antlaşması sürecinin belgesel kronolojisi (1922-1923),** Bilgi Yayınevi, Ankara.

TAYLOR, K.: 2003 "Cultural Landscape as Open-Air Museum: Borobodur World Heritage Site and Its Setting" **Humanities Research 10/2**, 51-62.

TEKÇAM, T.: 2007 **Arkeoloji Sözlüğü**, AlfaYayınları, İstanbul.

TEKİN, O.: 2008 "Excavation Coins From Ainos. A Preliminary Report", **Proceedings of the 10th International Congress of Thracology,** Komotini-Alexandroupolis

18-23 October 2005, Athens, 596-601.

2010 **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, İletişim Yayınları, İstanbul.

THEODOSSİEV, N.: 2011 "Ancient Thrace During the First Millennium BC", in G. R. Tsetskhladze (ed.), **The Black Sea, Greece, Anatolia and Europe in the first millennium BC,** Leuven**,** Paris, 1-60.

TÖRELİ, T.: 2012 "Trakya'nın İşgali ve Yunan Mezalimi (1919-1922)", **Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi 31,** 237-252.

TOTH, N., K. SCHICK: 2007 "Overview of Paleolithic Archeology" in W. Henke, I. Tattersall (eds.), **Handbook of Paleoanthropology,** 1943-1964.

TURANİ, A.: 1992 **Dünya Sanat Tarihi**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

TURGUT, E.: 2000 **Fuarlarda Grafik Tasarım Sorunları Üzerine,** Her Yönüyle Pazarlama İletişimi, Media Cat Kitapları, Ankara.

TUROĞLU, H.: 2009 "Yenilenen Kuaterner Kronostratigrafisi", **Türk Coğrafya Dergisi 53,** 85-90

UĞUR, A.: 1998 "Osmanlı Devletinin Çöküşü", **Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 10,** 93-102.

UMAR, B.: 2003 **Trakya: Bir Tarihsel Coğrafya Araştırması ve Gezi Rehberi**, inkilap Yayınevi, Ankara.

URALMAN, H.: 2006 "Müzelerin Topluma Ulaşılabilirliğinde Bilgi Yönetimi", **ÜNAK Bilimsel İletişim ve Bilgi**

Yönetimi Sempozyumu, 108-122.

WEBBER, C.: 2001 **The Thracians 700 BC-AD 46,** Osprey Publishing, United Kingdom.

WYCHERLEY, R. E.: 1991 **Antikçağda Kentler Nasıl Kuruldu?,** Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

YARCI, G.: 2005 "Arşiv Belgeleri Işığında Vize (XVIII.-XX. yy)", **Vize II. Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiri Kitabı,** 159-248.

YILDIRIM, Ş.: 2008 **Doğu Trakya'da mezar tepelerinin ortaya çıkışı ve gelişimi,** Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

YILMAZ, Z.: 2006 "Demirköy Osmanli Dönemi (Fatih) Demir Dökümhanesi Araştirma, Kazi Ve Restorasyon Projesi", **Yıldız Dağları ve Yakın Çevresi Tarih Araştırmaları,** Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

BAR-YOSEF, O.: 2002 "The upper paleolithic revolution" **Annual Review of Anthropology 31/1**, 363-393.

YUMAKLI, H.: 2016 **Aşağı Pınar Höyüğü Kalkolitik Dönem Çanak Çömleğinin Yeniden Değerlendirilmesi,** İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

YÜKSEK, İ.: 2008 **Geleneksel Anadolu Mimarlığı'nda Ekolojik Uygulamalar Üzerine Bir Araştırma (Kırklareli Kırsal Alan Örneği),** Trakya Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

ZINKEISEN, J. W.: 2011 **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi 1 (1299-1453),** Yeditepe Yayınevi, İstanbul.

ZIPSANE, H.: 2013 **"**The Post Modern Open Air Museum A Theme Park Based on Good Stories", in N. Krstović (ed.), **Open Air Museums From Another Perspective**, 14-33.

Çevrimiçi Kaynakça

"What does it mean to be human?", http://humanorigins.si.edu/evidence/human-fossils/species/homo-habilis (Çevrimiçi, 03/06/2017).

http://aeom.eu/en/?page_id=95 (Çevrimiçi, 21/12/2016).

ICOM Statutes, approved in Vienna (Austria)-August 24, 2007. Art. 3, Section 1, http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Statuts/statutes_eng.pdf (Çevrimiçi, 04/06/2017).

Bulgarian Academy of sciences, http://naim.bg/en/content/category/300/53/ (Çevrimiçi, 07/05/2017).

https://www.csb.gov.tr/dosyalar/images/file/rapor(4).pdf (Çevrimiçi, 25/03/2017).

http://www.neuchateltourisme.ch/aquarius/slir/w900/pictures/content/neuchatel/Insolites_Palafittes3.jpg?cdate=8639 (Çevrimiçi, 12/03/2017).

http://www.skansen.se/images/google-map-overlay.png (Çevrimiçi, 12/03/2017).

http://www.altinkoy.tc/?page_id=289 (Çevrimiçi, 22/05/2017).

(http://www.greek-genocide.net/images/Overview/Documentation/map-thrace-1878.JPG / (Çevrimiçi, 13/10/17).

http://generic.wordpress.soton.ac.uk/ditchedenclosures/what-is-a-ditched-enclosure/neolithic-palisades-goseck/ (Çevrimiçi, 22/12/ 2016).

(http://www.stratigraphy.org/ICSchart/ChronostratChart2013-01.pdf) (Çevrimiçi, 18/02/2017).

http://www.kirklarelienvanteri.gov.tr (Çevrimiçi, 9/02/2018).

http://www.kirklarelidefterdarligi.gov.tr (Çevrimiçi, 8/2/2018).